

Oznaka poročila: ARRS-CRP-ZP-2012/9

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

A. PODATKI O RAZISKOVALNEM PROJEKTU

1. Osnovni podatki o raziskovalnem projektu

Šifra projekta	V5-1011
Naslov projekta	Evalvacija izvajanja politike konkurenčnosti v obdobju 2004-2009 s predlogi sprememb in novih ukrepov in kazalnikov
Vodja projekta	19075 Andreja Jaklič
Naziv težišča v okviru CRP	1 Težišče 1: Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast
Obseg raziskovalnih ur	1124
Cenovni razred	B
Trajanje projekta	10.2010 - 03.2012
Nosilna raziskovalna organizacija	582 Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
Raziskovalne organizacije - soizvajalke	
Raziskovalno področje po šifrantu ARRS	5 DRUŽBOSLOVJE 5.02 Ekonomija 5.02.01 Ekonomske vede
Družbeno-ekonomski cilj	11. Družbenopolitični sistemi, strukture in procesi

2. Raziskovalno področje po šifrantu FOS¹

Šifra	5.02
- Veda	5 Družbene vede
- Področje	5.02 Ekonomija in poslovne vede

3. Sofinancerji²

Sofinancerji		
1.	Naziv	Ministrstvo za gospodarstvo
	Naslov	Kotnikova 5, 1000 Ljubljana
2.	Naziv	Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve
	Naslov	Gregorčičeva 25-25a, 1000 Ljubljana

B. REZULTATI IN DOSEŽKI RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

4. Povzetek projekta³

SLO

Študija podaja celovito vrednotenje politike na področju spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti v obdobju od 2004 do 2009. Vključuje pregled ponudbe in razvoja ukrepov ekonomske politike v tem obdobju in vse ukrepe razvrsti v pet skupin: (i) vavčerske spodbude), (ii) spodbude za investicije v R&R in tehnologijo, (iii) spodbude za inovacijsko okolje in mreženje ter razvoj človeških virov in mobilnost, (iv) spodbude za financiranje (lastniško financiranje in garancije) ter (v) spodbude internacionalizaciji podjetij. Za vsa podjetja, ki so prejela spodbude iz prvih štirih skupin, analiziramo uspešnost poslovanja v obdobju 5 let pred prejemanjem pomoči in v obdobju po prejemu pomoči ter (glede na obseg prejemnikov in razpoložljivost podatkov) z uporabo različnih metod ocenimo učinke posameznih vrst spodbud po skupinah. Zanima nas, kako prejemanje spodbud oziroma pomoči vpliva na uspešnost poslovanja in dinamiko (domače in mednarodne) rasti, pri čemer opazujemo gibanje in vpliv na: rast prodaje, rast zaposlovanja, rast dodane vrednosti, rast produktivnosti, rast povprečnih plač, rast kapitalne intenzivnosti, rast izvoza in izvozno intenzivnost. V ta namen razvijemo posebno metodologijo, ki omogoča ocenjevanje učinkov prejete spodbude na več načinov, kar povečuje zanesljivost in robustnost ocen. Razvite ekonometrične tehnike v skupinah z manjšimi vzorci kombiniramo z anketnim raziskovanjem in globinskimi intervjuji. V vseh preučevanih skupinah ukrepov velja, da so prejemniki spodbud že v obdobju pred prejemanjem spodbud v uspešnosti poslovanja nad povprečjem panoge, kar potrjuje uspešnost selekcijskega mehanizma pri dodeljevanju spodbud. Učinki na poslovanje so med skupinami sicer različni, za večino ukrepov pa velja da je več učinkov relativno kratkotrajnih, da so po obsegu relativno nizki in se najpogosteje pojavijo v letu prejema ali prvih letih po prejemu pomoči. Ukrepi kažejo nastavek za spodbujanje konkurenčnosti, v preučevanem obdobju pa imajo omejen vpliv na povečevanje uspešnosti poslovanja in rast podjetij. Konkurenčnost je vedno rezultanta kombiniranja podjetniško specifičnih prednosti s primerjalnimi prednosti posamezne lokacije, med katere med drugim sodijo tako spodbude kakor kakovost institucionalnega okolja. Globinski intervjuji in kvalitativno raziskovanje so namreč pokazali, da je slabša izraba spodbud tudi posledica nekaterih slabosti v slovenskem poslovnem okolju. Analizi poslovanja prejemnikov spodbud po posameznih skupinah spodbud zato sledi analiza razvoja institucionalnega okolja v Sloveniji, kjer dejavnike institucionalnega okolja razvrstimo v pravne, ekonomske in politične institucije, opazujemo njihovo spreminjanje kakovosti v času in tudi primerjalno glede na druge evropske države. V sklepnem poglavju strnemo ugotovitve, opozorimo na pomanjkljivosti in predlagamo možne izboljšave v programih spodbujanja konkurenčnosti in podjetništva.

ANG

The analysis presents a comprehensive evaluation of the policies in the field of entrepreneurship and competitiveness promotion during the period from 2004 to 2009. It covers the overview of the development of measures of economic policy during this time frame and organises the measures into five groups: i) support through voucher schemes; (ii) subsidies for R&D and technology investments; (iii) subsidies for networking, innovation support environment and development of human resources; (iv) re-financing subsidies (venture capital, interest rates' subsidies and credit guarantees) as well as (v) promotion of internationalisation of enterprises. The business results five years prior and after the receipt of subsidy for all of the enterprises- recipients of subsidies in the first four groups are evaluated. Several methods are applied to assess the rate of success of different measures. The focus of analysis was on the impact of subsidies on the business results and dynamics of growth (both national and international), with specific attention to the following indicators: growth of sales, employment growth, value added, productivity, increase in average wages, capital intensity, export growth and intensity. To be able to evaluate the impacts of received subsidies through various aspects, a special methodology has been developed, allowing for increased precision and robustness of the results. Econometric techniques, developed in this manner are further combined for the measures with smaller samples with questionnaire method and in-depth interviews of the recipients. In all analysed groups we see that the recipients have been above the average of their sector in their business results, confirming the appropriateness of the selection methods of the financier. For most measures, the impacts are relatively short-lived, not very significant and appear primarily during the year of subsidy or soon after. The promotion of competitiveness through the analysed measures during the observed period is thus still in its infancy. Competitiveness is always the result of the combination of enterprise-specific advantages with the location-specific advantages, where the support measures as well as overall quality of the

institutional framework are detrimental. The in-depth interviews and qualitative analysis have shown that relatively small impact of the measures can be attributed to several deficiencies in Slovenian business environment. The evaluation of the business results of the subsidies' recipients is thus followed by the analyses of the institutional framework, where we group the elements of institutional framework in the legal, economic and political institutions. In concluding chapter we sum up our findings, point to the insufficiencies and propose potential improvements in the programmes for the promotion of competitiveness and entrepreneurship.

5. Poročilo o realizaciji predloženega programa dela na raziskovalnem projektu⁴

Spodbujanje nacionalne konkurenčnosti je v zadnjem desetletju med osrednjimi cilji ekonomskih politik tako v razvitih kakor hitro razvijajočih se gospodarstvih. Politike spodbujanja konkurenčnosti so tako predmet podrobnih analiz in se nenehno dograjujejo. Študija podaja celovito vrednotenje politike na področju spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti v obdobju od 2004 do 2009 v Sloveniji. Vključuje pregled ponudbe in razvoja ukrepov ekonomske politike ter njihove učinke. Na osnovi pregleda ponudbe vse ukrepe razvrstimo v pet skupin: (I) vavčerske spodbude, (ii) spodbude za investicije v R&R in tehnologijo, (iii) spodbude za inovacijsko okolje in mreženje ter razvoj človeških virov in mobilnosti (iv) spodbude, ki olajšujejo financiranje (tako lastniško financiranje kakor garancije) ter (v) spodbude internacionalizaciji podjetij.

Osnovna hipoteza, ki jo v študiji preverjamo, je, da dodeljene spodbude podjetjem prinašajo koristi, ki se kažejo v rasti in razvoju podjetij ter večji uspešnosti poslovanja. V raziskovalnih vprašanjih nas zato zanima: (i) kako uspešno je poslovanje prejemnikov spodbud/pomoči pred prejemanjem spodbude in ali se uspešnost poslovanja podjetij po prejemu spodbude izboljša, (ii) kakšen učinek lahko pripišemo posameznim vrstam spodbud oziroma državnim pomočem ter (iii) katere so ovire pri bolj učinkoviti izrabi dodeljenih spodbud oz. pomoči.

Preverjali smo torej ne le to, ali so spodbude prejela potencialno uspešnejša podjetja, temveč tudi to, kako uspešno so podjetja uporabila pridobljena sredstva v svojem poslovanju. Ker nas posebej zanimajo razlike v času in kako dolgo trajajo učinki spodbud oziroma pomoči, preučevanje opravimo z dinamično analizo in preverjamo razlike v poslovanju že pred prejemu spodbud (s čimer posredno ugotavljamo uspešnost nosilcev ekonomske politike pri izbiranju prejemnikov spodbud) in učinke, ki se v rasti in poslovanju podjetij na ravni uveljavljenih izkazov o poslovanju pokažejo po prejemu spodbude in predvsem zaradi prejema spodbude. V okviru skupin se osredotočimo na skupne učinke spodbud na poslovanje in dinamiko rasti prejemnikov, saj heterogenost oblik spodbud preprečuje podrobnejše zaključke na ravni posameznih oblik spodbud ali kvalitativnih sprememb v procesih podjetij.

V ta namen razvijemo posebno metodologijo, ki omogoča ocenjevanje učinkov prejete spodbude na več načinov, kar povečuje zanesljivost in robustnost ocen. Razvite ekonometrične tehnike odpravljajo tako problem časovno konstantnih podjetniško-specifičnih lastnosti, ki jih ne moremo opazovati (sposobnost managementa, motiviranost zaposlenih) kot tudi problem skupnega (enakega) trenda v skupini prejemnikov in kontrolnih enot. S tem se izognemo tveganju, da bi v primeru, če obravnavani kazalci uspešnosti oz. učinkovitosti trendno rastle v vseh podjetjih ne glede na črpanje javnih sredstev (ali prejemanje spodbud), porast neupravičeno pripisali ukrepu, čeprav je bil posledica na primer splošne gospodarske dinamike. Uspešnost in rast podjetij, ki so prejela pomoči, analiziramo na osnovi podatkov iz zaključnih računov v treh korakih: (i) s primerjavo kazalnikov poslovanja prejemnikov pomoči s celotno populacijo podjetij v panogah prejemnikov in (ii) z analizo uspešnosti podjetij, ki so prejela pomoči, tako da prejemnike pomoči primerjamo z njimi podobnimi podjetji iz iste panoge in istega leta z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) in še (iii) z več različnimi metodami paritve. Analizo opravimo ločeno za dve skupini podjetij; najprej za gospodarske družbe, nato pa še za samostojne podjetnike. Nabor indikatorjev s katerimi merimo učinke spodbud na rast in poslovanje gospodarskih družb vključuje: prihodke od prodaje, zaposlenost, vrednost izvoza, izvozno intenzivnost, dodano vrednost, produktivnost dela, velikost povprečnih plač in kapitalsko intenzivnost. Pri samostojnih podjetnikih učinke na rast in poslovanje spremljamo z enakimi indikatorji, zaradi nerazpoložljivosti podatkov (odsotnosti zahtev poročanja) pa izpustimo oceno učinkov na rast izvoz in vpliv na izvozno intenzivnost. Tako metodologijo uporabimo za analizo vavčerskih spodbud, spodbud ta investicije v R&R in tehnologijo ter finančnih spodbud. V skupini spodbud za inovacijsko okolje in mreženje ter razvoj človeških virov in mobilnosti zaradi manjših vzorcev in heterogenosti uporabnikov spodbud analizo opravimo na podlagi primarnega zbiranja podatkov s pol-strukturiranimi vprašalniki ter globinskimi intervjuji.

Najpomembnejše ugotovitve po posameznih vsebinskih sklopih so naslednje:

Vavčerske spodbude so glede na število prejemnikov najštevilčnejše, vendar so vrednostno v povprečju nizke. Nizki in večinoma kratkotrajni so tudi učinki vavčerjev na poslovanje prejemnikov.

Pri gospodarskih družbah se kot statistično značilni potrdijo kumulativni učinki v povečanju zaposlenosti in povečanju povprečne plače na zaposlenega (usposabljanje), kjer so učinki vidni do konca opazovanega obdobja in so bolj intenzivni ob sočasnem povečevanju kapitalске intenzivnosti, prodaje in produktivnosti. O vplivu na prodajo ali izvoz ne moremo govoriti. Za samostojne podjetnike so učinki na zaposlenost in povprečno plačo po obsegu nekoliko višji in so prav tako prisotni predvsem v prvih dveh letih po prejemu spodbude.

Spodbude za investicije v R&R in tehnologijo so drugi najpogosteje uporabljeni ukrep med slovenskimi podjetji in kar petina prejemnikov teh spodbud prejema tudi vavčerske spodbude. Med gospodarskimi družbami so v celotnem opazovanem obdobju (takoj po prejemu in tudi 5 let po prejemu spodbud) potrjeni učinki teh spodbud na skupno ustvarjeno dodano vrednost, zaposlenost in plače. Na daljši rok (v obdobju pet let od prejema pa do pet let po prejemu spodbude) so potrjeni tudi pozitivni učinki na prodajo in povečanje ravni izvoza, na krajši rok (do leta po prejemu sredstev) pa so potrjeni učinki na kapitalsko intenzivnost in povečanje povprečne plače na zaposlenega. Pri samostojnih podjetnikih (tudi zaradi manjšega vzorca) najdemo manj statistično značilnih učinkov, na povečanje kapitalске intenzivnosti in skupne ustvarjene dodane vrednosti se pojavi predvsem v prvem letu po prejemu pomoči. V skupini teh spodbud smo preverjali tudi razlike v poslovanju in učinkih pomoči med prejemniki spodbud s strani ESRR in prejemniki spodbud brez udeležbe evropskih sredstev, vendar **soudeležba ESRR** na splošno ne kaže drugačnih učinkov in nima posebnega vpliva na učinke pomoči.

Analiza **spodbud za inovacijsko okolje in mreženje ter razvoj človeških virov in mobilnosti** pokažejo da so ukrepi na področju interdisciplinarnosti kljub pogojem gospodarske krize pripomogli povečanju zaposlenosti v R&R dejavnosti kot tudi k povečanju investicij v R&R dejavnost. Za veliko večino prejemnikov so bila sredstva ključna za dokončanje projektov ali so bistveno pripomogla k hitrejši izvedbi projektov. Prispevek institucij inovativnega okolja je bil skromnejši od pričakovanega. Uporabniki pogrešajo večjo fleksibilnost pri prilagajanju skupin in upoštevanje funkcionalnih zanj in usposobljenosti, ki presega zgolj formalno izobrazbo oziroma nazive. V vrednotenju pogrešajo celovito ocenjevanje uspešnosti projektov (ne le članov skupin) v procesih izvedbe pa večjo hitrost.

Analiza **finančnih spodbud** pokaže, da so prejemniki teh pomoči uspešnejši od povprečnih podjetij v svoji panogi že pred prejemanjem pomoči in da relativno uspešnejši ostanejo tudi po prejemu spodbud. Izbor podjetij, ki prejemajo spodbude je skrben, toda rezultati relativno skromni, rast podjetij pa je usmerjena predvsem v domačo prodajo in zaposlovanje na kratek rok. Učinki, ki jih lahko pripišemo izključno finančnim spodbudam, so po obsegu relativno omejeni in se kažejo predvsem v prvih letih po prejemu spodbude. Učinki finančnih pomoči se v prvih letih po prejemu potrdijo pri prodaji, kapitalski intenzivnosti in obsegu celotnega izvoza (ne pa v izvozni intenzivnosti). Trajnejši pozitivni učinki se kažejo le pri zaposlenosti, skupni ustvarjeni dodani vrednosti in plačah, vendar tega ne spremlja povečanje produktivnosti.

Glede na omejenost finančnih spodbud in drugih vrst državnih pomoči v bodoče in dejstvo da so ravno vstopi podjetij na nove trge med kapitalsko najbolj zahtevnimi projekti ter tudi tistimi, k ob uspešnem zagonu pomenijo dolgoročno rast podjetij, je smiselno da v svojem analiziranju in spremljanju uspešnosti poslovanja prejemnikov pomoči večjo težo namenijo tudi spremljanju internacionalizacije poslovanja (mednarodne rasti) prejemnikov pomoči. Prejemniki pomoči se namreč tudi v doseganju ciljev prilagajajo kazalnikom, ki jih spremljajo dajalci pomoči.

Večina ukrepov je glede na pregled ponudbe in cilje ukrepov v obdobju od 2004 do 2009 usmerjena v rast in razvoj podjetij, vendar so učinki na rast razmeroma skromni, kratkotrajni in vpliva na večanje produktivnosti, trajnejšo rast in mednarodno rast (ki je dolgoročno edina trajnejša rast) ne moremo potrditi. Nižja učinkovitost spodbud je tudi posledica nekaterih slabosti v slovenskem poslovnem okolju in slabem delovanju institucij, kjer Slovenija izgublja prednosti napram ostalim državam. Sodobni koncepti konkurenčnosti države zahtevajo analizo (populacije) podjetij v posamezni državi glede na kombinacije posameznih vrst prednosti. Konkurenčnost je namreč vedno rezultanta kombiniranja podjetniško specifičnih prednosti s primerjalnimi prednosti

posamezne lokacije, med katere med drugim sodijo tako spodbude kakor kakovost institucionalnega okolja. Opravljena **analiza razvoja institucionalnega okolja v Sloveniji** v zadnjem desetletju, ki sledi analizi posameznih vrst spodbud, je pokazala ne le relativno nazadovanje kakovosti delovanja institucij v primerjavah z drugimi evropskimi državami temveč tudi absolutno nazadovanje kakovosti delovanja pravnih institucij. To je nedvomno ena največjih ovir podjetništvu in konkurenčnosti slovenskih podjetij. Nedelovanje pravne države, nizka kakovost institucij in zahtevni administrativni postopki z visoko obdavčitvijo dela pomenijo veliko oviro in zmanjšujejo motiv, da bi manjša uspešna podjetja prerasla v velika podjetja. Teh ovir v poslovnem okolju spodbude in državne pomoči ne morejo premostiti, zagotovo pa te ovire zmanjšujejo tudi njihovo učinkovitost. Razvoj kakovostnega delovanja institucij in spodbujanje podjetništva je osnovni način spodbujanja inovativnosti in konkurenčnosti nacionalnih gospodarstev.

Pomanjkljivosti obstoječe politike so nekonsistentnost izvajanja politike in veliko število sprememb v ukrepih (spremembe ukrepov, izvedbe nosilcev), ki jih podjetja težko spremljajo. Podjetja vidijo ovire v zahtevnih administrativnih postopkih in projektni dokumentaciji (predlagajo prilagoditve glede na vrednost pridobljenih sredstev), nesodelovanju med različnimi državnimi institucijami. Med pomanjkljivosti izvajanja trenutne politike sodi tudi nesistematično spremljanje in vrednotenje učinkov, kar je nujna podlaga za vodenje prilagajanje nadgrajevanje ukrepov in potrebna informacija tudi za same uporabnike sredstev. Poleg izboljšav na področju spremljanja poslovanja prejemnikov (kjer poleg bolj ažurnega kreiranja in izkoriščanja obstoječih podatkovnih baz in indikatorjev ter priporočene uvedbe elektronskega poročanja) je vsaj za spodbude na področju spodbujanja R&R dejavnosti, razvoja človeških virov in inovativnosti poleg rednih kazalnikov poslovanja smiselno tudi analiziranje kvalitativnih sprememb in vedenja podjetij v daljšem obdobju. Prav tako je v politikah spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti poleg neposrednih spodbud in nepovratnih pomoči ter olajšanja dostopa do financiranja smiselno preučiti učinke drugih ukrepov, na primer v te namene razvitih davčnih olajšav, kjer izkušnje in obstoječe analize za druge države potrjujejo doseganje trajnih učinkov ob nižjih stroških.

6. Ocena stopnje realizacije programa dela na raziskovalnem in zastavljenih raziskovalnih ciljev⁵

Ciljni raziskovalni projekt je v celoti realiziran.

7. Utemeljitev morebitnih sprememb programa raziskovalnega projekta oziroma sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave projektne skupine⁶

Sprememb ni bilo.

8. Najpomembnejši znanstveni rezultati projektne skupine⁷

Znanstveni dosežek			
1.	COBISS ID	252790272	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Nacionalni inovacijski sistem
		ANG	National system of innovation in Slovenia
Opis	SLO	Monografija celovito prikazuje inovacijski sistem Slovenije, od institucionalnega pregleda preko ukrepov in indikatorjev stanja na področju R&R in inovacij. Ugotavlja, da slovenski inovacijski sistem potrebuje določeno stabilnost ukrepov in instrumentov. Tako bo omogočeno podjetjem, da se prilagodijo zagotovljenim podporam in jih vgradijo v svojo R&R in inovacijsko politiko. Hkrati bi taka stabilnost omogočila analizo učinkov na srednji rok in lažjo identifikacijo ovir učinkovitejši politiki.	
		The publication describes in detail Slovenian innovation system, from its institutions, support measures as well as amjor R&D and innovation	

		ANG	indicators. Slovenian R&D and innovation framework needs certain stability in terms of measures and instruments. This would give the companies a chance to get used to the offered support which is available to them on a regular, sustained basis and integrate this into their own R&D and innovation policy. It would provide an opportunity to analyse the impact of the measures over medium-term period and see where the barriers to their efficiency are most pronounced.
	Objavljeno v		Faculty of Social Sciences, Založba FDV; 2010; Avtorji / Authors: Bučar Maja, Jaklič Andreja, Udovič Boštjan
	Tipologija		2.01 Znanstvena monografija
2.	COBISS ID	30184285	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Multinacionalke iz Slovenije- nano velikost, a giga pomembnost
		ANG	Multinationals from Slovenia - nano size, but giga important
	Opis	SLO	Slovenske multinacionalke so v primerjavi z največjimi transnacionalkami v svetu bistveno manjše, toda tvorijo zelo pomemben del slovenskega gospodarstva tako glede deležev v zaposlenih, pri izvozu in so nasploh uspešnejše kot nacionalno usmerjene firme. Njihova reakcija na krizo je bila hitrejša, proaktivnejša. Znižanje vlaganj v R&R in izobraževanje jim je bilo le izhod v sili. Nekatere so najprej zamrzile svoje internacionalizacijske plane, kasneje pa iskale izhod iz krize s krepitvijo internacionalizacije.
		ANG	Slovene MNCs are compared with the largest 25 TNCs in the world much smaller but constitute very important share in Slovene economy, by employment, export and performed better than other more nationally oriented firms. Their reaction to the crises was faster and more proactive including refraining from reducing investment in R&D and cutting on training. Some initially freeze their internationalization strategies while later exit the crises by more internationalization.
	Objavljeno v		Palgrave Macmillan; The emergence of Southern multinationals; 2011; Str. 130-148; Avtorji / Authors: Jaklič Andreja, Svetličič Marjan
	Tipologija		1.16 Samostojni znanstveni sestavek ali poglavje v monografski publikaciji
3.	COBISS ID	29940829	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Inovacijski potencial javno-zasebnih partnerstev v na znanju temelječih storitvah v Sloveniji
		ANG	Innovation potential of public and private sector' cooperation in knowledge-intensive services in Slovenia
	Opis	SLO	Članek obravnava s pomočjo študij primerov javno-zasebna partnerstva na področju storitev, ki vključujejo visoko stopnjo znanja. Ugotavlja, da tako sodelovanje pomeni uspešno kombiniranje komplementarnih znanj v izgradnji inovacijskega potenciala vseh sodelujočih.
		ANG	The paper examines the public private partnerships in the area of knowledge intensive services through several case studies. The findings suggest important contribution of such partnerships, since they enable high level of complementarity of skills and knowledge in achieving innovation potential of the stakeholders.
	Objavljeno v		Ekonomsko-poslovna fakulteta; Društvo ekonomistov Maribor; Ekonomski center Maribor; Naše gospodarstvo; 2010; Letn. 56, št. 5/6; str. 29-35; Avtorji / Authors: Bučar Maja, Stare Metka, Jaklič Andreja
	Tipologija		1.01 Izvirni znanstveni članek
4.	COBISS ID	30165341	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Slovenski globalni igralci

	ANG	Chapter 10 - Slovenia's global players
Opis	SLO	Kriza je povzročila znatne spremembe na listi 25 največjih slovenskih multinacionalk. Nekatere starejše so izpadle iz liste, (največ velika javna podjetja, največkrat zaradi menedžerskih prevzemov s finančnim vzvodom). Novinke na listi so relativno manjše, bolje upravljane, so več investirale v R&R in so bile smelejše pri internacionalizaciji.
	ANG	A crisis has demonstrated that the list of 25 largest Slo MNCs has substantially changed. While some old MNCs disappeared (mostly former large publicly owned firms largely due to leveraged MBOs) there are many newcomers, some even relatively smaller firms. MNC which remain on the list for many years has proved to be better managed, invested more in R&D and more internationalized.
Objavljeno v	Vale Columbia Center on Sustainable International Investment; MNEs from emerging markets; 2011; Str. 336-359; Avtorji / Authors: Jaklič Andreja, Svetličič Marjan	
Tipologija	1.16 Samostojni znanstveni sestavek ali poglavje v monografski publikaciji	

9. Najpomembnejši družbeno-ekonomsko relevantni rezultati projektne skupine⁸

Družbenoekonomsko relevantni dosežki			
1.	COBISS ID	255151360	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Poslovno okolje za delovanje podjetij s tujim kapitalom v Sloveniji
		ANG	Business environment for foreign direct investment in Slovenia
Opis	SLO	Monografija razkriva značilnosti slovenskega poslovnega okolja za podjetja s tujim kapitalom v obdobju 2007- 2008, torej ob začetku gospodarske krize. Avtorji uvodoma obravnavajo dejavnike privlačnosti na ravni države kot celote, nato pa na podlagi raziskave med neposrednimi tujimi investitorji prikažejo njihove motive, ovire, težave pri razpoložljivosti in usposobljenosti zaposlenih, vpetost podjetij s tujim kapitalom v slovensko gospodarstvo ter načrte podjetij s tujim kapitalom.	
	ANG	The publication reveals characteristics of slovenian business environment for FDI's during 2007-2008, at the beginning of financial crisis. The authors analyse the attractiveness at the level of the country as such. Through the interviews of foreign investors their motives, barriers, difficulties with availability and quality of human resources and their future plans are assessed.	
	Šifra	B.06	Drugo
	Objavljeno v	Fakulteta za družbene vede; 2011; Avtorji / Authors: Burger Anže, Jaklič Andreja, Rojec Matija	
	Tipologija	2.01 Znanstvena monografija	
2.	COBISS ID	252790272	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Inovacijski sistem Slovenije
		ANG	National system of innovation in Slovenia
Opis	SLO	Monografija celovito prikazuje inovacijski sistem Slovenije, od institucionalnega pregleda preko ukrepov in indikatorjev stanja na področju R&R in inovacij. Ugotavlja, da slovenski inovacijski sistem potrebuje določeno stabilnost ukrepov in instrumentov. Tako bo omogočeno podjetjem, da se prilagodijo zagotovljenim podporam in jih vgradijo v svojo R&R in inovacijsko politiko. Hkrati bi taka stabilnost omogočila analizo učinkov na srednji rok in lažjo identifikacijo ovir učinkovitejši politiki.	

		ANG	The publication describes in detail Slovenian innovation system, from its institutions, support measures as well as major R&D and innovation indicators. Slovenian R&D and innovation framework needs certain stability in terms of measures and instruments. This would give the companies a chance to get used to the offered support which is available to them on a regular, sustained basis and integrate this into their own R&D and innovation policy. It would provide an opportunity to analyse the impact of the measures over medium-term period and see where the barriers to their efficiency are most pronounced.
Šifra	B.06		Drugo
Objavljeno v	Faculty of Social Sciences, Založba FDV; 2010; Avtorji / Authors: Bučar Maja, Jaklič Andreja, Udovič Boštjan		
Tipologija	2.01 Znanstvena monografija		
3.	COBISS ID	29448797	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Od imitiranja politike do učenja: upravljanje z inovacijsko politiko
		ANG	From policy imitation to policy learning
	Opis	SLO	Analiza se osredotoča na prenos dobrih praks iz inovacijsko razvitih okolij v države nove članice EU. Izpostavlja, da je za uspešnost politike ključnega pomena prilagoditev ukrepov na specifičnosti nacionalnega okolja in ne le enostavno kopiranje dobrih praks.
		ANG	Analysis focuses on transfer of good practices from innovation leaders to the new EU member countries. It draws attention to the fact that the successful innovation policy needs to be based on adaptation of measures to local specifics and not simply imitating the good practices.
	Šifra	D.06	Zaključno poročilo o tujem/mednarodnem projektu
	Objavljeno v	Garnet; 2010; XII str.; Avtorji / Authors: Bučar Maja, Stare Metka	
	Tipologija	2.13	Elaborat, predštudija, študija

10. Drugi pomembni rezultati projektne skupine⁹

1. Diseminacija rezultatov in razvitih metodologij v mednarodnih znanstvenih in strokovnih krogih:
- SERVICE INNOVATION POLICY BENCHMARKING- SLOVENIA (samostojna publikacija v postopku izida) predstavljena na srečanju Tink –tanka EPISIS projekta (European Policies and Instruments to Support Service Innovation) na Dunaju februarja 2012, ter v Parizu na OECD marca 2012, dr- Metka Stare
 - vabljen predavanje na med. konferenci Competitiveness Research v Budimpešti, 8.-9. marca 2012 s prispevkom »How efficient is promotion of competitiveness? Evaluating the case of Slovenia. (dr. Andreja Jaklič)
 - prenos rezultatov in spoznanj v visokošolsko izobraževanje: v okviru podiplomskih programov 2. stopnje Mednarodni odnosi, Diplomacija in Evropske študije, ter dveh dodiplomskih programov 1. stopnje (Mednarodni odnosi in Evropske študije).
 - Gospodarski in tehnološki razvoj: rezultati raziskav s področja spodbujanja konkurenčnosti, internacionalizacije poslovanja, inovacijske aktivnosti, tehnološkega prestrukturiranja in informacijsko komunikacijskih tehnologij so relevantni za povečevanje konkurenčne in izvozne sposobnosti ter produktivnosti. - Družbeni razvoj: uporaba rezultatov v pripravi analitičnih podlag za različne strateške dokumente in ukrepe ekonomske politike.
2. Članstvo v Znanstvenoraziskovalnem svetu za družboslovje, Nacionalnem svetu za znanost in tehnologijo, Strokovnem svetu MZZ za razvojno sodelovanje, Strokovnem svetu Tehnološke agencije RS, Strateškem svetu zunanjega ministra, Strateškem svetu MZZ za gospodarsko diplomacijo, Strateškem svetu za internacionalizacijo GZS.
3. Svetovalna dejavnost v Sloveniji: za Javno Agencijo RS za podjetništvo in tuje investicije na področju vhodnih NTI, za MZZ zlasti na področju izobraževanja diplomatov in ekonomske diplomacije

5. Svetovalna dejavnost za Evropsko komisijo: članstvo v Expert Advisory Group on International Scientific Cooperation, Highlevel Expert Group on Innovation for Growth.

11. Pomen raziskovalnih rezultatov projektne skupine¹⁰

11.1. Pomen za razvoj znanosti¹¹

SLO

Prispevki projekta k razvoju znanosti:

- Prispevki na področju raziskovanja konkurenčnosti. Razumevanje in pregled evolucije koncepta konkurenčnosti in pregled razvoja politik spodbujanja konkurenčnosti je ključen za razvoj in preverjanje obstoječih teorij. Nacionalna konkurenčnost je namreč v zadnjem desetletju osrednji cilj ekonomskih politik razvitih in hitro razvijajočih se gospodarstev. Razumevanje koncepta in vloge posameznih determinant konkurenčnosti je ključno za oblikovanje politik ter spremljanje rezultatov politik. Analize kažejo, da je vloga posameznih determinant konkurenčnosti med državami različna, zato temeljite nacionalne študije prispevajo k razvoju teorije, izboljševanju metodologije in kritični interpretaciji mednarodno uveljavljenih lestvic konkurenčnosti.
- Razvoj metodologije merjenja učinkov posameznih ukrepov, ki je uporabna ne le za vse oblike pomoči temveč tudi drugih vrst spodbud ali investicij. Dinamično merjenje učinkov z metodami paritev in drugimi uporabljenimi metodami tudi v znanstvenih krogih še ni široko uveljavljeno, še posebej pa je redko na področju vrednotenja ekonomskih politik. Kombiniranje tehnik in metod v ocenjevanju učinka posameznega instrumenta zato pomeni izviren prispevek k metodologiji merjenja uspešnosti ekonomskih politik.
- Rezultati analize, ki vključuje celovit pregled ukrepov v obdobju od 2004 do 2009 v Sloveniji ter vrednotenje učinkov palete različnih ukrepov z različnimi metodami, podajajo komplementarno razlago procesov in prilagajanja podjetij, ki jo lahko sicer razbiramo iz makroekonomskih indikatorjev in mednarodnih lestvic konkurenčnosti, v katerih Slovenija od leta 2009 nazaduje.
- Projektna skupina je oblikovala nekatere originalne baze podatkov in znanj, ki so lahko podlaga za nadaljnje raziskave ter osnova tudi za delo naročnikov ter drugih raziskovalcev ter za učinkovitejše vodenje ekonomske politike države in poslovne politike podjetij.

ANG

Understanding and overview of the evolution of competitiveness concept and of policies for promotion of competitiveness is the key determinant of assessment of prevailing theories. National competitiveness has been the major focus of economic policies in developed economies as well as the emerging ones. The understanding of the concept and the role of individual determinants of competitiveness is the key to design of policies and monitoring of their results. The analyses show that the role of these individual determinants differs significantly among the countries. Therefore national analyses contribute to the development of theory, improvements in methodology and critical interpretation of internationally established competitiveness rankings.

Development of methodology for measurement of the impact of individual instruments, which can be applied for other types of state aid as well. Dynamic measurement of impact via parity method and other applied methods have not yet been used extensively in science community yet, and in particular not in evaluation of economic policy instruments. The combination of techniques and methods in evaluating effects of individual instruments therefore presents an original scientific contribution.

The results of analyses include comprehensive overview of measures during 2004-2009 in Slovenia and evaluate the impact of a set of different instruments with application of several methods, giving therefore a complementary explanation of the processes in business sector. Project team has constructed several original databases and knowledge, which can serve as inputs into further research for improved policy-making.

11.2. Pomen za razvoj Slovenije¹²

SLO

Delo in rezultati projektne skupine so usklajeni s prioritetaми Strategije razvoja Slovenije, saj se osredotočajo na krepitev položaja Slovenije in njenih akterjev na evropski in globalni ravni. Tesno vpetost projektne skupine v procese družbeno-ekonomskega razvoja Slovenije dokazuje

tudi velika angažiranost raziskovalcev v delu UMAR-ja, študije in ekspertize, ki so jih raziskovalci naredili za Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo za gospodarstvo, JAPTI, Službo Vlade za razvoj in evropske zadeve, GZS, podjetja, ter sodelovanje raziskovalcev v različnih gospodarskih in državnih telesih (Strateški svet Ministrstva za zunanje zadeve, strokovna telesa Službe vlade za razvoj, Svetu za znanost in tehnologijo Statistične sosvetu za R&R dejavnost in inovacije, itd.). Konkretneje pa se pomen dela projektne skupine za razvoj Slovenije izraža naslednjem:

- Boljše poznavanje dejavnikov konkurenčnosti. Raziskovanje sposobnosti slovenskega gospodarstva za prenos tehnologije in inovacij in krepitev inovativne sposobnosti, ter za sodelovanje med znanostjo in gospodarstvom je podlaga za načrtovanje ukrepov. Analiza ukrepov in njihovih učinkov pa nujna podlaga za nadaljnje oblikovanje ekonomske politike.
- Rezultati analize, ki vključuje celovit pregled ukrepov v obdobju od 2004 do 2009 v Sloveniji ter vrednotenje učinkov palete različnih ukrepov z različnimi metodami, podajajo komplementarno razlago procesov in prilagajanja podjetij, ki jo lahko sicer razbiramo iz makroekonomskih indikatorjev in mednarodnih lestvic konkurenčnosti, v katerih Slovenija od leta 2009 nazaduje. Pomenijo osnovo za oblikovanje bodočih ukrepov za spodbujanje konkurenčnosti in podjetništva.
- Identifikacija ovir, ki zmanjšujejo uspešnost izrabe nepovratnih sredstev iz naslova spodbujanja konkurenčnosti in podjetništva je lahko neposredno uporabljena s strani naročnika ter ostalih akterjev, kiso udeleženi.
- Projektna skupina je poleg rezultatov o učinkih oblikovala nekatere originalne baze podatkov in znanj, ki so lahko podlaga za nadaljnje raziskave ter osnova tudi za delo naročnikov ter drugih raziskovalcev ter za učinkovitejše vodenje ekonomske politike države in poslovne politike podjetij.
- Projektna skupina je razvila metodologijo merjenja učinkov posameznih ukrepov, ki je uporabna ne le za vse oblike pomoči temveč tudi drugih vrst spodbud ali investicij. Dinamično merjenje učinkov z metodami paritev in drugimi uporabljenimi metodami v Sloveniji še ni uveljavljeno, še posebej pa je redko na področju vrednotenja ekonomskih politik. Kombiniranje tehnik in metod v ocenjevanju učinka posameznega instrumenta zato pomeni izviren prispevek k metodologiji merjenja uspešnosti ekonomskih politik v Sloveniji, ki je lahko neposredno uporabljen za vrednotenje številnih drugih ukrepov.
- Člani raziskovalne skupine so vpeti v pedagoško delo na Fakulteti za družbene vede, kot tudi na drugih visokošolskih institucijah v Sloveniji in tujini, kar zagotavlja prenos rezultatov raziskovalnega dela skupine v izobraževalni proces.
- V procesu raziskovanja je projektna skupina identificirala raziskovalnih vprašanj in analiz, ki so potrebne v nadaljnjem izvajanju politike spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti.

ANG

The research of the project team is in line with the priorities of Slovenian Development Strategy as they focus on strengthening the position of Slovenia and its stakeholders at the EU and global level. High level of relevance of the project for the socio-economic development of Slovenia is demonstrated by significant engagement of project researchers in analytical work for IMAD, Ministry of Foreign Affairs-MFA, Ministry of Economy, PAEFI, and Government office for Growth and European Affairs, Chamber of Economy and various enterprises. In addition, the research team members are represented in a number of advisory councils and Committees (Strategic Council of the MFA, Science and Technology Council of RS, Innovation Selection Committee of Central Slovenian Chamber of Economy, Council of the Statistical Office for R&D and innovation, etc.)

In particular, the results of the research team's work are illustrated by:

- Understanding and overview of the evolution of competitiveness concept and of policies for promotion of competitiveness. Research on capabilities of Slovenian business sector for transfer of technologies and introduction of innovation as well as cooperation with the public research institutions. Analysis of the measures and impacts is the essential input for further development of economic policies.
- The results of analyses include comprehensive overview of measures during 2004-2009 in Slovenia and evaluate the impact of a set of different instruments with application of several methods, giving therefore a complementary explanation of the processes in business sector. They represent an important input in design of future support measures for competitiveness and entrepreneurship.
- Identification of barriers, which limit the potential of subsidies, can be used directly by the policy maker as well as by other stakeholders.

- Project team has constructed several original databases and knowledge, which can serve as inputs into further research for improved policy-making.
- Development of methodology for measurement of the impact of individual instruments, which can be applied for other types of state aid as well. Dynamic measurement of impact via parity method and other applied methods have not yet been used extensively in science community yet, and in particular not in evaluation of economic policy instruments. The combination of techniques and methods in evaluating effects of individual instruments therefore presents an original scientific contribution.
- Project team members are involved in teaching at the Faculty of Social Sciences as well as several other academic institutions in Slovenia and abroad. This way a successful dissemination of research results into education processes is assured.
- Several potentially relevant research areas were identified during the project, which could be beneficial in further developments of support policies for competitiveness and entrepreneurship.

12. Vpetost raziskovalnih rezultatov projektne skupine.

12.1. Vpetost raziskave v domače okolje

Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- v domačih znanstvenih krogih
- pri domačih uporabnikih

Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?¹³

- mednarodne raziskovalne skupine in raziskovalci na področju področja konkurenčnosti, s katerimi sodelujejo člani projektne skupine
- Evropska komisija (Expert Advisory Group on International Scientific Cooperation, Highlevel Expert Group on Innovation for Growth ter v raziskavah Trendchart Country Reports in ERAWATCH Analytical Country Reports
- anketirana podjetja in tehnološki parki ter inkubatorji, ki pogrešajo povratno informacijo o uspešnosti porabe nepovratnih sredstev

12.2. Vpetost raziskave v tuje okolje

Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- v mednarodnih znanstvenih krogih
- pri mednarodnih uporabnikih

Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujini raziskovalnimi inštitucijami:¹⁴

- FP7217247 SERVPPIN
- INNO NETS EPISIS, TEKES (2009-2012)
- FP7 SERVICEGAP
- Programme on Emergence of Southern Multinationals and their Impact on Europe, Cost ACTION IS0905 project
- Trendchart Country Report 2011 in ERAWATCH Analytical Country Report 2011

Kateri so rezultati tovrstnega sodelovanja:¹⁵

- V okviru sodelovanja s tujimi raziskovalnimi institucijami ter tujini raziskovalci so načrtovane številne skupne publikacije z rezultati našega projekta ter izmenjava raziskovalnih izkušenj na dogodkih (tako rezultatov kakor metodologij za merjenje učinkov). Ker je bil raziskovalni projekt obsežen in časovno zelo omejen, večina raziskovalnega gradiva potrebuje še nadaljnjo obdelavo za diseminacijo znanstvenih dosežkov.
- Mednarodne raziskave, ki so podlaga ekonomski politiki v EU (Trendchart Country Report 2011 in ERAWATCH Analytical Country Report 2011)

- Načrtovane so tudi skupne prijave novih raziskovalnih projektov.

C. IZJAVE

Podpisani izjavljam/o, da:

- so vsi podatki, ki jih navajamo v poročilu, resnični in točni
- se strinjamo z obdelavo podatkov v skladu z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov za potrebe ocenjevanja in obdelavo teh podatkov za evidence ARRS
- so vsi podatki v obrazcu v elektronski obliki identični podatkom v obrazcu v pisni obliki
- so z vsebino letnega poročila seznanjeni in se strinjajo vsi soizvajalci projekta
- bomo sofinancerjem istočasno z zaključnim poročilom predložili tudi študijo ali elaborat, skladno z zahtevami sofinancerjev

Podpisi:

*zastopnik oz. pooblaščen oseba
raziskovalne organizacije:*

in

vodja raziskovalnega projekta:

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za
družbene vede

Andreja Jaklič

ŽIG

Kraj in datum:

Ljubljana	10.4.2012
-----------	-----------

Oznaka prijave: ARRS-CRP-ZP-2012/9

¹ Zaradi spremembe klasifikacije je potrebno v poročilu opredeliti raziskovalno področje po novi klasifikaciji FOS 2007 (Fields of Science). Prevajalna tabela med raziskovalnimi področji po klasifikaciji ARRS ter po klasifikaciji FOS 2007 (Fields of Science) s kategorijami WOS (Web of Science) kot podpodročji je dostopna na spletni strani agencije (<http://www.arrs.gov.si/sl/gradivo/sifranti/preslik-vpp-fos-wos.asp>). [Nazaj](#)

² Podpisano izjavo sofinancerja/sofinancerjev, s katero potrjuje/jo, da delo na projektu potekalo skladno s programom, skupaj z vsebinsko obrazložitvijo o potencialnih učinkih rezultatov projekta obvezno priložite obrazcu kot pripenko (v skeniranem PDF formatu) in jo v primeru, da poročilo ni polno digitalno podpisano, pošljite po pošti na Javno agencijo za raziskovalno dejavnost RS. [Nazaj](#)

³ Napišite povzetek raziskovalnega projekta (največ 3.000 znakov v slovenskem in angleškem jeziku) [Nazaj](#)

⁴ Napišite kratko vsebinsko poročilo, kjer boste predstavili raziskovalno hipotezo in opis raziskovanja. Navedite ključne ugotovitve, znanstvena spoznanja, rezultate in učinke raziskovalnega projekta in njihovo uporabo ter sodelovanje s tujimi partnerji. Največ 12.000 znakov vključno s presledki (približno dve strani, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁵ Realizacija raziskovalne hipoteze. Največ 3.000 znakov vključno s presledki (približno pol strani, velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

⁶ V primeru bistvenih odstopanj in sprememb od predvidenega programa raziskovalnega projekta, kot je bil zapisan v predlogu raziskovalnega projekta oziroma v primeru sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave projektne skupine v zadnjem letu izvajanja projekta (obrazložitev). V primeru, da sprememb ni bilo, to navedite. Največ 6.000 znakov vključno s presledki (približno ena stran, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁷ Znanstveni in družbeno-ekonomski dosežki v programu in projektu so lahko enaki, saj se projektna vsebina praviloma nanaša na širšo problematiko raziskovalnega programa, zato pričakujemo, da bo večina izjemnih dosežkov raziskovalnih programov dokumentirana tudi med izjemnimi dosežki različnih raziskovalnih projektov.

Raziskovalni dosežek iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatek, ali je dosežek uvrščen v A" ali A'. [Nazaj](#)

⁸ Znanstveni in družbeno-ekonomski dosežki v programu in projektu so lahko enaki, saj se projektna vsebina praviloma nanaša na širšo problematiko raziskovalnega programa, zato pričakujemo, da bo večina izjemnih dosežkov raziskovalnih programov dokumentirana tudi med izjemnimi dosežki različnih raziskovalnih projektov.

Družbeno-ekonomski rezultat iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) vpišete tako, da izpolnite

Zaključno poročilo o rezultatih ciljnega raziskovalnega projekta - 2012

COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatek, ali je dosežek uvrščen v A'' ali A'.

Družbenoekonomski dosežek je po svoji strukturi drugačen, kot znanstveni dosežek. Povzetek znanstvenega dosežka je praviloma povzetek bibliografske enote (članka, knjige), v kateri je dosežek objavljen.

Povzetek družbeno ekonomsko relevantnega dosežka praviloma ni povzetek bibliografske enote, ki ta dosežek dokumentira, ker je dosežek sklop več rezultatov raziskovanja, ki je lahko dokumentiran v različnih bibliografskih enotah. COBISS ID zato ni enoznačen izjemoma pa ga lahko tudi ni (npr. v preteklem letu vodja meni, da je izjemen dosežek to, da sta se dva mlajša sodelavca zaposlila v gospodarstvu na pomembnih raziskovalnih nalogah, ali ustanovila svoje podjetje, ki je rezultat prejšnjega dela ... - v obeh primerih ni COBISS ID). [Nazaj](#)

⁹ Navedite rezultate raziskovalnega projekta iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) v primeru, da katerega od rezultatov ni mogoče navesti v točkah 7 in 8 (npr. ker se ga v sistemu COBISS ne vodi). Največ 2.000 znakov vključno s presledki. [Nazaj](#)

¹⁰ Pomen raziskovalnih rezultatov za razvoj znanosti in za razvoj Slovenije bo objavljen na spletni strani: <http://sicris.izum.si/> za posamezen projekt, ki je predmet poročanja [Nazaj](#)

¹¹ Največ 4.000 znakov vključno s presledki [Nazaj](#)

¹² Največ 4.000 znakov vključno s presledki [Nazaj](#)

¹³ Največ 500 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

¹⁴ Največ 500 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

¹⁵ Največ 1.000 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

Obrazec: ARRS-CRP-ZP/2012 v1.00c
46-F1-A6-E6-50-02-D4-61-E4-AB-11-6A-82-1A-D1-AB-12-FE-85-EA

Center za mednarodne odnose
Fakulteta za družbene vede
Univerza v Ljubljani

Končno poročilo za ciljni raziskovalni projekt

***Evalvacija izvajanja politike
podjetništva in konkurenčnosti
v obdobju 2004-2009
s predlogi novih ukrepov in kazalnikov
ter sprememb obstoječih ukrepov in
kazalnikov***

Vodja projekta:

Andreja Jaklič

RAZISKOVALNA SKUPINA¹

**Maja Bučar, Anže Burger, Andreja Jaklič, Aljaž Kunčič, Matija Rojec, Marjan
Svetličič, Metka Stare, Boštjan Udovič**

¹ Za raziskovalni izziv in dobro sodelovanje se zahvaljujemo MG, SVREZ ter ARRS ter skrbnikom Ciljnega raziskovalnega programa g. Danilu Vidovič, mag. Katji Lautar ter ga. Lili Lučič.

POVZETEK

Študija podaja celovito vrednotenje politike na področju spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti v obdobju od 2004 do 2009. Vključuje pregled ponudbe in razvoja ukrepov ekonomske politike v tem obdobju in vse ukrepe razvrsti v pet skupin: (i) vavčerske spodbude, (ii) spodbude za investicije v R&R in tehnologijo, (iii) spodbude za inovacijsko okolje in mreženje ter razvoj človeških virov in mobilnost, (iv) spodbude za financiranje (lastniško financiranje in garancije) ter (v) spodbude internacionalizaciji podjetij. V nadaljevanju za vsa podjetja, ki so prejela spodbude iz prvih štirih skupin, analiziramo uspešnost poslovanja v obdobju 5 let pred prejemanjem pomoči in v obdobju po prejemu pomoči ter (glede na obseg prejemnikov in razpoložljivost podatkov) z uporabo različnih metod ocenimo učinke posameznih vrst spodbud po skupinah. Zanima nas, kako prejetje spodbud oziroma pomoči vpliva na uspešnost poslovanja in dinamiko (domače in mednarodne) rasti, pri čemer opazujemo gibanje in vpliv na: rast prodaje, rast zaposlovanja, rast dodane vrednosti, rast produktivnosti, rast povprečnih plač, rast kapitalne intenzivnosti, rast izvoza in izvozno intenzivnost. V ta namen razvijemo posebno metodologijo, ki omogoča ocenjevanje učinkov prejete spodbude na več načinov, kar povečuje zanesljivost in robustnost ocen. Razvite ekonometrične tehnike v skupinah z manjšimi vzorci kombiniramo z anketnim raziskovanjem in globinskimi intervjuji. V vseh preučevanih skupinah ukrepov velja, da so prejemniki spodbud že v obdobju pred prejemanjem spodbud v uspešnosti poslovanja nad povprečjem panoge, kar potrjuje uspešnost selekcijskega mehanizma pri dodeljevanju spodbud. Učinki na poslovanje so med skupinami sicer različni, za večino ukrepov pa velja da je več učinkov relativno kratkotrajnih, da so po obsegu relativno nizki in se najpogosteje pojavijo v letu prejema ali prvih letih po prejemu pomoči. Ukrepi kažejo nastavek za spodbujanje konkurenčnosti, v preučevanem obdobju pa imajo omejen vpliv na povečevanje uspešnosti poslovanja in rast podjetij. Sodobni koncepti konkurenčnosti države zahtevajo analizo (populacije) podjetij v posamezni državi glede na kombinacije posameznih vrst prednosti. Konkurenčnost je torej vedno rezultanta kombiniranja podjetniško specifičnih prednosti s primerjalnimi prednosti posamezne lokacije, med katere med drugim sodijo tako spodbude kakor kakovost institucionalnega okolja. Globinski intervjuji in kvalitativno raziskovanje so namreč pokazali, da je slabša izraba spodbud tudi posledica nekaterih slabosti v slovenskem poslovnem okolju. Analizi poslovanja prejemnikov spodbud po posameznih skupinah spodbud zato sledi analiza razvoja institucionalnega okolja v Sloveniji, kjer dejavnike institucionalnega okolja razvrstimo v pravne, ekonomske in politične institucije, opazujemo njihovo spreminjanje kakovosti v času in tudi primerjalno glede na druge evropske države. V sklepnem poglavju strnemo ugotovitve, opozorimo na pomanjkljivosti in predlagamo možne izboljšave v programih spodbujanja konkurenčnosti in podjetništva.

SUMMARY

The analysis presents a comprehensive evaluation of the policies in the field of entrepreneurship and competitiveness promotion during the period from 2004 to 2009. It covers the overview of the development of measures of economic policy during this time frame and organises the measures into five groups: i) support through voucher schemes; (ii) subsidies for R&D and technology investments; (iii) subsidies for networking, innovation support environment and development of human resources; (iv) re-financing subsidies (venture capital, interest rates' subsidies and credit guarantees) as well as (v) promotion of internationalisation of enterprises. The business results five years prior and after the receipt of subsidy for all of the enterprises- recipients of subsidies in the first four groups are evaluated. Depending on the availability of data, several methods are applied to assess the rate of success of different measures as reflected in the business results of the recipients. The focus of analysis was on the impact of subsidies on the business results and dynamics of growth (both national and international), with specific attention to the following indicators: growth of sales, employment growth, value added, productivity, increase in average wages, capital intensity, export growth and intensity. To be able to evaluate the impacts of received subsidies through various aspects, a special methodology has been developed, allowing for increased precision and robustness of the results. Econometric techniques, developed in this manner are further combined for the measures with smaller samples with questionnaire method and in-depth interviews of the recipients. In all analysed groups we see that the recipients have been above the average of their sector in their business results, confirming the appropriateness of the selection methods of the financier. The impact of subsidies on business results are varied among different groups, yet for most measures, the impacts are relatively short-lived, not very significant and appear primarily during the year of subsidy or soon after. The promotion of competitiveness through the analysed measures during the observed period is thus still in its infancy, since the impact on business results of the recipients is relatively weak. Contemporary concepts of competitiveness require the analysis of enterprise population through a combination of different types of advantages. Competitiveness is always the result of the combination of enterprise-specific advantages with the location-specific advantages, where the support measures as well as overall quality of the institutional framework are detrimental. The in-depth interviews and qualitative analysis have shown that relatively small impact of the measures can be attributed to several deficiencies in Slovenian business environment. The evaluation of the business results of the subsidies' recipients is thus followed by the analyses of the institutional framework in Slovenia, where we group the elements of institutional framework in the legal, economic and political institutions. The quality of their development through time and in comparison to other European countries is assessed. In concluding chapter we sum up our findings, point to the insufficiencies and propose potential improvements in the programmes for the promotion of competitiveness and entrepreneurship.

KAZALO

1. UVOD	7
2. RAZVOJ UKREPOV SPODBUJANJA PODJETNIŠTVA IN KONKURENČNOSTI V OBDOBJU 2004-2009	10
2.1. Stanje in razvoj ukrepov v letu 2004	12
2.2. Stanje in razvoj ukrepov v letu 2005	15
2.3. Stanje in razvoj ukrepov v 2006	21
2.4. Stanje in razvoj ukrepov v letu 2007	27
2.5. Stanje in razvoj ukrepov v letu 2008	34
2.6. Stanje in razvoj ukrepov v letu 2009	47
2.8. Sklepna analiza	57
3. METODOLOGIJA OCENJEVANJA UČINKOV SPODBUD	60
3.1. OPISNE STATISTIKE	60
3.2. METODOLOGIJA DINAMIČNEGA OCENJEVANJA UČINKOV SPODBUD	61
Regresijske in panelne metode	62
Propensity score matching	67
4. ANALIZA UČINKOV VAVČERSKIH SPODBUD	70
4.1. UČINKI VAVČERSKIH SPODBUD ZA GOSPODARSKE DRUŽBE	73
4.1.1. Obseg in število dodeljenih vavčerskih spodbud gospodarskim družbam v razdobju 2004-2009	73
4.1.2. Uspešnost podjetij, ki so prejela pomoči v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči	74
4.1.3. Analiza uspešnosti podjetij z vavčerskimi spodbudami z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999)	80
4.1.3. Analiza učinkov vavčerskih spodbud na podlagi metod paritve	83
4.2. UČINKI VAVČERSKIH SPODBUD ZA SAMOSTOJNE PODJETNIKE	101
4.2.1. Obseg in število dodeljenih vavčerskih spodbud samostojnim podjetnikom v razdobju 2000-2009	101
4.2.2. Uspešnost podjetij, ki so prejela pomoči v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči	101
4.2.3. Analiza uspešnosti vavčerskih spodbud za samostojne podjetnike z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999)	105

4.2.4.	Analiza uspešnosti vavčerskih spodbud za samostojne podjetnike z metodami paritve	108
4.3.	ZAKLJUČKI GLEDE VAVČERSKIH SPODBUD.....	119
5.	SPODBUDE ZA INVESTICIJE V TEHNOLOGIJO IN R&R.....	120
5.1.	ANALIZA SPODBUD ZA INVESTICIJE V R&R IN TEHNOLOGIJO ZA GOSPODARSKE DRUŽBE.....	123
5.1.1.	Obseg in število dodeljenih spodbud za investicije v R&R in tehnologijo za gospodarske družbe v razdobju 2004-2009	123
5.1.2.	Poslovanje podjetij, ki so prejela spodbude v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči.....	123
5.1.3.	Analiza poslovanja podjetij s spodbudami za investicije v R&R in tehnologijo z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) in z metodo paritve	129
5.1.4.	Analiza učinkov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo z metodami paritve	132
5.2.	Primerjava razpisov z ESRR in razpisov brez ESRR.....	137
5.2.1.	Uspešnost podjetij, ki so prejela spodbude v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči brez ESRR.....	138
5.2.2.	Uspešnost podjetij, ki so prejela spodbude v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči s strani ESRR	143
5.2.3.	Analiza uspešnosti podjetij s spodbudami za investicije v R&R in tehnologijo z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) – samo ESRR.....	147
5.2.4.	Analiza uspešnosti podjetij s spodbudami za investicije v R&R in tehnologijo z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) – brez ESRR.....	149
6.	ANALIZA SPODBUD ZA INOVACIJSKO OKOLJE, MREŽENJE TER DVIG KAKOVOSTI ČLOVEŠKIH VIROV.....	152
6.1.	Interdisciplinarne skupine v podjetjih (IS).....	152
6.2.	Spodbujanje mobilnosti (M).....	164
6.3.	Subvencije za podjetja v institucijah inovativnega okolja	171
6.4.	Spodbujanje delovanja tehnoloških parkov in inkubatorjev.....	183
7.	ANALIZA FINANČNH SPODBUD	187
7.1.	Obseg in število dodeljenih finančnih za gospodarske družbe v razdobju 2000-2010	187
7.2.	Poslovanje podjetij, ki so prejela finančne spodbude, v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči.....	188
7.3.	Analiza poslovanja podjetij s spodbudami za investicije v R&R in tehnologijo z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999)	193
7.4.	Učinki zaradi finančnih spodbud (ocenjeni z metodami paritve).....	196
7.5.	Zaključki glede učinkov finančnih spodbud.....	202
8.	UČINKI VEČKRATNIH (DOLGOTRAJNIH SPODBUD).....	204
9.	ANALIZA INSTITUCIONALNEGA OKOLJA V SLOVENIJI.....	207

9.1 Uvod	207
9.2. Definicije in klasifikacije institucij	208
9.3. Merjenje institucij in sprememb	210
9.4. Podatki in opisne statistike.....	211
9.5. Empirična analiza institucionalnega okolja	213
9.5.1 Dinamika institucij med državami	214
9.5.2 Dinamika institucij znotraj države	220
9.6. Zaključek o razvoju slovenskega institucionalnega okolja	222
10. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA EKONOMSKI POLITIKI.....	223
10.1. Sklepne ugotovitve raziskave	224
10.2. Priporočila ekonomski politiki	226
Reference	230
Priloge.....	233

1. UVOD

V zadnjem desetletju je konkurenčnost posameznih gospodarstev (»national competitiveness«) osrednji cilj ekonomskih politik v vse več državah, tako v razvitih kakor hitro se razvijajočih (Rapkin in Strand, 1995, Choi, 2011). Rastoče število lestvic konkurenčnosti držav (na primer lestvice Svetovnega Gospodarskega foruma) ali drugih lestvic, ki rangirajo gospodarstva po izbranih determinantah konkurenčnosti (na primer indeks ekonomske svobode, indeks nacionalnega intelektualnega kapitala, kakovost poslovnega okolja, ipd.) le potrjujejo in preverjajo prizadevanja nacionalnih politik (pogosto podprtih z institucijami kot so Nacionalni sveti za konkurenčnost ali Nacionalnimi programi konkurenčnosti), da oblikujejo konkurenčne gospodarske prostore oziroma okolja, ki bi omogočala in spodbujala nastanek in razvoj podjetniško specifičnih prednosti. Mnogi od teh indikatorjev relativno visoko korelirajo z kazalci nacionalne blaginje in gospodarske rasti.

Konvencionalna analiza in tradicionalni koncept konkurenčnosti držav, torej posameznih lokacij in podjetij, ki poslujejo na teh lokacijah, se usmerja na primerjalne prednosti posameznih panog (ali produktov, na primer Kemp, 1962, Lipsey in Kravis, 1987). V klasični teoriji mednarodne menjave sta primerjalna prednost gospodarstva in konkurenčna prednost podjetja sinonima (Muchielli, 1998), zato teorije obilja proizvodnih dejavnikov (tudi če omilimo predpostavko nemobilnosti proizvodnih dejavnikov) ne uspejo pojasniti številnih vzorcev mednarodne menjave in mednarodne proizvodnje. Caves (1996) izpostavi, da je ob rastoči mobilnosti proizvodnih dejavnikov primerjalna prednost vse manj pomembna za mednarodno proizvodnjo. Zato številne študije ločujejo med primerjalnimi /komparativnimi in konkurenčnimi prednostmi. Vprašanje konkurenčnosti države analizirajo z analizo (populacije) podjetij v posamezni državi glede na kombinacije posameznih vrst prednosti (Audrecht, 1994, Patel in Vega, 2004, Sleuwaegen *et al.*, 1998; Le Bas in Sierra, 2002). Novejše teorije mednarodne trgovine (new trade theories), ki slonijo na predpostavki heterogenosti podjetij, kakor tudi teorije tujih neposrednih investicij (TNI) in teorije multinacionalnih podjetij (MNP) poudarjajo, da so podjetniško specifične prednosti eden od virov primerjalne prednosti lokacije. Politike države in kakovost institucij so na primer ravno tako pomembne determinante konkurenčnosti lokacije. Z globalizacijo in rastočo mobilnostjo virov/faktorjev se je tudi v teorijah in praksi oblikovanja politik poudarke od obilja virov in velikosti lokacije preusmerilo na možnosti povečevanja produktivnosti. Rast produktivnosti pa temelji na povečevanju kakovosti faktorjev /virov, pa tudi oblikovanju posebnih kombinacij virov in prednosti (na primer skupin /ali klastrov podjetij ali povezanih dejavnosti) (Porter, 1998). Primerjalne prednosti neke lokacije in konkurenčne prednosti podjetij se torej razlikujejo v več vidikih (Kogot, 1985). Kazalci uspešnosti poslovanja, kot je na primer rast tržnega deleža, profitabilnost ali uvedba novih proizvodov na trg ne podajajo informacije o virih konkurenčnosti, in nobene od teh prednosti (niti podjetniških niti prednosti lokacije) v rezultatih ne moremo opazovati neposredno, ker sta povezani.

Ob analizi konkurenčnosti posamezne lokacije se tako pojavi več problemov. Zaradi fragmentacije proizvodnje in integracije trgovine so v posamezni panogi v gospodarstvu tako domača podjetja kot podjetja v tuji lasti. Če tega ne razlikujemo, predpostavljamo, da se na spremembe v prednostih in različnih kombinacijah prednosti odzivajo enako. Učinek mednarodne fragmentacije proizvodnje na konkurenčnost gospodarstva pa je se zelo spreminja glede na delež podjetij v tuji lasti (Pain, Hubert, 2002). Primerjalna prednost, ki je kot koncept primarno vezana panogo, produkt ali državo, in ne na podjetje zato oblikovalcem ekonomske politike ne nudi zadostnih informacij. Konkurenčnost namreč tvori interakcija med lokacijskimi prednostmi in podjetniško specifičnimi prednostmi, zato je smiselno, da analize, ki so podlaga politiki spodbujanja konkurenčnosti, te interakcije zajamejo. Čeprav so spremembe v zunanjem okolju vezane na celotno gospodarstvo (na primer, davčne olajšave, spodbude za vlaganja v R&D ali nacionalni inovacijski sistem) pa je učinke teh instrumentov potrebno preučevati na ravni podjetij ter opazovati njihovo prilagajanje in spremembe strategij zaradi sprememb v lokaciji.

Koncept konkurenčnosti je skozi zgodovino in razvoj ekonomskih in drugih družboslovnih ved doživel več sprememb. Danes ob upoštevanju več različnih šol in pristopov najpogosteje opredelimo konkurenčnost države kot splet institucij, politik in dejavnikov, ki določajo produktivnost v neki državi. Opredeljuje jo torej ne le kakovost poslovnega okolja na določeni lokaciji temveč tudi sposobnost/ zmožnost prisotnih podjetij, da vire v okolju kombinirajo z lastnimi viri na način, da povečujejo produktivnost.

Slovenija na lestvicah mednarodne konkurenčnosti neprekinjeno drsi že od leta 2009. V zadnjih razpoložljivih poročilih iz leta 2011, je zdrsnila za šest mest in zaostala za številnimi državami Srednje in Vzhodne Evrope, kot so na primer Estonija, Madžarska, Češka, Poljska. Zato je analiza učinkov ekonomske politike na področju spodbujanja konkurenčnosti in podjetništva v obdobju pred zdrsom (2004-2009) toliko bolj aktualna in potrebna podlaga za nadaljnje odločanje in oblikovanje ukrepov.

Cilji raziskovalnega projekta

Cilj raziskovalnega projekta je ovrednotenje učinkov ukrepov na področju spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti v obdobju od 2004 do 2009.

Osnovna hipoteza, ki jo v študiji preverjamo, je, da dodeljene spodbude podjetjem prinašajo koristi, ki se kažejo v rasti in razvoju podjetij ter večji uspešnosti poslovanja. V raziskovalnih vprašanjih nas zato zanima: (i) kako uspešno je poslovanje prejemnikov spodbud/pomoči pred prejemanjem spodbude in ali se uspešnost poslovanja podjetij po prejemu spodbude izboljša, (ii) kakšen učinek lahko pripišemo posameznim vrstam spodbud oziroma državnim pomočem ter (iii) katere so ovire pri bolj učinkoviti izrabi dodeljenih spodbud oz. pomoči.

Preverjali smo torej ne le to, ali so spodbude prejela potencialno uspešnejša podjetja, temveč tudi to, kako uspešno so podjetja uporabila pridobljena sredstva v svojem poslovanju. Ker nas posebej zanimajo razlike v času in kako dolgo trajajo učinki spodbud oziroma pomoči, preučevanje opravimo z dinamično analizo in preverjamo razlike v poslovanju že pred prejemanjem spodbud (s čimer posredno ugotavljamo uspešnost nosilcev ekonomske politike pri

izbiranju prejemnikov spodbud) in učinke, ki se v rasti in poslovanju podjetij na ravni uveljavljenih izkazov o poslovanju pokažejo po prejemu spodbude in predvsem zaradi prejema spodbude. V okviru skupin se osredotočimo na skupne učinke spodbud na poslovanje in dinamiko rasti prejemnikov, saj heterogenost oblik spodbud preprečuje podrobnejše zaključke na ravni posameznih oblik spodbud ali kvalitativnih sprememb v procesih podjetij.

Struktura poročila

Poročilo Ciljnega raziskovalnega projekta tvori deset poglavij. Evalvacijo ukrepov na področju spodbujanja konkurenčnosti in podjetništva v obdobju 2004-2009 v drugem poglavju nadaljujemo s celovitim pregledom ukrepov in njihovih ciljev, ki omogoči razvrščanje ukrepov in njihovih ciljev v posamezne ožje skupine in bolj sistematično analizo. Glede na mehanizme pospeševanja konkurenčnosti in cilje in vsebino, ki so jih ukrepi zasledovali smo jih razvrstili v pet skupin: (i) vavčerske spodbude, (ii) spodbude za investicije v R&R in tehnologijo, (iii) spodbude za inovacijsko okolje in mreženje ter razvoj človeških virov in mobilnost, (iv) spodbude za financiranje (lastniško financiranje in garancije) ter (v) spodbude internacionalizaciji podjetij.

V tretjem poglavju opišemo metodologijo ocenjevanja učinkov posameznih spodbud. Kombinacijo kvantitativnih metod, ki smo jo razvili v te namene, neposredno uporabimo za analizo treh skupin: za vavčerske spodbude, za spodbude za investicije v R&R in tehnologijo ter za spodbude za financiranje. Skupino spodbud za inovacijsko okolje in mreženje ter razvoj človeških virov in mobilnost glede na velikost in heterogenost vzorcev analiziramo z opisnimi statistikami in kvalitativno primarno zbranih anketnih podatkov ter podatkov na podlagi globinskih intervjujev. V nadaljevanju predstavljamo učinke analize ukrepov po posameznih skupinah. V Četrtem poglavju predstavimo rezultate analize vavčerskih spodbud, tako za gospodarske družbe kakor za samostojne podjetnike. V petem poglavju predstavimo analizo spodbud za investicije v R&R in tehnologijo, kjer posebej preverimo tudi vpliv sredstev s strani ESRR. V šestem podajamo učinke spodbud za inovacijsko okolje in mreženje, spodbude za razvoj človeških virov in mobilnost. V sedmem poglavju prikažemo analizo učinkov spodbud, ki podjetjem olajšajo dostop do financiranja. V osmem poglavju preučujemo vplive večkratnega prejemanja pomoči, tako v okviru iste skupine kakor tudi prekrivanja med različnimi skupinami. V devetem poglavju zaradi predhodnih izsledkov analiziramo tudi kakovost institucionalnega okolja, kjer na podlagi factorske analize vseh trenutno razpoložljivih indikatorjev preučimo razvoj pravnih, političnih in ekonomskih in institucij v Sloveniji v zadnjih petnajstih letih in ga primerjamo tudi z drugimi evropskimi državami. To omogoči, da vedenje podjetij in ugotovljene učinke po posameznih skupinah postavimo v kontekst trenutnega poslovnega okolja, ter v desetem poglavju podamo sklepane ugotovitve in priporočila ekonomski politiki.

2. RAZVOJ UKREPOV SPODBUJANJA PODJETNIŠTVA IN KONKURENČNOSTI V OBDOBJU 2004-2009

Spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti, slednje predvsem s pomočjo ukrepov v podporo inovacijski dejavnosti v gospodarstvu, je ena od osrednjih politik Slovenije od osamosvojitve dalje. Država je z različnimi zakonskimi ukrepi ter z neposrednimi spodbudami poskušala spodbuditi nastajanje novih podjetij ter restrukturiranje obstoječih v smeri višje konkurenčnosti na zunanjih trgih. Prvi ukrepi na področju spodbujanja podjetniških naložb v raziskave in razvoj ter zagotavljanja spodbudnih okoliščin za podjetniško dejavnost segajo v 1993 (sofinanciranje R&R, tehnološki parki) in 1994 (tehnološki centri) (Bučar in Stare, 2003). Analiza politik in ukrepov na področju spodbujanja podjetništva, inovativnosti in konkurenčnosti v obdobju od leta 2004 dalje predstavlja **stran ponudbe**, kjer je razvidna tako kronologija kot razvoj programov spodbujanja konkurenčnosti. Čeprav se v analizi osredotočamo na delovanje Ministrstva za gospodarstvo kot glavnega akterja, obravnavamo tudi institucionalne spremembe, ki so se v tem obdobju dogajale, saj so le-te nedvomno vplivale na učinkovitost izvajanja ukrepov kakor tudi na samo vsebino ukrepov.

Naša analiza se omejuje na vsebinski razvoj in evalvacijo ukrepov od leta 2004 do leta 2009, kar sovpada s sprejetjem Zakona o podpornem okolju za podjetništvo (Uradni list št. 40/2004), ki podrobno opredeljuje smernice razvoja podpornega okolja. Zakon je tudi zaradi reorganizacije resorjev² doživel določene spremembe (2006, 2007), ki so vplivale na oblikovanje in izvajanje ukrepov spodbujanja, čeprav predvsem na izvedbenem nivoju (ustanovitev novih³ in reorganizacija obstoječih izvedbenih institucij⁴) in manj glede vsebinske narave ukrepov. Med pomembnimi strateškimi dokumenti je potrebno omeniti Enotni programski dokument 2004-2006, ki je predstavljal podlago za črpanje evropskih strukturnih sredstev v prvem obdobju in zaradi visoko postavljene prioritete spodbujanja podjetništva in inovativnega okolja omogočil povečanje sredstev prav za ukrepe, ki jih analiziramo. Strategija razvoja Slovenije (2006-2013) ter nacionalni program izvajanja Lizbonske strategije prav tako oba posegata na področje razvoja podjetništva in konkurenčnosti. SRS je podala temeljne smernice za kasnejši razvoj bolj operativnih dokumentov, tudi Nacionalnega razvojnega programa, Strateškega referenčnega okvira in znotraj tega Operativnih programov. V letu 2006 je bila sprejeta tudi Resolucija o nacionalnem raziskovalno razvojnem programu (2006-2010), ki deloma posega na področje spodbujanja raziskovalno-razvojnega dela v podjetništvu. Večina ukrepov za realizacijo NRRP-ja je sicer sodila pod okrilje Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT), a prav prekrivanje nekaterih ukrepov je pomembno za vrednotenje učinkovitosti politike, zato jih v analizi omenjamo.

² Sektor za tehnologijo se je z reorganizacijo vlade 2008 z MG preselil na MVZT in posledično tudi izvajanje določenih ukrepov za spodbujanje konkurenčnosti.

³ Ustanovljena je bila Javna agencija RS za tehnološki razvoj, najprej pod okriljem MG, potem MVZT.

⁴ Pospeševalni center za malo gospodarstvo (PCMG) je bil preoblikovan v Javno agencijo za podjetništvo in tuje investicije (JAPTI); Javni sklad RS za razvoj malega gospodarstva pa je bil preimenovan v Slovenski podjetniški sklad z bistveno razširjenim programom, pristojnostmi in proračunom.

Za oblikovanje ukrepov ter višino finančnih sredstev, ki so Ministrstvu za gospodarstvo (MG) bili na razpolago, je pomemben pristop Slovenije k črpanju sredstev in strukturnih skladov EU, saj se je Slovenija odločila usmeriti evropska sredstva v spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti tako v obdobju 2004-2006 kot v obdobju 2007-2013. Ocenjujemo, da je možnost razpolaganja z bistveno povečanimi sredstvi spodbudila razvoj novih ukrepov, še posebno v tekoči finančni perspektivi. Možnost črpanja evropskih sredstev je pomenila bistven preskok v obsegu subvencij (samo za primer lahko navedemo, da je celotna shema ukrepov v 2004 predvidela financiranje v obsegu cca 14 mio €, v 2009 pa je samo ukrep SMER dosegel vrednost 21 mio €).

V analizo smo zajeli vse ukrepe, ki jih je financiralo Ministrstvo za gospodarstvo v obdobju 2004- 2009, ne glede na to, kdo jih je izvajal: MG neposredno, ali posredno preko PCMG-JAPTI, preko Slovenskega podjetniškega sklada- SPS ali preko Tehnološke agencije. Omenjeni, ne pa analizirani so tudi ukrepi, ki jih je za podjetja izvajalo Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, a le v primeru, ko so bile vsebine podobne ukrepom MG-ja⁵.

Pregled ukrepov je služil kot osnova za razvrščanje ukrepov v ožje vsebinsko povezane skupine, ki omogočijo bolj sistematično analizo. Razvrščali smo jih glede na mehanizme pospeševanja konkurenčnosti in cilje in vsebino, ki so jih ukrepi zasledovali. Po naši oceni je možno celoten nabor ukrepov, ki se je uporabljal v analiziranem obdobju smiselno oblikovati v pet relativno homogenih skupin. Vsaka od teh skupin zajame ukrepe, ki so si podobni glede na specifične cilje. Tako smo v posebno skupino izločili vavčerske spodbude: deloma zaradi številčnosti, predvsem pa zaradi zasledovanja zelo konkretnega cilja podpore posamezniku oz. malemu podjetju pri iskanju svetovalne pomoči. Niz uveljavljenih ukrepov še pred opazovanim obdobjem je bil usmerjen v spodbujanje raziskovalno-razvojne dejavnosti in ker je tu zelo jasno opredeljen cilj ukrepov, smo jih povezali v enotno skupino. Čeprav so ukrepi, ki sodijo v skupino spodbud za inovacijsko okolje in človeške vire, relativno heterogeni glede na upravičence, jim je skupen cilj oblikovanje ugodnega okolja za delovanje podjetij in zato tvorijo svojo skupino. V novejšem času se pojavlja vse več ukrepov, ki poskušajo podpreti podjetja s pomočjo subvencioniranja obrestne mere oziroma zagotavljanja garancij pri najemanju posojil. Vse tovrstne ukrepe smo združili v eno skupino. Prav tako smo spremljali ukrepe glede na fazo podjetniškega procesa: od začetne ideje do so-financiranja redne dejavnosti.

Ukrepe smo razdelili v naslednje skupine:

- vavčerske spodbude (A)
- spodbude za investicije v R&R in tehnologijo (B)
- spodbude za inovacijsko okolje in mreženje ter človeške vire in mobilnost (C)
- spodbude, ki olajšujejo financiranje podjetij; tako lastniško financiranje, kakor razvojne garancije za bančne kredite (D).
- spodbude internacionalizaciji podjetij (E)

Glede na željo naročnika so spodbude za internacionalizacijo podjetij izpuščene iz analize.

⁵ Analiza temelji na javno dostopnih podatkih (spletne strani MG, JAPTI, TIA, MVZT, SPS, SVLR) ter drugih objavljenih gradivih (Trendchart Innovation Policy Country Reports, ERAWATCH, itd.)

V nadaljevanju je prikazan kronološki pregled razvoja ukrepov v obdobju od 2004 do 2009 in razvrstitev razvoja ukrepov znotraj navedenih skupin.

2.1. Stanje in razvoj ukrepov v letu 2004

Na podlagi integralnega programa za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti je bilo v letu 2004 objavljenih neposredno na Ministrstvu za gospodarstvo 13 javnih razpisov:

- 1) Javni razpis za sofinanciranje storitev tehnoloških parkov in podjetniških inkubatorjev v letu 2004 (C)
- 2) Javni razpis za spodbujanje prijav podjetij na razpise 6. Okvirnega programa Evropske unije v letu 2004 (B)
- 3) Javni razpis za spodbujanje razvoja grozdov v letih 2004 in 2005 (C)
- 4) Javni razpis za spodbujanje malih in srednjih podjetij pri prodoru na nove izvozne trge v letu 2004 (E)
- 5) Javni razpis za spodbujanje izhodnih investicij slovenskih podjetij v letu 2004 (E)
- 6) Javni razpis za spodbujanje neposrednih tujih investicij v letih 2004 in 2005 (E)
- 7) Javni razpis za uvajanje in nadgrajevanje sistemov stalnih izboljšav v letih 2004 in 2005 (C)
- 8) Javni razpis za spodbujanje investicij v nove tehnologije in produkte v letih 2004 in 2005 (B)
- 9) Javni razpis za spodbude tehnoloških centrov v letu 2004 (C)
- 10) Javni razpis za spodbujanje razvojnih investicij tehnološko usmerjenih malih in srednjih podjetij v letu 2004 (B)
- 11) Javni razpis za prenos znanja in razvoj novih inovativnih konceptov in metod v letu 2004 (B)
- 12) Javni razpis za spodbujanje razvoja tehnoloških mrež v letu 2004 (C)
- 13) Javni razpis za dodeljevanje spodbud na programu Eureka v letu 2004 in 2005. (B)

Skupna značilnost objavljenih razpisov je, sodeč po dostopnih podatkih, velika razlika med zahtevanimi in odobrenimi sredstvi. V povprečju je bilo odobrenih 50,63 % sredstev, a pri nekaterih razpisih je ta odstotek dosegel zgolj približno 25% (tehnološki centri, izhodne investicije), le pri vključevanju v program EUREKA pa polnih 100% (Andrić, 2004).

Naša podrobna analiza je zajela le razpise, ki so ostali v pristojnosti MG tudi po letu 2004. Nekateri razpisi so se z reorganizacijo ministrstev preselili pod okrilje MVZT, nekaj spodbud se je ukinilo, nekaj pa preneslo v izvajanje drugim institucijam. Tako se je z letom 2005 prenehalo spodbujati podjetja za uvajanje in nadgrajevanje celovitih sistemov izboljšav ter razvoj grozdov. Ta odločitev je bila precej nepričakovana, saj je obširna zunanja evalvacija, izvedena koncem 2004 (Deloitte, 2004) pokazala, da so grozdi prispevali k povečanju sodelovanja med podjetji, kakor tudi sodelovanja med podjetji in raziskovalnimi institucijami, vključenimi v grozde. V letnem poročilu o inovacijski politiki (Trendchart Innovation Policy Report on Slovenia, 2004) je bil ukrep predstavljen kot primer dobre prakse ravno zaradi učinkov, ki jih je imel na področju spodbujanja sodelovanja. Neuradno je prevladalo mnenje, da ni smiselno podpirati ustanavljanja in osnovnega delovanja, za kar naj bi bil ključen predvsem poslovni interes partnerjev, ampak omogočiti grozdom kandidirati za sredstva v okviru drugih ukrepov. S tem je bila neupoštevana ugotovitev evalvacije (Deloitte, 2004), da bi postopoma prišlo do oblikovanja grozdov tudi na osnovi tržnega delovanja, a je ukrep pospešil tako povezovanje, saj je pomenil dodatno spodbudo podjetjem in prispeval k

vključevanju javnih raziskovalnih institucij - predvsem slednje je bilo za slovensko okolje zelo dobrodošlo. Delovanje grozdov je bilo v naslednjem obdobju omogočeno le posredno - grozdi, platforme, mreže kot partnerstva so se lahko prijavi na razpise za sofinanciranje raziskovalno -razvojnih projektov. Neposrednega spodbujanja ustanavljanja in delovanja grozdov pa slovenska podjetniška oz. inovacijska politika ne pozna več.

V okviru **Podjetniškega centra za malo gospodarstvo** (PCMG) se je še naprej odvijal program vavčerskega svetovanja. V tem obdobju je izvajanje storitev v vavčerskem programu svetovanja potekalo preko regionalnih razvojnih agencij in lokalnih podjetniških centrov. Namenjeno je bilo trem ciljnim skupinam: potencialnim podjetnikom, delujočim podjetjem in kmetom oziroma prebivalstvu s podeželja. Storitve vavčerskega programa so izvajali svetovalci organizatorji, ki so bili zaposleni v lokalnih podjetniških centrih, svetovalci generalisti in svetovalci specialisti. Koncem leta je bila opravljena strokovna evalvacija programa (Drnovšek, dec. 2004), ki je temeljila tako na ugotavljanju zadovoljstva s programom na strani izvajalcev (organizatorji in svetovalci) kot na strani vključenih fizičnih oseb (potencialni podjetniki) in podjetij. Med ugotovitvami analize je bila tudi navedba o relativno nizki vrednosti posameznega vavčerja kot tudi o razkoraku med povpraševanjem po vavčerjih in razpoložljivih sredstvih razpisa: tudi zato so se razpisi sheme vključili v Enotni programski dokument za 2004-2006 in je bil program podjetniškega svetovanja podprt s sredstvi ERRS. V letih 2004 in 2005 je bilo na razpolago 545 mio SIT, od tega je bilo v letu 2004 dodeljenih 195 mio SIT sredstev. Iz sredstev strukturne politike se je financiralo izključno subvencije za svetovanje delujočim MSP s področja poslovnih funkcij podjetja in pripravo razvojnih programov in projektov. Zaradi relativno zamudne administrativne procedure je bilo do 31.12. izstavljenih zahtevkov za povračilo le v višini 45.9 mio SIT.

Shematsko so se glede na ciljne prejemnike ukrepi v tem letu koncentrirali na razvoj in nadaljnjo rast podjetij, deloma lahko vavčersko svetovanje ter ukrep za sofinanciranje storitev tehnoloških parkov in podjetniških inkubatorjev štejejo kot ukrepa, ki sodita v pomoč start-up podjetjem. Pomanjkanje ukrepov, kot so skladi tveganega kapitala, posebne oblike svetovanja za bodoče podjetnike in poenostavitev postopkov za nastanek novega podjetja so stvari, na katere se je v tistem času opozarjalo v analizah podjetniškega in inovacijskega okolja (Trendchart Country Report, 2004, 2005; Razvojno poročilo UMAR 2005, ter notranje analize na MG).

Za start-up fazo je pomemben ukrep sofinanciranja storitev tehnoloških parkov in poslovnih inkubatorjev, ki sodi med ene prvih podjetniških ukrepov v Sloveniji. Vsebina podpore se je skozi leta spreminjala. V letu 2004 so bili upravičenci tehnološki parki in inkubatorji (razpis UL 10-11, 6. 2. 2004), ki so včlanjenim podjetjem zagotavljali svetovalne storitve enkratnega značaja le v začetni fazi razvoja posameznega podjetja na področju usposabljanja, upravljanja, računovodstva, knjigovodstva ter finančnega poslovanja, novih tehnologij (posebno informacijskih), varstva okolja, zaščite intelektualne lastnine in podobno. Sofinancirano je bilo 50% stroškov takih storitev. Prav tako se je v višini 25% sofinanciralo razvojno raziskovalno dejavnost, ki je vključevala stroške dela in skupne infrastrukture tehnoloških parkov oziroma podjetniških inkubatorjev. Za razvoj novih storitev so lahko tehnološki parki prejeli 15% sredstev. V letu 2004 je bilo sofinancirano delovanje treh tehnoloških parkov in treh poslovnih inkubatorjev (Avdić, 2004). Ministrstvo za gospodarstvo je sofinanciralo tudi storitve tehnoloških centrov (UL 23/ 2004). Ukrep naj bi spodbudil razvoj inovacijskega okolja za MSP, saj je MG sofinanciral projekte uvajanja novih storitev in podpornih

dejavnosti tehnoloških centrov: upravičeni stroški so bili 50% stroškov dela strokovnjakov za izvajanje projektov ter 50% stroškov svetovanja in storitev za izvedbo R&R projektov ter uvajanje novih tehnologij. Skupno je bilo za razpis predvidenih 130.000.000 SIT.

Tabela 2.1: Razvrstitev ukrepov MG glede na razvojno stopnjo podjetja v letu 2004 (Andrić, 2004)

Semenska faza	Startup faza	Razvoj in rast	Nadaljnja rast	Vrednost v mio SIT
	vavčersko svetovanje			
	tehnološki parki in inkubatorji			150
			razvoj grozdov	600
		celoviti sistemi stalnih izboljšav		200
		tehnološki centri		130
		investicije v nove tehnologije in produkte		900
		razvojne investicije		400
		prenos znanja in razvoj inovativnih konceptov		100
			tehnološke mreže	130
			Eureka	348
		mladi raziskovalci		200
		garancije,		58
		ugodnejši krediti		140
				3356 oz. 14 mio €

V Enotni programski dokument (EPD)⁶ so bili vključeni tudi programi, ki so se izvajali preko **Slovenskega podjetniškega sklada**. Slovenski podjetniški sklad (v nadaljevanju besedila: Sklad) je bil ustanovljen po Zakonu o javnih skladih (Ur.l. RS, št. 22/00) kot javni finančni sklad, ki je v 100% lasti Republike Slovenije. Eden od treh programov, ki se je izvajal v letu 2004, v okviru ukrepa 1.3. je bila garancijska shema, ki se je izvajala kot posebni garancijski sklad preko Slovenskega podjetniškega sklada, sredstva garancijskega sklada pridobljena iz proračuna RS (ESRR sredstva in sredstva slovenske udeležbe) pa so bila vodena na posebnem podračunu. Zagotovljeno je bilo ločeno vodenje sredstev sklada in sledljivost uporabe sredstev, vplačanih v garancijski sklad.

Garancijski sklad je bil namenjen malim in srednje velikim podjetjem (MSP), ki najemajo dolgoročne investicijske kredite in nimajo zadostnih jamstev za zavarovanje bančnega kredita za realizacijo zagona podjetja oziroma razvojne investicije za konkurenčno uveljavljanje na

⁶

http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/enotni_programski_dokument_2004_2006/

trgu, izboljšanje tržnega položaja in širitev dejavnosti in sicer v kombinaciji povratna/nepovratna sredstva. Dne 23.07.2004 je bil objavljen javni razpis za zagotavljanje jamstev za investicijske kredite malim in srednjim podjetjem (MSP) preko bank, kjer so bile za leti 2004 in 2005 sklenjene proračunske pogodbe (razpisana sredstva) v višini 500.000.000 SIT. Slovenski podjetniški sklad je v 2004 letu prejel kot zagonski vložek v garancijski sklad skupno 250 mio SIT. Glavna pomanjkljivost programa je bil pozni pričetek izvajanja programa, saj je bil garancijski sklad oblikovan šele v drugi polovici leta 2004 (julij 2004).

Slovenski podjetniški sklad je bil zadolžen tudi za izvajanje programa zagotavljanja podpore za investicijske projekte MSP (Instrument 1.3.3). Prvi razpis je bil objavljen 30.04.2004, na podlagi katerega so bile sklenjene pogodbe za leti 2004 in 2005 (in razpisana sredstva) v višini 602.400.000 SIT. Slovenski podjetniški sklad kot končni upravičenec je v letu 2004 na osnovi javnih razpisov dodeljeval malim in srednje velikim podjetjem premije kot investicijsko podporo. V letu 2004 je bilo na razpolago 140 mio SIT. Do konca leta ni prišlo do izstavitve zahtevkov za povračilo. Ovira pri prijavi na razpise je bila prav gotovo datum prijave podjetja za ugodnejši kredit in s tem povezani upravičeni stroški. V letu 2004 so šteli za upravičene le stroški, ki so nastali od datuma oddaje vloge na Sklad. Na Skladu ocenjujejo, da je zaradi te zahteve, ki izhaja iz pogojev delitve sredstev strukturnih skladov v obliki premije, odpadlo kar precej potencialnih prijaviteljev.

2.2. Stanje in razvoj ukrepov v letu 2005

Leto 2005 označuje predvsem prehod na novo organizacijsko shemo in s tem povezanimi zamudami pri razpisih in oblikovanju politike. Nujno je bilo razmejiti pristojnosti in se dogovoriti o proračunskih sredstvih, ki sledijo posamezni dejavnosti. Tu se je z največ preglavicami srečala Tehnološka agencija. Ob sprejemu Zakona o raziskovalni dejavnosti in razvoju leta 2002⁷ je namreč tehnološko področje sodilo pod Ministrstvo za gospodarstvo in je tako Zakon predvidel Tehnološko agencijo v sklopu tega ministrstva. Z reorganizacijo vlade konec 2004 se je vsebinsko tehnološki razvoj preselil z MG na MVZT in posledično bi bilo pričakovati, da se tudi ustanavljanje in definiranje dejavnosti Tehnološke agencije prenese na MVZT. Ker ni prišlo do dogovora med ministrstvi v letu 2005, se je zavleklo tudi formiranje Agencije kot delujoče institucije. V začetku 2006 se je načrtovala »selitev« Tehnološke agencije pod okrilje Službe vlade za razvoj, a se tudi ta rešitev ni uresničila. V 2005 tako ustanovitev oziroma aktivno delovanje Agencije ni bilo uresničeno.

V letu 2005 so na Ministrstvu za gospodarstvo ostali ukrepi, neposredno vezani na spodbujanje podjetništva. Tudi pri njihovi objavi je prišlo do precejšnjega časovnega zamika: deloma zaradi pozne uskladitve proračuna in deloma zaradi zamudne notranje reorganizacije (uvredba direktoratskih, novo vodstvo v posameznih službah, itd.). Večina ukrepov je tako bila objavljena koncem maja 2005.

Neposredno je Ministrstvo za gospodarstvo izvedlo naslednje razpise:

1. Javni razpis za povečanje konkurenčnosti malih, srednjih in velikih podjetij do 700 zaposlenih v letu 2005 (UL50/ 2005) s katerim se je želelo s sofinanciranjem podpreti

⁷ http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r07/predpis_ZAKO3387.html

uvajanje proizvodov in storitev z višjo dodano vrednostjo ter spodbuditi podjetja k usposabljanju zaposlenih z namenom povečati konkurenčnost podjetij pri nastopanju na domačem in zlasti tujih trgih. Ministrstvo je želelo podpreti razvojne projekte malih, srednjih in velikih podjetij do 700 zaposlenih, ki so osredotočeni na razvoj in trženje lastnih produktov podjetja, t.j. izdelkov ali storitev, ki so rezultat osnovne dejavnosti podjetja. Posamezni prejemnik je bil upravičen na največ 30 mio SIT, skupna vrednost razpisa pa je bila 1,05 mlrd SIT. Od prijavitelja se je pričakovalo sofinanciranje v višini 35% (25% za velika podjetja) in 50% sofinanciranje pri projektih, vezanih na usposabljanje zaposlenih. Razpisna komisija je objavila rezultate avgusta 2005. Skupna vrednost 107 izbranih projektov je znašala 972 mio SIT.

2) Javni razpis za sofinanciranje storitev tehnoloških parkov in podjetniških inkubatorjev v letu 2005 (UL 50, 2005), s katerim naj bi se spodbudilo razvoj inovacijskega okolja, ki malim podjetjem omogoča lažji dostop do znanja, rezultatov raziskav, novih tehnologij in drugih storitev za njihovo rast in razvoj. Cilj razpisa je bil spodbuditi vključevanje novih podjetij v tehnološke parke in podjetniške inkubatorje ter uspešno zaključiti projekte razvoja podjetij v tehnoloških parkih in podjetniških inkubatorjih na letni ravni. Razpis celo kvantificira pričakovani rezultat: 10 novih podjetij v tehnoloških parkih in 5 uspešnih izstopov iz parkov ter 5 novih podjetij v podjetniških inkubatorjih in 2 uspešna izstopa podjetij iz inkubatorjev. Ministrstvo je sofinanciralo svetovalne storitve, ki so podjetjem v parku oziroma inkubatorju na voljo le v začetni fazi projekta razvoja posameznega podjetja na področju upravljanja, računovodstva, knjigovodstva ter finančnega poslovanja, novih tehnologij, razvojno raziskovalna dejavnost podjetij, ki delujejo manj kot 3 leta v tehnološkem parku oziroma podjetniškem inkubatorju, strokovna usposabljanja na področju managementa tehnologij (v tujini) za zaposlene v tehnoloških parkih oziroma v podjetniških inkubatorjih ter razvoj novih storitev za tehnološke parke oziroma podjetniške inkubatorje (sistem mentorstva). Vsaka oblika podpore je bila opredeljena tako glede višine sofinanciranja kot glede upravičenih stroškov. Za razpis je bilo namenjenih 150 mio SIT.

3) Javni razpis za pridobitev sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj – Ukrep 1.1.: Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja - Razvoj in usposobitev tehnoloških parkov sodi med pomembnejše javne razpise, za katere je Slovenija koristila sredstva strukturnih skladov v prvem obdobju (2004-2006). Namen javnega razpisa je bil omogočiti razvoj in usposobitev tehnoloških parkov, ki bodo zagotovili ugodnejše prostorske in tehnične pogoje za nastajanje in delovanje podjetij v zgodnjih fazah razvoja ter izvajali storitve za ustanovitev in začetno delovanje podjetij pod ugodnejšimi pogoji. Na razpis so se lahko prijavi tako obstoječi kot novi tehnološki parki, cilj pa je bil podpreti največ štiri projekte, zato da se za posameznega prijavitelja res lahko zagotovi zadostna sredstva za izgradnjo novih kapacitet: tako je bila opredeljena tako minimalna višina sofinanciranja (70 mio SIT) kot najvišja možna (250 mio SIT). Razpis je črpal sredstva iz ESRR 2004-2006 v predvideni višini 3,9 mio EUR. Sredstva sta dobila dva tehnološka parka v skupni višini 435 mio SIT.

Prav tako je MG v 2005 razpisal manjši javni razpis za sofinanciranje delovanja univerzitetnih inkubatorjev. Razpis je bil delno sofinanciran s strani PHARE in je prišel z veliko zamudo, saj bi moral biti objavljen že v 2004. Za obstoječe univerzitetne inkubatorje je bila zamuda zelo kritična, saj so v tistem času šele pričenjali s svojim poslovanjem in so bili močno odvisni od državne podpore.

Ključni problem razpisov MG v 2005 je bilo njihovo pozno objavljane in posledično kratek časovni rok za prijavo in izvedbo projektov. Od razpisa do prijave je bilo na razpolago mesec dni časa, rezultati razpisov so bili objavljeni v avgustu, projekti pa so morali biti zaključeni do konca oktobra. Taki časovni roki sicer niso izjeme pri podpornih ukrepih, so pa za prijavitelje naporni in omejujejo tudi krog potencialnih koristnikov subvencij: le podjetja s stalnim tokom lastnih projektov lahko prijavijo svoj projekt v danem časovnem okvirju. Ker pa razpisovalec običajno želi s svojimi ukrepi spodbuditi k inovacijskemu delovanju manj aktivne, je tak način izvedbe neprimeren.

Z letom 2005 se je v okviru EPD nadaljevalo z izvajanjem treh instrumentov v okviru ukrepa 1.3, zaradi prilagajanja realnim potrebam pa je bil uveden tudi nov instrument 1.3.4., namenjen spodbujanju investicij v novo tehnološko opremo. Za izvajanje ukrepa 1.3 Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo je bilo odgovorno MG, Direktorat za podjetništvo in konkurenčnost kot neposredni proračunski porabnik, ki je imelo s končnima uporabnikoma JAPTI (prej PCMG) in SPS za izvajanje instrumentov sklenjeni izvajalski pogodbi.

Do konca leta 2005 je bilo na ravni ukrepa 1.3 na voljo 6.235 mio SIT razpoložljivih sredstev, (Poročilo o realizaciji EDP 2005). Podpisanih pogodb je bilo v višini 5.715 mio SIT oz. za 91,7% razpoložljivih sredstev za programsko obdobje, dosežen pa je bil tudi visok delež izplačil iz proračuna, in sicer za 40,7% razpoložljivih sredstev (2.539 mio SIT), pa tudi visok delež posredovanih zahtevkov, in sicer za 1.853 mio SIT. V letu 2005 je bilo skupaj za ukrep 1.3 razpoložljivih 2.312 mio SIT sredstev, porabljenih oz. izplačanih pa je bilo skupno 2.204 mio SIT (95,3 %), kar v primerjavi z letom 2004 (57,1%) predstavlja bistveno izboljšanje črpanja sredstev.

Pod okrilje Slovenskega podjetniškega sklada se je v letu 2005 preneslo ukrep za *spodbujanje investicij v nove tehnologije in produkte*, ki ga je prej samostojno izvajal MG, poleg že izvajanih dejavnosti na področju nudenja *ugodnejših kreditov* (Javni razpis za ugodnejše kreditov sodelovanju s poslovnimi bankami v kombinaciji s premijami za materialne in nematerialne investicije (UL 31/2005)) in prevzemanja poroštev (Javni razpis za prevzemanje poroštev za dolgoročne kredite najete pri bankah RS s premijami za materialne in nematerialne investicije (UL 117/2005)). Oba razpisa sta bila že v obdobju 2004-2006 vključena v shemo sofinanciranja iz evropskih strukturnih sredstev.

Slovenski podjetniški sklad je tako v 2005 (deloma so odpiranja po posameznem razpisu segla tudi v 2006⁸) izvedel naslednje razpise⁹:

A) S področja odobravanja kreditov (D):

P1 - Javni razpis za *odobravanje posrednih dolgoročnih kreditov s subvencijami* v letu 2005 (25.03.2005; UL RS št. 30-31/05)

Obseg razpisanih kreditnih sredstev je bil 2.25 mlrd SIT. Skupna višina razpisanih premij je bila 270 mio SIT, od tega 80 mio SIT je prispevala RS v 100% deležu, 190 mio SIT je prispevala RS v 25% deležu in Evropski sklad za regionalni razvoj v 75% deležu. V letu 2005 je bilo opravljenih 5 odpiranj. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 133, z

⁸ Tipično za te razpise je, da je objavljenih več rokov za odpiranje prispelih vlog in tako podjetja niso omejena le na en termin, ampak lahko zaprosijo za sredstva sklada v skladu s svojimi poslovnimi načrti.

⁹ Letno poročilo SPS za 2005,

http://www.podjetniskisklad.si/assets/files/material/Letna_porocila/LETNO%20POROCILO%202005_SKRAJSAN_A%20VERZIJA.pdf

zaprošenim zneskom kredita (po sklepih bank) v višini 3.6 mlrd SIT in zaprošenim zneskom subvencij v višini 439 mio SIT. Uprava Sklada je odobrila 80 vlog za ugodnejše kredite v višini 2.27 mlrd SIT. Znesek odobrenih subvencij je znašal 268 mio SIT.

- P1A - Sklad je dne 18.03.2005 v Ur. listu RS št. 26-28/05 objavil »Javni razpis za odobritev posrednih dolgoročnih investicijskih kreditov v regijah v letu 2005«. Regionalne institucije so objavile Javni razpis v lokalnih medijih. V letu 2005 je bilo opravljenih 7 odpiranj. Na javni razpis ni prispela nobena vloga.

- P2 - Javni razpis za odobritev neposrednih dolgoročnih investicijskih kreditov za nova podjetja (18.03.2005, UL RS št. 26-28/05)
Predmet razpisa je bilo 200 mio SIT ugodnejših dolgoročnih kreditov. Na razpis so se lahko prijavila podjetja (gospodarske družbe, s.p.) z 1 do 9 zaposlenimi, ki niso bila registrirana več kot 42 mesecev od dneva vložitve vloge. Do 25.10.2005 je bilo izvedenih sedem odpiranj. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 28, z zaprošenim zneskom kredita v višini 232 mio SIT. Uprava Sklada je do 21.11.2005 odobrila 6 vlog.

- P2A – Javni razpis za odobritev mikrokreditov za mala podjetja
Na razpis so se lahko prijavila mala podjetja z do 50 zaposlenimi. Kredit so lahko pridobili prosilci, ki so imeli med viri financiranja zagotovljenih najmanj 30% lastnih sredstev. Kredit je bil namenjen nakupu trajnih obratnih sredstev, blaga in storitev, nakupu, vzdrževanju in stroškom popraviljanja opreme in poslovnih prostorov, nakupu materiala za redno opravljanje dejavnosti, plačilu stroškov najema, stroškov promocijskih aktivnosti ter stroškov materialnih in nematerialnih investicij. Upravičeni stroški so lahko nastali med 1.1.2005 in 31.12.2005. Do 25.05.2005 so bila izvedena tri odpiranja. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 49, z zaprošenim zneskom mikrokreditov v višini 242 mio SIT. Uprava Sklada je do 14.06.2005 odobrila 26 vlog za mikrokredite v višini 100 mio SIT.¹⁰

Sklad v svojem poročilu (SPS, 2006) navaja, da so za produkt P2A- mikrokredite za nova podjetja kot nov produkt predvsem mikro podjetja pokazala velik interes. Na razpolago je bilo 100 mio SIT sredstev, ki so bila v celoti izkoriščena. Pri produktu mikrokredite, ki je prvenstveno namenjen financiranju obratnih sredstev ni večjih zahtev po zavarovanjih s stvarnimi jamstvi. Obseg ponujenih sredstev pa je odvisen predvsem od povpraševanja podjetnikov po tem produktu v naslednjih letih in od možnosti povečevanja števila zaposlenih na Skladu.

B) S področja neposrednih spodbud

P4 Javni razpis za pridobitev sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj - Ukrep 1.3.(instrument 1.3.4): Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo za *neposredne spodbude za investicijske projekte malih in srednje velikih podjetij* (P4) v letu 2005 in 2006 (UI 67/2005, 15. 7. 2005) v višini 2,58 milijardi SIT (9 mio €). V letu 2005 so bila načrtovana tri odpiranja in tri v 2006, a so bila sredstva razdeljena že po prvem odpiranju v vsakem letu. Za subvencije se je na odpiranja v letu 2005 prijavilo 48 podjetij (1.359 milijarde SIT), za odpiranje 2006 pa

¹⁰ Predračunska vrednost vlaganj za odobrene projekte znaša 220.699 tisoč SIT. Z njimi bo novo zaposlenih 81 delavcev (pred vlaganji 92 zaposlenih, po investiciji 173 zaposlenih). Povprečna višina odobrenega mikrokredita za novo delovno mesto je 1.234568 SIT, medtem ko je predračunska vrednost novega delovnega mesta 2.724000 SIT. Prijavljeno podjetje ima v povprečju pred investicijo 3,1 zaposlenih, medtem ko je načrtovano povprečno število zaposlenih po investiciji 6,6. (podatki iz Letnega poročila SPS za 2005)

je bilo 35 prijavljenih (1,151 milijarde SIT). Uprava Sklada je odobrila 77 vlog za subvencije v višini 2,58 mlrd SIT podjetjem, ki so načrtovala realizacijo investicij v skupni višini 5.748 mio SIT in naj bi odprla 298 novih delovnih mest v enem letu.

C) Garancije za dolgoročne kredite

P3- garancije za dolgoročne kredite pri bankah RS s subvencijami (1.3.2.)

Dne 25. 03. 2005 je bil objavljen Javni razpis za odobritev *garancij* v višini 50% za bančne kredite MSP v kombinaciji s premijami za materialne in nematerialne investicije. Skupni obseg razpisanih garancij je znašal 1,3 mlrd SIT. Skupna višina subvencij, kot nepovratnih sredstev iz Proračuna RS- tekoči transfer, pa je znašala 462.000 tisoč SIT. Sklad je oblikoval novo garancijsko shemo namenjeno tistim MSP, ki nimajo zadostnih jamstev za zavarovanje dolgoročnih kreditov pri poslovnih bankah v Sloveniji. Nova garancijska shema je temeljila na porazdelitvi kreditnega rizika med tri finančne institucije in sicer poslovno banko, ki je odobrila dolgoročni kredit, Skladom in Evropskim investicijskim skladom (EIF), ki je pogarant Skladu.

Povpraševanje podjetnikov je preseglo ponudbo, saj je bila višina zaprošenih kreditov za 5.234.618 tisoč SIT in višina zaprošenih subvencij 872.561 tisoč SIT. Razpisana sredstva garancij s subvencijami so bila v celoti izkoriščena. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 116. Od 05.04.2005 do 20.06.2005 je bilo izvedenih pet odpiranj vlog. Uprava Sklada je do 06.07.2005 odobrila 57 vlog za dolgoročne investicijske kredite v višini 2.6 mlrd SIT. Znesek odobrenih garancij je 1.3 mlrd SIT oziroma 50% glavnice kredita. Znesek odobrenih subvencij znaša 454.978.749 SIT.

P3A- garancije za tehnološko opremo

Dne 23. 12. 2005 je bil objavljen Javni razpis za odobritev *garancij za tehnološko opremo v višini 80% za bančne kredite MSP*. Skupni obseg razpisanih garancij je bil 1 mlrd SIT. Namen razpisa je bil omogočiti pridobitev dolgoročnih investicijskih kreditov za nova, rastoča in zrela podjetja, ki nimajo zadostnih jamstev za zavarovanje bančnih kreditov za nabavo nove tehnološke opreme. Interes ministrstva je bil, da se MSP omogoči in spodbudi investicijska vlaganja v novo visoko tehnološko opremo. Takšna oprema pa je za banke zaradi svoje specifičnosti manj primerna za zavarovanje, zato je Sklad prevzel večji delež (procent) garancije. Zaradi poznega datuma razpisa na Sklad do konca leta 2005 ni prispela nobena vloga in se je odpiranje vlog preneslo v 2006.

Tabela 2.2: Pregled razpisov SPS 2005, v SIT

	P1	P2	P2A	P3	P3A	P4 (B)
Razpisana sredstva	2,25 mlrd.	200 mio	100 mio	1,3 mlrd	1 mlrd	2,58
Zahtevana sredstva	3,66 mlrd	232 mio	242 mio	5,2 mlrd	-	4,91
Število prijav	133	28	49	116	-	159
Število odobrenih projektov	80	6	26	57	-	77
Načrtovano št. novih del.mest	418	32	81	379	-	595

Vir: Letno poročilo SPS za 2005

CPMG se je v letu 2005 s sklepom vlade¹¹ preoblikoval v Javno agencijo za podjetništvo in tuje investicije- JAPTI ter v svoji dejavnosti zadržal nekatere ukrepe ter prevzel v izvajanje nekatere nove v zvezi z zagotavljanjem podpornega okolja za podjetništvo. JAPTI je izvajal **Instrument 1.3.1 – subvencionirane svetovalne storitve za MSP (vavčerji)**: realiziranih je bilo 201,6 mio SIT izplačil iz proračuna, kar predstavlja 91,4 % od skupno 220 mio SIT razpoložljivih sredstev. V letu 2005 je bilo potrjenih 2466 vavčerjev za delujoča podjetja. Povprečna vrednost posamezne subvencije za svetovalne storitve za delujoča podjetja je za leto 2005 znašala 94.304 SIT.

Hkrati z MG-jem je javni razpis za spodbujanje tehnološko razvojnih projektov v malih in srednje velikih podjetjih v letih 2005 objavilo tudi Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, kamor se je preselil oddelek za tehnološki razvoj. (glej naš stari CRP za točno diktijo). Razpisa naslavljata iste potencialne prejemnike, po naših informacijah pa niti vsebina ne razpisnih pogoji niso bili predhodno usklajeni. Tako se je v praksi potrdila bojazen, da bo z reorganizacijo in vstopanjem novih agencij prihajalo do podvajanj in nejasnosti v zvezi s politiko spodbujanja tehnološkega razvoja in podjetništva, razpršitev sredstev in tako do manjše učinkovitosti, če se ne bo vzpostavil jasen mehanizem koordinacije med vsemi akterji.

Tabela 2.3: Pregled ukrepov v 2005 glede na faze podjetniškega razvoja

Semenska faza	Startup faza	Razvoj in rast	Nadaljnja rast	Vrednost v mio SIT ¹²
	Vavčersko svetovanje			220
	Tehnološki parki in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov			150
Razvoj in usposobitev TP				453
		Povečanje konkurenčnosti podjetjem		1000
		Investicije v nove tehnologije		2580
		Posredni dolgoročni krediti		2250
	Posredni krediti za nova (mikro) podjetja			200
		Mikrokrediti za podjetja do 50 zap.		100
		Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
		Garancije		1300

Leto 2005 je prineslo tudi nekaj pomembnih strateških dokumentov za politiko države na področju podjetništva in raziskovalno-razvojne ter inovacijske strategije. Osnutek strategije razvoja Slovenije je pripravila že prejšnja vlada, nova je razdelala še načrt za njeno realizacijo in tako je bila sprejeta Strategija razvoja Slovenije 2006-2013¹³ z močnim poudarkom na

¹¹ <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200573&stevilka=3255>

¹² Zaradi netočnosti podatkov (nekateri navajajo celotna sredstva, namenjena ukrepu, drugje so navedena letna sredstva).

¹³ http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r07/predpis_ZAKO3387.html

R&R in inovacijah kot pomembnemu dejavniku gospodarske rasti. Splošni strategiji je sledil še sprejem Resolucije o nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu¹⁴ ter (v skladu s pričakovanji Evropske komisije) Program reform za uresničitev ciljev Lizbonske strategije (RS, 2005). Skupna točka vseh dokumentov je poudarjanje naložb v R&R in inovacije za dvig konkurenčnosti slovenskega gospodarstva in s tem pospešene gospodarske rasti. Te deklarativne najave so zbudile pričakovanja tako na strani resornih ministrstev kot na strani prejemnikov o povečevanju razpoložljivih sredstev za ukrepe, ki spodbujajo R&R in inovacije na sploh, še posebej pa v podjetjih. Dodaten optimizem je spodbudilo tudi dejstvo, da so bili nastajajoči dokumenti skladni tako na ravni politike kot na ravni ukrepov, zato se je pričakovalo, da bo po njihovem sprejetju prišlo tudi do večje koordinacije med različnimi resorji.

2.3. Stanje in razvoj ukrepov v 2006

Med pomembnejšimi organizacijskimi spremembami, ki so se odvijale v letu 2006, je bila ustanovitev posebne Službe vlade za razvoj, ki je imela nalogo, da koordinira izvajanje Slovenske razvojne strategije in program reform, vezan tudi na uresničevanje Lizbonske strategije. Naloga službe naj bi bila tudi koordinacija celovite inovacijske politike. Pod njeno pristojnost naj bi se preselila tudi Tehnološka agencija.

Po optimističnem začetku s posebno konferenco o inovacijah (Inovacijski forum), ki jo je za Službo pripravila TIA, je Službo že po treh mesecih ministrovanja zapustil minister brez listnice, vlada pa je z imenovanjem njegovega naslednika odlašala praktično do konca 2006. Ti organizacijski problemi so vodili do nerešenega statusa TIA, ki je tako ostala razpeta med MG in MVZT. Zaradi nezagotovljenega financiranja s strani ali MG ali MVZT je TIA opravljala samo dela na razpisu Nove tehnologije za varnost in mir (TP Mir), za katerega je zagotavljala finančna sredstva Ministrstvo za obrambo. Poleg tega je agenciji preostalo edino razvijanje podlag za nekatere ukrepe, ki naj bi bili financirani v prihodnjih letih (1000 mladih strokovnjakov, metodologija ocenjevanja tehnoloških projektov, itd.).¹⁵

Največji projekt na področju podjetništva in konkurenčnosti v letu 2006 je bila priprava novega Programa ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti v obdobju 2007-2013¹⁶, ki je nastajal vzporedno z Operativnimi programi za črpanje evropskih strukturnih in kohezijskih sredstev. Program se je osredotočal na štiri osnovne stebre:

- spodbujanje podjetništva in podjetništvu prijaznega okolja,
- znanje za gospodarstvo,
- razvoj in inovacije v gospodarstvu,
- spodbujanje malih in srednje velikih podjetij z lastniškimi in dolžniškimi viri.

S prvim stebrom se je predvidelo oblikovanje usklajenega podpornega okolja, ki bo spodbujalo podjetništvo tudi s pomočjo odpravljanja administrativnih ovir in zagotavljanja široke mreže podpornih storitev. Ukrepi podpornega okolja so bili razdeljeni v podporo delovanja sistema Vse na enem mestu (v nadaljevanju VEM), vavčerskemu svetovanju in usposabljanju, Evro info centrom (v nadaljevanju EIC) in posebnim ciljnim skupinam (ženske, podjetniki na podeželju, socialno podjetništvo).

¹⁴ http://www.tia.si/shared_files/Dokumenti/resolucijaNRRP.pdf

¹⁵ Poročilo o delu TIA, 2006. http://www.tia.si/shared_files/Dokumenti/letnoporocilo2006a.pdf

¹⁶ http://www.ora.si/priloznosti/Program_ukrepov_japti.pdf

Ukrepi drugega poglavja so bili namenjeni krepitvi ustreznih človeških virov za potrebe gospodarstva s stimuliranjem povečevanja deleža vrhunsko izobraženih kadrov v gospodarstvu, s spodbujanjem mobilnosti razvojnih kadrov iz institucij znanja v gospodarstvo ter iz velikih podjetij v mala in srednje velika podjetja. V to poglavje sodijo ukrepi kot so mladi raziskovalci v gospodarstvu, sofinanciranje mobilnosti visokokvalificiranih kadrov ter sofinanciranje oblikovanja interdisciplinarnih skupin.

Tretje poglavje se je ukvarjalo s pospeševanjem vlaganja v raziskave in razvoj ter v gospodarsko infrastrukturo zasebnega, kot tudi javnega sektorja. Ukrepi za podporo razvoju in inovacijam v gospodarstvu naj bi bili usmerjeni v vzpostavitev učinkovitega podpornega okolja, vzpostavitev ustrezne infrastrukture tako lokalnega, kot tudi nacionalnega pomena in krepitvi finančnih virov za razvoj, raziskave in inovacije v slovenskem gospodarstvu. Sem uvrščamo naslednje načrtovane ukrepe:

- Spodbujanje investicij v gospodarsko-razvojno-logističnih platformah
- Sredstva za delovanje tehnoloških parkov, podjetniških inkubatorjev in univerzitetnih inkubatorjev
- Spodbujanje raziskovalno razvojne dejavnosti v podjetjih
- Spodbujanje procesnih in organizacijskih inovacij
- Slovenski center za konkurenčnost in inovativnost
- Spodbujanje ustanavljanja in delovanja inovativnih skupin
- Spodbujanje MSP za pridobivanje pravic industrijske lastnine
- Zagonska sredstva za novonastala inovativna podjetja
- Izjemne spodbude za mlada inovativna podjetja

Četrto poglavje je vključevalo ukrepe finančnih podpor malim in srednje velikim podjetjem z lastniškimi in dolžniškimi viri. Tvegani kapital naj bi se zagotavljal preko skladov tveganega kapitala kot obliki lastniškega financiranja v okviru javno-zasebnega-partnerstva.

Program je bil sprejet s strani Vlade RS 6.7.2006, a je bil v letu 2007 dvakrat dopolnjen, podobno tudi v 2008 in v 2009. Dopolnjeval se je v skladu s spremenjenimi poudarki v letnih načrtih MG ter nekaterimi dopolnitvami, ki jih je zahtevala izvedbena raven ukrepov. Nekatero od načrtovanih ukrepov se je kasneje zamenjalo oziroma preoblikovalo: tako se npr. Slovenski center za konkurenčnost in inovativnost ni oblikoval kot institucija, le kot virtualna podpora podjetjem v okviru spletne strani JAPTI, namenjene podjetnikom (glej Podjetniški portal <http://www.podjetniski-portal.si/>).

V sklopu prednostne naloge št. 1 (EPD 2004-2006): Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti so do konca leta 2006 bili na ukrepu 1.1 kot instrumenti izvedbe objavljeni trije javni razpisi: instrument 1.1.1 (izvajata MG in MVZT)- centri odličnosti, posredniki inovacijskega okolja, instrument 1.1.2 (izvaja MG)- tehnološki parki, ter instrument 1.1.3 (izvaja MG) razvojno-investicijski projekti, 2.539 mlrd SIT.

Ministrstvo za gospodarstvo je samostojno izvedlo Javni razpis za pridobitev sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj – ESRR, Ukrep 1.1.: Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja za neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte v letih 2006- 2007 (1.1.3). Razpis je bil objavljen v UL 33- 34/2006, namenjeno mu je bilo 2 milijardi SIT (8,3 milijona €) s pričetkom koriščenja v letu 2007. To je bil nov ukrep, s

katerim se je nameravalo spodbuditi sodelovanje med podjetji in R&R institucijami, deloma pa je bil ukrep namenjen tudi posrednikom kot so grozdi, tehnološki centri, mreže in platforme. Tako so se podprli skupni projekti najmanj dveh ali več podjetij in vsaj ene institucije znanja. Prijavitelj naj bi bil član enega od naštetih posrednikov, sodelovanje pa je opredeljevala konzorcijska pogodba. Cilj razpisa je bil podpreti 6-8 skupnih razvojno-investicijskih projektov (RIP), kar pomeni glede na razpoložljiva sredstva pomemben odmik od običajne prakse, kjer so bili zneski relativno skromni: v primeru RIP gre za posamezne projekte v velikosti od najmanj 150 do 350 mio SIT, posamezno podjetje pa naj ne bi prejelo več kot 175 mio SIT. V razpisu se natančno opredeljuje pogoje, ki jih morajo izpolnjevati prijavitelji, merila za izbor ter upravičenost stroškov. Le-ti zajemajo stroške raziskovalno-razvojnega dela, vključno s stroški licenc, patentov svetovanja itd. (do 50%) ter investicije v modernizacijo tehnologije, strojev in opreme, vključno s stroški neposrednega izobraževanja za uporabo novih tehnologij. Tu je sofinanciranje odvisno od lokacije investicije- v osrednjeslovenski regiji le do 35% v drugih pa do 40% upravičenih stroškov.

Ta ukrep je nadomestil manjša sofinanciranja posrednikov (npr. ukrep sofinanciranja ustanavljanja in delovanja grozdov do leta 2005), saj so zdaj posredniki imeli možnost vstopati kot koordinatorji z razvojno-investicijskimi projekti in tako nadgraditi svojo posredniško vlogo.

MG je že v januarju 2006 objavil tudi razpis za podporo *projektom razvoja in usposobitve tehnoloških parkov*. Skupna višina razpisanih sredstev je znašala največ 1 mlrd SIT. Cilj razpisa je bil podpreti največ 4 (štiri) projekte razvoja in usposobitev tehnoloških parkov. Upravičene aktivnosti prejemnika sredstev so bile nakup, gradnja, prenova, oprema prostorov tehnološkega parka ter nakup razvojno raziskovalne opreme za skupne potrebe podjetij v okviru tehnoloških parkov. Razpis je predvidel sofinanciranje do 35% upravičenih stroškov za osrednjo slovensko regijo in do 40% upravičenih stroškov za vse ostale regije.

Obstoječi tehnološki park (park, ki že deluje in razpolaga s prostorom za inkubirana podjetja) se je lahko prijavil na javni razpis v primeru, da je izpolnjeval naslednje pogoje:

- deloval kot tehnološki park vsaj tri leta;
- imel vsaj 10 inkubiranih podjetij;
- razpolagal s 500 m² uporabne površine za namen inkubiranja podjetij (dolgoročna najemna pogodba ali last tehnološkega parka).

Nov tehnološki park se je lahko prijavil na javni razpis, če je izpolnjeval naslednje pogoje:

- Eden izmed partnerjev v projektu je moral biti grozd, ki je imel formalno pravno organizacijsko obliko že vsaj eno leto, imel vzpostavljen management grozda in izdelano strategijo grozda do leta 2008 in vključeval utemeljitve vzpostavitve tehnološkega parka.
- Drugi partner je morala biti fakulteta oziroma drugi visokošolski zavod, ki je razpolagal s potencialom za podporo nastajanju tehnoloških podjetij.
- Lokacija novega tehnološkega parka naj bi bila v neposredni bližini fakultet oziroma drugih visokošolskih zavodov (oddaljenost max. 20 km).

Drugih razpisov s področja podjetništva MG v letu 2006 ni neposredno razpisoval, je pa usmerjal in financiral razpise SPS in JAPTI ter program mladih raziskovalcev iz gospodarstva.

Slovenski podjetniški sklad je nadaljeval s svojo redno dejavnostjo in skupinami svojih produktov tudi v 2006 in izvedel naslednje razpise:

A) S področja odobravanja kreditov:

- P1 - Javni razpis za *odobravanje posrednih dolgoročnih kreditov s subvencijami* v letu 2006

Sklad je dne **24.02.2006** v **Ur. listu RS št. 19-20/06** objavil »Javni razpis za odobritev posrednih dolgoročnih investicijskih kreditov v letu 2006. Obseg razpisanih kreditnih sredstev je bil 2 mlrd SIT. V letu 2006 sta bili opravljeni 2 odpiranji. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 59, z zaprosenim zneskom kredita (po sklepih bank) v višini 3.5 mlrd SIT. Uprava Sklada je odobrila 29 vlog. Predračunska vrednost investicij za odobrene projekte znaša 3.581.387.582,90 SIT. Z njimi naj bi po oceni prijaviteljev bilo na novo zaposlenih 139 delavcev.

- P2 – Javni razpis za *odobritev neposrednih dolgoročnih investicijskih kreditov za nova podjetja*

Na razpis so se lahko prijavila podjetja (gospodarske družbe, s.p.) z 1 do 9 zaposlenimi, ki niso registrirana več kot 42 mesecev od dneva vložitve vloge. Do dne 26.10.2006 je bilo izvedenih sedem odpiranj. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 45, odobrenih pa jih je bilo 15. Z investicijami obravnavanih vlog je bilo načrtovano odprtje 37 novih delovnih mest.

- P2A- Javni razpis za *odobritev mikrokreditov za mala podjetja*

Sklad je dodeljeval kreditna sredstva neposredno. Na razpis so se lahko prijavila mala podjetja z do 50 zaposlenimi. Do dne 26.04.2006 sta bili izvedeni dve odpiranji. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 57. Uprava Sklada je do 23.06.2006 odobrila 20 vlog za mikrokredite v višini 100 mio SIT.

B) S področja neposrednih spodbud

P4- Javni razpis za *odobritev neposrednih subvencij za nakup tehnološke opreme v letu 2006*– P4 objavljen 3.3.2006 v Ur. listu RS št. 23/06 (1.3.4.)

Razpisanih subvencij je bilo bistveno več kot v predhodnih letih: 5 mlrd SIT; od tega je bil znesek namenjen malim podjetjem 3.5 mlrd SIT in 1.5 mlrd za srednje velika podjetja. Upoštevan je bil tudi regijski ključ: minimalno 70% vseh sredstev je bilo namenjenih projektom iz skupin (seznama) regij A in B, kamor so sodile statistične regije: Pomurska, Podravska, Zasavska, Spodnjeposavska, Savinjska, Koroška, Notranjsko-kraška in Jugovzhodna Slovenija in največ 30% sredstev je bilo namenjenih projektom iz skupin (seznama) regij C in D kamor sodijo statistične regije: Goriška, Gorenjska, Obalnokraška in Osrednjeslovenska. Maksimalna višina subvencije je do 55% upravičenih stroškov investicije razen v Osrednjeslovenski regiji, kjer je delež 50% upravičenih stroškov. Za mala podjetja je bila v razpisu določena maksimalna višina subvencije 40 mio SIT, za srednje velika pa 80 mio SIT. Subvencija se je odobrila za investicijske stroške, nastale od datuma oddaje vloge prosilca oziroma od datuma oddaje Info najave, pa do najkasneje 15.09.2006.

5. 4. 2006 je bilo opravljeno odpiranje vlog. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 508, z zaprosenim zneskom subvencij v višini 17.3 mlrd SIT. Uprava Sklada je odobrila 25 vlog srednje velikim podjetjem v višini 1.5 mlrd SIT do 1.6.2006 in 133 vlog malim podjetjem v višini 3.5 mlrd SIT do 27.06.2006. Skupno je bilo do omenjenih datumov odobrenih 158 vlog v skupni višini 5 mlrd SIT. Predračunska vrednost investicij za odobrene

projekte znaša 11.9 mlrd SIT. Z njimi naj bi bilo na novo zaposlenih 872 delavcev v roku enega leta od izvedbe.

V svojem letnem poročilu za 2006 SPS ugotavlja, da je ministrstvo namenilo temu instrumentu neprimerno več sredstev, kot v preteklih letih, a je bilo sredstev daleč premalo glede na povpraševanje. Subvencije so bile dodeljene le eni tretjini prosilcem. Ostala podjetja (cca 350 podjetij), ki na razpisu niso uspela so bila tako ali drugače razočarana. To so izražale predvsem v obliki pritožb na sklepe Sklada. Skoraj 70% podjetij se je pritožilo, veliko, že kar preko odvetniških hiš. Na Skladu se je zato dodatno povečal obseg dela. Vložiti je bilo potrebno ogromno dodatnih naporov, da so lahko strokovno argumentirano pojasnili podjetjem, zakaj niso uspela na razpisu.

- P4A Javni razpis za odobritev *subvencij za podjetja v institucijah inovativnega okolja* v letu 2006

Razpis je bil namenjen financiranju visokotehnoloških podjetij, ki delujejo v institucijah inovativnega okolja- start-ups. Sredstva so bila namenjena za izplačilo subvencij - nepovratnih sredstev.

Najpomembnejši pogoji razpisa so bili: Skupna višina razpisanih subvencij: 150 mio SIT, sredstva za izplačilo subvencij prispeva Republika Slovenija v 100% deležu, maksimalna višina subvencije: 6 mio SIT na podlagi upravičenih stroškov, nastalih med 30.09.2005 in 31.10.2006. Upravičenci so bila podjetja, ki so bila vključena in izvajajo aktivnosti v institucijah inovativnega okolja in še niso ustvarjala prihodkov na trgu, v razvojni fazi pa imajo nov poslovni program, oziroma so na trgu in so izdelala bilanco stanja in izkaz uspeha prvič za leto 2005 ter podjetja, ki so vključena v institucije inovativnega okolja in naj bi bila najkasneje v roku treh mesecev po podpisu pogodbe tudi fizično prisotna v institucijah inovativnega okolja.

Odpirani vlog sta bili opravljeni 19.05.2006 in 22.08.2006. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 48, z zaprosenim zneskom subvencij v višini 240 mio SIT. Uprava Sklada je odobrila 26 vlog v višini 130 mio SIT. Z njimi naj bi bilo na novo zaposlenih 96 delavcev v roku enega leta od prejema.

c) Garancije za dolgoročne kredite

- P3 – Javni razpis za *izdajanje garancij za dolgoročne kredite* za materialne in nematerialne investicije za mala in srednje velika podjetja v letu 2006 (24.2.2006 Ur. listu RS št. 19-20/06- 1.3.2.)

Obseg razpisanih kreditnih sredstev je bil 1.8 mlrd SIT. Garancije za dolgoročne kredite so lahko odobrile za investicijske stroške, nastale od datuma oddaje vloge prosilca do 31.12.2006 oziroma datuma oddaje info najave, vendar po 1.1.2006. V letu 2006 je bilo opravljenih 11 odpiranj. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 26, z zaprosenim zneskom kredita (po sklepih bank) v višini 1.4 mlrd SIT. Uprava Sklada je odobrila 12 vlog za dolgoročne kredite v višini 605.982.696,80 SIT. Znesek odobrenih garancij je 363.589.618,12 SIT oziroma 60% glavnice kredita.

- P3A - Javni razpis za *izdajanje garancij za dolgoročne kredite* za nakup nove tehnološke opreme za mala in srednje velika podjetja v letu 2005-2006

Sklad je izdajal garancije v sodelovanju s poslovnimi bankami. Najpomembnejši finančni pogoji sodelovanja so bili: obseg kreditnih sredstev je bil določen na 1 mlrd SIT z garancijo Sklada v višini 80% kredita, ki lahko predstavlja največ 75% predračunske vrednosti investicije. V letu 2006 je bilo opravljenih 11 odpiranj. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 10, z zaprosenim zneskom kredita (po sklepah bank) v višini 483 mio SIT. Z investicijami obravnavanih vlog je bilo načrtovano odprtje 30 novih delovnih mest. Uprava Sklada je odobrila 5 vlog za dolgoročne kredite v višini 258 mio SIT. Znesek odobrenih garancij je bil 206 mio SIT oziroma 80% glavnice kredita.

Tabela 2.4: Pregled razpisov SPS v 2006 (podatki poročila SPS)

	P1	P2	P2A	P3	P3A	P4	P4A
Razpisana sredstva	2 mlrd	200 mio	100 mio	1,8 mlrd	1 mlrd	5 mlrd	150 mio
Zahtevana sredstva	3,5 mlrd	465 mio	294 mio	1,4 mlrd	483	17,38 mlrd	240 mio
Število prijav	59	45	57	26	10	508	48
Število odobrenih projektov	29	15	20	12	5	158	26
Načrtovano št. novih del.mest	139	37	71		30	872	96

Vir: SPS Poročilo o delovanju 2006 (2007)

Na podlagi letnega poročila, predstavljenega vladi 14.6. 2007 je JAPTI svoje poslanstvo izpolnjeval z naslednjimi ključnimi aktivnostmi:

1. s posebno podporo je povečeval konkurenčnost slovenskih podjetij v mednarodni menjavi ter zmanjševal stroške in tveganja podjetij pri vstopih na tuje trge;
2. z vzpostavitvijo mreže predstavništev slovenskega gospodarstva (PSG) JAPTI je pričel s promocijo slovenskega gospodarstva, pomagal MSP pri vstopu na tuje trge ter privabljal tuje investitorje;
3. s subvencioniranim svetovanjem v okviru programa vavčerskega svetovanja; koristila so se sredstva strukturnih skladov; to svetovanje so uporabniki ocenili kot dobrodošlo pomoč države;
4. s paketi informacij v pospeševalni mreži, široko ponudbo spletnega portala ter specializiranimi informacijami in storitvami mreže Euro Info Centrov (EIC) je pomagal predvsem MSP;
5. s podporo posebnim ciljnim skupinam (mladi, ženske, podeželsko prebivalstvo, poslovne povezave na lokalni ravni).

JAPTI je izvajal instrument 1.3.1 – *subvencionirane svetovalne storitve za MSP*: v okviru instrumenta je bilo realiziranih 288,8 mio SIT izplačil iz proračuna, kar predstavlja 100% od skupno 288,8 mio SIT razpoložljivih sredstev. V letu 2006 je bilo potrjenih 1.709 vavčerjev za delujoča podjetja. Povprečna vrednost posamezne subvencije za svetovalne storitve za delujoča podjetja je za leto 2006 znašala 168.996 SIT.

Ena od pomembnejših novosti v letu 2006 je bila tudi *uvedba davčne olajšave* za vlaganje v raziskave in razvoj. Pravilnik je bil objavljen v UL 138/2006¹⁷, decembra 2006 leta in je omogočil, da je lahko pravna oseba, zavezanec v davčnem obračunu uveljavljala zmanjšanje davčne osnove v višini 20% zneska vlaganj v raziskave in razvoj. Res pa je, da je najava prišla zelo pozno in je pomembneje vplivala na spodbujanje naložb podjetij v R&R v letu 2007 kot v 2006.

Tabela 2.5: Pregled ukrepov v 2006 glede na faze podjetniškega razvoja

Semenska faza	Startup faza	Razvoj in rast	Nadaljnja rast	Vrednost v mio SIT
	Vavčersko svetovanje			288
	Razvoj in usposobitev TP			1000
		Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
		Razvojno investicijski projekti		2000
		Investicije v nove tehnologije		5000
		Posredni dolgoročni krediti		2000
	Posredni krediti za nova (mikro) podjetja			200
		Mikrokrediti za podjetja do 50 zap.		100
		Garancije		1800

2.4. Stanje in razvoj ukrepov v letu 2007

V letu 2007 je bil sprejet Zakon o podpornem okolju za podjetništvo¹⁸. Z Zakonom naj bi bili vzpostavljeni okviri za delovanje inovacijskega okolja, predvsem pa je opredeljena vloga in naloge Slovenskega podjetniškega sklada in Javne agencije za podjetništvo in tuje investicije. V besedilu Zakona se omenja Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti, kot krovni vsebinski dokument ter obe izvajalski agenciji s svojimi nalogami. Zakon tudi opredeljuje subjekte inovativnega okolja, njihovo ustanavljanje in obveznosti. Zakonsko so določeni tudi postopki v primerih javnih razpisov ter način poročanja o dodelitvi sredstev.

Služba vlade za razvoj je dobila novega ministra in se začela bolj aktivno vključevati na področje inovacijske politike v sklopu svojega mandata skrbnice za realizacijo Lizbonske strategije. Hkrati je s pripravo Operativnih programov postajala vse bolj pomembna tudi vloga Službe za lokalno samoupravo in regionalni razvoj, kar je narekovalo potrebo po večji

¹⁷ <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006138&stevilka=5998>

¹⁸ <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2007102&stevilka=5064>

koordinaciji med različnimi snovalci politike in izvajalskim nivojem (JAPTI, SPS, TIA). Številni ukrepi za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti so bili vključeni v OP in s tem se je postopek njihovega izvajanja in financiranja spremenil, hkrati pa so se seveda pomembno povečala razpoložljiva sredstva za prihodnja leta.

Leto 2007 je zaznamovalo nekaj pomembnih dogodkov na področju politike spodbujanja podjetništva. Na programski ravni je bilo največ pozornosti usmerjeno v pripravo na črpanje evropskih strukturnih sredstev v okviru finančne perspektive 2007-2013. Slovenija je zamujala s pripravo potrebnih dokumentov in je šele v februarju 2007 oddala tako svoj Nacionalni strateški referenčni okvir kot vse tri Operativne programe (OP). Do konca so bili OP-ji usklajeni s Komisijo poleti oziroma jeseni istega leta.¹⁹ Pozna uskladitev temeljnih aktov je pomenila zamik priprave konkretnih izvedbenih razpisov za črpanje in tako smo 2007 bili priča dejstvu, da noben od napovedanih ukrepov ni zaživel do 2008/2009. Vsebinsko se je v OP 1 in v OP 3 vneslo niz ukrepov s področja spodbujanja podjetništva.

OP 1 *Krepitev regionalnih razvojnih potencialov* je vseboval dve razvojni prioriteti, neposredno vezani na dvig konkurenčnosti. Vsebine prve razvojne prioritete »Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost« se smiselno povezujejo v okviru dveh prednostnih usmeritev, in sicer:

- Izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost,
- Spodbujanje podjetništva.

Vsebina druge razvojne prioritete »Gospodarsko-razvojna infrastruktura« pa je bila ob sprejemu dokumenta *vzpostavitev gospodarsko-razvojno-logističnih središč*, na področjih, kjer obstajata dovolj velika kritična masa znanja ter zadostna koncentracija gospodarskih aktivnosti in razvojnih potencialov gospodarstva. V različnih programskih dokumentih so se ta središča konceptualno spreminjala, a vendar se je testiranju ideje namenilo kar nekaj časa in sredstev. Tako je osnovni dokument govoril o tem, da se bodo »posamezna središča razvijala skladno s primerjalnimi prednostmi širšega območja ter njihovimi sedanjimi in prihodnjimi kompetencami. Glede na prepoznane kompetence in možnosti razvoja bodo lahko med drugim vključevala poslovno-industrijska območja, logistična območja (cone), tehnološke parke, podjetniške inkubatorje, univerzitetne predinkubatorje s pisarnami za prenos tehnologij, visokošolska in raziskovalna središča, medpodjetniške izobraževalne centre in podobno. Vsebina posameznega središča »bo podrobneje opredeljena na podlagi opravljene cost-benefit analize z vidika celotnega gospodarstva.« Ministrstvo za gospodarstvo je financiralo nekaj (pred)študij o oblikovanju določenih središč, tudi namenilo določena sredstva za izgradnjo osnovne infrastrukture (2008/2009) v nekaj središčih, v 2010 pa speljalo razpis za razvojne centre, ki precej bolj realistično podpre povezovanje podjetij in raziskovalnih inštitucij.

V okviru prednostne usmeritve »Izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost« so bile predvidene naslednje aktivnosti:

- a) Razvojno inovacijski projekti skupin podjetij (RIP)- razpis je izvedla v 2008 TIA

¹⁹ OP 1 je bil potrjen 27.8.2007; OP 3 (človeški viri) pa šele 21.11. 2007.

- b) Raziskovalni centri odličnosti – RR : povezano s c) izvedlo MVZT v 2009
- c) Raziskovalni centri odličnosti – infrastruktura
- d) RRP tehnoloških platform- preimenovano v kompetenčne centre in izvedeno v 2010

V 2006 se je vlada dokončno odločila, da prenese TIA-o pod okrilje MVZT v juliju 2006. Žal tudi to ni rešilo TII-ne usode: Ministrstvo za gospodarstvo se ni strinjalo z rešitvijo in ni dovolilo prenosa sredstev, ki naj bi jih MG nakazal TII za nemoteno delovanje in izvedbo dogovorjenega in, vsaj uradno, usklajenega programa. V znak protesta je odstopila direktorica TIA-e: to pa je spodbudilo dogovor in v istem mesecu so sredstva za dogovorjene aktivnosti bila potrjena. TIA je dobila svoj program in proračun: sredstva za dogovorjene aktivnosti so zagotovila Ministrstvo za obrambo, Min. za gospodarstvo in MVZT. Tako je TIA v 2007 izvedla naslednje razpise:

- Javni razpis za subvencioniranje projektov tehnološkega programa "Tehnologija za varnost in mir 2006-2012" (TPMIR), ki ga je financiralo Ministrstvo za obrambo
- Javni razpis za spodbujanje kontinuitete dela slovenskih tehnoloških platform v letu 2007, ki ga je financiralo MVZT
- Javni razpis za sofinanciranje delovanja organizacij, ki podpirajo inovacijsko dejavnost, ki ga je financiralo MVZT
- Mladi raziskovalci iz gospodarstva – generacija 2007, ki sta ga sofinancirala MVZT in Evropski socialni sklad. Ta razpis je bil objavljen v decembru 2007 s pričetkom financiranja v 2008.

V tem času je TIA že začela pripravljati in usklajevati tudi besedilo razpisa za Razvojno-investicijske projekte. Ker je razpis bil sofinanciran s strani Evropskega sklada za regionalni razvoj, je bilo potrebno besedilo uskladiti tako med obema ministrstvoma (MG in MVZT) kakor tudi s Službo vlade za lokalno samoupravo in regionalni razvoj kot skrbnico za strukturne sklade. Usklajevanje je pokazalo, kako zahtevno bo izvajanje ukrepov v OP 1 zaradi tehnično-administrativnih zahtev pri črpanju evropskih sredstev, kar se je potrdilo tudi kasneje pri sami izvedbi projektov. V 2007 so se še vedno odvijali tudi programi, ki so se sofinancirali iz predhodne finančne perspektive (EDP 2004-2006). V nekaterih primerih je šlo samo še za izplačevanje že odobrenih sredstev, v nekaterih pa so se še izvedli redni letni razpisi.

Slednje velja predvsem za aktivnosti Slovenskega podjetniškega sklada, kjer so se v 2007 objavili naslednji razpisi:

a) S področja odobravanja kreditov:

P1 - Javni razpis za *odobritev posrednih dolgoročnih investicijskih kreditov z garancijami* v letu 2007

Razpis je bil objavljen 25.05.2007 v Ur. listu RS št. 45/07. Obseg razpisanih kreditnih sredstev je bil 8,5 mio EUR za kredite in še 6.8 mio EUR za garancije. V letu 2007 so bila 3 odpiranja. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 54. Uprava Sklada je odobrila 31

vlog za kredite z garancijami v višini 8.5 mio EUR. Znesek odobrenih kreditov je 8.499.913,62 EUR oziroma 53% investicije, znesek odobrenih garancij pa 5.577.936,47 EUR. Predračunska vrednost investicij za odobrene projekte znaša 16.034.507,43 EUR. Z njimi naj bi na novo zaposlili 286 delavcev v roku 3 let.

- P2 – Javni razpis za *odobritev neposrednih dolgoročnih investicijskih kreditov za nova podjetja*, UL 36, dne 20.4. 2007

Razpis je ostal enak kot predhodna leta. Višina razpoložljivih sredstev je bila 800.000 EUR. V letu 2007 je bilo opravljenih 5 odpiranj. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 29, odobrenih je bilo 16 vlog za kredite v višini 800.000,00 EUR. Predračunska vrednost investicij za odobrene projekte znaša 1.269.925,00 EUR. Z njimi naj bi bilo na novo zaposlenih 56 delavcev v roku 3 let.

- P2A- Javni razpis za *odobritev mikrokreditov za mala podjetja*

Tudi ta ukrep je nespremenjen. V letu 2007 so bila opravljena 4 odpiranja. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 43, odobrenih je bilo 19 vlog za kredite v višini 400.000,00 EUR. Predračunska vrednost investicij za odobrene projekte znaša 858.008,00 EUR. Z njimi naj bi na novo zaposlili 56 delavcev v roku 3 let.

b) S področja neposrednih spodbud

P4- Javni razpis za *odobritev neposrednih subvencij za nakup tehnološke opreme v 2007-2008*– P4 objavljen v UL št. 81 (datum objave: 07.09.2007) ter dopolnjen 7.12. 2007 v Ur. listu RS št. 112/07 (1.3.4.)

Vrednost razpisa v 2007 za subvencije je bila 22.505.948,00 EUR + 10.000.000,00 EUR = 32.505.948 EUR. Najpomembnejši pogoji razpisa se niso spremenili od leta 2006. Sofinanciranje se je odobrilo za investicijske stroške, nastale od datuma izdaje pozitivnega sklepa o sofinanciranju, pa do najkasneje 05.09.2008. V letu 2007 je bilo opravljeno 1 odpiranje. Tudi v 2007 je bil razpis za podjetja zelo privlačen. Sklad je prejel kar 496 vlog z zaprošenim zneskom subvencij v višini 72.357.950,23 EUR. Odobreno je bilo 200 vlog za sofinanciranje v višini 32.502.755,28 EUR. Predračunska vrednost investicij za odobrene projekte znaša 78.959.496,95 EUR od tega 77.648.812,50 EUR upravičenih stroškov. Z njimi naj bi na novo zaposlili 1.294 delavcev v roku 1 leta .

- R1A Javni razpis za *odobritev subvencij za podjetja v institucijah inovativnega okolja v letu 2007*²⁰ UL št. 51 / 08.06.2007

Vrednost razpisa je bila 610.000,00 EUR. Razpis je po namenu ostal nespremenjen, kljub spremenjeni oznaki. V letu 2007 je bilo opravljeno 1 odpiranje. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 58, uprava Sklada je odobrila 31 vlog za subvencije v višini 610.000,00 EUR. Z njimi naj bi na novo zaposlili 275 delavcev v roku 3 let.

²⁰ Prej P4A.

- R1 B- Javni razpis za odobritev *nadaljevanja subvencij iz leta 2006 za podjetja v institucijah inovativnega okolja* v letu 2007, 8.6. 2007 v Ur. listu RS št. 51/07

Skupna višina razpisanih subvencij: 375.000,00 EUR. Upravičenci so bila podjetja, ki so od Sklada prejela pozitivno mnenje o upravičenosti kandidature na javnem razpisu R1B/06 v letu 2007 in imajo še nezaključen projekt.

V letu 2007 je bilo opravljenih 1 odpiranje. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 15, z zaprošenim zneskom subvencij v višini 392.446,93 EUR. Uprava Sklada je odobrila 13 vlog za subvencije v višini 286.654,42 EUR. Predračunska vrednost investicij za odobrene projekte je znašala 646.241,78 EUR. Z njimi naj bi na novo zaposlili 52 delavcev v roku 3 let.

c) Garancije za dolgoročne kredite

- Pogarancije za regionalne garancijske sheme (UL RS št. 48 / 01.06.2007)- PP1 07 Gre za deloma nov ukrep²¹, vezan na sklenjene pogodbe z izvajalci regionalnih garancijskih shem, ki so same objavile razpise:

- Regionalna razvojna agencija MURA d.o.o.;
- Ekonomski inštitut Maribor d.o.o.; objave razpisa ni bilo
- Regionalna razvojna agencija Posavje; UL RS št. 57 / 29.06.2007
- Regionalna razvojna agencija Gorenjske, BSC, Poslovno podporni center d.o.o. Kranja; UL RS št. 80 / 28.07.2007
- Regionalni razvojni center Koper; UL RS št. 70 / 03.08.2007

V letu 2007 je bilo sklenjenih 5 pogodb o sodelovanju za Pogarancije v okviru Regionalnih garancijskih shem. Objavljeni so bili 4 razpisi, ki so jih objavile sodelujoče agencije, Ekonomski inštitut Maribor pa razpisa ni objavil, saj se niso uspeli dogovoriti o pogojih za objavo svoje garancijske sheme. Skupno število odobrenih projektov je bilo 31. Znesek odobrenih kreditov je znašal 1.369.646,73 EUR, znesek odobrenih pogarancij pa 547.858,69 EUR, kar je 40% vrednosti kreditov. Z odobrenimi projekti naj bi bilo na novo zaposlenih 84 delavcev v roku 3 let.

- Javni razpis za *odobritev garancij za finančni leasing nove opreme brez pologa* v letu 2007; P3 07: UL 45 / 25.05.2007

Deloma spremenjen razpis (v 2006 je šlo za garancije za kredite za novo opremo). Razpis je ponujal garancijska sredstva v višini 4 mio EUR. V letu 2007 je bilo opravljenih 5 odpiranj. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 4, z zaprošenim zneskom leasinga v višini 550.699 EUR. Uprava Sklada je obravnavala 2 popolni in ustrezni vlogi, z zahtevanim zneskom leasinga 401.699 EUR in ju tudi odobrila. Z njimi bodo na novo zaposleni 4 delavci v roku 1 leta.

²¹ Sklad ga je že enkrat razpisal, a ni bilo odziva med regionalnimi agencijami.

- Javni razpis za *odobritev ugodnih neposrednih kreditov za raziskovalno razvojne dejavnosti* malim in srednje velikim podjetjem v letu 2007 - R4 07; UL 48 / 1. 6. 2007

MVZT in TIA sta v sodelovanju s SPS pripravili nov tip razpisa, ki je ponujal kreditna sredstva v višini 3,6 mio EUR za kreditiranje razvojno-raziskovalnih tehnoloških projektov majhnih in srednje velikih podjetij s sredstvi na podlagi Zakona o uporabi sredstev, pridobljenih iz naslova kupnin in Zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij. V letu 2007 so bila opravljena 4 odpiranja, a na nobeno ni prispela kakšna vloga.

Sklad je poglobitni razlog za nezanimanje videl v dejstvu, da so bili razpisni pogoji ob hkrati povečanem razpisu za subvencije (ukrep P4), predvsem tehnološke opreme (kamor je lahko vključena tudi razvojno raziskovalna oprema), neugodni. Pri novem razpisu je šlo namreč za kreditna sredstva (dolžniško financiranje s predvidenim obveznim vračilom), sicer z ugodno obrestno mero in nizkimi stroški odobritve, ki pa še vedno ne dosegajo efekta subvencije kot nepovratnega sredstva.

Tabela 2.6: Pregled razpisov SPS v 2007, v EUR (podatki poročila SPS)²²

	P1	P2	P2A	P3(leasing)	PP1	P4	R1A(P4A)	R1B
Razpisana sredstva	8,5 mio krediti 6,5 mio garancije	800.000	400.000	4 mio	1,250 mio	32 mio	610.000	375.000
Zahtevana sredstva	15 mio	1.6 mio	939.000 mio	550.000		72 mio	981.000	392.000
Število prijav	54	29	43	4	-	496	58	15
Število odobrenih projektov	31	16	19	2	31	200	31	13
Načrtovano št. novih del.mest	286	71	56	4	84	1294	275	52

Vir: SPS Poročilo o delovanju 2007 (2008)

Na osnovi sprejetja *pravilnika o vodenju evidence subjektov inovativnega okolja*²³ se je v okviru JAPTI-ja vzpostavila evidenca dveh skupin organizacij, ki so se ukvarjale s spodbujanjem podjetništva in inoviranja. Evidenca A je vključevala univerzitetne inkubatorje, podjetniške inkubatorje in tehnološke parke. Evidenca B je bila opredeljena dosti širše in so se v njo lahko vpisali vsi subjekti, ki so v skladu s pravilnikom imeli v svojem ustanovitvenem aktu razvidno, da opravljajo dejavnost subjekta inovativnega okolja, imajo povezavo z inštitucijami znanja, vpisane v evidenco pri Javni agenciji za raziskovalno dejavnost RS, imajo vsaj 2 inkubiranca (razen v primeru univerzitetnega inkubatorja) ter sklenjeno pogodbo

²² Razpisa za odobritev ugodnih kreditov za R&R ni v tabeli, saj ni bilo zanimanja za ta ukrep.

²³ <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200825&stevilka=916&smode=site>

o najemu prostora, iz katere je razvidno tudi, da inkubiranec deluje in je fizično prisoten v prostorih. Prav tako naj bi imeli vzpostavljeno mrežo svetovalcev na osnovi sklenjenih pogodb o sodelovanju s strokovnjaki na področjih povezanih z razvojem in delovanjem podjetij. Spisek vključenih v obe evidenci je objavljen vsako leto na spletni strani JAPTI.²⁴ Pomen vpisa v evidenco je predvsem v tem, da se podporna sredstva za delovanje teh institucij vežejo na obveznost vpisa in seveda na kategorijo evidence. Razvrstitev je pomembna tudi v primeru vključevanja podjetij v razpis SPS, ki spodbuja nova podjetja, ki delujejo v okviru »subjektov inovativnega okolja«, saj so bila do sredstev tega razpisa opravičena le podjetja, ki so delovala znotraj tistih subjektov, ki so bili vpisani v evidenco A.

JAPTI je 2007 izvedel razpis za *sofinanciranje delovanja tehnoloških parkov, podjetniških in univerzitetnih inkubatorjev* (UL št. 70/ 3.8. 2007), preko katerega se je sofinanciralo delovanje teh subjektov ter izvajanje podpornih storitev za inkubirana podjetja. Za vsakega od subjektov so bili točno opredeljeni upravičeni stroški, ki se sofinancirajo, pogoji sofinanciranja (kaj mora biti izvedeno) ter višina sredstev, ki jih lahko prejemnik pridobi za posamezno dejavnost. Prav tako je razpis postavil pogoje glede strokovne usposobljenosti in razpoložljivega prostora. Sofinancirali pa so se lahko le stroški, ki so nastali med 1.7. 2007 in 31.12. 2007. Razpisu je bilo namenjeno 688.533 EUR. Po podatkih JAPTI (letno poročilo 2007) so sofinancirali 11 subjektov inovativnega okolja ter tako »podprli 150 tehnološko naravnanih oziroma inovativnih inkubiranih podjetij«. Znesek v JAPTI-jevem poročilu (1,398.731) odstopa od zneska v razpisu. Bolj podrobnega zapisa o rezultatih razpisa ni.

JAPTI je *vavčerski program*, ki se je so-financiral iz sredstev Evropskega socialnega sklada po določilih stare finančne perspektive 2004-2006, sodeč po poročilo o izvajanju instrumenta 1.3.1: subvencioniranje svetovalnih storitev za MSP v okviru vavčerskega sistema svetovanja zaključil v letu 2006, pri čemer je bilo za naveden instrument izvedeno zadnje izplačilo v januarju 2007²⁵. Poročilo EPD navaja, da je bilo v okviru instrumenta realiziranih 130.894 EUR izplačil iz proračuna 2007, kar predstavlja 100 % od skupno 130.897 EUR razpoložljivih sredstev. V letu 2007 ni bilo potrjenih novih vavčerjev za delujoča podjetja, izplačilo se je nanašalo na potrjene vavčerje v letu 2006. Kljub temu najdemo v poročilu JAPTI-ja za 2007, da je v okviru programa vavčerskega svetovanja 952 podjetij in 190 potencialnih podjetnikov (1142 svetovancev) koristilo svetovalne storitve, ni pa navedeno, v okviru katerega javnega razpisa je to svetovanje potekalo. V poročilu je navedeno le, da je bil načrtovani letni plan dosežen samo 88,5%, saj niso imeli na razpolago zahtevanih finančnih sredstev (porabili so 1,961.885 EUR). Na podlagi navedenega lahko sklepamo, da se je Ministrstvo za gospodarstvo odločilo za nadaljevanje vavčerske sheme z razporeditvijo lastnih sredstev.

JAPTI je imel za 2007 načrtovano širšo izvedbo nalog s področja podjetništva, a so se nekatere zamaknile v leto 2008. Tako v poročilu omenjajo, da so pripravili razpis za mobilnosti visokokvalificiranega osebja, a ta v 2007 še ni bil dokončno usklajen-

²⁴ <http://www.podjetniski-portal.si/ustanavljam-podjetje/inovativno-okolje/Evidenca-subjektov-inovativnega-okolja>

²⁵ LETNO POROČILO 2007 O IZVAJANJU ENOTNEGA PROGRAMSKEGA DOKUMENTA V PROGRAMSKEM OBDOBJU 2004-2006; 2008; http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr/srp.gov.si/pageuploads/KOHEZIJA/kohezija-200207/LP_EP_D_2007_01072008.doc

predvidevamo, da tudi zaradi poznega sprejetja OP s področja človeških virov, v okviru katerega naj bi se ta razpis sofinanciral. V agenciji je sredi leta prišlo tudi do spremembe v vodstvu.

Tabela 2.7: Pregled ukrepov v 2007 glede na faze podjetniškega razvoja

Semenska faza	Startup faza	Razvoj in rast	Nadaljnja rast	Vrednost v EUR
	Vavčersko svetovanje			130.894 1,961.885
	Tehnološki parki, univerzitetni in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov			1,398.731
		Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
		Nadaljevanje subvencij za podjetja v institucijah inovativnega okolja		375.000
		Subvencije za investicije v nove tehnologije		32 mio
		Posredni dolgoročni krediti in garancije		8,5 mio 6,5 mio
	Posredni krediti za nova (mikro) podjetja			800.000
		Mikrokrediti za podjetja do 50 zap.		400.000
		Garancije (pogarancije)		547
		Kreditni za raziskovalno razvojne dejavnosti (ni bilo zanimanja)		0

2.5. Stanje in razvoj ukrepov v letu 2008

Leto 2008 je značilno po tem, da se je zaključevalo s črpanjem sredstev EU po EPD-ju in pričenjalo z ukrepi, ki so bili vključeni v nove OP-je za finančno perspektivo 2007-2013. Novi ukrepi so zahtevali precej usklajevanja med resorji, saj je pogosto šlo za skupno financiranje s strani MG in MVZT, nadzor nad razpisno dokumentacijo pa je izvajala še SVLR, kot odgovorna za črpanje evropskih sredstev. Kako zapleteno je bilo usklajevanje, se lahko ponazori z dolgotrajnimi pogajanja v pripravi razpisa za skupne razvojno-investicijske projekte, ki ga je pripravljala TIA: od začetnega predloga pa do razpisa je preteklo skoraj leto dni. Hkrati pa je veliko povečanje sredstev za ukrepe na področju podjetništva pomenilo pomemben kakovosten preskok. Zato je z vidika evalvacije potrebno tem novim ukrepom nameniti dodatno pozornost, saj bi že sama velikost sredstev morala dati konkreten prispevek dvigu ravni raziskovalno razvojne dejavnosti tako v gospodarstvu kot v javnem sektorju.

Dodatno se je na področje inovacijske in raziskovalno razvojne politike z novim ministrom vključila tudi Služba vlade za razvoj, ki je oblikovala Svet za konkurenčnost²⁶ in v sklopu Sveta oblikovala 10 razvojnih skupin (vsaka je imela 16 članov): sedem področnih²⁷ in tri horizontalne, v okviru katerih naj bi se v medsebojnem sodelovanju uskladili predstavniki gospodarstva in raziskovalne sfere o razvojno-raziskovalnih prioritetah države. Tri horizontalne skupine so bile namenjene uskladitvi tem, ki so pomembne za vsa strokovna področja: podjetniško in finančno okolje, kreativne industrije ter organizacija raziskovalno-razvojne dejavnosti.

Aktivnosti Službe so naleteli na različne odzive: od tistih, ki so smatrali, da Slovenija res potrebuje določanje prioritet in da je delo znotraj skupin primerna oblika, do tistih, ki so opozarjali, da podobne strukture že obstajajo (npr. tehnološke platforme, ki so se res oblikovale od spodaj navzgor, a prav zato izražale dejanske potrebe gospodarstva, ki je znalo v svoje vrste pritegniti tudi raziskovalce iz javne sfere). V okviru tehnoloških platform (ki so se v veliki meri podvajale s področji skupin) se je že odvijala diskusija o potrebnem sodelovanju med gospodarstvom in javno raziskovalno sfero in zmožnostmi enega in drugega. V istem letu se je zaključil tudi projekt tehnološkega predvidevanja (IER), a se njegovih zaključkov ni obravnavalo na Svetu za konkurenčnost. Tehnološko predvidevanje je prineslo vrsto spoznanj glede možnih prioritet v R&R in načina organizacije raziskovalne sfere za bolj učinkovito prestrukturiranje gospodarstva.

Razvojne skupine so svoje delo dokončevale v jeseni 2008. Po volitvah je prišlo do spremembe vlade in se je njihovo delo ustavilo. Nova ekipa na MVZT je zaključke razvojnih skupin kakor tudi ugotovitve tehnoloških platform in tehnološkega predvidevanja združila v razvojno-raziskovalne prioritete ter jih v kombinaciji s prioritetami, opredeljenimi v NRRP-ju uporabila pri odločanju za izbor centrov odličnosti in kompetenčnih centrov. Delo razvojnih skupin, kot si ga je zamislil takratni minister za razvoj (Žiga Turk), pa se ni nadaljevalo²⁸.

Na osnovi EPD-ja so se do konca leta 2008 na ukrepu 1.1 kot instrumentu izvedbe zaključevala izplačila na osnovi javnih razpisov iz predhodnih let na treh področjih:

- javni razpis za pridobitev sredstev ESRR, Ukrepi 1.1: Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja, instrument 1.1.1 (izvajala sta ga MG in MVZT) – še 2,1 mio EUR;
- javni razpis za pridobitev sredstev ESRR, Ukrepi 1.1: Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja - Razvoj in usposobitev tehnoloških parkov, instrument 1.1.2 (izvajal MG)- 1,1 mio EUR.

²⁶ http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/projekti_do_2009/SSGR_07-08/SSGR_16_gradivo_SVR.pdf

²⁷ Oblikovane so bile: razvojna skupina za življenje in zdravje, razvojna skupina za informacijske in komunikacijske tehnologije, razvojna skupina za materiale in nanotehnologije, razvojna skupina za okolje in gradbeništvo, razvojna skupina za energetiko in trajnostne vire energije, razvojna skupina za vozila, transport in logistiko ter razvojna skupina za procesno tehnologijo.

²⁸ Ena prvih aktivnosti, ki jo je napovedal novi (bivši) minister za izobraževanje, kulturo, znanost in šport, je ponovni zagon Sveta za konkurenčnost.

- javni razpis za Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja za neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte v letih 2006-2007, v višini 10,4 mio EUR.

Poročilo o realizaciji EPD v letu 2008 navaja²⁹:

»Ukrep 1.1 je skladno z doseženimi kazalniki, prispeval h glavnim ciljem EPD: v okviru sodelujočih podjetij, se ocenjuje, da je bilo ustvarjenih 3.024 bruto delovnih mest in ohranjenih 1.459 mest (v tekstilni industriji – celoviti projekt IRSPIN). Hkrati se je v sklopu sofinanciranih projektov izboljšal prenos znanja med institucijami znanja in podjetji, pospešil se je nastanek in razvoj novih dinamičnih, tehnološko usmerjenih podjetij (predvsem s sofinanciranjem nastanka in razvoja tehnoloških parkov v okviru ukrepa 1.1), povečale pa so se tudi naložbe v aplikativne in industrijske raziskave in razvoj.«

Poleg instrumentov v okviru ukrepa 1.1. so se v 2008 zaključevala še financiranja v okviru instrumentov ukrepa 1.3. Tu v letu 2008 ni bilo na novo dodeljenih oz. odobrenih državnih pomoči. V okviru instrumenta 1.3.2 so bile odobrene *de minimis* pomoči. Za ukrep 1.3 je bilo v letu 2008 izplačanih državnih pomoči v višini 164 tisoč EUR (EU del 123 tisoč EUR), od tega celotni znesek za instrument 1.3.3.

V letu 2008 je MG nadaljevalo z izvajanjem dveh instrumentov v okviru ukrepa 1.3:

- instrument 1.3.2: zagotavljanje garancij za investicijske projekte MSP;
- instrument 1.3.3: zagotavljanje podpore za investicijske projekte MSP- oba je izvedel SPS.

Dejavnost **Slovenskega podjetniškega sklada** v 2008 je zajela naslednje razpise:

a) **S področja odobravanja kreditov in garancij:**

P1 - Javni razpis za odobritev garancij Sklada za *bančne investicijske kredite s subvencijo obrestne mere*

Razpis z nekoliko spremenjenim imenom je imel kar štiri objave v Ur. listu št. 21 / 29.02.2008; št.25/ 14.03.2008; št.88/ 12.09.2008 in št.115/ 05.12.2008. Z razpisom je bilo zagotovljenih 15 mio EUR garancijskih sredstev (v letu poprej so bila zagotovljena tako kreditna kot garancijska sredstva). V letu 2008 je bilo opravljenih 10 odpiranj. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 175, z zaprošenim zneskom kreditov v višini 42,986 mio EUR. Uprava Sklada je odobrila 96 vlog za garancije Sklada v višini 14 mio EUR. Z njimi bo na novo zaposlenih 554 delavcev v roku 3 let.

b) **S področja neposrednih spodbud**

P2 –Javni razpis za *sofinanciranje (subvencije) zagona inkubiranih in inovativnih podjetij* P2 (A,B,C,D) v letu 2008

V tem primeru je prišlo do zamenjave prejšnjega ukrepa 2 in 2A, ki sta se nanašala na kreditiranje malih in mikro podjetij. V 2008 se je pod šifro P2A, P2B, P2C in P2D

²⁹ LETNO POROČILO 2008 O IZVAJANJU ENOTNEGA PROGRAMSKEGA DOKUMENTA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA PROGRAMSKO OBDOBJE 2004-2006;
http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/enotni_programski_dokument_2004_2006/letna_porocila/

zagotavljalo *subvencije za podjetja v inovativnem okolju*. Pod-razpisi za posamezne skupine podjetij so se nanašali na povsem nove prosilce, ki še niso poslovali dalj kot 12 mesecev (P2A), tiste, ki so v shemo bili vključeni v 2006 (P2C) ali 2007 (P2B) ter za podjetja, ki so poslovala manj kot 42 mesecev. Razpis je bil objavljen v UL št. 18/2008, 22.2.2008 s skupno vrednostjo 2,155 mio EUR. Število prijavljenih in odobrenih vlog je razvidno iz tabele spodaj. Sofinancirani projekti naj bi prinesli 532 novih delovnih mest v naslednjih treh letih.

PREGLEDNICA: PREGLED PODATKOV O RAZPISU P2	P2A	P2B	P2C	P2D	SKUPAJ
Število prispelih projektov	67	18	10	25	120
Investicijska vrednost prispelih projektov	2.310.043,36	642.246,31	321.028,57	4.415.661,27	7.688.979,51
Število popolnih in ustreznih projektov	55	18	8	18	99
Znesek zaprosenih subvencij	1.627.188,32	437.056,27	249.939,15	622.105,30	2.936.289,04
Število odobrenih projektov	40	18	8	15	81
Znesek razpisanih subvencij	610.000,00	610.000,00	325.000,00	610.000,00	2.155.000,00
Znesek odobrenih subvencij	956.414,56	435.956,94	189.075,77	373.550,00	1.954.997,27

Povzeto po Poročilu o delu SPS, 2008.

P4- Javni razpis za *sofinanciranje nakupa nove tehnološke opreme* v letu 2008, UL št. 88 /12.09.2008 in sprememba v UL št. 126 / 31.12.2008

Vrednost razpisa za subvencije je bila 18,780 mio EUR + 16,091 mio EUR = 34,871 mio EUR. Osnovna določila se niso spremenila. V letu 2008 je bil to tudi najzanimivejši razpis SPS, saj se je prijaviło 474 podjetij, z zaprosenim zneskom subvencij v višini 62,691 mio EUR. Odobreno je bilo 223 vlog za sofinanciranje v višini 34,833 mio EUR. Z njimi se je načrtovalo 955 novo zaposlenih delavcev v roku 1 leta.

P4A - Javni razpis za *sofinanciranje nakupa nove tehnološke opreme v letu 2008 za mikro, mala in srednje velika podjetja z najmanj 1 in največ 9 zaposlenimi*; UL št 23, 7.3. 2008 in sprememba v Uradnem listu Republike Slovenije št. 59 / 13.06.2008.

Za subvencije je imel SPS na razpolago na razpisu 10,576 mio EUR + 6 mio EUR = 16,576 mio EUR. Javni razpis je imel le eno odpiranje vlog. Skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 369, z zaprosenim zneskom subvencije v višini 32,498 mio EUR. Odobreno je bilo 135 vlog, z njimi naj bi bilo na novo zaposlenih 305 delavcev v roku 1 leta.

c) Garancije za dolgoročne kredite

- *Po-garancije za regionalne garancijske sheme* (UL RS št. 48 / 01.06.2007)- PP1 07

Gre za nadaljevanje ukrepa iz leta 2007, ki je vezan na sklenjene pogodbe z izvajalci regionalnih garancijskih shem, ki so same objavile razpise. Skupno število odobrenih projektov je bilo 25. Predračunska vrednost investicij za odobrene projekte znaša 3,526 mio EUR. Znesek odobrenih kreditov znaša 1,232 mio EUR, znesek odobrenih po-garancij pa 493.050 EUR kar je 40% vrednosti. Z odobrenimi projekti so predvidevali na novo zaposlenih 61 delavcev v roku 3 let.

Tabela 2.8: Pregled razpisov SPS v 2008, v EUR (podatki poročila SPS)

	P1	P2 (A, B, C, D)	PP1	P4	P4A
Razpisana sredstva	16 mio garancij	2,15 mio	1,250 mio	34,8 mio	16,5 mio
Zahtevana sredstva	43 mio	2,93 mio		62,7 mio	32,5
Število prijav	175	120	-	474	369
Število odobrenih projektov	96	81	25	233	135
Načrtovano št. novih del.mest	544	532	61	955	305

Vir: SPS Poročilo o delovanju 2008

Kot je razvidno iz tabele, je v 2008 prišlo do nekaterih sprememb v instrumentih SPS: nekaj se jih je preimenovalo, nekaj se jih je ukinilo (P3) in nekaj preoblikovalo: namesto kreditov in garancij je v 2008 SPS ponudil samo garancije. Še vedno pa je med podjetji prevladovalo zanimanje za različne oblike subvencij, opazno je poraslo tudi povpraševanje po subvencijah za delovanje inkubiranih in inovativnih podjetij.

V 2008 se je pričelo s črpanjem sredstev v okviru nove finančne perspektive. Letno poročilo 2008 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013³⁰ tako navaja, da sta tako MG kot MVZT pričela z aktivnostmi za pripravo instrumentov za izbor operacij. V mesecu januarju, marcu in aprilu 2008 so bile potrjene razpisne vsebine za instrumente, ki naj bi jih izvajala agenta Javna agencija RS za tehnološki razvoj (TIA) in Javna agencija za podjetništvo in tuje investicije (JAPTI):

- A. Javni razpis »Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte – projekti 2008« (MG objavil 18.4. 2008); izvedbena agencija TIA;
- B. Javni razpis »Neposredne spodbude za raziskovalno razvojne dejavnosti v podjetjih – projekti 2008« (MG objavil 19.9 2008) (JAPTI);
- C. Javni razpis »Strateški raziskovalno-razvojni projekti v podjetjih« (MVZT) razpisan decembra (TIA).

³⁰ <http://www.eu-skladi.si/predpisi/letna-porocila/letna-porocila-o-izvajanju-operativnega-programa-krepitve-regionalnih-razvojnih-potencialov-za-obdobje-2007-2013>

Ad A) JR »*Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte* – projekti 2008« z vrednostjo razpisanih sredstev 42 mio EUR. MG je navedeni razpis objavil v Uradnem listu RS dne 18.4.2008, kot izvedbena agencija pa je bila določena TIA.

V okviru razpisa sta bili izvedeni 2 odpiranji. Na prvo odpiranje JR, ki je bilo 4.6.2008, je pravočasno prispelo 36 vlog celovitih projektov skupin podjetij. Po zaključku postopka ocenjevanja je bilo ugotovljeno, da so 4 vloge celovitih projektov primerne za odobritev sofinanciranja. Na drugo odpiranje, ki je potekalo 6.10.2008, je prispelo 44 vlog. Sofinanciranje je bilo odobreno 7 vlogam celovitih projektom. Tako je bilo skupno odobreno v letu 2008 11 projektov, višina odobrenih sredstev je bila 39,476 mio EUR. Na osnovi pritožb so odobrili še 3 projekte (v 2009) in se je skupni odobreni znesek povečal na 44,5 mio EUR. V letu 2008 iz razpisa MG upravičencem še ni izplačal nobenih sredstev. Prva izplačila po pogodbah so se izvedla v prvi polovici leta 2009.

Gre za po vrednosti enega večjih razpisov, na katerega so lahko kandidirala podjetja. Že iz odobrenih zneskov lahko vidimo, da gre za povsem nov tip razpisa v slovenskem prostoru (čeprav se je razvojno-investicijske projekte podpiralo že v okviru EDP 2004-2006), saj so posamezni projekti prejeli podporo v višini cca 4 mio EUR. Temu primerno je bilo tudi zanimanje in izredno visoka stopnja konkurence med prijavitelji. Uradno je bil predmet razpisa v okviru skupnih razvojno-investicijskih projektov podpreti razvojno-raziskovalne aktivnosti podjetij in z njimi povezane investicije v razvojno-raziskovalno opremo ter v visoko zahtevne tehnološke stroje in opremo. Tako so bili upravičeni stroški:

i. Za raziskovalno dejavnost

- stroški dela zaposlenih (raziskovalci, tehniki in ostalo podporno osebje, ki so zaposleni izključno za razvojno-raziskovalno dejavnost);
- stroški uporabe inštrumentov, opreme in zgradb, ki se uporabljajo izključno in stalno za raziskovalno dejavnost
- stroški materiala, ki so nastali neposredno kot rezultat raziskovalne dejavnosti oziroma pri razvojno-raziskovalnih aktivnostih projekta (npr. potrošni material pri izvedbi meritev ali izdelavi prototipa in drug potrošni material); upravičeni so le stroški, katerih vrednost presega 400 EUR
- stroški svetovalnih in drugih ustreznih storitev, ki se uporabljajo izključno za raziskovalno dejavnost in so neposredno povezane z razvojno-raziskovalnimi aktivnostmi projekta;

ii. za investicije:

- nakup novih strojev in opreme za potrebe razvojno-raziskovalne dejavnosti v okviru projekta (npr. merilni instrumenti, preizkuševalni stroji in naprave, računalniška strojna oprema);
- nakup novih strojev in opreme, vezanih za izvedbo poskusne proizvodnje;
- nematerialne investicije, ki predstavljajo smiselno zaokroženo celoto z razvojno-raziskovalnimi aktivnostmi projekta in rezultati teh aktivnosti. Za majhna in srednje velika podjetja so se lahko upoštevali celotni stroški naložb v nematerialna sredstva s prenosom

tehnologije za pridobitev patentnih pravic, licenc, znanja ali nepatentiranega tehničnega znanja.

V okviru javnega razpisa so bile podprte sledeče raziskovalne stopnje:

- *industrijske raziskave*, ki so opredeljene kot načrtno raziskovanje ali kritična preiskava za pridobitev novega znanja, s ciljem, da bi bilo to znanje lahko uporabno v razvoju novih proizvodov, postopkov ali storitev ali pri uvajanju pomembnih izboljšav v obstoječe proizvode, postopke ali storitve (do 50% za velika podjetja in do 60% za mala in srednje velika podjetja);
- *predkonkurenčna razvojno-raziskovalna dejavnost*, s katero je mišljeno oblikovanje rezultatov industrijskih raziskav v načrt, postavitev ali obliko za nove, spremenjene ali izboljšane proizvode, postopke ali storitve, če so ti namenjeni prodaji ali uporabi, vključno s sestavo začetnega prototipa, ki ne bi bil uporaben v trgovanju (do 25% za velika podjetja in do 35% za mala in srednje velika podjetja).

V finančni konstrukciji razvojno-investicijskega projekta se je zahtevalo, da se mora upoštevati sofinanciranje upravičenih stroškov skupnega razvojno-investicijskega projekta s strani agencije v višini minimalno 1.000.000,00 EUR in maksimalno 5.000.000,00 EUR.

Višina sofinanciranja upravičenih stroškov za posamezno podjetje v skupini je lahko znašala največ 60% celotne vrednosti sofinanciranja skupnega razvojno-investicijskega projekta, kjer sta v skupini nastopala le dve podjetji oziroma največ 50% celotne vrednosti sofinanciranja skupnega razvojno-investicijskega projekta, kjer so bili v skupini 3 ali več. Pri priznavanju stroškov sta se upoštevali dve lestvici: večji odstotek sofinanciranja so lahko dobila mikro in mala podjetja po eni strani, po drugi strani pa so se v večjem obsegu financirali stroški raziskovalnega dela, kot pa npr. stroški pogodbenih raziskav ali nakupa tehničnega znanja. Razpis je prav tako zelo podrobno opredelil, kdo se lahko prijavi na razpis, kakšna mora biti posredovana dokumentacija, predstavi tudi vse faze izbire oz. točkovanje za prijavitelje.

Ad B) JR »Neposredne spodbude za raziskovalno razvojne dejavnosti v podjetjih – projekti 2008«³¹ z vrednostjo razpisanih sredstev 8 mio EUR je izvedel JAPTI. Instrument, ki se je izvajal v obdobju 2009 - 2010 je bil 19.9.2008 objavljen v Ur.l. RS št. 89/2008.

V okviru razpisa sta bili izvedeni 2 odpiranji. Na prvo odpiranje JR, ki je bilo 23. in 24.10.2008, je pravočasno prispelo 37 vlog. Po zaključku postopka je bilo skupno potrjenih 16 vlog³². Na drugo odpiranje, ki je potekalo 23.12.2008, je pravočasno prispelo 42 vlog. Sofinanciranje je bilo odobreno 21 projektom. Skupno število odobrenih projektov je bilo 37

³¹ <http://www.japti.si/index.php?t=razpisi&id=6>

³² http://www.japti.si/resources/files/doc/javni_razpisi/6/Seznam%20prejemnikov%20sredstev%20-%20prvo%20odpiranje%20_2_.pdf

projektov v vrednosti 7.984.172 EUR. Prva izplačila po pogodbah so se izvedla v prvi polovici leta 2009. Vrednost subvencij niha med 140.000 do 300.000 EUR, med prejemniki pa najdemo visokotehnološka proizvodna in storitvena podjetja.

Tudi namen tega JR je bilo spodbujanje podjetij k pospešenim vlaganjem lastnih sredstev v razvojno dejavnost v smeri tehnološkega razvoja in inovativnosti za krepitev svojega konkurenčnega položaja na slovenskem, evropskih in tujih trgih. Za razliko od RIP-a gre tu za individualne projekte podjetij in so tako tudi sredstva po projektu bistveno nižja od RIP. Z 8 mio EUR se je želelo sofinancirati najmanj 27 projektov izvajanja raziskovalno razvojnih aktivnosti podjetij, na podlagi obeh odpiranj je številka narasla na 37 projektov. Rezultat projekta naj bi bila inovacija za podjetje, ki jo podjetje v skladu s svojim poslovnim interesom po potrebi tudi zaščiti s pravicami intelektualne lastnine. Podprti so bili projekti, ki so sodili v eno od raziskovalnih kategorij:

- industrijske raziskave in eksperimentalni razvoj ali
- samo eksperimentalni razvoj.

Podjetje je lahko uveljavljalo sofinanciranje stroškov dela, kjer je šlo za stroške dela raziskovalcev in tehnikov, ki so bili zaposleni izključno za raziskovalno razvojne aktivnosti do obsega, kot so le ti bili zaposleni na raziskovalno razvojnih aktivnostih projekta ter stroške storitev, in sicer raziskovalno razvojne aktivnosti, ki so se izvajale v okviru projekta podjetja:

- svetovalnih storitev, ki so se uporabljale izključno za raziskovalno aktivnost, in so bile neposredno povezane z raziskovalno razvojnimi aktivnostmi v projektu podjetja;
- drugih ustreznih storitev, ki so se uporabljale izključno za raziskovalno aktivnost (vključno z raziskavami, tehničnim znanjem in patenti, kupljenimi od zunanjih virov) in so bile neposredno povezane z raziskovalno razvojnimi aktivnostmi v projektu podjetja.

Sofinanciranje upravičenih stroškov je bilo za mikro podjetje v višini minimalno 50.000,00 EUR in maksimalno 300.000,00 EUR ter za malo in srednje veliko podjetje v višini minimalno 100.000,00 EUR in maksimalno 300.000,00 EUR ob upoštevanju intenzivnosti sofinanciranja posameznih upravičenih stroškov. Upravičeni prejemnik je v okviru eksperimentalnega razvoja prejel do 45% izkazanih upravičenih stroškov projekta oz. do 70% v okviru industrijskih raziskav izkazanih upravičenih stroškov projekta. Prav višina subvencioniranja odraža temeljno različnost med projekti RIP (TIA) in JAPTI-jevim razpisom³³ in hkrati pokaže tudi na razliko v siceršnji podpori R&R podjetjem glede na obdobje 2005-2007. Primerljiv ukrep bi lahko bil subvencioniranje stroškov R&R, ki ga je v letih 2005-2006 in 2006-2007 izvajalo MVZT: celoten razpis je bil vreden 3,4 mio EUR v 2005 in 3,15 mio EUR v 2006 (obakrat za dve leti), posamični projekt pa je lahko pridobil največ 100.000 EUR.³⁴

³³ Kot zanimivost pa lahko ugotovimo, da so sestavljavci obeh razpisov imeli zelo podoben pristop: oba razpisa namreč zajemata 15 strani.

³⁴ CRP V5-0448: Učinkovitost ukrepov Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo za spodbujanje inovacij in tehnološkega razvoja v slovenskih, dostopno na

Ad C) Javni razpis »Strateški raziskovalno-razvojni projekti v podjetjih« (MVZT) razpisan decembra 2008 z odpiranji v 2009 in v izvedbi TIA-e je prikazan v analizi ukrepov za leto 2009.

JAPTI je po nalogu MG v letu 2008 izvedel še naslednje razpisa s področja spodbujanja podjetništva:

- a) JR spodbujanje za oblikovanje interdisciplinarnih razvojnih skupin za delo na tehnološko razvojnih projektih podjetij (objavljeno UL 29/ 2008);
- b) JR spodbujanje mobilnosti visokokvalificiranega osebja (razpisano 3.3. 2008);
- c) JR za sofinanciranje subjektov inovativnega okolja (razpisano 15.3. 2008);
- d) JR za sofinanciranje projektov izgradnje tehnoloških parkov in podjetniških inkubatorjev v okviru gospodarsko-razvojno logističnih središč (razpisano 1.8. 2008);
- e) Javni razpis za sofinanciranje izvajanja celovitih podpornih storitev v okviru vstopnih točk VEM na lokalnem nivoju za leto 2008 in leto 2009 (razpisano 14.3. 2008);

Ad a) Namen javnega razpisa za *spodbujanje formiranja interdisciplinarnih razvojnih skupin za delo na tehnološko razvojnih projektih podjetij* v višini 400.000 EUR je bilo spodbuditi podjetja, da povabijo k sodelovanju visoko kvalificirane strokovnjake z ustreznih področij za delo na tehnološko razvojnih projektih podjetij. Podjetja naj bi strokovnjake izbrala na podlagi svojih potreb. Nameravalo se je podpreti vsaj 10 tehnološko razvojnih projektov podjetij, kjer se naj bi oblikovale interdisciplinarne razvojne skupine. Razpis je pokrival stroške zunanjih visoko kvalificiranih strokovnjakov. Eden od temeljnih pogojev razpisa je bil, da je v skupino lahko vključenih največ pet oseb, med katerimi je vsaj 1 član te skupine zaposlen v podjetju ali pogodbeno dela za podjetje. Interdisciplinarna razvojna skupina je bila opredeljena kot skupina, ki izvaja razvojne projekte podjetij na naslednjih področjih:

- razvoj novih proizvodov, procesov ali storitev,
- znatno izboljšanje obstoječih izdelkov, procesov ali storitev.

V okviru javnega razpisa sta bili podprti naslednji raziskovalni stopnji:

- industrijske raziskave (do 50%);
- predkonkurenčna razvojno-raziskovalna dejavnost (do 25%).

Med upravičene stroške so se šteli stroški svetovalnih storitev (svetovanje članov interdisciplinarne razvojne skupine, ki niso zaposleni v podjetju), ki se uporabljajo izključno v okviru raziskovalne razvojne dejavnosti v okviru prijavljenega projekta in so neposredno povezani z razvojnim projektom. Sofinanciranje s strani JAPTI je bilo možno v višini najmanj od 10.000,00 EUR do največ 40.000,00 v času od dneva podpisa pogodbe za sofinanciranje z JAPTI do največ 30.9.2008. Na razpis je prišlo 25 prijav podjetij, od katerih jih je bilo podprtih 14.

http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/MSZS/GradivoSZT/2._seja/POROCILO_CR_P_Ucinki_ukrepov_za_Direktorata_za_tehnologijo_MVZT.pdf

Ad b) Na podlagi javnega razpisa *Spodbujanje mobilnosti visokokvalificiranega osebja* se je želelo spodbuditi prehod iz javnih raziskovalnih inštitucij t.i. institucij znanja, v gospodarstvo (podjetja), kjer naj bi se zaposlili za obdobje do 24 mesecev od datuma nastopa dela ob pogoju, da ostane oseba po preteku sofinanciranja v rednem delovnem razmerju še vsaj 12 mesecev. Kot visokokvalificirano osebje so se v tem sklopu opredelili magistri (z znanstvenim magisterijem), doktorji znanosti in mladi raziskovalci v zaključni fazi pridobitve znanstvenega naziva oz. enakovredna stopnja izobrazbe. V okviru sklopa B se je predvidevalo sofinanciranje zaposlitve visoko kvalificiranega osebja, ki naj bi se s prehodom iz velikih podjetij zaposlilo v mikro, malih in srednje velikih podjetjih za obdobje do 24 mesecev od datuma nastopa dela ob pogoju, da je po preteku sofinanciranja le-ta v rednem delovnem razmerju še vsaj 12 mesecev.

Skupna okvirna višina nepovratnih sredstev, ki je bila na razpolago za sofinanciranje obeh sklopov, je bila 4.062.765,00 EUR. V obdobju od aprila do konca leta 2008 se je izvedlo 6 odpiranj (načrtovana so bila samo tri). Kljub aktivni promociji tega programa v okviru različnih dogodkov, delavnic, okroglih miz in medijev je JAPTI do konca decembra 2008 podprl le 23 upravičencev, od tega 22 prehodov raziskovalcev iz znanosti v gospodarstvo, in 1 prehod visokokvalificiranih kadrov iz velikih podjetij v mala in srednje velika podjetja. Ukrep v prvi fazi očitno ni pritegnil podjetij.

Ad c) Namen javnega razpisa je bilo *sofinanciranje opravljanja nalog subjektov inovativnega okolja* (tehnološki parki, podjetniški inkubatorji in univerzitetni inkubatorji s pisarnami za prenos tehnologij) in na ta način zagotavljanje učinkovitega podpornega okolja za podjetništvo ter nastajanje in razvoj novih inovativnih podjetij. Subjekti inovativnega okolja so imeli točno opredeljeno, katere naloge morajo izvajati, v kolikor želijo pridobiti sofinanciranje:

- Promocija celovitega podpornega okolja in še posebej storitev inovativnega okolja
- Promocija komercializacije znanja
- Iskanje novih podjetniških zamisli
- Posredovanje informacij končnim upravičencem (o ukrepih države na področju konkurenčnosti in podjetništva, ter druge informacije)- največ 10% v strukturi upravičenih stroškov;
- Nasveti glede razvoja poslovnih idej, preizkus poslovnih idej v praksi;
- Pripravo in vzdrževanje baz podatkov o končnih upravičencih za potrebe ministrstva največ 10% v strukturi stroškov.

Za vsako od teh nalog so bile točno opredeljene postavke, količinski cilji in specificirani stroški, ki si jih lahko skozi sofinanciranje »subjekt« povrne. Za vse subjekte inovativnega okolja se sofinancirajo posamezne skupine upravičenih stroškov v višini največ do 95% izkazanih upravičenih stroškov. Zneski so bili tudi omejeni navzgor in vezani na velikost subjekta oz. članstvo.

Tehnološki park, ki vključuje:

- 10-20 inkubirancev 50.000, 00 EUR;
- 21-30 inkubirancev 55.000,00 EUR;

- 31 in več inkubirancev 60.000,00 EUR.

Podjetniški inkubator, ki vključuje:

- 10-20 inkubirancev 30.000, 00 EUR;
- 21-30 inkubirancev 35.000,00 EUR;
- 31 in več inkubirancev 40.000,00 EUR.

Univerzitetni inkubator:

- za univerzitetni inkubator, katerega doseg je do 10.000 študentov – 80.000,00 EUR;
- za univerzitetni inkubator, katerega doseg je do 30.000 študentov – 100.000,00 EUR;
- za univerzitetni inkubator, katerega doseg je več kot 30.000 študentov – 120.000,00 EUR.

Okvirna višina razpisanih sredstev za sofinanciranje izvajanja nalog subjektov inovativnega okolja je bila za proračunsko leto 2008 700.000,00 EUR in za proračunsko leto 2009 pa 900.000,00 EUR. Sofinancirali so se upravičeni stroški za izvedbo nalog, ki so nastali od 15.03. (datum razpisa) do 31.12.2008 oziroma na podlagi izpolnjenih pogojev pri doseganju ciljev za leto 2008 do 31.12.2009 in so bili plačani do predložitve zahtevka za sofinanciranje, kar je upravičenec dokazoval s potrdilom o plačilu. To pomeni, da je bilo za prejemnike obdobje do objave razpisa izgubljeno, pa tudi sicer tak način sofinanciranja predpostavlja, da so »subjekti« sposobni izvajati naloge v naprej in torej »založiti« sredstva, ki so jih v primeru uspeha na razpisu dobili povrnjene. Ne na spletni strani razpisa ne v letnem poročilu JAPTI za 2008 ni razvidno, kdo so bili izbrani prejemniki in kakšne zneske so prejeli, glede na prakso pa predvidevamo, da so sredstva prejeli vsi vpisani v evidenco A. Poročilo JAPTI za 2008 pa navaja dosežene rezultate: »subjekti inovativnega okolja so v okviru svojih nalog izvajali številne aktivnosti in dosegli naslednje rezultate: ...« izdelanih je bilo 56 poslovnih načrtov univerzitetnih podjetniških skupin, izvedenih 187 informativno-promocijskih dogodkov ter 118 animacijskih aktivnosti za pridobivanje novih uporabnikov podpornih storitev in za dvig podjetniške kulture na lokalnem območju. Poleg tega so obravnavali 84 podjetniških zamisli, se 32-krat vključili v zagon novih podjetij, pridobili in vključili 54 novih inovativno tehnoloških podjetij ter izdelali 213 svetovalnih zapisov.« (JAPTI, 2008)

Ad d) Predmet javnega razpisa je *bilo sofinanciranje projektov izgradnje podjetniških inkubatorjev nacionalnega pomena in tehnoloških parkov nacionalnega pomena*. Cilj javnega razpisa je spodbuditi vzpostavitev subjektov podpornega okolja v katerih bo do leta 2015 nastalo vsaj 100 novih podjetij, ki bodo ustvarila vsaj 400 novih bruto delovnih mest. Odpiranje prispelih ponudb je bilo 16. oktobra. Podpis pogodb o sofinanciranju je bil v mesecu decembru 2008, in sicer sta bili podpisani dve pogodbi za skupni znesek sofinanciranja v višini 11.085.000 €, s tem, da je prejelo podjetje IMOS kot pobudnik ustanovitve podjetniškega inkubatorja Podbreznik³⁵ cca 1 mio EUR, Tehnološki park IN PRIME³⁶ (Tolmin) pa 10 mio EUR.

³⁵ <http://www.inkubator-nm.si/>

³⁶ <http://www.in-prime.net/intro>

Predlagani projekti so morali predložiti izdelano študijo izvedljivosti in upravičenosti z analizami stroškov in koristi na ravni celovitega projekta, torej na ravni celotnega gospodarsko-razvojno-logističnega središča.

Za namen oblikovanja gospodarsko logističnih središč³⁷ je bilo predvidenih 50 mio EUR za obdobje 2009-2012. Ukrep se je le delno obnesel in v 2010 so se sredstva preusmerila v financiranje razvojnih centrov.

Ad e) Predmet javnega razpisa je bilo *sofinanciranje izvajanja celovitih podpornih storitev v okviru vstopnih točk VEM za vse ciljne skupine* (potencialni podjetniki, podjetniki, mladi, študentje, podporne institucije in ostali zainteresirani) (v nadaljevanju: ciljne skupine izvajalca) na območju Republike Slovenije na lokalnem nivoju v letu 2008 in letu 2009.

Razpis točno (tudi s številkami) opredeljuje, katere storitve morajo izvajati VEM točke, da so upravičene do sofinanciranja. Med ključne naloge so sodile:

- informiranje vseh ciljnih skupin izvajalca
- osnovno svetovanje (izvajanje osnovnih svetovalnih storitev, povezanih z zagonom, poslovanjem in razvojem podjetij ter osnovno svetovanje potencialnim podjetnikom, ki niso podlaga za izdajo vavčerja)
- izvajanje postopkov registracij preko e-VEM registracijske točke izvajanje postopkov registracij z uporabo e-VEM aplikacije,
- izvajanje osnovnega svetovanja pri izvajanju postopkov registracij,
- merjenje zadovoljstva in mnenj uporabnikov storitev e-VEM,
- evidentiranje administrativnih ovir pri poslovanju podjetij.
- izvajanje Programa vavčerskega svetovanja in usposabljanja

Prav tako razpis določa pogoje, ki jih mora zagotavljati VEM točka od tehničnih (velikost prostora) do vsebinskih- ustrezno število kvalificiranega kadra; pogoji pokritja (min št. podjetij/ prebivalcev). Skupna okvirna višina razpisanih sredstev za leto 2008 je bila 1.200.000 EUR in za leto 2009 je 1.300.000 EUR. V razpisu je bil za vsako od storitev opredeljen cenik. Sredstva za sofinanciranje storitev VEM točke je za obdobje 2008-2009 prejelo 36 »subjektov«- od različnih regionalnih razvojnih agencij, zbornic do tehnoloških parkov in podjetniških centrov, ki v celoti pokrivajo Slovenijo, saj so porazdeljene po vseh 12 statističnih regijah. Sodeč po poročilu JAPTI za 2008, so vstopne točke VEM v okviru svojega delovanja pripravile in posredovale 2.255 odgovorov na vprašanja uporabnikov, opravile 3.642 svetovanj povezanih z zagonom, poslovanjem in razvojem podjetij (ta svetovanja niso podlaga za izdajo vavčerja), izvedle 150 informativno promocijskih delavnic, ki se jih je udeležilo 3.394 udeležencev ter izvajale promocijo podpornih storitev preko različnih medijev. Preko vstopnih točk VEM je bilo z uporabo e-VEM aplikacije registriranih

³⁷ Taka središča naj bi po definiciji, ki se je uporabljala v programskih in razpisnih dokumentih v obliki infrastrukture zajemala zelo širok nabor različnih subjektov (kot npr. poslovno-industrijske cone, tehnološki parki, podjetniški inkubatorji, univerzitetni (visokošolski predinkubatorji) ter pisarne za prenos tehnologij, medpodjetniški izobraževalni centri, visokošolska izobraževalna središča, tehnološki centri, centri odličnosti).

881 s. p. in 291 d. o. o., postopek statusne spremembe je bil izveden v 248 s. p. in 48 d. o. o., postopek izbrisa pa pri 83 s. p. in pri 7 d. o. o.

Na osnovi poslovnega poročila JAPTI je razvidno, da se je dejavnost agencije v 2008 močno povečala. Tako poročilo navaja, da je agencija še v letu 2006 realizirala 9.326.005 € ob 58 zaposlenih (za lastno delovanje 2.342.000 €), v letu 2008 pa je JAPTI realiziral 17.815.836 € (za lastno delovanje 2.404.740 €) in dodatno angažiral EU sredstva v višini 17.738.744 € ob 53 zaposlenih. Poleg že navedenih razpisov je JAPTI na področju podjetništva v 2008 izvedel še javni poziv k vpisu v evidenco subjektov inovativnega okolja, kjer se je evidentiralo 11 subjektov inovativnega okolja (2 tehnološka parka, 5 podjetniških inkubatorjev in 4 univerzitetne inkubatorje), ki so izpolnjevali pogoje za vpis v evidenco A ter 5 subjektov inovativnega okolja, ki so izpolnjevali pogoje za vpis v evidenco B.

Nadaljevalo se je tudi izvajanje *programa vavčerskega svetovanja*, ki se mu je pridružilo še *vavčersko izobraževanje*: možnost za mikro in mala podjetja, da so pridobila subvencijo za izobraževanje v obliki vavčerja. V Katalog podjetniških svetovalcev se je na novo vpisali 132 svetovalcev, tako da je bilo konec leta 2008 v bazo vpisanih 466 podjetniških svetovalcev. Subvencijo za svetovanje je prejelo 1.010 MSP in 23 potencialnih podjetnikov, ustvarjenih je bilo 17 novih delovnih mest. V letu 2008 je bilo izdanih 1.513 vavčerjev za svetovanje, od tega jih je bilo 1.103 potrjenih, povprečna vrednost vavčerja pa je znašala 1.622 €. Na podlagi Javnega povabila za vpis izvajalcev usposabljanj v evidenco izvajalcev usposabljanja v Programu vavčerskega svetovanja in usposabljanja so vpisali 148 izvajalcev. Subvencijo za usposabljanje je prejelo 52 mikro in malih podjetij, usposabljanja pa se je udeležilo 121 zaposlenih. Izdali so 97 vavčerjev za usposabljanje, od tega je bilo 67 vavčerjev potrjenih – povprečna vrednost vavčerja je bila 439,13 €. Iz finančnega dela poročila razberemo, da je bilo načrtovanih za vavčersko svetovanje 2,6 mio EUR, a se je porabilo le 2,1 mio.

V skladu s programom za spodbujanje podjetništva je v okviru agencije pričel delovati Slovenski center za konkurenčnost in inovativnost (SCKI). V 2008 sta se izvedli dve glavni aktivnosti programa SCKI, in sicer vzpostavitev spletnega portala za inovativne Imam idejo! (www.imamidejo.si), ki je bil prvič predstavljen na Slovenskem forumu inovacij '08, ter raziskava inovacijske dejavnosti v Sloveniji (Stres, 2009). Portal Imam idejo! je namenjen vsem ciljnim skupinam, mladim, podjetnikom, samostojnim raziskovalcem, vsem podpornim institucijam inovativnega okolja in drugim, ki jih zanimajo vsebine iz področja konkurenčnosti in inovativnosti.

V 2008 se je spisek instrumentov na področju spodbujanja podjetništva in R&R dejavnosti v podjetjih precej razširil, v veliki meri po zaslugi pričetka črpanja evropskih sredstev tako v okviru OP 1 kot OP 3. Močno se je razširilo delovanje JAPTI, deloma tudi TIA, manj razpisov pa je v 2008 imel SPS, še posebej na področju zagotavljanja kreditov. Glede na ukrepe, ki jih zajame naša analiza, nismo posebej preverjali dejavnosti Slovenske izvozne družbe, ki je tudi omogočala subvencionirano kreditiranje poslovnim subjektom.

Tabela 2. 9: Pregled ukrepov v 2008 glede na faze podjetniškega razvoja

Semenska faza	Startup faza	Razvoj in rast	Nadaljnja rast	Vrednost v EUR (ocene)
Vavčersko svetovanje (vključno z izobraževalnim vavčerjem)				2, 1 mio
Sofinanciranje izvajanja celovitih podpornih storitev v okviru vstopnih točk VEM za vse ciljne skupine				1,2 mio
	Subjekti inovativnega okolja- evidenca A: tehnološki parki, univerzitetni in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov			700.000
	Sofinanciranje projektov izgradnje podjetniških inkubatorjev nacionalnega pomena in tehnoloških parkov nacionalnega pomena			11 mio
		Mobilnost visokokvalificiranega osebja		400.000
		Oblikovanje interdisciplinarnih skupin		4 mio
		Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
		Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte TIA		42 mio
		Neposredne spodbude za raziskovalno razvojne dejavnosti v podjetjih JAPTI		8 mio
Odobritev subvencij za podjetja v institucijah inovativnega okolja, vključno z nadaljevanji				2,155 mio
		Subvencije za investicije v nove tehnologije		34,871 mio
		Subvencije za investicije v nove tehnologije za mikro in mala podjetja		16,576 mio
		Garancije (pogarancije)		1,23 mio
		Posredne garancije		15 mio

2.6. Stanje in razvoj ukrepov v letu 2009

Po spremembi vlade v drugi polovici 2009 ni na področju podjetništva in R&R ter inovacij prišlo do večjih vsebinskih premikov, saj je bilo potrebno pospešeno nadaljevati z razpisovanjem ukrepov v sklopu strukturne politike. Prišlo pa je do bistvene spremembe v

okolju, saj je slovensko gospodarstvo stopilo v obdobje precejšnje gospodarske krize. Da bi preprečila izpad vlaganj v R&R s strani gospodarstva je vlada sprejela niz ukrepov, s katerimi je usmerila dodatna sredstva v spodbujanje R&R in inovacijske dejavnosti na ravni podjetij. Skupaj z ukrepi, sofinanciranimi s strani Evropskega sklada za regionalni razvoj in Evropskega socialnega sklada je bilo tako zagotovljeno, da se je obseg sredstev, namenjen spodbujanju konkurenčnosti, pomembno povečal.

Med glavnimi akterji so 2009 nastopali Slovenski podjetniški sklad s svojimi standardnimi produkti in prvič tudi s posebno shemo za tvegani kapital, TIA (skupni razvojno-investicijski projekti, mladi raziskovalci v gospodarstvu, strateški raziskovalno-razvojni projekti v podjetjih, podpora nacionalnemu inovacijskemu sistemu, Valor), JAPTI (nadaljevanje ukrepa Neposredne spodbude za raziskovalno razvojne dejavnosti v podjetjih iz 2008,) ter neposredno MVZT (centri odličnosti) in MG.

TIA je v letu 2009 izvedla razpis v *podporo nacionalnemu sistemu inovacij*³⁸, s katerim se je sofinanciralo upravičene stroške, povezane z delovanjem tehnološko inovacijskih vozlišč (technology & innovation hubs), t.j. pravnih oseb, ki so samostojno ali v sodelovanju z drugimi pravnimi osebami, združenimi v konzorcij, podpirale tehnološko razvojno oz. inovacijsko (TRI) dejavnost pravnih in/ali fizičnih oseb. Ukrep je financiral MVZT. Razpis je opredelil tehnološko inovacijska vozlišča kot aktivne pravne osebe v javnem in zasebnem sektorju (gospodarske družbe, javne in zasebne zavode, gospodarska interesna združenja, društva, ...) ter fizične osebe (samostojne podjetnike, zasebne raziskovalce, inovatorje, inventorje, študente, dijake, ...), ki nudijo podjetjem naslednje oblike pomoči s področja TRI dejavnosti:

- Izvajanje storitev in strokovna pomoč pri industrijskih raziskavah in tehnološkemu razvoju, pri prenosu rezultatov raziskovalno-razvojnega dela v gospodarstvo, pri pripravi raziskovalno-razvojnih projektov ipd.,
- Izvajanje storitev in strokovna pomoč pri zaščiti industrijske lastnine, zamisli, idej, novosti ipd.,
- usposabljanje in izobraževanje,
- povezovanje in organizacija tematskih srečanj, delavnic in konferenc,
- vključevanje v evropske iniciative,
- informiranje o tematskih sejnih, poslovnih predstavitev, seminarjih, delavnicah,
- virtualno povezovanje in informiranje ter nudenje dostopa do informacijskih baz,
- organizacijo natečajev in podeljevanje nagrad,
- evidentiranje vključenih pravnih in fizičnih oseb v dejavnost tehnološko inovacijskega vozlišča,
- spodbujanje k širši uvedbi netehnoloških inovacij.

³⁸ <http://www.tia.si/INO09.618.0.1.1.html#Opis>

Vsa tako opredeljena vozlišča so lahko sodelovala na razpisu, a se je lahko prijavilo le na eno izmed 15 v naprej opredeljenih področij.

Osnova za izplačilo odobrenih sredstev sta bila s strani agencije pregledano in odobreno poročilo o izvedenem programu promocije TRI dejavnosti ter doseženih rezultatih na področju TRI dejavnosti v letu 2009. Upravičeni so bili stroški dela, stroški zaščite pravic intelektualne lastnine, stroški storitev zunanjih izvajalcev ter stroški materialnih in nematerialnih investicij. Razpis je podrobno opredelil, kako je potrebno dokazovati vsako vrsto stroškov in v kakšni meri se le-ti povrnejo (od 40 do 100%). Na spletni strani za razpis 2009 ni objavljenih rezultatov razpisa, je pa možno iz kasnejših razpisov ugotoviti, kdo so bili potencialni (in dejanski) upravičenci (poslovni inkubatorji, zbornice, tehnološki parki/centri, itd.), ki v sklopu svoje dejavnosti tudi promovirajo inovacije. Okvirna skupna višina sredstev, ki je na razpolago za izvedbo predmeta tega javnega razpisa znaša 3.500.000,00 €.

Ministrstvo za gospodarstvo je preko TIA tudi v 2009 nadaljevalo s sofinanciranjem **skupnih razvojno-investicijskih projektov podjetij** (RIP 09)³⁹. MG je navedeni razpis objavil v Uradnem listu RS dne 13.3.2009. Pogoj za sofinanciranje je ostal enak kot v razpisu 2008. Cilj razpisa je bil sofinancirati vsaj 16 razvojno-investicijskih projektov oziroma nastanek vsaj 1 novega produkta in /ali inovacije na posamezen podprt razvojno-investicijskih projekti. Namen financiranja je bil, da se v okviru odobrenih projektov opravi vsaj 78.900 raziskovalnih ur (t.j. vsaj 46 FTE). Okvirna višina nepovratnih sredstev, ki je bila na razpolago, je znašala 50.000.000,00 €, in sicer: 42.500.000,00 € - namenska sredstva EU – Evropski sklad za regionalni razvoj ter 7.500.000,00 € - slovenska udeležba.

Koriščenje nepovratnih sredstev je bilo možno v obdobju 24 mesecev od dneva sklenitve pogodbe o sofinanciranju in sicer v proračunskih letih 2009, 2010 in 2011. Glede na razpoložljiva sredstva za posamezni projekt je razpis tako kot v 2008 podrobno utemeljil tudi upravičene stroške, ki so zajeli tako stroške osebja (raziskovalci, tehniki in drugo podporno osebje), stroške uporabe inštrumentov, opreme in zgradb, stroškov pogodbenih raziskav, tehničnega znanja in patentov, dodatnih režijskih stroškov ter vseh drugih operativnih stroškov.

Načrtovana sta bila dva odpiranja vlog, prvo aprila in drugo v septembru. Na razpis je prispelo pravočasno 68 vlog, 10 jih je bilo zavrnjenih zaradi neizpolnjevanja formalnih zahtev, 10 vlog pa ni dosegalo zahtevanega minimalnega števila točk. Tako je bilo odobrenih 48 projektov, a sta dve podjetji odstopili pri sklepanju pogodb. TIA je sofinancirala 46 projektov v višini od 1 mio € do 3,3, mio €.

TIA je v 2009 izvedla tudi pomemben razpis za MVZT za **sofinanciranje strateških raziskovalno-razvojnih projektov**.⁴⁰ Predmet razpisa je bilo sofinanciranje strateških

³⁹ <http://www.tia.si/RIP09.616.0.1.1.html>

⁴⁰ <http://www.tia.si/SRRP.614.0.1.1.html>

raziskovalno-razvojnih projektov v podjetjih, ki predstavljajo razvoj novega znanja in izdelavo začetnega prototipa novega izdelka in/ali storitve ali bistveno izboljšanega izdelka in/ali storitve na novi tehnološki osnovi, preko katerega oz. preko katerih naj bi se slovenska podjetja lažje vključevala v globalne dobaviteljske verige in konzorcije, ki podjetjem omogočajo dostop in delovanje v najbolj perspektivnih in aktualnih tržnih nišah, kjer naj bi bilo mogoče pričakovati večje donose in s tem mnogo večjo dodano vrednost na zaposlenega.

Strateške raziskovalno-razvojne projekte so lahko prijavila posamezna podjetja ali skupine podjetij. Strateško raziskovalno-razvojni projekti naj bi bili po vsebini skladni s tehnološkimi iniciativami na ravni EU, ki so identificirale raziskovalno-razvojne tematike relevantne za večje skupine podjetij ali branž ter so predstavljale tehnološke izzive za razvoj novih generacij izdelkov in storitev. Opredeljenih je bilo 6 področij in znotraj njih 13 tem, ki so sledila naboru prioritet za tehnološke platforme (MVZT 2007). Z razpisom so bile podprte industrijske raziskave ter predkonkurenčna razvojno-raziskovalna dejavnost, vključno s sestavo začetnega prototipa, ki še ni uporaben za trgovanje.

Vrednost razpisanih sredstev je znašala 26.356.458,00 €, od tega 22.402.988,00 € namenskih sredstev EU – ESRR in 3.953.470,00 € slovenske udeležbe. Rok za oddajo vlog je bil 23.1.2009. Na razpis je v prvem odpiranju pravočasno prispelo 86 vlog. Odobrenih je bilo 36 projektov, v skupni vrednosti 22 mio €, preostanek pa je bil prenesen v naslednji krog. Na II. odpiranje javnega razpisa »Strateški raziskovalno-razvojni projekti v podjetjih« je pravočasno, do vključno 28.8.2009 prispelo 73 vlog ocenjevanja vlog. Skupaj je bilo v drugem odpiranju glede na preostala sredstva iz prvega odpiranja v višini 4.036.429,32 € odobreno 7 predlagateljem v skupni višini 3.808.720,93 €.

Dejavnost **Slovenskega podjetniškega sklada** v 2009 je zajela naslednje razpise:

c) S področja odobravanja kreditov in garancij:

P1 - Javni razpis *Garancije Sklada za bančne kredite s subvencijo obrestne mere*; P1A 09/ UL RS št. 17/ 6.3.2009.

Vrednost razpisa: Garancije: 9 mio € in subvencioniranje obrestne mere: 1,1 mio €

Vrednost odobrenih sredstev: garancije: 8.979.012,26 €; subvencioniranje obrestne mere: 1.077.481,47 €

Na razpis je skupaj prispelo 111 vlog v investicijski vrednosti 50,8 mio € in z zahtevanim zneskom 34,3 mio € kredita (po sklepih bank). Opravljeno je bilo 1 odpiranje, kjer je uprava Sklada obravnavala 76 popolnih in ustreznih vlog v investicijski vrednosti 25,4 mio € in z zahtevanim zneskom 17,2 mio € kredita. Uprava Sklada je na 1. odpiranju odobrila 65 vlog za garancije Sklada s subvencijo obrestne mere v višini 8.979.012,26 € garancij in 1.077.481,47 € subvencionirane obrestne mere za 21.015.238,17 € investicijske vrednosti in 13.964.305,57 € odobrenih zneskov kreditov. Z odobrenimi vlogami je bilo načrtovanih 255 novih zaposlitev v roku 3 let

P1B - Javni razpis *Garancije Sklada za bančne kredite s subvencijo obrestne mere* (P1B) UL RS št. 32 / 24.4.2009

Vrednost razpisa: Garancije: 43 mio €; Subvencioniranje obrestne mere: 7,6 mio €

Vrednost odobrenih sredstev: Garancije: 42.973.927,55 €; subvencioniranje obrestne mere: 7.595.391,85 €

Na razpis je skupaj prispelo 554 vlog v vrednosti 308,38 mio € in z zahtevanim zneskom 178,47 mio € kredita (po sklepkih bank). Opravljena so bila 3 odpiranja, kjer je uprava Sklada obravnavala 374 popolnih in ustreznih vlog v vrednosti 167,25 mio € in z zahtevanim zneskom 97,18 mio € kredita. Uprava Sklada je na treh odpiranjih odobrila 269 vlog za garancije Sklada s subvencijo obrestne mere v višini 42.973.927,55 € garancij in 7.595.391,85 € subvencionirane obrestne mere za 127.767.480,27 € vrednosti projektov in 69.729.464,16 € odobrenih zneskov kreditov. Z odobrenimi vlogami je bilo načrtovanih 1.139 novih zaposlitev v roku 3 let.

P1C - Javni razpis *Garancije Sklada za bančne kredite s subvencijo obrestne mere* (UL RS št. 74 / 25.9.2009)

Vrednost razpisa: Garancije: 20 mio €; subvencioniranje obrestne mere: 2,75 mio €

Vrednost odobrenih sredstev: Garancije: 19.999.930,97 €; subvencioniranje obrestne mere: 2.749.990,51 €

Na razpis je skupaj prispelo 260 vlog v vrednosti 132,04 mio € in z zahtevanim zneskom 87,65 mio € kredita (po sklepkih bank). Opravljeno so bilo 1 odpiranje, kjer je uprava Sklada obravnavala 200 ustreznih vlog. Uprava Sklada je na enem odpiranju odobrila 109 vlog za garancije Sklada s subvencijo obrestne mere v višini 19.999.930,97 € garancij in 2.749.990,51 € subvencionirane obrestne mere za 45.116.421,37 € vrednosti projektov in 31.847.551,61 € odobrenih zneskov kreditov. Z odobrenimi vlogami je načrtovanih 349 novih zaposlitev v roku 3 let.

P3 09 - *Pogarancije za regionalne garancijske sheme;*

SPS je imel sklenjene pogodbe z izvajalci regionalnih garancijskih shem, ki so same objavile razpise:

- Ekonomski inštitut Maribor d.o.o.; objave razpisa ni bilo
- Regionalna razvojna agencija Posavje; UL RS št. 30 / 17.04.2009
- Regionalna razvojna agencija Gorenjske; BSC, Poslovno podporni center d.o.o.; UL RS št. 80 / 28.07.2006 (razpis je aktiven iz leta 2006)
- Regionalni razvojni center Koper; UL RS št. 30 / 17.04.2009

Vrednost razpisa: 1.000.000,00 €

Vrednost odobrenih sredstev: 208.500,00 €

V letu 2009 so bile sklenjene 4 pogodbe o sodelovanju za Pogarancije v okviru Regionalnih garancijskih shem. Objavljena sta bila 2 razpisa, ki sta ju objavila RRC Koper in RRA Posavje. BSC Kranj je nadaljeval z izvajanjem razpisa objavljenega v letu 2006, medtem ko tudi tokrat Ekonomski inštitut Maribor ni uspel objaviti razpisa. V letu 2009 so bila opravljena štiri odpiranja. Skupno število odobrenih projektov je bilo 14. Vrednost prispelih in odobrenih projektov znaša 935.000,00 €, znesek zahtevanih in odobrenih kreditov znaša 521.250,00 €, znesek odobrenih pogarancij pa 208.500,00 €.

d) S področja neposrednih spodbud

P2 - Javni razpis za *sofinanciranje zagona podjetij v tehnoloških parkih in inkubatorjih* v letu 2009; UL RS 11 / 13.2.2009 in povečanje kvote UL RS št. 38 / 22.5.2009

Vrednost razpisa: 2.335.231,43 €

Vrednost odobrenih sredstev: 2.335.231,01 €

Na razpis je skupaj prispelo 173 vlog v vrednosti 6,7 mio € in z zahtevanim zneskom 4,8 mio € subvencij. Opravljeno je bilo 1 odpiranje v vseh treh skupinah. Uprava Sklada je na 1. odpiranju odobrila 91 vlog za sofinanciranje zagona podjetij v tehnoloških parkih in inkubatorjih v višini 2.335.231,01 € subvencij za 2.740.860,80 € vrednosti projektov. Z odobrenimi vlogami je načrtovanih 421 novih zaposlitev v roku 2 let.

P4 - Javni razpis za *sofinanciranje nakupa nove tehnološke opreme* v obdobju 2009-2011; UL RS št. 19 / 13.3.2009

Vrednost razpisa: 35.000.000,00 €

Na razpis je skupaj prispelo 492 vlog v vrednosti projektov 151,40 mio € in z zahtevanim zneskom 66,37 mio € subvencij. Uprava Sklada je na 1. odpiranju odobrila 231 vlog za sofinanciranje nakupa nove tehnološke opreme v višini 34.353.123,14 € subvencij za 79.699.070,16 € vrednosti projektov. Z odobrenimi vlogami je načrtovanih 967 novih zaposlitev v roku 3 let.

Po razpisu P4 08 je Sklad v 2009 nakazal subvencije v višini 24.866.017,11 za 158 podjetij. Sredstva so bila zagotovljena s strani Republike Slovenije v 25% deležu ter Evropskega sklada za regionalni razvoj v 75% deležu. Skrajni rok za realizacijo subvencij za produkt P4 08 je bil 05.09.2009. V letu 2009 je bilo 45 podjetij takšnih, kjer je Sklad odstopil od pogodb zaradi ugotovljenih nepravilnosti, nepravočasno zaključenih operacij ter nepravočasno oddanih zahtevkov s strani upravičencev. Skupen znesek odobrenih subvencij v odstopljenih pogodbah je znašal 6,67 mio €.

Tabela 2.10: Pregled razpisov SPS v 2009, v € (podatki poročila SPS)

	P1 A	P1 B	P1 C	P2	P3	P4
Razpisana sredstva	9 mio garancij	43 mio garancij	20 mio garancij	2,33 mio	1 mio (pogarancije)	35 mio
Zahtevana sredstva	34 mio kreditov	178 mio kreditov	87 mio kreditov	4,8 mio	208.000	66 mio
Število prijav	111	554	260	173	-	492
Število odobrenih projektov	65	269	109	91	14	231
Načrtovano št. novih del.mest	255	1139	349	421	-	967

Vir: SPS Poročilo o delovanju 2009

V programu o spodbujanju podjetništva in konkurenčnosti (2007-2013) je bil kot eden od ciljev opredeljeno tudi oblikovanje sklada(ov) tveganega kapitala. Po relativno dolgem usklajevanju in dogovarjanju o primerni obliki je SPS v letu 2009 pripravil Program instrumentov finančnega inženiringa (PIFI) za MSP v RS za obdobje 2009 – 2013, ki ga je sprejela Vlada RS 22.10.2009. Ministrstvo za gospodarstvo in Slovenski podjetniški sklad sta

23.11.2009 podpisala finančni sporazum. Do konca leta se je napolnil holdinški sklad. Javni razpis za kapitalске naložbe v zasebne družbe tveganega kapitala je predviden v letu 2010.

PIFI se izvaja po principu holdinškega sklada, ki je ustanovljen znotraj Slovenskega podjetniškega sklada (v nadaljevanju SPS). SPS izvaja instrumente lastniškega financiranja, ki predstavljajo kapitalске naložbe holdinškega sklada zasebnim družbam tveganega kapitala, ter instrumente dolžniškega financiranja (garancije, pogarancije, krediti), ki se bodo začeli izvajati v primeru, da preko javnega razpisa za izbor DTK predvidena sredstva ne bodo porabljena, ali pa v primeru ko bodo za te instrumente zagotovljena dodatna sredstva.

Namen PIFI je spodbujanje razvoja MSP z lastniškimi in dolžniškimi finančnimi instrumenti. Na področju spodbujanja lastniških oblik financiranja je v ospredju podpora MSP s potencialom hitre rasti. Z izvedbo PIFI se želi pospešiti tudi razvoj trga tveganega kapitala, nastajanje novih družb tveganega kapitala in povečanje obsega ponudbe tveganega kapitala na slovenskem trgu. Glede na dejstvo, da se je instrument začel izvajati šele v 2010, bo na konkretne rezultate potrebno še počakati.

V pristojnosti JAPTI-ja so se v 2009 izvedli naslednji javni razpisi za področje podjetništva in konkurenčnosti:

- a) Neposredne spodbude za raziskovalno- razvojne dejavnosti v podjetjih (nadaljevanje iz 2008)
- b) Vavčersko svetovanje, v kombinaciji z subvencioniranjem usposabljanja, organiziranega v okviru subjektov inovacijskega okolja (vključno z VEM točkami)
- c) Inovacijski vavčer
- d) Mobilnost
- e) Interdisciplinarne skupine
- f) Podpora subjektom inovativnega okolja: nadaljevanje financiranja izbranih prejemnikov v 2008, ob pogoju, da so opravili zahtevani obseg programa v 2008;
- g) Nadaljevanje podpore VEM točkam
- h) Spodbujanje investicij v gospodarsko razvojno logističnih platformah

Ad a. V okviru javnega razpisa »Neposredne spodbude za raziskovalno razvojne dejavnosti v podjetjih – projekti 2008« je bilo odobrenih še preostalih 21 razvojno-raziskovalnih projektov (16 jih je bilo odobrenih že v letu 2008). V finančnem načrtu JAPTI je bilo za ta ukrep predvidenih 4 mio €. Od skupno 37 projektov se jih je realiziralo 34, saj so 3 podjetja kasneje odstopila od pogodb o sofinanciranju. Po podatkih JAPTI so v raziskave in razvoj upravičenci samo v letu 2009 vložili 1.953.945,91 € zasebnih sredstev ter realizirali 54 novih zaposlitev.

Ad b. *Vavčersko svetovanje*, v kombinaciji z subvencioniranjem usposabljanja, organiziranega v okviru subjektov inovacijskega okolja (vključno z VEM točkami) je nadaljevanje že dobro uveljavljenega ukrepa. JAPTI je načrtoval, da bo v tem letu zajel najmanj 700 podjetij oziroma potencialnih podjetnikov. So se pa načrtovana sredstva za 2009 zmanjšala na 66% razpoložljivih sredstev v 2008, deloma tudi zaradi povišanja financiranja

vavčerja za usposabljanje za 200%, kjer se je načrtovalo, da bo najmanj 180 mikro in malih podjetij dobilo subvencionirano podjetniško izobraževanje, ki so ga organizirali "subjekti inovativnega okolja". Za oba ukrepa skupaj je bilo na razpolago 1,99 mio €.

Ad c. Novo uvedeni "inovacijski vavčer" je zagotavljal sofinanciranje upravičenih stroškov aktivnosti industrijskih raziskav, ki zajemajo stroške pogodbenih raziskav in/ ali stroške prenosa znanj v mikro in mala podjetja. Upravičeni stroški naj bi nastali iz naslova pogodbenega sodelovanja podjetij z R&R institucijami, samostojnimi raziskovalci (če so vpisani v SICRIS) ali testnimi laboratoriji. Cilj javnega razpisa je sofinanciranje stroškov inovacijskih projektov podjetij, katerih končni rezultat je zaščita pravic industrijske lastnine, v obliki nacionalne patentne prijave. Podjetja so lahko zaprosila za kritje 60% stroškov v razponu od najmanj 900 do največ 4200€, pa še to le za stroške nastale v 90 dneh od prijave na razpis. Za celoten ukrep je imel JAPTİ na razpolago 100.000 €. Predvidenih je bilo več odpiranj, prvo v avgustu 2009, potem še v septembru in oktobru, pogoj za izdajo zahtevka za povračilo stroškov pa je bil, da je le-ta izdan pred 12.11.2009. Na spletni strani JAPTİ ni poročila o zanimanju za instrument, ne o številu oddanih vlog ne o odobrenih zneskih.

Ad d) Namen Javnega razpisa za sofinanciranje zaposlitev raziskovalcev ob prehodu v podjetja je imel enak cilj kot leta 2008, to je spodbuditi podjetja, da povabijo k sodelovanju visoko kvalificirane strokovnjake z ustreznih področij za delo na tehnološko razvojnih projektih podjetij. V svojem programu si je JAPTİ zapisal kot cilj podpreti vsaj 30 prehodov raziskovalcev iz znanosti v gospodarstvo ter podpreti vsaj 10 prehodov visokokvalificiranih kadrov iz velikih podjetij v mala in srednje velika podjetja. Upravičenec je lahko prejel sofinanciranje do 75% (za sklop A) oz. do 50% (za sklop B) izkazanih upravičenih stroškov za največ 24 mesecev. Najvišja višina sofinanciranja posamezne vloge je bila do 100.000 EUR (velja za oba sklopa). Skupna okvirna višina nepovratnih sredstev, ki je bila na razpolago za sofinanciranje predmeta javnega razpisa (obeh sklopov), je bila 4.000.000,00 EUR, in sicer: 3.400.000,00 EUR (oz. 85% skupne okvirne vrednosti) - namenska sredstva EU ter 600.000,00 EUR (oz. 15 % skupne okvirne vrednosti) - lastna udeležba. Koriščenje sredstev je razporejeno v leta 2009, 2010, 2011, 2012. Predvideno sofinanciranje v letu 2009 naj ne bi bilo višje kot 600.000,00 EUR. Razpis je predvideval 5 odpiranj, ki so bila vsa izvedena. Skupno je bilo podprtih 47 projektov, zneski sofinanciranja pa so bili zelo različni: od 11.000 € do 100.000 € (vendar večina prijavljenih projektov nad 50.000 €).

Ad e) Razpis za sofinanciranje upravičenih stroškov delovanja interdisciplinarne skupine je bil usmerjen v krepitev človeških virov za potrebe gospodarstva s spodbujanjem povečevanja deleža vrhunsko izobraženega in visoko kvalificiranega kadra v gospodarstvu, s poudarkom na razvoju naravoslovno-tehničnih znanj. Po vsebini (namen, cilj) se razpis ni razlikoval bistveno od podobnega v 2008, se je pa močno povečalo sredstva, namenjena njegovi izvedbi. Cilj razpisa je bil podpreti vsaj 60 razvojno tehnoloških projektov podjetij, ki jih izvajajo interdisciplinarne skupine (v 2008 10 projektov). Druga razlika je, da je v 2009 razpis dovoljeval velikost skupine do 10 strokovnjakov, sofinancirali pa so se tudi stroški dela članov interdisciplinarne skupine, zaposlenih v podjetju prijavitelja in ne le stroški zunanjih

storitev, ki so jih izvajali člani interdisciplinarne razvojne skupine, ki niso zaposleni pri prijavitelju.

Skupna okvirna višina nepovratnih sredstev, ki je na razpolago za sofinanciranje predmeta tega javnega razpisa je 10.000.000,00 EUR, in sicer: 8.500.000,00 oz. 85% skupne okvirne vrednosti-namenska sredstva EU ter 1.500.000,00 oz. 15% skupne okvirne vrednosti-lastna udeležba. Načrtovanih je bilo štiri odpiranj, a je bil interes podjetij tako velik, da so bila že z drugim odpiranjem porabljena vsa razpoložljiva sredstva. V okviru prvega odpiranja je bilo odobrenih 25 projektov v skupni višini 2,499 mio €, višina sofinanciranja pa je nihala od 25.800€ do 199.017 €. Za drugo odpiranje je prispelo 109 vlog, odobrenih je bilo 57 projektov, ki so skupaj prejeli 7,44 mio €. Najmanjši odobreni znesek je bil 12.946€, največji pa maksimalni možni (pravilo de minimis) 200.000€.

Ad f) V letu 2009 ni bilo objavljenega samostojnega razpisa, šlo je le za nadaljevanje financiranja v 2008 izbranih subjektov inovativnega okolja. Morali pa so dokazati, da so izvedli program, kot zahtevan s strani JAPTI v 2008. Letni načrt za 2009 je načrtoval za ta namen 900.000 €.

Ad g) VEM točke- tudi tu gre za tekočo dejavnost JAPTI-ja, ki zagotavlja podporo tistim subjektom, ki so bili izbrani za izvajanje dejavnosti VEM točk. Za to dejavnost je bilo v letnem načrtu planiranih 960.000 €.

Ad h) Zaradi višine sredstev, ki so bila namenjena temu ukrepu ter hkrati relativnem pomanjkanju podatkov o namenu, je še posebej zanimiv ukrep razvoja gospodarsko-razvojno-logističnih platform. Za dokončanje 3 projektov izdelave projektne dokumentacije v okviru gospodarskih središč glede na javna naročila, izvedena v letu 2008 ter izvajanje 2 projektov v okviru gospodarskih središč je bilo v letnem načrtu predvidenih 4,6 mio €. Ker na spletni strani JAPTI ni poročila o realizaciji letnega programa agencije za 2009, se ne more oceniti, kako je potekala realizacija tega konkretnega ukrepa.

Poleg omenjenih aktivnosti je JAPTI deloval še na širokem področju izobraževanja in informiranja podjetij, promoviranja podjetništva med posebnimi ciljnim skupinami (mladi, ženske) ter spodbujanja prenosa znanja.

Med ukrepi v 2009 je potrebno omeniti še dva ukrepa, za katera je bilo zadolženo MVZT neposredno. Na osnovi sklepa vlade, da se zaradi krize še dodatno spodbudi vlaganja podjetij v R&R je MVZT oblikovalo nov poseben ukrep SMER: *Javni razpis za spodbujanje tehnološko razvojnih projektov v mikro, malih in srednje velikih podjetjih* (SME) v letu 2009 - SMER. Predmet javnega razpisa je bilo sofinanciranje raziskovalno razvojne dejavnosti za izvedbo tehnološko razvojnih projektov malih in srednje velikih podjetij (v nadaljevanju MSP), usmerjenih v ustvarjanje novih ali izboljšavo že obstoječih materialov, naprav, sistemov in metod, vključno s fazo oblikovanja izdelkov, pripravo prototipov, procesov in storitev, ki s pridobivanjem oziroma uvajanjem novih znanj razvijajo nove oziroma izboljšujejo obstoječe tehnološke značilnosti proizvodov in/ali proizvodnje. Upravičeni stroški za izvajanje raziskovalno razvojnih projektov so vključevali stroške povezane z industrijskimi raziskavami (vsaj 50 % vseh stroškov projekta) in predkonkurenčnimi razvojnimi aktivnostmi vključno z izdelavo prototipa.

Sofinancirali so se uveljavljani in izkazani upravičeni stroški v višini 60% za srednje velika podjetja in 70% za mala podjetja. Upravičeni stroški so bili: stroški osebja, stroški amortizacije instrumentov, opreme, zemljišč ter zgradb, stroški svetovanja in drugih storitev, ter režijski stroški, ki so nastali neposredno kot rezultat raziskovalne dejavnosti in skupaj ne presegajo 20% stroškov iz prvih treh alinej.

Tabela 2.11: Pregled ukrepov v 2009 glede na faze podjetniškega razvoja

Semenska faza	Startup faza	Razvoj in rast	Nadaljnja rast	Vrednost v € (ocene)
Vavčersko svetovanje (vključno z izobraževalnim vavčerjem)				1,99 mio
Sofinanciranje izvajanja celovitih podpornih storitev v okviru vstopnih točk VEM za vse ciljne skupine				960.000
	Subjekti inovativnega okolja- evidenca A: tehnološki parki, univerzitetni in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov			900.000
Podpora nacionalnemu sistemu inovacij (MVZT/ TIA)				3,5 mio
	Sofinanciranje projektov izgradnje podjetniških inkubatorjev nacionalnega pomena in tehnoloških parkov nacionalnega pomena			?
		Mobilnost visokokvalificiranega osebja		4 mio
		Oblikovanje interdisciplinarnih skupin		10 mio
		Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
		Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte TIA		50 mio
		Neposredne spodbude za raziskovalno razvojne dejavnosti v podjetjih JAPTI		8 mio
Odobritev subvencij za podjetja v institucijah inovativnega okolja, vključno z nadaljevanji				2,33 mio
		Subvencije za investicije v nove tehnologije		66 mio
		Strateški razvojno raziskovalni projekti (TIA/MVZT)		26,35 mio
		SMER		21 mio
		Garancije		72 mio
		Posredne garancije		1 mio

Okvirna višina sredstev, ki so bila na razpolago za izvedbo javnega razpisa v začetku je bila 6,5 mio EUR, ki pa jih je ministrstvo zaradi velikega zanimanja gospodarstva in v želji, da ne

pride do večjega izpada naložb gospodarstva v R&R zaradi gospodarske krize prerazporedilo v ta ukrep še dodatna sredstva in ja tako celotni ukrep prejel 21 mio €. S temi sredstvi se je podprlo 171 projektov. Ni podatkov o uspešnosti ukrepa.

MVZT je v letu 2009 objavil samostojno tudi *Javni razpis za razvoj centrov odličnosti* v obdobju 2009-2013. Vrednost razpisanih sredstev je znašala 84.138.865,00 evrov, od tega je delež namenskih sredstev EU-ESRR znašal 85 % te vrednosti, delež slovenskega proračuna pa 15 %. Razpis je bil dne 15.05.2009 objavljen v UL RS št. 36/09. Na razpis je prispelo 61 vlog, od tega je bilo 15 zavrženih zaradi neizpolnjevanja vstopnih kriterijev, 29 izločenih po ovrednotenju relevance, 17 pozitivno ocenjenih in 8 izbranih. Centri odličnosti imajo zagotovljeno pet-letno financiranje, njihovo dejavnost pa se tekoče preverja in fazno vrednoti. Usmerjeni so v bazične raziskave, ki pa naj bi prav zaradi sodelovanja podjetij kot parterjev v centrih omogočile tudi preboj na določenih področjih z novimi, inovativnimi tehnološkimi rešitvami.

2.8. Sklepna analiza

Na osnovi pregleda ukrepov (zbirno tabelo za vsa leta glej v prilogi 1), ki jih je v prvi vrsti za spodbujanje podjetništva, vlaganja v raziskave in razvoj ter novo tehnologijo v obdobju 2004-2009 razpisovalo Ministrstvo za gospodarstvo ter nekaterih izbranih ukrepov Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT) lahko ugotavljamo naslednje:

- **Prepletanje kontinuitete pri nekaterih ukrepih in »enkratnosti« pri drugih:** če je nekaj ukrepov, ki so za celotno obdobje stalnica in se pojavljajo v vsakem letu, je vsaj toliko ukrepov, ki so bili v določenem letu razpisani in nikoli več ponovljeni. Ob nepoznavanju zakulisja, ki je vodilo ministrstva v taka ukrepanja, zgolj na podlagi vsebine razpisa in odziva podjetij na razpis ni mogoče sklepati, zakaj je bil določen ukrep uveden oziroma zakaj se pri njem vztraja, kljub skromnem zanimanju (npr. po-garancije za regionalne garancijske sheme). Prav tako na strani ukinjenih ukrepov pogosto ni jasnih razlogov, zakaj se je kdaj določen ukrep ukinil, saj analiza prijav na razpise kaže na dobro sprejetje ukrepa med prejemniki.

Ta nestabilnost/nestanovitnost politike na področju spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti bi bila do neke mere opravičljiva z razlago o nujnosti razvijanja ukrepov in v odgovor ugotovljenim pomanjkljivostim v širšem nacionalnem inovacijskem in podjetniškem sistemu. Vendar relativno pomanjkanje analiz posameznih ukrepov ob istočasnem neupoštevanju tistih, ki pa so bile opravljene (npr. analiza ukrepa grozdenja, tehnološko predvidevanje, analize vavčerskega sistema) ne pokaže sistematičnega razvijanja politike v smeri iskanja čim boljših ukrepov ali učinkov. Predpostavljamo, da so nekateri ukrepi posledica začasnega povečanja sredstev pri enem ali drugem ministrstvu, spet drugi pa zaradi pomanjkanja sredstev »izginejo«, pa čeprav je problem, ki so ga naslavljali (npr. prepočasna tehnološka

prenova v malih podjetjih) še vedno prisoten in je ukrep v času svojega obstoja naletel na visoko stopnjo zanimanja na strani potencialnih prejemnikov.

Nujno bi bilo zagotoviti tekoče spremljanje učinkov tistih ukrepov, ki se izvajajo vsaj 2-3 leta v več ali manj nespremenjeni obliki in njihovo ukinjanje/ prilagajanje sprejemati šele na osnovi evalvacije. Zagotavljanje večje preglednosti in stabilnosti politike je za prejemnike vsaj tako pomembno kot višina podpore.

- V opazovanem obdobju je povsem nejasna vloga agencij kot sta JAPTI in TIA. Čeprav sta njuni vlogi v ustanovitvenih dokumentih relativno jasno opredeljeni, ni mogoče ugotoviti, zakaj so določeni razpisi na TII, drugi na JAPTI-ju in spet tretji ostajajo v lastni izvedbi ministrstev. Nekaj takih zanimivih nejasnosti je npr. izvajanje RIP08/09 s strani TIA, čeprav je v 2006 podoben ukrep izvajal JAPTI, ali po drugi strani JAPTI-jevo izvajanje ukrepa Neposredne spodbude za raziskovalno razvojne dejavnosti v podjetjih. Ob agencijah sta ministrstvu določene razpise izvajala samostojno: npr. MG gospodarska-razvojna-logistična središča in MVZT program SMER ter centre odličnosti.

Najmanj nejasnosti in zato tudi največ stabilnosti v programu, v izvajanju in v poročanju je pri Slovenskem podjetniškem skladu. Tudi tu je v opazovanem obdobju prišlo do delnega spreminjanja ukrepov in uvajanja nekaterih novih, a osrednja ponudba Sklada ostaja nekaj instrumentov, ki so jih podjetja, sodeč po odzivu nanje, dobro sprejela.

- Tako za analizo kot za potencialne uporabnike ukrepov je poleg preglednosti razpisa zelo pomembna določena stopnja standardiziranosti ukrepov v smislu poenotenja formata razpisa, zahtevanih dokumentov, dokazovalnega postopka (stroški), preglednosti in jasnosti ocenjevalnih kriterijev, ki so pogosto izjemno zapleteni z izračunavanjem točk, odstotkov, itd. Moti tudi nekritičnost v presoji zahtevnosti vloge: le-ta bi morala biti relativno preprosta v primerih, ko so odobrena sredstva relativno nizka in naj ne bi zahtevala obsežnega izpolnjevanja formularjev ter prilaganja številnih prilog. Tudi tu lahko izpostavimo prakso SPS kot najbolj urejeno: ne le, da lahko najdemo besedila razpisov za celotno obravnavano obdobje, za vsak razpis je narejena analiza prijav in prikaz prejemnikov. V zadnjih letih se praksa postopoma vzpostavlja tudi na drugih dveh agencijah, še vedno pa se zgodi, da niso objavljeni podatki o rezultatih razpisa s prejemniki.
- V številnih novih ukrepih prihaja do uporabe skoraj nerazumljivega besednjaka, kjer se ustvarja stalno nove (vse manj razumljive) izraze. Tako izrazoslovje ni do uporabnika prav nič prijazno in ob tako ali tako kompliciranih shemah predstavlja še dodatno oviro.
- Ko kronološko spremljamo ukrepe, so opazna nihanja v višini razporejenih sredstev za posamezne ukrepe. Tudi tu ni jasno, kaj je v ozadju razmišljanja odločevalca: na ukrepu, kjer ni bilo zanimanja, so se naslednje leto sredstva povečala (npr. mobilnost), na ukrepu, kjer redno zavrnejo preko polovice prijav, se sredstva ukinejo (npr. tehnološka oprema).
- Ko pregledamo datume objavljanja razpisov, opazimo, da ni stalnega razporeda in/ali rednosti objavljanja. Zato pogosto prihaja do zamujanja pri letnih razpisih, ki so se objavili šele tik pred poletjem, obdelali do jeseni, potem pa je ostalo izjemno malo časa

za njihovo realizacijo. Ob dolgotrajnih postopkih, ki jih terja tudi črpanje EU sredstev bi bilo smotrno nadaljevati s prakso objavljanja razpisa za več let hkrati in se namesto letnega izvajanja novih osredotočiti na spremljanje vsakoletnega izvajanja. Praksa priprave enodnevnega dogodka, kjer so Agencije pripravile predstavitev svojih programov je sicer pozitivno prispevala k seznanjanju podjetij z ukrepi, a problem nastane, če agencijam ni znano, kaj bodo lahko financirale in kdaj. Koledar razpisov bi bil smiseln, če se ga objavi koncem leta za prihodnje leto in če se seveda najavljene datume razpisov spoštuje. Visoko stopnjo nesistematičnosti v poročanju javnosti (potencialnim uporabnikom) tako na ravni ukrepov kot na ravni realizacije programov je opaziti v celotnem analiziranem obdobju.

- Z zornega kota tipa ukrepov ni izrazitega poudarjanja ene specifične faze pri razpisovalcih, so pa za prejemnike najbolj zanimive neposredne subvencije. Analizirana mreža ukrepov je sicer najbolj razvejana za mala in srednje velika obstoječa podjetja, nekaj več pozornosti je v zadnjih letih dano tudi novo-nastajajočim podjetjem (start up-om), še posebno skozi ukrep zagotavljanja subvencij za podjetja v institucijah inovativnega okolja. Relativno veliko zanimanje za splošne vavčerje še v zadnjem analiziranem letu kaže na to, da je za mala in še posebej mikro podjetja ta ukrep pomemben in bi njegovo opuščanje moralo potekati postopoma in z ustreznim nadomeščanjem.
- Redki ukrepi (delna izjema je SPS) se izvajajo z dovolj kontinuitete, da bi se prejemniki lahko v naprej pripravili in načrtovali, da jih bo v določeni dejavnosti država podprla. To znižuje učinkovitost politike in predvsem zapira vrata tistim, ki naj bi jim bili ukrepi v prvi vrsti namenjeni: podjetjem, ki sama ne vlagajo zadosti ali pa sploh ne v raziskave in razvoj ter inovacije.

3. METODOLOGIJA OCENJEVANJA UČINKOV SPODBUD

Za potrebe ocenjevanja učinkov spodbud raziskovalna skupina glede na raziskovalne potrebe in kakovost podatkov kombinira različne metode, ki bi povečale zanesljivost ocen.

Nabor metod sega od poglobljenega kvantitativnega raziskovanja z sodobnimi ekonometričnimi metodami na bazah podatkov na ravni podjetij, do raziskovanja na terenu, kjer s kombinacijo anketnega raziskovanja ter globinskih intervjujev, raziskujemo vidike, ki s prej omenjenimi metodami niso dosegljivi. Raziskovalna skupina prilagodi set različnih metod, in jih poveže v izvirno metodologijo. V nabor metod vključimo:

- Analizo opisnih statistik
- Dinamično ocenjevanje učinkov spodbud na podlagi premij
- Dinamično ocenjevanje učinkov spodbud na podlagi različnih metod paritev (pri čemer v ocenah uporabimo različno stroge kriterije paritve)
- Analizo opisnih statistik na podlagi anketnih podatkov

Zaradi lažjega razumevanja posameznih poglavij posebej predstavljamo metodologijo dinamičnega ocenjevanja učinkov spodbud.

3.1. OPISNE STATISTIKE

Empirično analizo učinkov ukrepa na prejemnike sredstev začnemo s predstavitvijo osnovnih povprečnih vrednosti izbranih kazalcev poslovanja prejemnikov, in sicer (glede na razpoložljivost podatkov) od obdobja 5 let pred prejemanjem sredstev do 5. leta po prejemu sredstev. Poleg nominalnih vrednosti predstavimo tudi gibanje kazalnikov poslovanja, izraženih v relativnih vrednostih glede na povprečje tega kazalnika v 3-mesti panogi v izbranem letu. Z relativnimi indeksi namreč nevtraliziramo vpliv časovnega trenda in razlik med panogami, s tem pa primerjamo vsakega prejemnika s povprečjem podjetij v njegovi panogi in tekočem letu.

V naslednjem koraku popravljamo pomanjkljivosti prejšnje analize, tako da primerjamo prejemnike sredstev MG z njimi podobnimi podjetji po velikosti in starosti iz iste panoge in istega leta. To storimo v z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999), kasneje pa, kot je bilo že opisano, še z regresijskimi tehnikami in metodo paritve. Pri Bernard&Jensen premijah izračunamo, za koliko se prejemniki od neprejemnikov razlikujejo v izbranem kazalniku uspešnosti poslovanja v razdobju od 5 let pred do 5 let po letu prejema sredstev MG. Pri tem kontroliramo za industrijo na 3-mestni ravni, za časovno obdobje, za velikost podjetja (število zaposlenih, razen ko proučevana spremenljivka ni prav zaposlenost) in starost podjetja. Na ta način poskrbimo, da se upoštevajo razlike med podjetji iz različnih

panog, v različnih letih, različnih velikostnih razredih ter starosti. Premije se izračunajo na podlagi spodnjega regresijskega modela:

$$\ln Y_{it} = X_{it}^T \beta_T + \beta_2 \ln L_{it} + \beta_3 \text{Dage}_{it} + \beta_4 \text{Dold}_{it} + \beta_5 \text{Dyear}_t + \beta_6 \text{Dind}_t + s_{it}, \quad (1)$$

kjer Y_{it} označuje proučevani kazalnik poslovanja podjetja i v času t , X_{it}^T je indikatorska spremenljivka za prejem pomoči MG, L je število zaposlenih v podjetju, Dage je vektor slamatih spremenljivk za različne starosti podjetja (od 1 do 16 let), Dold je indikator za podjetja, starejša od tistega števila let, za katerega iz naših podatkov ni mogoče ugotoviti točnega leta ustanovitve, Dyear je vektor časovnih indikatorjev, ki označujejo različna leta in kontrolirajo za časovne šoke, skupne celotnemu podjetniškemu sektorju, Dind pa je vektor panožnih indikatorjev, ki kontrolira za razlike v povprečnih vrednostih spremenljivke Y med dajavnostmi. Za vsako spremenljivko Y (prodaja, zaposlenost, izvoz, delež izvoza v prodaji, povprečne plače, kapitalski količnik, dodana vrednost in produktivnost) izvedemo enajst regresij, pri čemer variramo Y od Y_{it-5} do Y_{it+5} . Vsebinsko nas zanima vrednost in značilnost regresijskega koeficienta β_T , saj nam izraz $100 * e^{\beta_T} - 100$ poda odstotno premijo prejemnikov sredstev v izbranem indikatorju poslovanja nad neprejemniki sredstev.

3.2. METODOLOGIJA DINAMIČNEGA OCENJEVANJA UČINKOV SPODBUD

V ocenjevanju učinkov nas ne glede na vrsto spodbud nas zanima tako uspešnost pri selekciji prejemnikov spodbud kakor učinkovitost rabe sredstev dodeljenih s subvencijami. Preverimo torej:

- **ali so spodbude prejela potencialno uspešnejša podjetja,**
- **kako uspešno so podjetja uporabila dobljena sredstva v svojem poslovanju in kako se to odrazi na naj pogosteje uporabljene indikatorjih poslovanja.**

Ker nas posebej zanimajo razlike v času in tudi **kako dolgo trajajo učinki spodbud**, preučevanje opravimo z dinamično analizo in preverjamo razlike v poslovanju podjetij, ki spodbude prejmejo, že pred prejemom spodbud (s čimer posredno ugotavljamo uspešnost nosilcev ekonomske politike pri izbiranju prejemnikov spodbud) in učinke, ki se v rasti in poslovanju podjetij na ravni uveljavljenih izkazov o poslovanju pokažejo po prejemu spodbude in predvsem zaradi prejema spodbude.

Identifikacija kavzalnih učinkov nekega ukrepa X^T na spremenljivko y je težavno tudi v idealnih okoliščinah, neprimerno zahtevnejše pa je pri delu na observacijskih, neeksperimentalnih podatkih, kjer ukrep X^T (npr. dodelitev pomoči podjetju) analitik ne more spreminjati ali ga naključno dodeljevati. Najbolj nepristranske ocene učinkov ukrepa bi namreč dobili s t.i. eksperimentalnimi raziskovalnimi projekti (experimental research designs), ki pa so največkrat bodisi predragi bodisi sporni iz moralnega ali pravnega vidika. Obstajajo štiri sklopi kvaziekperimentalnega raziskovanja, ki ponujajo specifične pristope k

ocenjevanju kavzalnih učinkov na podlagi observacijskih podatkov (Shadish, Cook in Campbell, 2002):

- Metoda najmanjših kvadratov in panelne metode
- Matching in obtežitvene cenilke (reweighting estimators)
- Instrumentalne spremenljivke
- Regresijski diskontinuitetni pristopi (regression discontinuity designs)

Vsaka od naštetih metod ima svoje prednosti in slabosti, v praksi pa je značilnost proučevanega ukrepa in oblika podatkov tista, ki določata izbor metode. Za oceno učinkov ukrepov Ministrstva za gospodarstvo in glede na razpoložljive podatke bomo v empirični analizi uporabili prvi dve metodi, torej metodo najmanjših kvadratov in panelne metode ter metodo paritve na podlagi ocenjenih verjetnosti dodelitve ukrepa. V nadaljevanju bosta na kratko predstavljeni obe empirični metodi.

Regresijske in panelne metode

Največji problem ocenjevanja učinkov ukrepov na observacijskih neeksperimentalnih podatkih je v tem, da je ukrep X^T lahko koreliran z neko drugo spremenljivko (ali vektorjem spremenljivk) X^U , ki ima prav tako vpliv na našo odvisno spremenljivko y , ne vključimo pa jo v empirični model zaradi nedostopnosti (»unobserved variable«; npr. število človeških ur namenjenih za R&R v podjetju) ali nemerljivosti spremenljivke (»unobservable variable«; npr. sposobnost managerjev, motiviranost raziskovalnega kadra). V tem primeru se lahko zgodi, da dobimo negativno oceno ukrepa X^T na y , čeprav je v resnici vpliv pozitiven. Takšen ekstremen primer zamenjave predznaka učinka je poznan pod imenom Simpsonov paradoks (Simpson, 1951), vendar je v praksi največkrat učinek X^T na y ocenjen sicer s pravilnim predznakom, vendar je pristranski in nekonsistenten, če je ukrep X^T dodeljen nenaključno. Če izpuščeno spremenljivko lahko izmerimo ali nadomestimo z neko drugo, nadomestno spremenljivko, metoda najmanjših kvadratov lahko poda nepristranske ocene učinka. Velikokrat pa določenih spremenljivk ne moremo vključiti v model, ker niso opazljive (kot na primer sposobnost vodstva podjetja, človeški kapital), so pa korelirane tako z verjetnostjo dodelitve ukrepa kot tudi z osrednjo spremenljivko y . Če predpostavimo, da nemerljive izpuščene značilnosti podjetja ne variirajo v času, lahko naš model zapišemo na naslednji način:

$$y_{it} = \beta_0 + X_{it}^T \beta_T + X_{it}^U \beta_C + u_i + \varepsilon_{it}$$

kjer je y_{it} proučevana značilnost podjetja i v letu t , X_{it}^T je indikatorska spremenljivka za pridobitev sredstev ukrepa MG, β_T je ocena kavzalnega vpliva ukrepa, X_{it}^U je vektor kontrolnih spremenljivk, ki vplivajo na y_{it} , u_i je firmsko-specifičen neopazljiv učinek, konstanten v času, ε_{it} pa je naključna regresijska napaka. Za odpravo pristranskosti zaradi ne vključitve u_i v regresijski model se lahko poslužimo diferenciacije:

$$y_{it} - y_{is} = (X_{it}^T - X_{is}^T)\beta_T + (X_{it}^C - X_{is}^C)\beta_C + (\varepsilon_{it} - \varepsilon_{is})$$

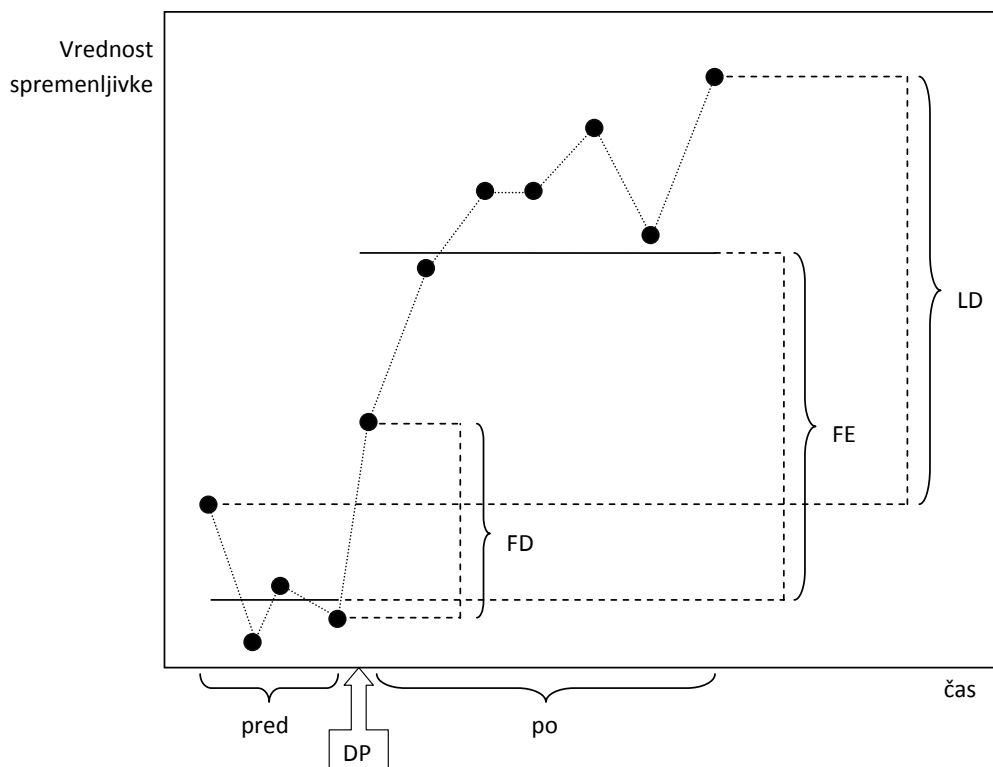
pri čemer uporabimo različne definicije subskripta s . Temeljna ideja uporabe panelnih tehnik za identifikacijo kavzalnega učinka je, da lahko uporabimo individualno serijo podjetja i za njegovo lastno kontrolno skupino, s tem da vključimo informacije iz različnih časovnih obdobj. Metoda fiksnih učinkov (FE) od vsake tekoče vrednosti spremenljivke podjetja i odšteje povprečne vrednosti iste spremenljivke znotraj časovne serije podjetja i , npr.

$$\bar{y}_i = 1/N_i \sum_{t=1}^{N_i} y_{it}$$

$$y_{it} - \bar{y}_i = (X_{it}^T - \bar{X}_i^T)\beta_T + (X_{it}^C - \bar{X}_i^C)\beta_C + (\varepsilon_{it} - \bar{\varepsilon}_i) \quad (\text{FE})$$

Panelna metoda fiksnih učinkov (FE) nam poda oceno učinka β_T , ki vsebinsko pomeni povprečno razliko med nivojem spremenljivke y v obdobju pred dodelitvijo pomoči in povprečno vrednostjo te spremenljivke v obdobju po dodelitvi pomoči. Za bolj plastično ponazoritev izmerjenih učinkov s posameznimi metodami spodaj prikazujemo hipotetično podjetje in vrednost spremenljivke. Za bolj plastično ponazoritev izmerjenih učinkov s posameznimi metodami spodaj prikazujemo hipotetično podjetje in vrednost njegove spremenljivke y (ordinata) v času (abscisa). Čas dodelitve pomoči je označen z DP. V letih $t=1-4$ ima X_{it}^T torej vrednost 0, v letih $t=5-11$ pa vrednost 1.

Slika 3.1: Shematiziran prispevek enega podjetja na FE/FD/LD ocene učinkov ukrepa

Alternativa FE modelu je uporaba časovnih diferenc (FD), torej $s=t-1$:

$$y_{it} - y_{it-1} = (X_{it}^T - X_{it-1}^T)\beta_T + (X_{it}^C - X_{it-1}^C)\beta_C + (\varepsilon_{it} - \varepsilon_{it-1}) \quad (\text{FD})$$

ki nam prav tako kot FE metoda odpravi problem z neopazljivimi izključenimi firmo-specifičnimi učinki. Regresijski koeficient β_T nam v tem primeru poda povprečno spremembo spremenljivke y od obdobja tik pred dodelitvijo ukrepa na prvo leto s sredstvi ukrepa. Tretja možnost pa je uporaba dolgih diferenc (LD), kjer ohranimo le prvo ($t=p$) in zadnje ($t=z$) opazovanje za vsako podjetje:

$$y_{ip} - y_{iz} = (X_{ip}^T - X_{iz}^T)\beta_T + (X_{ip}^C - X_{iz}^C)\beta_C + (\varepsilon_{ip} - \varepsilon_{iz}) \quad (\text{LD})$$

Koeficient β_T nam v tem primeru poda oceno razlike med vrednostjo spremenljivke y v prvi in zadnji časovni enoti.

Za bolj sistematično spremljanje razvoja izbranih značilnosti subvencioniranih podjetij smo z regresijsko analizo ocenili tudi vrednosti teh pokazateljev uspešnosti poslovanja od prvega do četrtega leta po podelitvi sredstev podjetju:

$$y_{it+k} = \beta_0 + X_{it}^T\beta_T + X_{it}^C\beta_C + u_t + \varepsilon_{it+k} \quad k = \{1,2,3,4\}$$

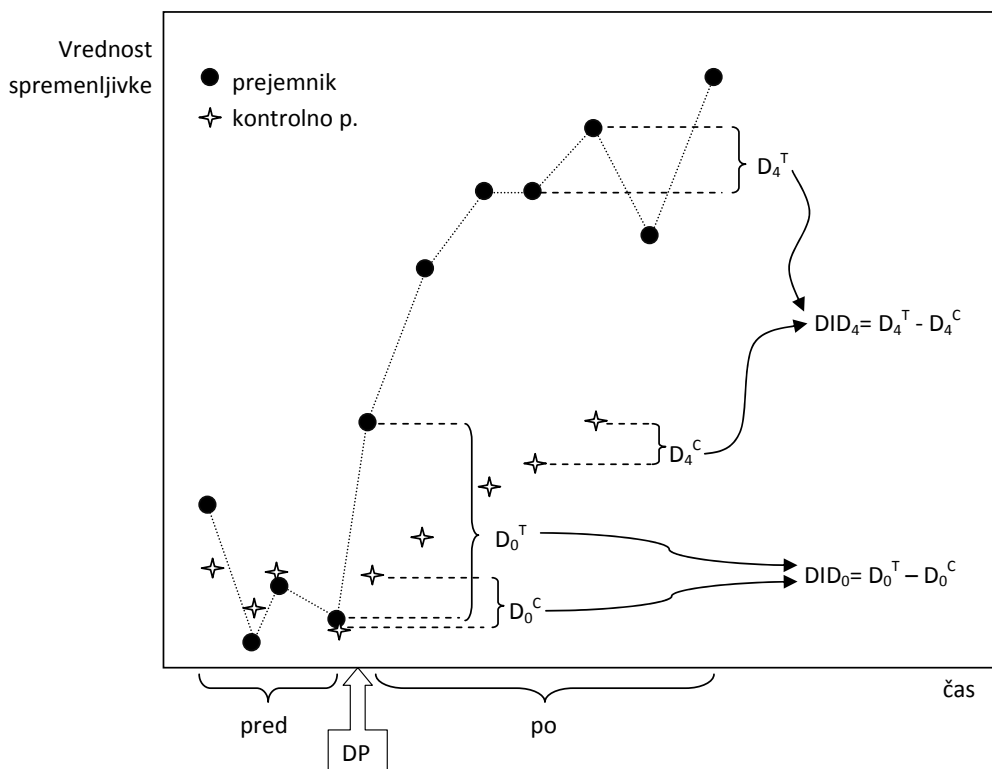
kjer so v vektor kontrolnih spremenljivk vključene naslednji regresorji: prodaja, zaposlenost, povprečne plače, kapitalska intenzivnost, produktivnost in starost. Vrednost β_T poda povprečno razliko vrednosti kazalnika y med prejemniki in kontrolnimi podjetji k let po prejemu sredstev. Ocene parametra β_T so pri tej metodi pristranske in nekonsistentne, saj ne obravnavamo problema izpuščenih spremenljivk. Da odpravimo to pomanjkljivost uporabimo priljubljeno ekonometrično tehniko razlike v razlikah (difference-in-differences; DID). Za razliko od metod, ki uporabljajo variabilnost znotraj enot opazovanja (within-subject variation; to so zgoraj omenjene metode FE, FD in LD) ali metod, ki izkoriščajo variabilnost med enotami opazovanja (between-subjects variability; to je v prejšnjem odstavku opisana metoda), pa DID uporablja obe dimenziji variabilnosti, hkrati pa odpravlja tako problem časovno konstantnih firmo-specifičnih neopazljivosti kot tudi problem skupnega trenda v skupini prejemnikov in kontrolnih enot. Če obravnavane spremenljivke namreč trendno rastejo v vseh podjetjih ne glede na črpanje javnih sredstev (ali prejemanje spodbud), bomo porast neupravičeno pripisali ukrepu, čeprav je bil posledica na primer splošne gospodarske dinamike. DID zato izračunava dvojno razliko: najprej razliko med obdobjem po prejemu pomoči in pred prejemanjem pomoči in nato še razliko vrednosti te spremembe med prejemniki (T) in neprejemniki (C): $DID = (y_{it}^T - y_{it-1}^T) - (y_{it}^C - y_{it-1}^C)$. Pozitivni učinek ukrepa je na ta način ugotovljen le, če prejemniki spremenljivko y povečujejo hitreje kot neprejemniki, potem ko kontroliramo za relevantne opazljive značilnosti v času pridobitve sredstev:

$$DID_{\tau} \equiv (y_{it}^T - y_{it-1}^T) - (y_{it}^C - y_{it-1}^C) = \beta_0 + X_{it}^T\beta_T + X_{it}^C\beta_C + \mu_{it} \quad \text{za } \tau = \{0,1,2,3,4\}$$

kjer τ ponazarja število let po prejemu pomoči. Koeficient β_{τ} nam pove, za koliko je bila medletna prirast spremenljivke y v prejemnikih večja (ali manjša) od letne prirasti

spremenljivke y v kontrolnih podjetjih. Za boljšo ponazoritev pomena koeficienta prikazujemo ocenjene učinke tudi na spodnji skiki (Slika 2). Na sliki je poleg prejemnika narisano tudi poslovanje hipotetičnega kontrolnega podjetja, ki je sicer tudi povečevalo vrednost kazalnika, vendar počasneje kot subvencionirano podjetje. Učinke ukrepa po letih izmerimo kot razliko letnih rasti prejemnika nad rastjo kontrolnega podjetja in to povprečimo za vse prejemnike in njihove kontrole.

Slika 3.2: Shematiziran prispevek enega subvencioniranega in enega kontrolnega podjetja na DID ocene učinkov ukrepa

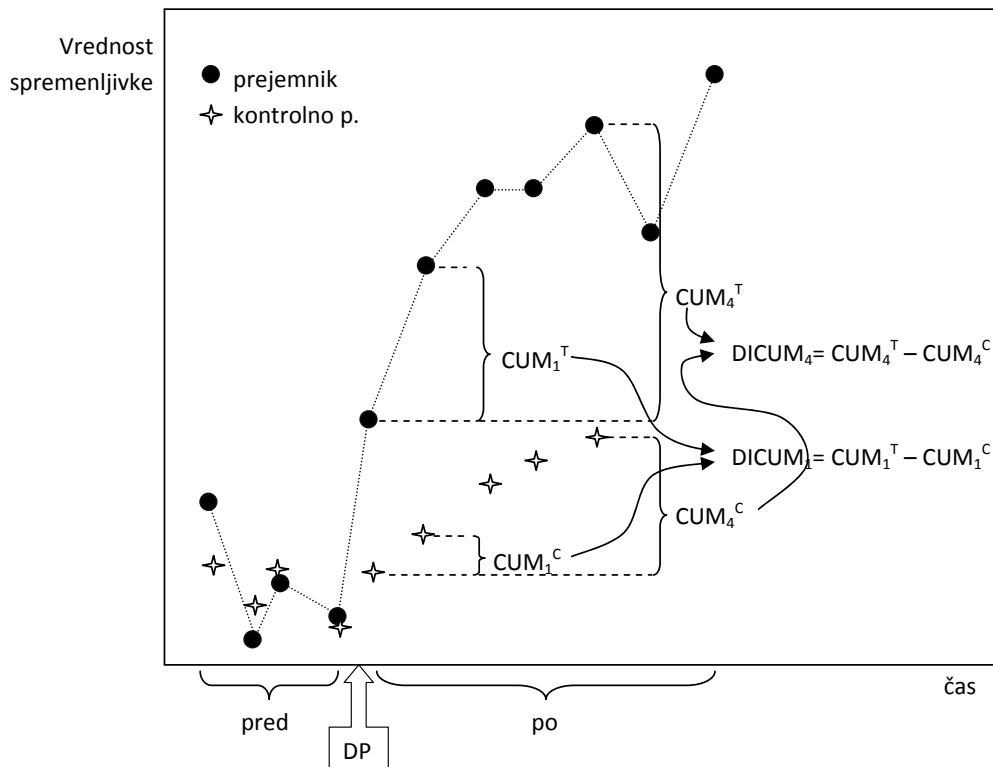
Nazadnje ocenimo še kumulativni učinek ukrepa do petega leta po prejemu pomoči, pri čemer znova uporabimo idejo razlike v razlikah med prejemniki (T) in neprejemniki (C): $CUM = (y_{t\tau}^T - y_{t0}^T) - (y_{t\tau}^C - y_{t0}^C)$. Pozitivni učinek ukrepa je zaznan v primeru, da y v prejemnikih kumulativno naraste za več kot naraste v kontrolnih podjetjih v istem razdobju, potem ko kontroliramo za relevantne opazljive značilnosti v času pridobitve sredstev:

$$CUM_{\tau} \equiv (y_{t\tau}^T - y_{t0}^T) - (y_{t\tau}^C - y_{t0}^C) = \beta_0 + X_{t\tau}^T \beta_T + X_{t\tau}^C \beta_C + \mu_{t\tau} \quad \text{za } \tau = \{1, 2, 3, 4\}$$

kjer τ ponazarja število let po prejemu pomoči. Koeficient β_{τ} nam v tej specifikaciji pove, za koliko je bila kumulativna prirast spremenljivke y od prvega leta prejema pomoči do τ let po prejemu pomoči v prejemnikih večja (ali manjša) od letne prirasti spremenljivke y v istem

razdobju v kontrolnih podjetjih. Za boljšo ponazoritev pomena koeficienta prikazujemo ocenjene kumulativne učinke tudi na Sliki 3.3.

Slika 3.3: Shematiziran prispevek enega subvencioniranega in enega kontrolnega podjetja na ocene kumulativnih učinkov ukrepa

Za zanesljivejše ocene učinkov vseh zgoraj omenjenih regresijskih metod smo v prvem koraku izvedli metodo multidimenzionalne paritve s toleranco (coarsened exact matching (CEM))(Blackwell et al., 2010), kjer smo vsakemu podjetju prejemniku dodelili skupino kontrolnih podjetij, ki so po vseh izbranih relevantnih kriterijih enaki oz. znotraj ozko določenih razredov prejemnika. Kriteriji za določitev kontrolne skupine so bili naslednji: 2-mestna panoga, leto, starost, prodaja, zaposlenost in dodana vrednost na zaposlenega. Za prve tri kriterije smo predpisali paritev brez tolerance (podjetja znotraj iste panoge, istega leta in enake starosti), za ostale spremenljivke pa smo določili razrede, določene s percentilnimi vrednostmi posamezne spremenljivke (20 razredov oz. 5% percentili). Regresijske analize smo v naslednjem koraku izvajali le na prejemnikih in v CEM proceduri izbranih kontrolnih podjetjih, s čimer smo med seboj primerjali samo zelo podobna podjetja v času dodelitve sredstev, nato pa spremljali spremembe v naslednjih letih. Poleg tega smo v regresijah opazovanja obtežili z analitičnimi utežmi, ki jih je določila procedura metode CEM, s čimer smo dosegli uravnotežen vzorec subvencioniranih in kontrolnih podjetij.

Propensity score matching

Analiza ukrepov MG se ukvarja z vprašanjem učinkovitosti dodeljevanja sredstev podjetjem, zato je potrebno ugotoviti, ali je dodelitev konkretne državne pomoči statistično značilno vplivala na tisti vidik poslovanja podjetja, ki mu je bila namenjena oz. ima potencialno druge učinke. Pri identificiranju učinkov državnih pomoči pa je treba paziti, da ne zajamemo tudi pojava samoizbire (self-selection), ki te učinke preceni, zato moramo izločiti začetne razlike med prejemniki in neprejemniki sredstev. To naredimo z metodo paritve na podlagi ocenjenih verjetnosti dodelitve sredstev (propensity score matching).

Idealno, čeprav popolnoma nerealistično, bi bilo opazovati uspešnost poslovanja podjetja najprej v pogojih, ko sredstev ne prejme (Y_{0i}), nato pa še v identičnih okoliščinah, ko pomoč dobi (Y_{1i}), s čimer bi lahko izračunali vrednost kavzalnega efekta za podjetje i : ($Y_{1i} - Y_{0i}$). Ker dejansko lahko opazimo le en rezultat, bodisi Y_{0i} bodisi Y_{1i} , se zatečemo na raven populacije.

Določiti želimo povprečno korist črpanja sredstev MG ($X_{it}^T = \mathbf{1}$) podjetij z opazljivimi značilnostmi vektorja \mathbf{X} :

$$E(Y_1 - Y_0 | X_{it}^T = \mathbf{1}, X) = E(Y_1 | X_{it}^T = \mathbf{1}, X) - E(Y_0 | X_{it}^T = \mathbf{1}, X),$$

pri čemer znova ne moremo opaziti rezultata subvencioniranega podjetja, če državne pomoči ne bi prejelo (drugi člen na desni strani zgornje enačbe). Potrebno je torej dobiti čim boljši približek tega hipotetičnega izida, kar dosežemo s tehniko paritve. Ta metoda poišče podjetje, ki je enako v vseh spremenljivkah v \mathbf{X} , razlikuje pa se le v tem, da ni prejelo pomoči:

$$E(Y_0 | X_{it}^T = \mathbf{1}, X) = E(Y_0 | X_{it}^T = \mathbf{0}, X).$$

Omenjeni multidimenzionalni problem⁴¹ se da prevesti v enodimenzionalnega na osnovi naslednjega sklepanja (Rosenbaum in Rubin, 1983): če je paritev na podlagi vektorja spremenljivk \mathbf{X} veljaven, potem je veljavna tudi paritev na podlagi verjetnosti, da določeno podjetje prejme državno pomoč. Ta metoda se imenuje »propensity score matching«, saj v prvem koraku izračunamo za vsako podjetje nagnjenost k dodelitvi državne pomoči z oceno panelnega probit modela z odvisno spremenljivko X_{it}^T enako 1, če podjetje v obravnavanem letu pridobi sredstva MG in 0, če podjetje pomoči ni deležno. Specifikacija probit modela je podana v spodnji enačbi:

$$Pr(X_{it}^T = \mathbf{1}) = \Phi(\mathbf{X}_{it-1}^T \boldsymbol{\beta})$$

Med odložene regresorje \mathbf{X}_{it-1}^T smo vključili po vrsti: vrednost prodaje, povprečno plačo na zaposlenega, dodano vrednost na zaposlenega, število zaposlenih, relativno razmerje

⁴¹ Vektor \mathbf{X} je namreč večdimenzionalen, saj je pridobitev pomoči odvisna od več dejavnikov oz. značilnosti podjetja.

opredmetenih stalnih sredstev in zaposlenosti, vrednost opredmetenih stalnih sredstev, vrednost izvoza, starost, slamnato spremenljivko za stara podjetja in panožne indikatorje. Vse spremenljivke, razen starosti in indikatorske spremenljivke, vstopajo v model odložene za eno leto. Verjetnost pridobitve sredstev smo ocenili z metodo probit za vsako leto posebej, saj smo s tem dopustili možnost različnega vrednotenja posameznih karakteristik potencialnih prejemnikov med leti in tudi morebitno spremenjeno panožno porazdelitev sredstev s strani MG.

V naslednjem koraku za vsakega prejemnika sredstev poiščemo najbolj podobno podjetje, ki pomoči ni bilo deležno. Pri tem mora veljati, da s spremenljivkami X pojasnimo odločitev o dodelitvi pomoči tako dobro, da so rezultati podjetij (Y_0, Y_1) statistično neodvisni od odločitve, pogojno na kontrolne spremenljivke X : $\Pr(X_{it}^T = 1 | Y_0, Y_1, X) = \Pr(X_{it}^T = 1 | X)$ (Heckman, Ichimura in Todd 1998, str. 265).

Zgornjemu pogoju zadostimo s testom hipoteze uravnovešenosti (balancing hypothesis), ki sledi proceduri paritve in preverja, ali so razlike med vrednostmi posameznih spremenljivk v X znotraj skupin podjetij s podobnimi verjetnostmi dodelitve pomoči dovolj majhne, da lahko trdimo, da smo z X dovolj dobro razložili variabilnost D . Iz nadaljnje analize izločimo vse pare iz tistih skupin, v katerih »balancing« hipoteza ni izpolnjena.

Izbor kontrolnih podjetij je izveden s metodo kernel, kjer vsakemu prejemniku pomoči pripišemo ustrezno skupino kontrolnih podjetij, tako da jih tehtamo z analitičnimi Epanechnikovimi utežmi, ki se zmanjšujejo z oddaljenostjo kontrolnega podjetja od prejemnikove ocenjene verjetnosti za pridobitev sredstev. V bazen kontrolnih podjetij smo uvrstili le podjetja, ki še niso in v prihodnosti ne bodo prejemniki pomoči. S tem se izognemo najprej primerjavi prejemnika in starega prejemnika pomoči ter po drugi strani novega prejemnika in bodočega novega prejemnika pomoči. Vsakemu prejemniku sredstev oziroma njegovi spremenljivki Y_i priredimo parjeno vrednost spremenljivke (\hat{Y}_i) , ki je podana s kernelno osnovanim tehtanim povprečjem spremenljivk vseh dovoljenih kontrolnih enot. Utež kontrolnega podjetja je sorazmerna z bližino ocenjene nagnjenosti k pridobitvi državne pomoči med prejemnikom i in kontrolnim podjetjem j :

$$\hat{Y}_{ji}^C = \sum_{j \in C(P_{r_i})} w_{ij} Y_j = \frac{\sum_{j \in C(P_{r_i})} K\left(\frac{Pr_i - Pr_j}{h}\right) Y_j}{\sum_{j \in C(P_{r_i})} K\left(\frac{Pr_i - Pr_j}{h}\right)}$$

kjer je w_{ij} utež kontrolne enote j pri paritvi z enoto i , Pr_i je ocena verjetnosti (propensity score) za podjetje i , h je funkcijski parameter, nastavljen na 0,06, Epanechnikov Kernel K pa je definiran kot $K(u) \sim (1-u^2)$, pri pogoju $|u| < 1$. Pri izvajanju metode paritve so bili izključeni vsi prejemniki pomoči, katerih ocenjene verjetnosti p_i ležijo izven domene ocenjenih verjetnosti kontrolnih enot (common support).

Ko imamo na razpolago prejemnike pomoči in njihovo kontrolno skupino, tudi v tem sklopu empirične analize po zgledu Blundell in Costa Dias (2000) metodo paritve združimo s t.i. metodo »razlika-v-razlikah«, kar se je v empiričnih študijah izkazala kot učinkovita kombinacija. Poleg izboljšanja rezultatov je prednost te tehnike v tem, da odstrani vpliv skupnih šokov. Za vsak par ustvarimo razliko v razlikah spremenljivke Y (*did*), tako da od časovne difference prejemnika pomoči odštejemo časovno diferenco njemu pripadajočega kontrolnega podjetja. To nam pove, za koliko se je določen parameter v prejemniku povečal (zmanjšal) bolj (manj) kot se je povečal (zmanjšal) v kontrolnem podjetju. Povprečni učinek črpanja sredstev MG na določeno lastnost podjetja (Y) sedaj lahko izračunamo z aritmetičnim povprečjem razlik-v-razlikah po vseh N_t uspešno parjenih prejemnikih:

$$\delta_{\tau} = \frac{1}{N_{\tau}} \sum_{i \in DP} [(y_{it}^T - y_{it-1}^T) - (y_{it}^{C(0)} - y_{it-1}^{C(0)})] = \frac{1}{N_{\tau}} \sum_{i \in DP} DID_{it} \quad \text{za } \tau = \{0, 1, 2, 3, 4\}$$

kjer subindeks τ označuje leto od začetka prejema ($\tau = 0$ označuje leto začetka prejema, $t=1$ leto kasneje, itd.). DP označuje množico prejemnikov sredstev MG, $y_{it}^{C(0)}$ pa spremenljivko kontrolnih podjetij, ki je so bili v procesu paritve določene prejemniku i . Rezultate obeh skupin podjetij spremljamo od leta pred dodelitvijo do četrtega leta po dodelitvi pomoči. Ker nas zanima tudi kumulativni učinek, ki ga ima črpanje pomoči na podjetja, smo ocenili tudi povprečni kumulativni učinek T obdobji po prejemu pomoči:

$$\Upsilon_{\tau} = \frac{1}{N_{\tau}} \sum_{i \in DP} [(y_{it}^T - y_{i0}^T) - (y_{it}^{C(0)} - y_{i0}^{C(0)})] = \frac{1}{N_{\tau}} \sum_{i \in DP} CUM_{it} \quad \text{za } \tau = \{1, 2, 3, 4\}$$

Od leta prejema državne pomoči ($t=0$) do τ obdobji kasneje torej seštevamo večletne časovne difference spremenljivke Y najprej za prejemnika, potem pa odštejemo tehtane vsote kumulativnih časovnih diferenc vseh kontrolnih enot. Parameter Υ_{τ} nam torej pove, v povprečju za koliko so prejemniki pomoči povečali/zmanjšali obravnavano spremenljivko bolj kot njim primerljivi nesubvencionirani konkurenti τ let po začetku črpanja sredstev MG. Poudariti je potrebno, da parameter Υ_{τ} ni enak seštevku δ_{τ} od $\tau = 0$ do $\tau = T$, ker se število N_{τ} iz leta v leto spreminja, saj τ obdobji po začetku subvencioniranja ne preživijo vsi prejemniki pomoči in vse kontrolne enote.

4. ANALIZA UČINKOV VAVČERSKIH SPODBUD

Analiza učinkovitosti vavčerskih spodbud je nastala v okviru Ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije 2006-2013: Evalvacija izvajanja politike podjetništva in konkurenčnosti v obdobju 2004-2009 s predlogi novih ukrepov in kazalnikov ter sprememb obstoječih ukrepov in kazalnikov.

Analiza spodbud v okviru spodbujanja konkurenčnosti je pokazala, da je največje število prejemnikov v preučevanem obdobju ravno pri vavčerskih spodbudah, bodisi pri vavčerskem svetovanju ali usposabljanju. Prejemnike vavčerskih spodbud smo analizirali na podlagi baze Ministrstva za gospodarstvo. Razpisi, ki so določali nabor podjetij za analizo vključujejo:

- Program vavčerskega svetovanja
- Program vavčerskega svetovanja in usposabljanja
- Subvencionirane svetovalne storitve za MSP

V obdobju od leta 2004 do leta 2009 smo v Sloveniji zabeležili 5249 prejemnikov vavčerskih spodbud, nekatera podjetja so jih prejela tudi večkrat. Med navedenimi podjetji je 4651 podjetij prejelo le te oblike spodbud, 598 podjetij pa je poleg vavčerskih spodbud uporabilo tudi različne druge oblike spodbud. Prejemniki vavčerskih spodbud so najpogosteje koristili tudi spodbude za investicije v R&R in tehnologijo (359 podjetij), pa tudi spodbude za Inovacijsko okolje in mreženje (74 podjetij), razvoj človeških virov in mobilnost, pa tudi spodbude na področju financiranja in internacionalizacije.

Vavčerji so po obliki in namenu zelo raznoliki, zato je njihove učinke relativno težko zajeti, na kar so opozorile že evalvacijske študije o vavčerskem svetovanju, ki so bile izvedene za obdobje od leta 2002-2005 (Dernovšek, 2003, 2004, 2005). Dinamični kvantitativni učinki vloženih sredstev v okviru vavčerskega programa na rast in poslovanje prejemnikov vavčerskih spodbud v obdobju od 2004- do 2009 še niso bili sistematično in objektivno ocenjeni, četudi oblikovanje ekonomske politike v prilagajanju in posodabljanju vavčerskih shem odgovor na to vprašanje pogosto pogaša. V evropski praksi spodbujanja konkurenčnosti je instrument vavčerjev namreč še vedno relativno pogost in razširjen instrument.

Analiza prikazuje učinke vavčerskega programa na poslovanje podjetij v obdobju od 2004 do 2009, ne glede na vrsto in namen vavčerskih spodbud. Zanima nas, kako prejetje vavčerskih spodbud vpliva na uspešnost poslovanja in dinamiko (domače in mednarodne) rasti, pri čemer opazujemo gibanje in vpliv na:

- rast prodaje,
- rast zaposlovanja,
- rast dodane vrednosti,
- rast produktivnosti,
- rast povprečnih plač,
- rast kapitalne intenzivnosti,

- rast izvoza,
- izvozno intenzivnost.

V analizi ne analiziramo posameznih specifičnih oblik vavčerskih spodbud ali razlik med njimi, temveč nas zanima splošen učinek vavčerskih spodbud na upešnost poslovanja v času po prejemu spodbude in predvsem razlika, ki so jo podjetja, ki so kakršnekoli vavčerske spodbude prejela v primerjavi s kar najbolj primerljivimi podjetji, ki takih spodbud niso prejela. Preverimo torej ne le to, ali so spodbude iz vavčerskih shem prejela potencialno uspešnejša podjetja, temveč tudi to, kako uspešno so podjetja uporabila dobljena sredstva v svojem poslovanju. Ker nas posebej zanimajo razlike v času in kako dolgo trajajo učinki vavčerskih spodbud, preučevanje opravimo z dinamično analizo in preverjamo razlike v poslovanju že pred prejemom spodbud (s čimer posredno ugotavljamo uspešnost nosilcev ekonomske politike pri izbiranju prejemnikov spodbud) in učinke, ki se v rasti in poslovanju podjetij na ravni uveljavljenih izkazov o poslovanju pokažejo po prejemu spodbude in predvsem zaradi prejema spodbude.

V ta namen uporabimo metodologijo, ki je podrobneje opisana v tretjem poglavju. Uporabljene ekonometrične tehnike odpravljajo tako problem časovno konstantnih podjetniško-specifičnih lastnosti, ki jih ne moremo opazovati (sposobnost managementa, motiviranost zaposlenih) kot tudi problem skupnega (enakega) trenda v skupini prejemnikov in kontrolnih enot. S tem se izognemo tveganju, da bi v primeru, če obravnavani kazalci uspešnosti oz. učinkovitosti trendno rastle v vseh podjetjih ne glede na črpanje javnih sredstev (ali prejemanje spodbud), porast neupravičeno pripisali ukrepu, čeprav je bil posledica na primer splošne gospodarske dinamike.

Uspešnost in rast podjetij, ki so prejela vavčerske pomoči, analiziramo na osnovi podatkov iz zaključnih računov v treh korakih: (i) s primerjavo kazalnikov poslovanja prejemnikov pomoči s celotno populacijo podjetij v panogah prejemnikov in (ii) z analizo uspešnosti podjetij, ki so prejela pomoči, tako da prejemnike pomoči primerjamo z njimi podobnimi podjetji iz iste panoge in istega leta z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) in še (iii) z metodami paritve.

Ocene učinkov vavčerjev podajamo ločeno za dve skupini prejemnikov, ki sta zaradi pravno-organizacijske oblike in drugih lastnosti neprimerljivi, in jih ne moremo obravnavati skupaj; najprej za gospodarske družbe, nato pa še za samostojne podjetnike. Nabor indikatorjev s katerimi merimo učinke vavčerskih spodbud na rast in poslovanje gospodarskih družb vključuje: prihodke od prodaje, zaposlenost, vrednost izvoza, izvozno intenzivnost, dodano vrednost, produktivnost dela, velikost povprečnih plač in kapitalsko intenzivnost. Pri samostojnih podjetnikih učinke na rast in poslovanje spremljamo z enakimi indikatorji, zaradi nerazpoložljivosti podatkov (odsotnosti zahtev poročanja) pa izpustimo oceno učinkov na rast izvoz in vpliv na izvozno intenzivnost.

Oceno učinkovitosti vavčerskih spodbud prikazujemo v naslednjem zaporedju:

- Obseg in število dodeljenih vavčerskih spodbud
- Uspešnost poslovanja prejemnikov spodbud glede na povprečno slovensko populacijo podjetij
- Uspešnost poslovanja prejemnikov spodbud glede na povprečje v svoji panogi

- Razliko v uspešnosti poslovanja prejemnikov poslovanja glede na neprejemnike (Bernard&Jensen premije v absolutnih vrednostih)
- Razliko v uspešnosti poslovanja prejemnikov poslovanja glede na neprejemnike znotraj panoge (Bernard&Jensen premije v relativnih vrednostih)
- Učinek prejete spodbude (s primerjavo prejemnika in njemu najbolj podobnega neprejemnika) po posameznih letih
- Učinek prejete spodbude (s primerjavo prejemnika in njemu najbolj podobnega neprejemnika) kumulativno v celotnem obdobju po prejemu spodbude

Najprej prikažemo ocene učinkov vavčerskih spodbud med gospodarskimi družbami in nato nadaljujemo s prikazom učinkov na poslovanje samostojnih podjetnikov ter podamo sklepne ugotovitve.

4.1. UČINKI VAVČERSKIH SPODBUD ZA GOSPODARSKE DRUŽBE

4.1.1. Obseg in število dodeljenih vavčerskih spodbud gospodarskim družbam v razdobju 2004-2009

V obdobju od 2004 do 2009 je bilo po podatkih baze MG za vavčerske spodbude skupaj namenjenih 7.707.044 EUR. Do leta 2008 je obseg sredstev za vavčerske spodbude naraščal, 2009 pa se je obseg zmanjšal na 1.309.453 EUR.

Tabela 4.1: Vrednost vavčerskih spodbud za gospodarske družbe ov obdobju 2004-2009

Leto	Vrednost spodbud skupaj v EUR
2004	447.183
2005	970.166
2006	1.391.325
2007	1.518.041
2008	2.070.876
2009	1.309.453
	7.707.044

Vir: baza MG, lastni izračuni.

Iz primarnih podatkov Ministrstva za gospodarstvo (MG) je razvidno, da je bilo v obdobju od leta 2004 do leta 2009 med prejemniki vavčerskih spodbud 5249 prejemnikov, med katerimi so nekateri prejemniki prejeli vavčerske spodbude tudi večkrat. Med prejemniki so gospodarske družbe, samostojni podjetniki, v letih 2008 in 2009 pa tudi fizične osebe (programi usposabljanja in svetovanja za brezposelne osebe).

Tabela 4.2: Prejemniki vavčerskih spodbud v obdobju od 2004 do 2009 med gospodarskimi družbami

Število let z odobrenimi vavčerji (v obdobju 2004-2010)	N	Delež	Delež kumulativno
0	62,574	95.34%	95.34%
1	2,088	3.18%	98.52%
2	612	0.93%	99.45%
3	233	0.35%	99.81%
4	93	0.14%	99.95%
5	29	0.04%	99.99%
6	5	0.01%	100.00%
	65,634		

Vir. MG in lastni izračuni.

Med gospodarskimi družbami je vavčerske spodbude prejelo 7 odstotkov podjetij. Med 4558 prejemniki jih je 46% vavčersko spodbudo prejelo le v enem letu, 27% jih je vavčersko spodbudo

prejelo dvakrat, 15% prejemnikov po trikrat, 8% po štirikrat, 3% podjetij po petkrat in le 1% podjetij vsako leto. Učinki večkratnega prejemanja so analizirani v osmem poglavju.

4.1.2. Uspešnost podjetij, ki so prejela pomoči v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči

Analizo prejemnikov sredstev začnemo s spremljanjem pomembnejših kazalnikov poslovanja od 5. leta pred prejemanjem pomoči do 5. leta po prejemu sredstev. Ker se z oddaljenostjo od leta črpanja pomoči število podjetij, ki so obstajala in za katere imamo na razpolago računovodske podatke, zmanjšuje, je temu primerno manjši tudi numerus, obenem pa zanesljivost ocen. Ker gre za populacijo prejemnikov in ne vzorec, smo v rezultate vključili 5. in 95. percentil in ne standardni odklon, kot je navada v primeru analize na vzorcih. Da bi ocenili dinamiko poslovanja, obravnavani kazalniki spremljajo rast podjetij (prodaja, dodana vrednost, število zaposlenih), produktivnost (dodana vrednost na zaposlenega), tehnološko intenzivnost in intenzivnost v znanju (kapitalski količnik, povprečne plače) ter stopnjo internacionalizacije (vrednost izvoza in delež izvoza v prodaji).

Podatki kažejo, da se podjetja po prejemu vavčerskih spodbud v povprečju kontinuirano razvijajo (v vseh preučevanih kazalcih razen kapitalske intenzivnosti, kjer opazimo padec v prvem letu) v prvih treh letih po prejemu vavčerskih spodbud (Tabele 3.3a-h), po preteku treh let po prejemu vavčerskih spodbud, v četrtem in petem letu pa v povprečju zaznamo zmanjšanje vrednosti. Podjetja, za katera so na razpolago podatki o učinkih po četrtem (2.190 gospodarskih družb) in petem letu (1.346 družb), so se v svojem četrtem (2008) in petem letu (2009) dejansko soočila z globalno ekonomsko krizo, zato upade v povprečnih vrednostih prodaje, zaposlenosti, dodane vrednosti produktivnosti in izvoza v četrtem letu lahko pripišemo vplivu svetovne gospodarske krize. Zanimivo je dejstvo, da povprečne plače na zaposlenega v tem obdobju pri prejemnikih spodbud niso upadle. Prav tako v povprečju beležimo upad izvoza le v četrtem letu, v petem letu pa že porast izvoznih aktivnosti, ter relativno stabilno izvozno intenzivnost.

Tudi če upoštevamo razlike med panogami, so prejemniki vavčerskih spodbud glede na povprečna podjetja v panogi uspešnejši v celotnem obdobju - tako pred začetkom prejemanja spodbud kot tudi kasneje. Vendar po prejemu vavčerske pomoči v vseh preučevanih kazalcih poslovanja praviloma relativno povečajo prednost pred tekmeci v panogi.

Prejemniki vavčerskih spodbud so najbolj dinamično rastli glede na vrednost prodaje in izvoza, v zaposlenosti, dodani vrednosti in kapitalski intenzivnosti, manjši pa je napredek v produktivnosti dela, kjer sicer glede na povprečje panoge prednost povečujejo, in izvozni intenzivnosti, kjer glede na povprečje panoge svojo prednost v letih po prejemu spodbude zmanjšujejo.

Prihodke od prodaje so prejemniki vavčerjev v treh letih v povprečju povečali za 16%. Tudi relativno glede na povprečje panoge, prejemniki vavčerjev svojo prednost povečajo (Tabela 2a). V času prejema vavčerja so prejemniki v povprečju 1,86- krat uspešnejša od povprečja v panogi, tri leta po prejemu pa imajo v povprečju 2,2 krat večje prihodke od prodaje in to prednost ohranijo tudi pet let po prejemu spodbude.

Tabela 4. 4 a-h. Povprečne vrednosti izbranih kazalcev poslovanja prejemnikov vavčerjev med gospodarskimi družbami od obdobja 5 let pred prejemom sredstev do 5. leta po prejemu sredstev

TABELA 4.4a: Čisti prihodki od prodaje

	Prihodki od prodaje (v EUR)				Prihodki od prodaje relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	1,352,572	5,717	5,582,353	3,317	1.69	0.008	6.627	3,316	t-5
t-4	1,494,516	6,718	6,444,079	3,546	1.70	0.011	6.447	3,546	t-4
t-3	1,640,207	8,575	6,860,916	3,770	1.74	0.011	6.704	3,769	t-3
t-2	1,807,879	9,890	7,406,264	4,031	1.78	0.012	6.868	4,031	t-2
t-1	1,956,173	13,090	8,032,090	4,368	1.79	0.014	6.840	4,368	t-1
t ₀	2,071,866	21,486	8,468,991	4,558	1.86	0.025	7.098	4,558	t ₀
t+1	2,184,676	23,080	8,576,719	4,479	1.96	0.027	7.462	4,479	t+1
t+2	2,375,534	19,070	9,612,223	3,788	2.10	0.023	7.755	3,788	t+2
t+3	2,416,038	18,415	9,235,679	2,930	2.19	0.021	7.840	2,930	t+3
t+4	2,335,153	18,085	9,037,156	2,190	2.08	0.016	7.717	2,190	t+4
t+5	2,224,553	9,105	8,026,239	1,346	2.18	0.009	7.596	1,346	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Prejemniki vavčerskih spodbud so v povprečju povečevali število zaposlenih prva tri leta po prejemu, od prejema do konca tretjega leta 9%. Tudi relativno glede na povprečje panoge prejemniki več zaposlujejo; v letu prejema še enkrat več kot povprečja, tri leta po prejemu pa 2.33 krat več (Tabela 3b). Tudi dodana vrednost raste povprečno narašča do tretjega leta po prejemu vavčerju, v treh do štirih letih se v povprečju poveča za 23%. V letu prejema imajo prejemniki 1,9-krat večjo dodano vrednost od povprečja v panogi, tri leta po prejemu 2,25 – krat večjo (tabela 3c). Povečanje produktivnosti je v povprečju skromnejše, prejemniki v povprečju povečujejo produktivnost do konca drugega leta, v tretjem letu se produktivnost v povprečju zniža in v četrtem in petem letu stagnira. Prejemniki imajo v letu prejema 1,3-krat višjo produktivnost od povprečja v panogi, po prejemu pa to prednost minimalno izboljšajo (1,4krat, Tabela 3d.)

Bolj konstantno rast pri prejemnikih vavčerjev opazimo pri plačah (povprečni stroški za plače na zaposlenega), kjer povprečno rastejo v vsem opazovanem obdobju. Pet let po prejemu imajo prejemniki v povprečju 16% višjo povprečno plačo na zaposlenega, razlike glede na povprečje panoge pa prejemniki vavčerjev ne povečajo bistveno (od 1,4-krat na 1,45krat več od povprečja v panogi). Tudi kapitalna intenzivnost se v povprečju za prejemnike povečuje (razen v četrtem letu), manjše povečanje opazimo tudi, če prejemnike primerjamo s povprečnim podjetjem v panogi (ob prejemu vavčerja imajo prejemniki 1,23-krat večjo vrednost opredmetenih sredstev na zaposlenega, pet let po prejemu vavčerja pa 1,52-krat več) (Tabela 3.3e).

TABELA 4.4.b: Število zaposlenih

	Število zaposlenih				Število zaposlenih relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	18.4	0.0	84.5	3,317	1.66	0.000	5.913	3,316	t-5
t-4	18.7	0.0	86.0	3,546	1.73	0.000	6.037	3,546	t-4
t-3	18.9	0.0	79.0	3,770	1.83	0.000	6.123	3,769	t-3
t-2	18.9	0.0	79.1	4,031	1.88	0.000	6.365	4,031	t-2
t-1	19.0	0.0	79.8	4,368	1.96	0.000	6.606	4,368	t-1
t ₀	19.3	0.0	80.8	4,558	2.00	0.000	6.918	4,558	t ₀
t+1	19.8	0.1	83.0	4,479	2.10	0.011	7.391	4,479	t+1
t+2	20.6	0.0	83.7	3,788	2.18	0.000	7.760	3,788	t+2
t+3	21.1	0.0	83.6	2,930	2.33	0.000	8.006	2,930	t+3
t+4	20.4	0.0	81.5	2,190	2.20	0.000	8.218	2,190	t+4
t+5	19.2	0.0	73.2	1,346	2.29	0.000	8.218	1,346	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Z izjemo upada v četrtem letu prejemnikom vavčerjev naraščajo tudi prihodki od izvoza, vendar prednost v vrednosti izvoza glede na povprečje panoge po prejemu spodbude upada (Tabela 3f). Izvozna intenzivnost prejemnikov spodbud ostaja konstantna tudi po prejemu spodbud, napram povprečju panoge pa prejemniki prednost v petih letih po prejemu vavčerskih spodbud izgubljajo in se z njimi izenačujejo (Tabela 3.3g-h).

TABELA 4.4.c: Dodana vrednost

	Dodana vrednost (v EUR)				Dodana vrednost relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	346,143	0	1,460,065	3,317	1.74	0.000	6.460	3,317	t-5
t-4	383,588	0	1,562,498	3,546	1.75	0.000	6.388	3,546	t-4
t-3	419,876	154	1,684,251	3,770	1.79	0.001	6.649	3,770	t-3
t-2	457,757	0	1,822,751	4,031	1.83	0.000	6.819	4,031	t-2
t-1	490,120	0	1,946,950	4,368	1.85	0.000	6.822	4,368	t-1
t ₀	517,290	526	2,086,004	4,558	1.90	0.002	7.129	4,558	t ₀
t+1	550,805	1,594	2,231,493	4,479	2.02	0.008	7.179	4,479	t+1
t+2	605,310	668	2,447,100	3,788	2.14	0.003	7.718	3,788	t+2
t+3	637,427	726	2,451,486	2,930	2.25	0.005	8.146	2,930	t+3
t+4	615,473	0	2,363,896	2,190	2.14	0.000	7.805	2,190	t+4
t+5	576,705	-200	2,213,696	1,346	2.21	-0.001	7.805	1,346	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 4.4.d: Povprečna produktivnost dela (dodana vrednost na zaposlenega)

	Dodana vrednost na zaposlenega (v EUR)				Dodana vrednost na zaposlenega relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	23,274	0	54,734	3,317	1.38	0.000	3.464	3,317	t-5
t-4	24,516	0	58,696	3,546	1.34	0.000	3.293	3,546	t-4
t-3	27,119	309	65,431	3,770	1.36	0.000	3.254	3,770	t-3
t-2	28,938	0	70,397	4,031	1.33	0.000	3.233	4,031	t-2
t-1	29,481	0	70,854	4,368	1.27	0.000	3.188	4,368	t-1
t ₀	30,553	601	71,778	4,558	1.29	0.005	3.141	4,558	t ₀
t+1	31,723	1,588	71,388	4,479	1.30	0.046	3.056	4,479	t+1
t+2	36,093	860	79,889	3,788	1.42	0.017	3.190	3,788	t+2
t+3	34,251	1,277	82,122	2,930	1.40	0.037	3.332	2,930	t+3
t+4	33,523	0	78,283	2,190	1.41	0.000	3.300	2,190	t+4
t+5	33,376	-326	78,134	1,346	1.39	-0.016	3.484	1,346	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 3.3.e: Povprečni letni stroški za plače na zaposlenega

	Povprečna plača (v EUR)				Povprečna plača relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	11,743	0	22,731	3,317	1.32	0.000	2.411	3,316	t-5
t-4	12,656	0	23,750	3,546	1.32	0.000	2.365	3,546	t-4
t-3	13,582	0	25,289	3,770	1.34	0.000	2.375	3,769	t-3
t-2	14,549	0	26,859	4,031	1.35	0.000	2.429	4,031	t-2
t-1	15,675	0	29,099	4,368	1.37	0.000	2.487	4,368	t-1
t ₀	16,924	0	30,956	4,558	1.40	0.000	2.509	4,558	t ₀
t+1	17,956	2,498	32,036	4,479	1.42	0.203	2.541	4,479	t+1
t+2	18,516	0	33,248	3,788	1.42	0.000	2.543	3,788	t+2
t+3	19,166	0	34,181	2,930	1.44	0.000	2.645	2,930	t+3
t+4	19,435	0	33,888	2,190	1.44	0.000	2.594	2,190	t+4
t+5	19,712	0	35,386	1,346	1.46	0.000	2.659	1,346	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 4.4.f: Vrednost opredmetenih stalnih sredstev na zaposlenega

	Kapitalska intenzivnost (v EUR na zaposlenega)				Kapitalska intenzivnost relativno glede na povpr. panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	40,746	284	118,471	3,317	1.01	0.006	3.338	3,316	t-5
t-4	45,733	303	133,845	3,546	1.03	0.006	3.377	3,546	t-4
t-3	46,869	295	148,810	3,770	1.02	0.005	3.458	3,769	t-3
t-2	50,328	206	152,185	4,031	1.07	0.003	3.426	4,031	t-2
t-1	63,390	315	170,961	4,368	1.22	0.004	3.956	4,368	t-1
t ₀	65,634	360	190,469	4,558	1.23	0.007	4.115	4,558	t ₀
t+1	60,253	340	193,974	4,479	1.24	0.007	4.331	4,479	t+1
t+2	68,727	366	209,948	3,788	1.43	0.007	4.607	3,788	t+2
t+3	71,528	379	221,553	2,930	1.45	0.007	4.674	2,930	t+3
t+4	68,130	310	206,618	2,190	1.44	0.006	4.597	2,190	t+4
t+5	75,939	221	226,181	1,346	1.52	0.005	4.694	1,346	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 4.4.g: Vrednost izvoza

	Vrednost izvoza (v EUR)				Vrednost izvoza relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	320,834	0	1,567,426	3,317	1.62	0.000	7.082	3,314	t-5
t-4	363,138	0	1,771,695	3,546	1.69	0.000	7.660	3,546	t-4
t-3	404,877	0	1,991,158	3,770	1.73	0.000	7.786	3,769	t-3
t-2	457,561	0	2,216,208	4,031	1.85	0.000	7.957	4,029	t-2
t-1	502,119	0	2,396,015	4,368	1.70	0.000	7.417	4,366	t-1
t ₀	548,345	0	2,657,511	4,558	1.74	0.000	7.581	4,555	t ₀
t+1	599,597	0	2,915,252	3,857	1.75	0.000	7.751	3,855	t+1
t+2	640,887	0	3,076,799	2,994	1.70	0.000	7.981	2,993	t+2
t+3	663,698	0	3,079,878	2,250	1.69	0.000	7.872	2,243	t+3
t+4	647,494	0	2,554,498	1,382	1.61	0.000	7.277	1,378	t+4
t+5	831,151	0	3,329,060	413	1.38	0.000	7.112	413	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 4.4.h: Delež izvoza v celotnih prihodkih od prodaje

	Delež izvoza v celotni prodaji				Delež izvoza relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	13.6%	0.0%	80.1%	3,210	1.14	0.000	5.402	3,208	t-5
t-4	13.8%	0.0%	81.7%	3,443	1.20	0.000	5.219	3,443	t-4
t-3	14.3%	0.0%	81.9%	3,663	1.31	0.000	5.635	3,663	t-3
t-2	14.3%	0.0%	81.4%	3,923	1.34	0.000	5.477	3,921	t-2
t-1	14.2%	0.0%	81.2%	4,271	1.26	0.000	5.329	4,269	t-1
t ₀	14.4%	0.0%	82.0%	4,518	1.23	0.000	5.235	4,515	t ₀
t+1	14.7%	0.0%	81.4%	3,811	1.23	0.000	4.997	3,809	t+1
t+2	14.5%	0.0%	81.2%	2,956	1.16	0.000	4.986	2,955	t+2
t+3	14.3%	0.0%	79.3%	2,207	1.07	0.000	4.847	2,200	t+3
t+4	14.4%	0.0%	82.1%	1,346	1.11	0.000	5.036	1,343	t+4
t+5	15.7%	0.0%	87.0%	398	1.04	0.000	4.783	398	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (l=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.1.3. Analiza uspešnosti podjetij z vavčerskimi spodbudami z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999)

V nadaljevanju primerjamo prejemnike vavčerskih spodbud z njimi podobnimi podjetji iz iste panoge in istega leta. To storimo v prvem koraku z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999), nazadnje pa še z metodo paritve (za razumevanje glej poglavje 2). Pri Bernard&Jensen premijah izračunamo, za koliko se razlikujejo prejemniki od neprejemnikov v izbranem kazalniku uspešnosti poslovanja v razdobju od 5 let pred do 5 let po letu prejema vavčerske spodbude.

Tabela 3.4 prikazuje vrednosti regresijskega koeficienta β_1 za vsak preučevan indikator poslovanja posebej, pri čemer vrstica t_0 označuje leto prejema sredstev. Statistične razlike med prejemniki in neprejemniki ugotovimo pri prodaji, zaposlenosti, izvozni intenzivnosti, kapitalni intenzivnosti, produktivnosti dela in dodani vrednosti. Pri prodaji, zaposlenosti, dodani vrednosti, produktivnosti in kapitalni intenzivnosti prejemniki vavčerjev izstopajo že pred prejemanjem spodbude, v obdobju po prejemu sredstev pa beležijo dodatno izboljšanje premije nad njihovimi konkurenti neprejemniki spodbud v celotne preučevanem obdobju (v vseh petih letih po prejemu). Najvišje so premije v zaposlenosti (v letu prejema in naslednjem letu), sledijo v kapitalni intenzivnosti (v prvih treh letih) in prodaji, kjer premija le minimalno narašča od prejema (ko prejemniki v povprečju prodajo 1,24 krat več) do tretjega leta (ko prejemniki v povprečju prodajo za 1,3 krat več).

TABELA 4.5: Bernard&Jensen premije prejemnikov pomoči v času (logaritemske vrednosti spremenljivk), 2000-2009

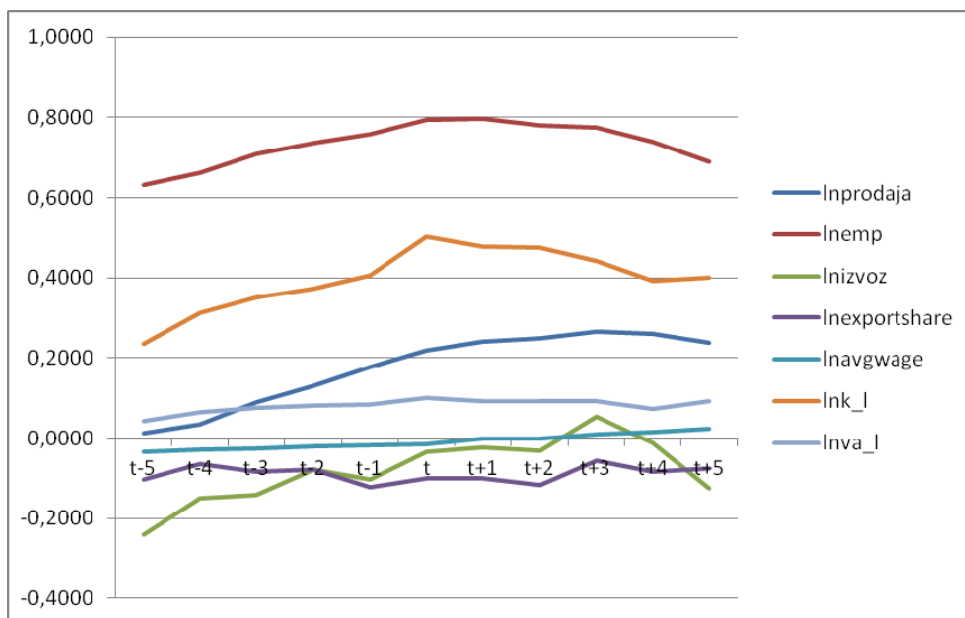
	Prodaja	Zaposlen.	Izvoz	Izv. Inten.	Povprečna plača	Kap. Inten.	Prod. dela	Dodana vrednost	
	prodaja	emp	izvoz	exshare	avgwage	k l	va l	va	t
t-5	0,0114	0,6316	-0,2409	-0,1028	-0,0336	0,2364	0,0423	-0,0605	t-5
t-4	0,0351	0,6628	-0,1491	-0,0647	-0,0298	0,3136	0,0653	-0,0171	t-4
t-3	0,0896	0,7076	-0,1419	-0,0833	-0,0266	0,3505	0,0749	0,0190	t-3
t-2	0,1315	0,7352	-0,0787	-0,0794	-0,0199	0,3717	0,0807	0,0498	t-2
t-1	0,1763	0,7588	-0,1034	-0,1215	-0,0170	0,4056	0,0830	0,0839	t-1
t_0	0,2177	0,7946	-0,0353	-0,1001	-0,0162	0,5010	0,1013	0,1134	t
t+1	0,2418	0,7970	-0,0229	-0,1014	-0,0003	0,4768	0,0924	0,1558	t+1
t+2	0,2486	0,7799	-0,0308	-0,1181	-0,0018	0,4753	0,0930	0,1789	t+2
t+3	0,2646	0,7761	0,0544	-0,0562	0,0109	0,4409	0,0922	0,1953	t+3
t+4	0,2589	0,7382	-0,0126	-0,0841	0,0138	0,3918	0,0726	0,1595	t+4
t+5	0,2370	0,6894	-0,1247	-0,0754	0,0236	0,4003	0,0935	0,1780	t+5

Opomba: odebeljene vrednosti označujejo statistično značilne ocene regresijskega koeficienta β_1 pri stopnji tveganja 5%.

Vir: AJPEŠ, MG in lastni izračuni.

V izvozni intenzivnosti lahko opazimo statistično značilno nižjo vrednost za prejemnike v prvih dveh letih po prejemu. Vendar pa po dveh letih po prejemu o razlikah med prejemniki in neprejemniki ne moremo več govoriti (prenehajo biti značilne).

Slika 4.1. Premije prejemnikov vavčerskih spodbud med gospodarskimi družbami po metodi Bernard & Jensen (logaritsmske vrednosti)

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

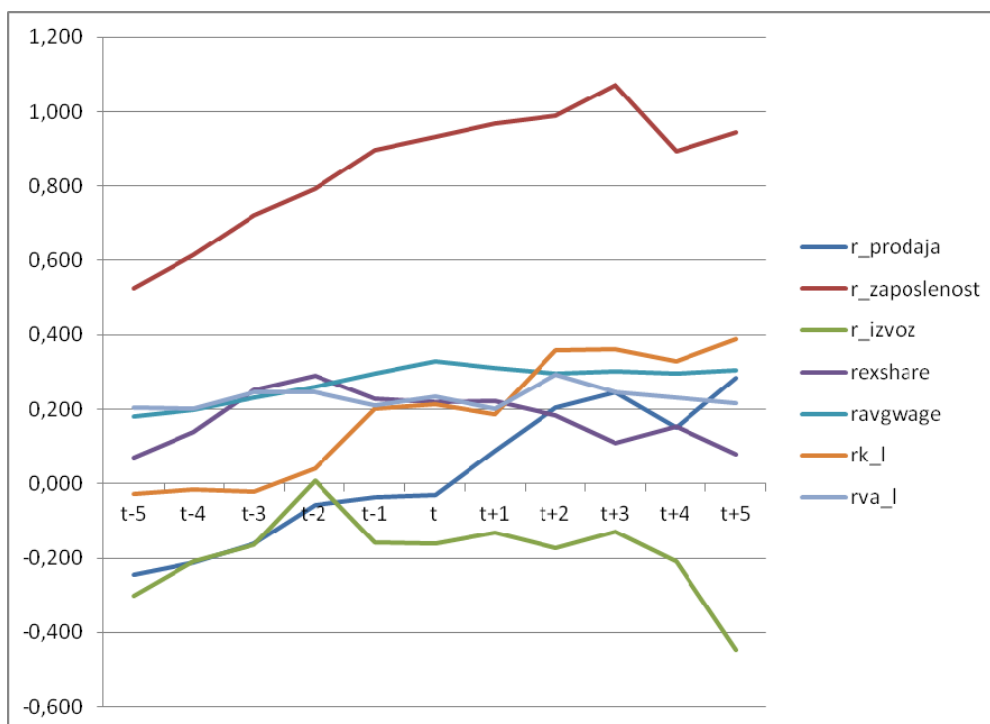
Da bi še boljše kontrolirali razlike med panogami izvedemo izračune premij še s pomočjo relativno izraženih kazalnikov, kjer za vsako leto in 3-mestno panogo izračunamo povprečje indikatorja in potem za vsako opazovanje izračunamo relativni odklon od pripadajočega povprečja. Vrednosti regresijskih koeficientov so prikazane v Tabeli 3.5, kjer smo namesto logaritmiranih vrednosti spremenljivk Y in L iz enačbe (1) uporabili relativne vrednosti le-teh, torej rY in rL . Vrednost koeficientov v tabeli sedaj interpretiramo na naslednji način: izraz $100 \cdot \beta_1$ pomeni za koliko odstotnih točk je vrednost indikatorja višja v skupini prejemnikov sredstev glede na njim pripadajoče povprečje panoge v tekočem letu. Na ravni prodaje (kjer sicer premija za prejemnike raste) in izvoza (kjer trendno premija pada) ni statističnih razlik med prejemniki in neprejemniki. Prejemniki vavčerskih spodbud so v obdobju po letu prejema pomoči uspeli ohranjati (statistično značilne večje) premije nad neprejemniki v zaposlenosti, plačah, kapitalni intenzivnosti, izvozni intenzivnosti in dodani vrednosti. Povečanje premij v zaposlenosti je prisotno do tretjega leta po prejemu, v produktivnosti dela pa v drugem letu po prejemu. Dodatne premije (glede na obdobje prejema) na področju izvozne intenzivnosti, povprečnih plač in produktivnosti prejemniki niso ustvarili.

TABELA 4.6: Bernard&Jensen premije prejemanikov pomoči v času (relativne vrednosti spremenljivk), 2000-2009

	Rel. prodaja	Rel. zaposlen.	Izvoz	Izv. Inten.	Povprečna plača	Kap. Inten.	Prod. dela	Dodana vrednost	
	rprodaja	remp	rizvoz	rexshare	ravgwage	rk_l	rva_l	rva	
t-5	-0.245	0.524	-0.300	0.072	0.181	-0.028	0.205	-0.356	t-5
t-4	-0.212	0.615	-0.209	0.139	0.200	-0.016	0.200	-0.309	t-4
t-3	-0.160	0.722	-0.165	0.251	0.231	-0.023	0.246	-0.247	t-3
t-2	-0.057	0.793	0.009	0.292	0.262	0.041	0.245	-0.135	t-2
t-1	-0.037	0.896	-0.158	0.228	0.296	0.200	0.211	-0.084	t-1
t ₀	-0.031	0.933	-0.161	0.220	0.330	0.212	0.234	-0.087	t
t+1	0.089	0.969	-0.131	0.223	0.311	0.187	0.202	0.030	t+1
t+2	0.205	0.990	-0.173	0.184	0.296	0.359	0.293	0.139	t+2
t+3	0.247	1.074	-0.128	0.108	0.302	0.362	0.245	0.211	t+3
t+4	0.150	0.894	-0.210	0.155	0.296	0.329	0.231	0.114	t+4
t+5	0.285	0.944	-0.446	0.080	0.305	0.388	0.216	0.207	t+5

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Slika 4.2. Premije prejemanikov vavčerskih spodbud med gospodarskimi družbami po metodi Bernard&Jensen (relativne vrednosti spremenljivk)

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.1.3. Analiza učinkov vavčerskih spodbud na podlagi metod paritve

V zadnjem delu analize predstavljamo rezultate metode paritve, kjer smo izvedli paritev na podlagi največje verjetnosti »propensity score matching« (PSM) ter tudi multidimenzionalno paritev s tolerancami – oziroma »coarsened exact matching« (CEM) analizo. Pri tej vrsti paritvene analize vsakemu prejemniku pomoči v letu t_0 dodelimo množico njemu kar se da podobnih podjetij na podlagi postopka delitve vsake od izbranih spremenljivk na razrede, znotraj katerih potem poteka paritev. Paritev je bila izvedena na podlagi naslednjih spremenljivk: 2-mestna panoga, leto, starost, prodaja, zaposlenost in dodana vrednost na zaposlenega. Za prve tri kriterije smo predpisali paritev brez tolerance (podjetja znotraj iste panoge, istega leta in enake starosti), za ostale spremenljivke pa smo določili razrede, določene s percentilnimi vrednostmi posamezne spremenljivke (20 razredov oz. 5% percentili). Regresijske analize smo v naslednjem koraku izvajali le na prejemnikih in v CEM proceduri izbranih kontrolnih podjetjih, s čimer smo med seboj primerjali samo zelo podobna podjetja v času dodelitve sredstev, nato pa spremljali spremembe v naslednjih letih. Poleg tega smo v regresijah opazovanja obtežili z analitičnimi utežmi, ki jih je določila procedura metode CEM, s čimer smo dosegli uravnotežen vzorec subvencioniranih in kontrolnih podjetij.

Tabele 4.7 – 4.14 prikazujejo rezultate ocen učinkov na podlagi regresij, ki sledijo matching proceduri in ki jih navajamo za vse prej omenjene in proučevane indikatorje. Povzetek obeh postopkov, multidimenzionalne paritve s tolerancami in paritve na podlagi ocenjene verjetnosti pridobitve sredstev MG je opisan v prejšnjem poglavju, zato ga tukaj le kratko interpretiramo.

Tabela 4.7a: Učinek na povprečno plačo

Povprečna plača:			
	FE	FD	LD
DP	-8.413	81.44***	1,161***
	(29.95)	(22.46)	(167.5)
prodaja	8.22e-05	5.57e-05*	0.000221***
	(5.46e-05)	(3.09e-05)	(5.34e-05)
emp	4.299	-15.91***	3.498
	(3.140)	(3.453)	(3.455)
k_l	0.00100	0.000606**	-0.000289***
	(0.000659)	(0.000239)	(9.37e-05)
va_l	0.0253**	0.00135	0.0171**
	(0.0119)	(0.00117)	(0.00732)
Constant	3,645***	308.5***	2,718***
	(84.56)	(6.093)	(52.89)
Observations	35,998	33,698	18,785
Number of id	18,908		
R-squared	0.047	0.018	0.035

Robust standard errors in parentheses

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Prejemniki vavčerskih spodbud imajo statistično značilno višje povprečne plače od začetka do konca opazovanega obdobja, še večji (in statistično značilen) pa je s sredstvi ukrepa porast povprečnih plač na zaposlenega od obdobja tik pred dodelitvijo vavčerja do prvega leta. Razlike med nivojem povprečne plače v obdobju pred dodelitvijo pomoči in povprečno plačo v obdobju po dodelitvi pomoči pa ne moremo potrditi (Tabela 4.7.b). razlike v ravneh bodo večje pri večjih, manj kapitalno intenzivnih in bolj produktivnih podjetjih

Pri vplivu na zaposlenost (Tabela 4.8.a) lahko potrdimo povečanje povprečne zaposlenosti na kratek rok: od obdobja tik pred dodelitvijo ukrepa na prvo leto s sredstvi ukrepa prejemniki v povprečju zaposlijo polovico osebe. Povprečno razliko med nivojem zaposlenosti v obdobju pred dodelitvijo vavčerja in povprečno zaposlenostjo v obdobju po dodelitvi pomoči pa znaša skoraj tretjino zaposlenega.

4.7.b: Razlika v ravneh povprečne plače

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)
DP	F.avgwage -4.593 (21.12)	F2.avgwage -3.402 (30.42)	F3.avgwage 23.46 (37.35)	F4.avgwage 50.66 (47.16)
prodaja	-4.44e-06* (2.64e-06)	-1.34e-05*** (3.75e-06)	-5.39e-07 (7.73e-06)	1.95e-05* (1.09e-05)
emp	0.733*** (0.225)	1.524*** (0.314)	1.510*** (0.403)	2.254*** (0.523)
avgwage	0.958*** (0.00288)	0.859*** (0.00417)	0.808*** (0.00540)	0.786*** (0.00678)
k_1	-0.000203* (0.000112)	-0.000634*** (0.000156)	-0.00114*** (0.000197)	-0.00148*** (0.000277)
va_1	0.000918 (0.000630)	0.00558*** (0.000918)	0.0154*** (0.00131)	0.0233*** (0.00171)
age	-9.993*** (2.683)	14.92*** (4.163)	-2.093 (5.613)	15.67** (7.808)
Doldfirm	29.63 (24.03)	-11.59 (35.85)	122.1*** (45.52)	41.85 (60.55)
Constant	490.3*** (18.79)	843.0*** (28.13)	1,307*** (37.14)	1,316*** (49.60)
Observations	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.804	0.655	0.572	0.529

Standard errors in parentheses

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.7.c: Medletne spremembe v povprečnih plačah in kumulativne spremembe v povprečnih plačah po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLE	Medletne spremembe					Kumulativne spremembe			
	(1) DIDavgwage _0	(2) DIDavgwage _1	(3) DIDavgwage _2	(4) DIDavgwage age_3	(5) DIDavgwage age_4	(1) CUMavgwage e_1	(2) CUMavgwage age_2	(3) CUMavgwage e_3	(4) CUMavgwage e_4
DP	2.105 (22.65)	3.906 (21.18)	20.66 (27.01)	34.48 (31.58)	58.51* (33.88)	3.906 (21.18)	23.75 (30.98)	53.39 (38.34)	88.37* (48.48)
prodaja	-1.06e-05*** (2.83e-06)	-6.26e-06** (2.65e-06)	-1.28e-05*** (3.32e-06)	5.25e-06 (6.52e-06)	1.92e-06 (7.78e-06)	-6.26e-06** (2.65e-06)	-2.01e-05*** (3.81e-06)	-1.77e-05** (7.93e-06)	-9.62e-06 (1.11e-05)
emp	-0.343 (0.237)	0.607*** (0.225)	0.738*** (0.278)	0.141 (0.340)	0.605 (0.375)	0.607*** (0.225)	1.054*** (0.320)	1.021** (0.414)	1.876*** (0.537)
k_1	-0.00107*** (0.000124)	-3.69e-05 (0.000111)	6.71e-05 (0.000138)	-4.34e-05 (0.000165)	0.000322 (0.000198)	-3.69e-05 (0.000111)	-8.28e-05 (0.000159)	-0.000328 (0.000201)	-0.000531* (0.000283)
va_1	0.0141*** (0.000675)	-0.00217*** (0.000595)	-0.00239*** (0.000766)	0.00193* (0.00104)	0.00189 (0.00115)	-0.00217*** (0.000595)	0.00504** (0.000880)	-0.000693 (0.00126)	0.00414** (0.00165)
age	-82.36*** (2.900)	-20.46*** (2.592)	-1.342 (3.582)	26.80*** (4.637)	9.003 (5.512)	-20.46*** (2.592)	-20.43*** (4.107)	-44.92*** (5.630)	-29.70*** (7.891)
Doldfirm	295.1*** (25.42)	84.41*** (23.80)	111.0*** (31.48)	198.4*** (38.16)	-34.74 (43.19)	84.41*** (23.80)	168.0*** (36.13)	328.6*** (46.36)	269.0*** (61.82)
Constant	976.9*** (20.86)	408.0*** (17.97)	141.0*** (24.01)	319.4*** (30.19)	-27.59 (34.34)	408.0*** (17.97)	573.2*** (27.49)	936.1*** (36.61)	897.4*** (49.14)
Observations	34,664	35,125	29,910	23,215	17,254	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.046	0.004	0.003	0.002	0.001	0.004	0.005	0.003	0.002

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.7.d: Medletne spremembe v povprečnih plačah in kumulativne spremembe v povprečnih plačah po metodi razlik v razlikah

Povprečna plača	V 1000 SIT		V EUR		N
	Att	T-stat	att	T-stat	
DID0	123	5,92	512	5,92	4.368
DID1	74	4,06	310	4,06	4.291
DID2	84	4,17	352	4,17	3.622
DID3	88	3,96	366	3,96	2.820
DID4	44	1,83	182	1,83	2.114
CUM1	74	1,56	310	1,56	4.291
CUM2	148	5,92	617	5,92	3.635
CUM3	239	7,41	996	7,41	2.824
CUM4	258	6,52	1.076	6,52	2.120

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.8.a: Učinek na zaposlenost

Zaposlenost:			
	FE	FD	LD
DP	0.284*	0.470***	-0.102
	(0.162)	(0.116)	(1.667)
prodaja	6.11e-07	-7.92e-08	1.30e-06
	(4.49e-07)	(5.18e-07)	(2.82e-06)
avgwage	0.000101	-0.000636	0.000370*
	(7.22e-05)	(0.000405)	(0.000218)
k_l	-5.73e-06***	-2.32e-05	2.10e-07
	(1.72e-06)	(1.78e-05)	(1.49e-06)
va_l	-2.96e-05*	-1.05e-05	-0.000153**
	(1.53e-05)	(1.22e-05)	(6.04e-05)
Constant	11.14***	0.453***	2.019***
	(0.251)	(0.118)	(0.410)
Observations	35,998	33,698	18,785
Number of id	18,908		
R-squared	0.020	0.036	0.019
Robust standard errors in parentheses			
*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1			

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.8.b: Razlika v ravneh zaposlenosti

	(1)	(2)	(3)	(4)
VARIABLES	F.emp	F2.emp	F3.emp	F4.emp
DP	0.391***	0.541**	0.447	0.515
	(0.148)	(0.228)	(0.312)	(0.414)
prodaja	7.20e-08***	1.50e-07***	6.16e-07***	9.82e-07***
	(1.86e-08)	(2.80e-08)	(6.46e-08)	(9.55e-08)
emp	0.993***	0.974***	0.951***	0.917***
	(0.00158)	(0.00235)	(0.00336)	(0.00459)
avgwage	0.000106***	0.000165***	0.000189***	0.000200***
	(2.02e-05)	(3.12e-05)	(4.51e-05)	(5.95e-05)
k_l	6.51e-07	2.25e-07	-2.48e-07	2.67e-07
	(7.84e-07)	(1.17e-06)	(1.65e-06)	(2.43e-06)
va_l	9.22e-07	6.92e-06	7.40e-06	3.66e-05**
	(4.43e-06)	(6.87e-06)	(1.09e-05)	(1.50e-05)
age	-0.192***	-0.272***	-0.297***	-0.296***
	(0.0188)	(0.0312)	(0.0468)	(0.0685)
Doldfirm	0.660***	1.129***	0.858**	0.346
	(0.169)	(0.268)	(0.380)	(0.531)
Constant	1.367***	1.883***	2.528***	2.909***
	(0.132)	(0.210)	(0.310)	(0.435)
Observations	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.930	0.871	0.825	0.769

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.8.c: Medletne spremembe v zaposlenosti in kumulativne spremembe v zaposlenosti po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)
	DiDemp_0	DiDemp_1	DiDemp_2	DiDemp_3	DiDemp_4	CUMemp_1	CUMemp_2	CUMemp_3	CUMemp_4
DP	0.354** (0.154)	0.389*** (0.148)	0.0745 (0.177)	-0.104 (0.196)	0.0564 (0.238)	0.389*** (0.148)	0.537** (0.228)	0.437 (0.313)	0.495 (0.418)
prodaja	-1.28e-07*** (1.83e-08)	4.72e-08*** (1.77e-08)	-1.33e-09 (2.08e-08)	-1.59e-07*** (3.62e-08)	-2.45e-07*** (4.82e-08)	4.72e-08*** (1.77e-08)	5.79e-08** (2.68e-08)	1.94e-07*** (5.80e-08)	1.57e-07* (8.47e-08)
avgwage	0.000137*** (2.11e-05)	0.000103*** (2.02e-05)	3.76e-05 (2.42e-05)	2.03e-05 (2.83e-05)	1.68e-05 (3.42e-05)	0.000103*** (2.02e-05)	0.000150*** (3.13e-05)	0.000167*** (4.52e-05)	0.000176*** (6.01e-05)
k_l	-5.47e-06*** (8.48e-07)	7.28e-07 (7.84e-07)	-8.17e-09 (9.10e-07)	-1.74e-07 (1.03e-06)	-1.15e-06 (1.40e-06)	7.28e-07 (7.84e-07)	4.21e-07 (1.17e-06)	-5.52e-07 (1.65e-06)	-1.41e-06 (2.45e-06)
va_l	-8.78e-05*** (4.87e-06)	3.49e-06 (4.39e-06)	1.49e-05*** (5.29e-06)	3.48e-05*** (6.72e-06)	4.92e-05*** (8.53e-06)	3.49e-06 (4.39e-06)	1.70e-05** (6.83e-06)	3.81e-05*** (1.08e-05)	8.22e-05*** (1.50e-05)
age	-0.152*** (0.0202)	-0.198*** (0.0188)	-0.125*** (0.0242)	-0.120*** (0.0293)	-0.0806** (0.0394)	-0.198*** (0.0188)	-0.295*** (0.0312)	-0.343*** (0.0469)	-0.368*** (0.0691)
Doldfirm	0.385** (0.174)	0.612*** (0.168)	0.470** (0.208)	0.347 (0.238)	-0.212 (0.306)	0.612*** (0.168)	0.952*** (0.268)	0.644* (0.381)	-0.0339 (0.536)
Constant	2.142*** (0.149)	1.337*** (0.132)	0.667*** (0.164)	0.445** (0.195)	-0.0164 (0.250)	1.337*** (0.132)	1.785*** (0.211)	2.317*** (0.311)	2.561*** (0.439)
Observations	34,664	35,125	29,910	23,215	17,254	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.025	0.006	0.002	0.003	0.005	0.006	0.006	0.008	0.010

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.8.d: Medletne spremembe v zaposlenosti in kumulativne spremembe v zaposlenosti po metodi razlik v razlikah

Zaposlenost	att	T-stat	N
DID0	0,780	6,77	4.368
DID1	0,494	4,90	4.291
DID2	0,173	1,34	3.622
DID3	-0,129	-0,85	2.820
DID4	-0,472	-2,42	2.114
CUM1	0,494	4,90	4.291
CUM2	0,725	3,54	3.635
CUM3	0,769	2,65	2.824
CUM4	0,323	0,83	2.120

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Kumulativni učinek prejemanja vavčerskih spodbud (Tabele 4.7c-e) se med gospodarskimi družbami najmočneje kaže pri zaposlenosti in povprečni plači na zaposlenega (učinek usposabljanja). Učinki vavčerskih spodbud kažejo kratkoročno povečevanje zaposlenosti, kjer prejemniki statistično značilno povečajo zaposlenost. Povprečno razliko med nivojem zaposlenosti v obdobju pred dodelitvijo pomoči in povprečno vrednostjo te spremenljivke v obdobju po dodelitvi pomoči je tretjina zaposlenega. Najbolj intenzivno je povečanje v letu prejema in v prvem letu po prejemu vavčerske spodbude. V obeh obdobjih prejemniki v primerjavi z neprejemniki zaposlijo v povprečju 0,36 osebe več. Tudi skupni učinek se v povečevanju zaposlovanja kaže le prvi dve leti, kasneje pa se prejemniki ne razlikujejo več od neprejemnikov.

Bolj dolgoročne učinke kažejo rezultati učinkov na plače. Vavčerske spodbude povzročijo statistično značilno povečanje povprečne plače na zaposlenega od obdobja tik pred podelitvijo do prvega leta. Povečanje povprečnih plač je statično značilno tudi, če upoštevamo celotno obdobje; prejemniki vavčerskih spodbud imajo od prvega do zadnjega opazovanega leta značilno bolj povečajo povprečno plačo na zaposlenega kakor neprejemniki spodbud. Povečanje plače je bolj verjetno v podjetjih z večjo kapitalsko intenzivnostjo, večjo prodajo in višjo produktivnostjo. Če pogledamo učinke na gibanje povprečnih plač na zaposlenega po letih, ugotovimo, da je značilno povečanje višine plač prisotno le v petem letu (torej le za prejemnike iz leta 2004). Tudi kumulativni učinek se kot statistično značilen pokaže šele v petem letu. Učinki na plače se torej pokažejo šele v daljšem obdobju.

Tabela 4.9.a: Učinek na prodajo

Prodaja:			
	FE	FD	LD
DP	-6,617	3,238	128,820***
	(8,669)	(6,535)	(45,813)
emp	28,114***	-1,968	2,965
	(2,809)	(12,147)	(5,147)
avgwage	89.04***	55.38***	53.48***
	(26.34)	(20.18)	(17.16)
k_l	-1.557	0.115	0.000826
	(1.056)	(0.117)	(0.0364)
va_l	16.66	1.437	3.167***
	(10.50)	(0.884)	(1.192)
Constant	-306,406**	12,626**	77,194*
	(132,248)	(6,060)	(46,115)
Observations	35,998	33,698	18,785
Number of id	18,908		
R-squared	0.042	0.006	0.020

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.9.b: Razlika v ravneh prodaje

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)
DP	F.prodaja -6,196 (18,068)	F2.prodaja 3,625 (23,314)	F3.prodaja 10,760 (21,779)	F4.prodaja 6,877 (21,255)
prodaja	0.747*** (0.00226)	0.763*** (0.00287)	1.040*** (0.00451)	1.072*** (0.00490)
emp	7,205*** (192.2)	7,623*** (240.7)	1,823*** (235.1)	1,993*** (235.6)
avgwage	16.26*** (2.461)	28.98*** (3.198)	16.32*** (3.149)	18.66*** (3.056)
k_l	0.445*** (0.0955)	0.0664 (0.120)	0.0791 (0.115)	0.388*** (0.125)
va_l	10.89*** (0.539)	9.630*** (0.704)	-2.049*** (0.763)	-3.031*** (0.772)
age	-10,208*** (2,295)	-25,668*** (3,191)	-29,797*** (3,273)	-23,570*** (3,519)
Doldfirm	81,731*** (20,552)	190,374*** (27,476)	207,680*** (26,545)	136,864*** (27,288)
Constant	-63,641*** (16,074)	-6,815 (21,559)	138,919*** (21,659)	98,557*** (22,352)
Observations	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.822	0.775	0.776	0.807

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.9.c: Medletne spremembe v prodaji in kumulativne spremembe po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)
DP	DIDprodaja_0 5,989 (20,168)	DIDprodaja_1 9,769 (21,040)	DIDprodaja_2 4,193 (20,479)	DIDprodaja_3 1,909 (23,044)	DIDprodaja_4 -2,508 (20,407)	CUMprodaja_1 9,769 (21,040)	CUMprodaja_2 17,477 (25,822)	CUMprodaja_3 9,060 (21,814)	CUMpr 4,5 (21,255)
emp	2,355*** (200.6)	675.0*** (213.3)	1,053*** (201.8)	-246.6 (222.1)	-780.3*** (198.5)	675.0*** (213.3)	1,760*** (254.7)	2,755*** (210.4)	3,641*** (200.6)
avgwage	9.497*** (2.771)	3.248 (2.862)	4.943* (2.803)	-10.08*** (3.324)	-1.136 (2.921)	3.248 (2.862)	15.06*** (3.537)	18.06*** (3.148)	22.4 (3.056)
k_l	-0.597*** (0.111)	-0.134 (0.111)	0.349*** (0.105)	0.275** (0.121)	0.204* (0.119)	-0.134 (0.111)	-0.301** (0.133)	0.0545 (0.115)	0.26 (0.125)
va_l	4.385*** (0.605)	-8.871*** (0.593)	6.578*** (0.585)	4.997*** (0.757)	-3.641*** (0.712)	-8.871*** (0.593)	-9.072*** (0.738)	0.280 (0.717)	0.0 (0.772)
age	-12,754*** (2,651)	-9,601*** (2,673)	-13,655*** (2,803)	-10,110*** (3,463)	2,847 (3,377)	-9,601*** (2,673)	-25,541*** (3,534)	-29,823*** (3,279)	-23,4 (3,519)
Doldfirm	64,331*** (22,850)	67,211*** (23,933)	100,593*** (24,125)	83,648*** (28,062)	-44,771* (26,191)	67,211*** (23,933)	180,567*** (30,432)	209,985*** (26,588)	140,4 (27,288)
Constant	25,173 (19,415)	115,974*** (18,624)	8,410 (18,882)	45,094** (22,834)	4,334 (21,372)	115,974*** (18,624)	166,044*** (23,765)	119,084*** (21,578)	67,84 (22,352)
Observations	34,664	35,125	29,910	23,215	17,254	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.007	0.009	0.008	0.003	0.003	0.009	0.010	0.012	0.007

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Preučevanje učinkov vavčerskih spodbud na prodajo pokaže, da imajo prejemniki značilno večjo prodajo v celotnem obdobju od začetka do konca opazovanja, vendar o tem, da prejemniki povečajo prodajo bolj kakor neprejemniki ne moremo govoriti, saj v celotnem preučevanem obdobju ne najdemo statistično značilnih razlik. Ravno tako ne najdemo učinkov vavčerskih spodbud na izvoz ali izvozno intenzivnost prejemnikov.

Tabela 4.9.d: Medletne spremembe v prodaji in kumulativne spremembe po metodi razlik v razlikah

Povprečna plača	V 1000 SIT		V EUR		N
	Att	T-stat	att	T-stat	
DID0	25.271	4,49	105.455	4,49	4.368
DID1	9.965	1,56	41.585	1,56	4.291
DID2	17.689	2,36	73.815	2,36	3.622
DID3	-10.482	-1,29	-43.741	-1,29	2.820
DID4	-29.675	-3,01	-123.832	-3,01	2.114
CUM1	9.965	1,56	41.585	1,56	4.291
CUM2	30.205	2,79	126.042	2,79	3.635
CUM3	32.479	2,28	135.532	2,28	2.824
CUM4	11.544	0,73	48.171	0,73	2.120

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.10.a: Učinek na dodano vrednost na zaposlenega

Dodana vrednost na zaposlenega:			
	FE	FD	LD
DP	-78.37	366.6	-616.2
	(165.4)	(227.4)	(1,133)
prodaja	0.000801**	0.00145*	0.000892***
	(0.000362)	(0.000830)	(0.000267)
emp	-65.56***	-264.3***	-98.24
	(13.34)	(89.37)	(65.10)
avgwage	1.317***	1.353***	1.165***
	(0.0774)	(0.105)	(0.102)
k_l	0.0329*	0.0279**	0.0122***
	(0.0195)	(0.0128)	(0.00205)
Constant	1,635***	-404.9*	1,534***
	(405.6)	(218.1)	(435.8)
Observations	35,998	33,698	18,785
Number of id	18,908		
R-squared	0.062	0.010	0.062
Robust standard errors in parentheses			

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.10.b: Razlika v ravneh dodane vrednosti na zaposlenega (produktivnosti)

(1) (2) (3) (4)

VARIABLES	F.va_1	F2.va_1	F3.va_1	F4.va_1
DP	-404.7 (291.0)	124.8 (352.5)	-472.5 (509.7)	49.46 (322.8)
prodaja	0.000291*** (3.64e-05)	-0.000202*** (4.34e-05)	0.000898*** (0.000106)	0.000600*** (7.45e-05)
emp	-9.648*** (3.096)	6.834* (3.639)	-10.43* (5.501)	1.455 (3.577)
avgwage	0.474*** (0.0396)	0.447*** (0.0483)	0.883*** (0.0737)	0.827*** (0.0464)
k_l	0.0199*** (0.00154)	0.0555*** (0.00181)	0.0161*** (0.00269)	-0.00229 (0.00190)
va_1	0.596*** (0.00868)	0.652*** (0.0106)	0.195*** (0.0179)	0.370*** (0.0117)
age	-219.9*** (36.96)	-296.0*** (48.24)	-141.2* (76.60)	-184.7*** (53.44)
Doldfirm	1,160*** (331.0)	1,903*** (415.4)	1,595** (621.2)	1,273*** (414.4)
Constant	2,925*** (258.9)	2,838*** (325.9)	3,747*** (506.9)	2,916*** (339.5)
Observations	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.208	0.211	0.035	0.135

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.10.c: Medletne spremembe v dodani vrednosti na zaposlenega in kumulativne spremembe po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)
	DIDva_1_0	DIDva_1_1	DIDva_1_2	DIDva_1_3	DIDva_1_4	CUMva_1_1	CUMva_1_2	CUMva_1_3	CUMva_1_4
DP	28.31 (323.8)	-361.2 (299.8)	636.9* (382.3)	-299.4 (566.5)	-86.27 (296.6)	-361.2 (299.8)	147.1 (358.7)	-456.9 (531.5)	118.3 (348.6)
prodaja	9.99e-05*** (3.80e-05)	-0.000264*** (3.54e-05)	-0.000520*** (4.45e-05)	-0.000414*** (0.000110)	-0.000525*** (6.57e-05)	-0.000264*** (3.54e-05)	-0.000659*** (4.18e-05)	-0.000744*** (0.000103)	-0.000490*** (7.74e-05)
emp	-5.160 (3.352)	9.339*** (3.162)	17.87*** (3.908)	23.97*** (5.993)	23.40*** (3.237)	9.339*** (3.162)	22.66*** (3.671)	37.43*** (5.629)	33.60*** (3.809)
avgwage	0.339*** (0.0414)	-0.147*** (0.0384)	0.0656 (0.0493)	-0.291*** (0.0768)	0.0795** (0.0399)	-0.147*** (0.0384)	-0.0925** (0.0462)	-0.266*** (0.0721)	-0.0550 (0.0469)
k_l	0.0170*** (0.00170)	0.000333 (0.00152)	0.0413*** (0.00189)	-0.0686*** (0.00286)	-0.00933*** (0.00165)	0.000333 (0.00152)	0.0394*** (0.00178)	-0.0192*** (0.00268)	-0.0344*** (0.00194)
age	-307.0*** (42.55)	-194.0*** (38.08)	-34.38 (52.32)	209.8** (85.12)	22.32 (49.08)	-194.0*** (38.08)	-285.8*** (49.09)	-121.9 (79.87)	-132.7** (57.71)
Doldfirm	1,759*** (366.8)	1,074*** (341.0)	595.4 (450.3)	81.12 (689.9)	196.0 (380.7)	1,074*** (341.0)	1,920*** (422.7)	1,689*** (647.8)	1,023** (447.6)
Constant	894.9*** (313.2)	2,504*** (266.6)	-448.1 (354.0)	-221.7 (563.8)	-996.8*** (311.6)	2,504*** (266.6)	2,518*** (331.5)	2,710*** (528.0)	1,943*** (366.1)
Observations	34,664	35,125	29,910	23,215	17,254	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.007	0.004	0.018	0.028	0.007	0.004	0.024	0.007	0.024

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.10.d: Medletne spremembe v dodani vrednosti na zaposlenega in kumulativne spremembe po metodi razlik v razlikah

Produktivnost dela	V 1000 SIT		V EUR		N	
	Att	T-stat	att	T-stat		
DID0		-227	-1	-948	-1,00	4.368
DID1		-141	-0,76	-588	-0,76	4.291
DID2		947	2,03	3.952	2,03	3.622
DID3		-679	-1,12	-2.834	-1,12	2.820

DID4	-349	-1,09	-1.457	-1,09	2.114
CUM1	-141	1,56	-588	1,56	4.291
CUM2	814	2	3.395	2,00	3.635
CUM3	72	0,19	298	0,19	2.824
CUM4	-234	-0,54	-975	-0,54	2.120

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

V preučevanju vpliva vavčerskih spodbud na produktivnost opazimo manj učinkov. Potrdimo, da v primerjavi z neprejemniki prejemniki vavčerskih spodbud značilno povečajo produktivnost v tretjem letu, medtem ko za dodano vrednost in kapitalsko intenzivnost učinkov ne opazimo.

Tabela 4.11.a: Učinek na izvoz

Izvoz:			
	FE	FD	LD
DP	4,199 (6,555)	-684.1 (3,365)	24,627 (47,531)
prodaja	0.859*** (0.0990)	0.746*** (0.170)	0.292*** (0.0741)
emp	-16,345*** (3,397)	361.5 (3,295)	-466.3 (544.8)
avgwage	-32.44*** (9.750)	-10.14 (8.082)	5.290 (4.372)
k_l	0.311 (0.347)	-0.0632 (0.0837)	-0.00141 (0.00334)
va_l	-4.309 (2.996)	-0.585** (0.282)	-0.0599 (0.254)
Constant	45,421 (33,259)	-13,020*** (2,997)	-8,625 (5,904)
Observations	35,998	33,698	2,369
Number of id	18,908		
R-squared	0.877	0.821	0.431

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.11.b: Razlika v ravneh izvoza

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)
F.izvoz	F.izvoz	F2.izvoz	F3.izvoz	F4.izvoz
DP	-9,027 (18,333)	-6,928 (22,262)	-11,584 (22,845)	223.1 (19,492)
prodaja	0.171*** (0.00227)	0.242*** (0.00463)	0.128*** (0.00530)	0.141*** (0.00579)
emp	5,407***	4,388***	8,562***	7,506***

	(189.0)	(236.8)	(247.6)	(230.2)
avgwage	-5.131**	-2.540	6.238*	-1.284
	(2.513)	(3.196)	(3.293)	(2.872)
k_l	0.901***	0.245**	-0.0246	-0.496***
	(0.0946)	(0.118)	(0.134)	(0.162)
va_l	15.59***	4.066***	2.583***	5.509***
	(0.554)	(0.778)	(0.836)	(0.991)
age	-6,948***	-5,789*	-9,932***	-5,969*
	(2,498)	(3,326)	(3,765)	(3,462)
Doldfirm	34,368	18,197	48,746*	7,577
	(21,591)	(27,098)	(29,325)	(25,693)
Constant	-97,468***	-22,182	-28,343	-28,106
	(16,730)	(21,839)	(23,737)	(21,057)
Observations	30,688	23,919	17,761	10,793
R-squared	0.300	0.197	0.171	0.259

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.11.c: Medletne spremembe v izvoza in kumulativne spremembe izvoza po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)
DP	16,270	-2,930	-3,049	-8,031	4,704	-2,930	190.0	2,088	10,988
	(13,978)	(14,347)	(20,823)	(25,188)	(24,746)	(14,347)	(18,769)	(19,832)	(15,131)
prodaja	0.0858***	-0.161***	-0.0522***	-0.0472***	-0.0391***	-0.161***	-0.0466***	-0.0192***	-0.0149*
	(0.00175)	(0.00178)	(0.00432)	(0.00583)	(0.00734)	(0.00178)	(0.00390)	(0.00460)	(0.00449)
emp	-1,642***	4,259***	1,548***	1,137***	-1,116***	4,259***	2,263***	2,486***	2,532**
	(146.2)	(147.9)	(221.2)	(272.7)	(291.9)	(147.9)	(199.7)	(214.9)	(178.7)
avgwage	1.515	13.14***	7.980***	0.965	-1.620	13.14***	9.489***	0.586	-4.136*
	(1.921)	(1.967)	(2.987)	(3.629)	(3.644)	(1.967)	(2.694)	(2.859)	(2.230)
k_l	-0.643***	-0.252***	-0.203*	-0.0241	-0.0788	-0.252***	-0.229**	-0.0336	-0.333**
	(0.0771)	(0.0740)	(0.110)	(0.148)	(0.205)	(0.0740)	(0.0992)	(0.116)	(0.125)
va_l	-9.580***	1.854***	-2.409***	1.683*	0.0489	1.854***	-3.458***	2.741***	3.878**
	(0.447)	(0.433)	(0.727)	(0.921)	(1.257)	(0.433)	(0.656)	(0.726)	(0.769)
age	-3,714**	-1,264	-3,134	-5,021	284.4	-1,264	-3,147	-5,628*	-1,603
	(1,837)	(1,955)	(3,112)	(4,151)	(4,395)	(1,955)	(2,804)	(3,268)	(2,688)
Doldfirm	17,604	15,774	19,170	42,043	792.5	15,774	22,356	42,148*	-3,210
	(15,836)	(16,896)	(25,339)	(32,311)	(32,631)	(16,896)	(22,847)	(25,459)	(19,945)
Constant	86,055***	-40,135***	16,160	8,050	10,661	-40,135***	18,529	10,860	5,553
	(13,522)	(13,093)	(20,458)	(26,226)	(26,726)	(13,093)	(18,413)	(20,607)	(16,346)
Observations	34,664	30,688	23,860	17,721	10,766	30,688	23,919	17,761	10,793
R-squared	0.068	0.230	0.010	0.004	0.009	0.230	0.013	0.009	0.022

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.11.d: Medletne spremembe v izvozu in kumulativne spremembe po metodi razlik v razlikah

Produktivnost dela	V 1000 SIT		V EUR		N
	Att	T-stat	att	T-stat	
DID0	9.510	2,69	39.686	2,69	4.368
DID1	3.844	0,88	16.042	0,88	3.698
DID2	5.707	1,11	23.815	1,11	2.876
DID3	-4.338	-0,77	-18.102	-0,77	2.170
DID4	-13.918	-1,69	-58.080	-1,69	1.325
CUM1	3.844	1,56	16.042	1,56	3.698
CUM2	14.584	1,88	60.858	1,88	2.886

CUM3	17.078	1,7	71.266	1,70	2.173
CUM4	13.608	1,11	56.785	1,11	1.328

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.12.a: Učinek na izvozno intenzivnost

Izvozna intenzivnost:

	FE	FD	LD
DP	-0.00231 (0.00279)	0.000335 (0.00179)	-0.00859 (0.0327)
prodaja	1.57e-09 (1.18e-09)	1.03e-09 (8.28e-10)	3.15e-08*** (9.38e-09)
emp	0.000564*** (0.000174)	0.000437*** (0.000159)	9.70e-05 (0.000316)
avgwage	3.09e-06*** (1.16e-06)	1.28e-06* (7.57e-07)	6.83e-06* (3.78e-06)
k_l	-1.55e-08 (4.80e-08)	-9.78e-09 (2.55e-08)	-8.95e-08 (7.75e-08)
va_l	7.31e-08 (1.51e-07)	5.45e-08 (8.92e-08)	1.65e-08 (2.01e-07)
Constant	0.0982*** (0.00528)	0.00231*** (0.000582)	-0.00839 (0.00941)
Observations	33,421	31,881	1,310
Number of id	16,634		
R-squared	0.003	0.001	0.016

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.12.b: Razlika v ravneh izvozne intenzivnosti

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)
	F.exshare	F2.exshare	F3.exshare	F4.exshare
DP	-0.000366 (0.00489)	-0.00161 (0.00555)	-0.00224 (0.00639)	0.00283 (0.00812)
prodaja	-9.15e-10 (6.04e-10)	-7.82e-10 (1.15e-09)	-4.02e-09*** (1.47e-09)	-6.96e-09*** (2.39e-09)
emp	0.00230*** (5.02e-05)	0.00209*** (5.87e-05)	0.00239*** (6.88e-05)	0.00241*** (9.49e-05)
avgwage	6.57e-06*** (6.74e-07)	6.04e-06*** (8.06e-07)	5.39e-06*** (9.31e-07)	2.55e-06** (1.20e-06)
k_l	-4.78e-08* (2.89e-08)	-6.84e-08** (3.31e-08)	-1.45e-07*** (4.66e-08)	-3.72e-07*** (6.75e-08)
va_l	7.98e-07*** (1.50e-07)	7.56e-07*** (1.97e-07)	1.15e-06*** (2.42e-07)	3.17e-06*** (4.15e-07)
age	0.00179***	0.00138*	0.00131	-0.000777

	(0.000668)	(0.000833)	(0.00106)	(0.00145)
Doldfirm	-0.00913	-0.00487	-0.00561	0.0109
	(0.00575)	(0.00675)	(0.00820)	(0.0107)
Constant	0.0562***	0.0647***	0.0639***	0.0711***
	(0.00455)	(0.00556)	(0.00680)	(0.00896)
Observations	30,264	23,540	17,341	10,515
R-squared	0.085	0.074	0.089	0.083

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.12.c: Medletne spremembe v izvozni intenzivnosti in kumulativne spremembe izvoza po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	CUMe
	DIDexshare_0	DIDexshare_1	DIDexshare_2	DIDexshare_3	DIDexshare_4	CUMexshare_1	CUMexshare_2	CUMexshare_3	
DP	0.00374*	0.00299	-0.00168	-0.00289	0.00276	0.00299	0.00486	0.00432	0.00
	(0.00203)	(0.00212)	(0.00234)	(0.00261)	(0.00367)	(0.00212)	(0.00297)	(0.00368)	(0.0
prodaja	-1.66e-10	-1.86e-10	1.07e-10	-2.06e-10	-1.13e-09	-1.86e-10	-1.47e-10	-1.47e-09*	-3.35
	(2.53e-10)	(2.61e-10)	(4.82e-10)	(6.00e-10)	(1.08e-09)	(2.61e-10)	(6.13e-10)	(8.46e-10)	(1.4
emp	9.19e-06	4.98e-06	-3.26e-05	1.18e-05	-6.89e-05	4.98e-06	-2.10e-05	4.06e-05	6.2
	(2.10e-05)	(2.17e-05)	(2.47e-05)	(2.80e-05)	(4.29e-05)	(2.17e-05)	(3.14e-05)	(3.95e-05)	(5.9
avgwage	2.31e-07	3.48e-07	-7.04e-07**	5.53e-07	-3.98e-07	3.48e-07	2.84e-07	6.81e-07	1.1
	(2.84e-07)	(2.93e-07)	(3.40e-07)	(3.80e-07)	(5.43e-07)	(2.93e-07)	(4.31e-07)	(5.35e-07)	(7.5
k_l	-1.60e-08	2.19e-08*	3.06e-09	-1.68e-08	-3.00e-08	2.19e-08*	1.99e-08	-3.74e-08	-8.94
	(1.42e-08)	(1.31e-08)	(1.39e-08)	(1.90e-08)	(3.07e-08)	(1.31e-08)	(1.79e-08)	(2.74e-08)	(4.2
va_l	8.63e-08	-1.60e-07**	-1.24e-07	1.16e-07	6.13e-07***	-1.60e-07**	-2.83e-07***	1.27e-07	7.52e
	(6.72e-08)	(6.52e-08)	(8.30e-08)	(9.87e-08)	(1.88e-07)	(6.52e-08)	(1.06e-07)	(1.40e-07)	(2.6
age	0.000396	-0.00111***	-0.000461	0.000252	-6.44e-05	-0.00111***	-0.00228***	-0.00276***	-0.0
	(0.000270)	(0.000290)	(0.000351)	(0.000432)	(0.000657)	(0.000290)	(0.000446)	(0.000611)	(0.0
Doldfirm	-0.00501**	0.00488*	0.000567	-0.00277	-0.00599	0.00488*	0.0104***	0.0153***	0.0
	(0.00229)	(0.00249)	(0.00284)	(0.00334)	(0.00484)	(0.00249)	(0.00361)	(0.00471)	(0.0
Constant	-0.000643	0.00847***	0.0101***	-0.00299	0.00203	0.00847***	0.0197***	0.0185***	0.0
	(0.00205)	(0.00199)	(0.00235)	(0.00279)	(0.00407)	(0.00199)	(0.00300)	(0.00395)	(0.0
Observations	33,839	30,168	23,430	17,285	10,458	30,168	23,449	17,276	10
R-squared	0.000	0.001	0.001	0.000	0.003	0.001	0.002	0.002	0.

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.12.d: Medletne spremembe v izvozni intenzivnosti in kumulativne spremembe po metodi razlik v razlikah

	V %		
	att	T-stat	N
DID0	0,00472	2,88	4.260
DID1	0,00325	1,93	3.653
DID2	-0,00195	-0,97	2.834
DID3	-0,00179	-0,81	2.127
DID4	0,00385	1,36	1.290
CUM1	0,00325	1,56	3.653
CUM2	0,00287	1,17	2.844
CUM3	0,00191	0,64	2.125
CUM4	0,00673	1,57	1.288

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.13.a: Učinek na kapitalno intenzivnost

K/L:			
	FE	FD	LD
DP	304.0	891.5	8,431
	(623.3)	(838.5)	(5,359)
prodaja	-0.000717	0.000176	4.07e-05
	(0.000599)	(0.000208)	(0.00177)
emp	-121.3***	-884.4***	23.70
	(40.37)	(255.3)	(186.1)
avgwage	0.500	0.925**	-3.449
	(0.359)	(0.385)	(2.676)
va_l	0.315	0.0425	2.141
	(0.279)	(0.0419)	(1.812)
Constant	10,007***	226.0	11,880***
	(2,159)	(310.2)	(2,453)
Observations	35,998	33,698	18,785
Number of id	18,908		
R-squared	0.013	0.024	0.027

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.13.b: Razlika v ravneh kapitalne intenzivnosti

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)
	F.k_l	F2.k_l	F3.k_l	F4.k_l
DP	-1,039	-805.1	-1,442	-3,086
	(1,366)	(1,274)	(1,515)	(1,927)
prodaja	0.000696***	8.61e-05	0.000192	0.00196***
	(0.000171)	(0.000157)	(0.000314)	(0.000444)
emp	-20.57	43.90***	74.96***	63.90***
	(14.54)	(13.16)	(16.35)	(21.36)
avgwage	0.230	0.0454	0.561**	0.867***
	(0.186)	(0.175)	(0.219)	(0.277)
k_l	0.884***	0.849***	0.942***	0.964***
	(0.00722)	(0.00655)	(0.00800)	(0.0113)
va_l	-0.310***	-0.348***	-0.711***	-1.267***
	(0.0408)	(0.0385)	(0.0531)	(0.0700)
age	91.10	696.3***	512.6**	624.7*
	(173.6)	(174.4)	(227.7)	(319.0)
Doldfirm	-1,088	-2,840*	-1,525	-2,502
	(1,554)	(1,502)	(1,847)	(2,474)

Constant	3,420*** (1,216)	791.3 (1,178)	2,678* (1,507)	4,630** (2,027)
Observations	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.316	0.372	0.382	0.299

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.13.c: Medletne spremembe v izvozu in kumulativne spremembe izvoza po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)
	DIDk_1_0	DIDk_1_1	DIDk_1_2	DIDk_1_3	DIDk_1_4	CUMk_1_1	CUMk_1_2	CUMk_1_3	CUMk_1_4
DP	216.9 (682.9)	-1,432 (1,371)	214.4 (980.4)	408.6 (1,067)	-532.9 (1,377)	-1,432 (1,371)	-1,337 (1,285)	-1,614 (1,517)	-3,217* (1,927)
prodaja	0.000426*** (8.53e-05)	0.000547*** (0.000171)	-0.000958*** (0.000120)	-0.00213*** (0.000221)	-0.000598* (0.000317)	0.000547*** (0.000171)	-4.85e-05 (0.000158)	0.000247 (0.000314)	0.00206*** (0.000444)
emp	-14.25** (7.142)	-15.35 (14.59)	71.12*** (10.11)	89.87*** (11.51)	84.26*** (15.23)	-15.35 (14.59)	48.48*** (13.27)	73.44*** (16.37)	61.30*** (21.35)
avgwage	-0.426*** (0.0932)	0.536*** (0.186)	0.0301 (0.134)	-0.277* (0.153)	-0.782*** (0.197)	0.536*** (0.186)	0.464*** (0.175)	0.746*** (0.218)	0.963*** (0.276)
va_1	0.139*** (0.0208)	-0.489*** (0.0394)	-0.145*** (0.0285)	0.170*** (0.0357)	0.133*** (0.0474)	-0.489*** (0.0394)	-0.589*** (0.0374)	-0.824*** (0.0508)	-1.338*** (0.0665)
age	-44.32 (89.77)	87.24 (174.2)	367.7*** (134.2)	-70.13 (160.3)	147.5 (227.9)	87.24 (174.2)	708.5*** (176.0)	541.6** (227.9)	633.5** (319.1)
Doldfirm	-1,854** (773.8)	-973.9 (1,560)	-1,152 (1,155)	715.3 (1,299)	-115.4 (1,768)	-973.9 (1,560)	-2,715* (1,515)	-1,670 (1,849)	-2,556 (2,475)
Constant	3,072*** (659.2)	2,118* (1,217)	-1,144 (906.3)	1,778* (1,061)	2,252 (1,447)	2,118* (1,217)	-1,070 (1,186)	1,914 (1,505)	4,332** (2,025)
Observations	34,664	35,125	29,910	23,215	17,254	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.004	0.005	0.006	0.005	0.003	0.005	0.012	0.015	0.027

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.13.d: Medletne spremembe v kapitalni intenzivnosti in kumulativne spremembe po metodi razlik v razlikah

Kapitalna intenzivnost	V 1000 SIT		V EUR		N
	Att	T-stat	att	T-stat	
DID0	-155	-0,17	-646	-0,17	4.368
DID1	-1.144	-0,83	-4.773	-0,83	4.291
DID2	1.934	2,12	8.069	2,12	3.622
DID3	1.204	1,03	5.024	1,03	2.820
DID4	1.228		5.126	0,00	2.114
CUM1	-1.144	1,56	-4.773	1,56	4.291
CUM2	541	0,29	2.258	0,29	3.635
CUM3	1.129	0,45	4.711	0,45	2.824
CUM4	778	0,25	3.245	0,25	2.120

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.14.a: Učinek na dodano vrednost

	FE	FD	LD
DP	-3,948** (1,559)	-1,832* (1,025)	22,697*** (8,322)
prodaja	0.0178 (0.0109)	0.0163** (0.00708)	0.0589*** (0.00557)
emp	6,139*** (544.9)	4,177*** (684.1)	2,662*** (270.3)
avgwage	5.888* (3.191)	5.556*** (1.637)	6.595*** (1.234)
k_l	-0.144 (0.133)	-0.00365 (0.0201)	-0.00432** (0.00212)
va_l	4.369** (2.171)	0.651*** (0.140)	0.934*** (0.130)
Constant	-37,489*** (7,507)	2,992*** (606.9)	9,702*** (3,477)
Observations	35,998	33,698	18,785
Number of id	18,908		
R-squared	0.306	0.204	0.547

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.14.b: Razlika v ravneh dodane vrednosti

VARIABLES	(1) F.VA	(2) F2.VA	(3) F3.VA	(4) F4.VA
DP	-5,566* (2,888)	-3,032 (3,719)	-2,991 (4,241)	-5,866 (5,365)
prodaja	0.0379*** (0.000361)	0.0361*** (0.000458)	0.0553*** (0.000878)	0.0598*** (0.00124)
emp	6,021*** (30.73)	6,265*** (38.40)	6,103*** (45.77)	6,260*** (59.46)
avgwage	15.07*** (0.393)	19.43*** (0.510)	15.35*** (0.613)	13.76*** (0.771)
k_l	0.0248 (0.0153)	0.0504*** (0.0191)	0.0378* (0.0224)	0.0988*** (0.0315)
va_l	2.449*** (0.0862)	2.128*** (0.112)	1.793*** (0.149)	2.553*** (0.195)
age	-2,785*** (366.9)	-5,309*** (509.0)	-4,922*** (637.3)	-3,271*** (888.1)
Doldfirm	10,646*** (3,285)	26,353*** (4,382)	20,252*** (5,169)	770.8 (6,888)
Constant	-50,089*** (2,569)	-47,848*** (3,439)	-28,891*** (4,217)	-34,125*** (5,642)
Observations	35,125	29,990	23,266	17,304

R-squared 0.707 0.647 0.649 0.613

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.14.c: Medletne spremembe v dodani vrednosti n kumulativne spremembe dodane vrednosti po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)
	DIDVA_0	DIDVA_1	DIDVA_2	DIDVA_3	DIDVA_4	CUMVA_1	CUMVA_2	CUMVA_3	CUMVA_4
DP	1,807 (1,855)	2,658 (2,026)	2,097 (2,742)	1,871 (2,904)	172.1 (3,365)	2,658 (2,026)	5,148* (2,931)	6,553* (3,542)	2,583 (4,362)
prodaja	-0.00299*** (0.000232)	-0.00139*** (0.000253)	-0.00129*** (0.000337)	-0.00215*** (0.000601)	-0.00656*** (0.000775)	-0.00139*** (0.000253)	-0.00223*** (0.000361)	0.000686 (0.000734)	0.00127 (0.00101)
emp	575.1*** (19.40)	248.2*** (21.55)	263.6*** (28.28)	63.02** (31.31)	-71.36* (37.24)	248.2*** (21.55)	523.2*** (30.26)	705.3*** (38.23)	1,040*** (48.34)
avgwage	1.458*** (0.255)	3.130*** (0.276)	3.198*** (0.376)	0.427 (0.420)	0.367 (0.483)	3.130*** (0.276)	6.600*** (0.402)	4.923*** (0.512)	4.215*** (0.627)
k_l	-0.126*** (0.0102)	0.0374*** (0.0107)	0.0240* (0.0141)	-0.0263* (0.0153)	0.0160 (0.0197)	0.0374*** (0.0107)	0.0591*** (0.0151)	0.0471** (0.0187)	0.0980*** (0.0256)
va_l	1.036*** (0.0594)	-1.639*** (0.0604)	-0.289*** (0.0827)	-0.422*** (0.102)	-0.0503 (0.122)	-1.639*** (0.0604)	-1.865*** (0.0885)	-1.714*** (0.124)	-0.885*** (0.159)
age	-2,701*** (243.8)	-1,706*** (257.3)	-2,328*** (375.3)	-1,239*** (436.3)	530.9 (556.8)	-1,706*** (257.3)	-3,969*** (401.1)	-3,850*** (532.3)	-2,152*** (722.0)
Doldfirm	12,732*** (2,102)	6,480*** (2,304)	14,421*** (3,230)	10,020*** (3,536)	-7,124* (4,319)	6,480*** (2,304)	20,534*** (3,454)	17,394*** (4,317)	-2,147 (5,600)
Constant	8,463*** (1,795)	14,123*** (1,802)	4,835* (2,540)	9,202*** (2,893)	-2,184 (3,539)	14,123*** (1,802)	17,096*** (2,710)	26,668*** (3,523)	17,331*** (4,587)
Observations	34,664	35,125	29,910	23,215	17,254	35,125	29,990	23,266	17,304
R-squared	0.038	0.033	0.006	0.003	0.008	0.033	0.034	0.031	0.040

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.14.d: Medletne spremembe v dodani vrednosti in kumulativne spremembe po metodi razlik v razlikah

Kapitalna intenzivnost	V 1000 SIT		V EUR		N
	Att	T-stat	att	T-stat	
DID0	6.425	5,03	26.812	5,03	4.368
DID1	4.360	3,14	18.194	3,14	4.291
DID2	6.799	4,69	28.373	4,69	3.622
DID3	2.923	1,53	12.197	1,53	2.820
DID4	-5.026	-2,25	-20.973	-2,25	2.114
CUM1	4.360	1,56	18.194	1,56	4.291
CUM2	11.798	5,94	49.231	5,94	3.635
CUM3	18.099	6,5	75.525	6,50	2.824
CUM4	12.471	3,48	52.042	3,48	2.120

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Medtem ko o opaznih učinkih na izvoz, izvozno intenzivnost, kapitalno intenzivnost ali produktivnost dela ne moremo govoriti, pa lahko potrdimo statistično značilne učinke

vavčerskih spodbud na dodano vrednost. Prejemniki imajo v celotnem obdobju (od začetka do konca opazovanja višjo dodano vrednost), se pa produktivnost v obdobju od prejema pa do enega leta po prejemu v povprečju zniža. Negativna je tudi razlika med povprečno dodano vrednostjo v obdobju pred dodelitvijo vavčerja in povprečno dodano vrednostjo v obdobju po dodelitvi vavčerske spodbude. Kot značilen in pozitiven pa lahko potrdimo tudi skupni učinek na dodano vrednost v drugem in tretjem letu po prejemu spodbude.

4.2. UČINKI VAVČERSKIH SPODBUD ZA SAMOSTOJNE PODJETNIKE

4.2.1. Obseg in število dodeljenih vavčerskih spodbud samostojnim podjetnikom v razdobju 2000-2009

Iz primarnih podatkov (MG) je razvidno, da je bilo v obdobju od leta 2004 do leta 2009 med prejemniki vavčerskih spodbud 1471 samostojnih podjetnikov, med katerimi so nekateri vavčerske spodbude prejeli tudi večkrat.

Tabela 4.15: Samostojni podjetniki prejemniki vavčerskih spodbud v obdobju od 2004 do 2009

Število let z odobrenimi vavčerji po letih (število odobrenih vavčerjev na podjetje v obdobju 2004-2010)	N	Delež	Delež kumulativno
0	96,314	98.5%	98.5%
1	1,149	1.2%	99.7%
2	251	0.3%	99.9%
3	57	0.1%	100.0%
4	11	0.01%	100.0%
5	3	0.00%	100.0%

Vir. MG in lastni izračuni.

Skupna vsota sredstev namenjenih samostojnim podjetnikom v obliki vavčerjev je v obdobju 2004-2009 znašala 1.542 milijona evrov.

4.2.2. Uspešnost podjetij, ki so prejela pomoči v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči

Tabele 4.16a-h: Povprečne vrednosti izbranih kazalcev poslovanja prejemnikov vavčerjev med samostojnimi podjetniki od obdobja 5 let pred prejemanjem sredstev do 5. leta po prejemu sredstev

TABELA 4.16a: Čisti prihodki od prodaje

	Prihodki od prodaje (v EUR)				Prihodki od prodaje relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	283.341,7	1.038,3	1.235.186,1	476	3,11	0,03	11,71	476	t-5
t-4	282.924,4	2.634,8	1.285.261,2	761	3,07	0,05	11,80	761	t-4
t-3	290.018,4	968,5	1.285.261,2	1210	3,15	0,02	12,15	1210	t-3
t-2	295.443,2	1.640,4	1.260.223,7	1549	3,12	0,03	12,07	1549	t-2
t-1	309.631,1	2.992,8	1.377.065,6	1721	3,14	0,06	11,70	1721	t-1
t ₀	308.379,2	6.955,4	1.310.298,8	1881	3,11	0,12	11,81	1881	t ₀
t+1	316.307,8	6.932,5	1.431.313,6	1761	3,17	0,12	12,16	1761	t+1
t+2	322.567,2	9.596,6	1.364.546,8	1427	3,19	0,13	11,64	1427	t+2
t+3	311.300,3	9.112,7	1.360.373,9	1123	3,06	0,10	12,96	1123	t+3
t+4	277.916,9	9.752,6	1.155.900,5	886	2,92	0,11	11,05	886	t+4
t+5	247.454,5	7.349,0	1.043.231,5	571	2,83	0,11	11,29	571	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 4.16b: Število zaposlenih

	Število zaposlenih				Število zaposlenih relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	3,99	0	19,0	476	2,91	0,00	13,15	475	t-5
t-4	4,01	0	17,7	761	3,03	0,00	13,44	760	t-4
t-3	3,88	0	16,0	1210	3,14	0,00	13,84	1207	t-3
t-2	3,78	0	16,0	1549	3,11	0,00	13,07	1547	t-2
t-1	3,66	0	16,1	1721	3,15	0,00	13,20	1719	t-1
t ₀	3,53	0	15,5	1881	3,15	0,00	13,15	1880	t ₀
t+1	3,56	0	16,0	1761	3,41	0,00	13,96	1760	t+1
t+2	3,51	0	15,9	1427	3,51	0,00	14,00	1427	t+2
t+3	3,38	0	16,0	1123	3,52	0,00	15,78	1123	t+3
t+4	3,07	0	14,6	886	3,48	0,00	14,82	886	t+4
t+5	2,84	0	13,4	571	3,38	0,00	14,60	571	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 4.16c: Dodana vrednost

	Dodana vrednost (v EUR)				Dodana vrednost relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	97.646	0	408.112	476	2,843	0,000	11,518	476	t-5
t-4	99.733	479	421.466	761	2,843	0,017	10,242	761	t-4
t-3	98.898	0	404.357	1210	2,871	0,000	10,251	1210	t-3
t-2	99.316	49	421.466	1549	2,786	0,003	10,304	1549	t-2
t-1	103.071	758	463.195	1721	2,792	0,033	10,260	1721	t-1
t ₀	103.071	1.500	471.541	1881	2,774	0,059	10,475	1881	t ₀
t+1	107.661	1.766	467.368	1761	2,906	0,072	11,093	1761	t+1
t+2	109.331	2.515	467.368	1427	2,931	0,085	10,931	1427	t+2
t+3	105.575	3.005	463.195	1123	2,860	0,105	10,328	1123	t+3
t+4	97.229	2.186	403.522	886	2,770	0,064	9,999	886	t+4
t+5	88.049	2.878	379.736	571	2,719	0,092	10,256	571	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 3.15d: Povprečna produktivnost dela (dodana vrednost na zaposlenega)

	Dodana vrednost na zaposlenega (v EUR)				Dodana vrednost na zaposlenega relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	21.921	0	53.413	476	1,52	0,00	3,76	476	t-5
t-4	21.883	479	53.831	761	1,52	0,04	3,46	761	t-4
t-3	21.820	0	55.083	1210	1,53	0,00	3,51	1210	t-3
t-2	21.940	49	54.248	1549	1,47	0,00	3,57	1549	t-2
t-1	22.443	715	56.752	1721	1,46	0,05	3,38	1721	t-1
t ₀	23.480	1.500	58.838	1881	1,50	0,11	3,43	1881	t ₀
t+1	25.189	1.599	60.925	1761	1,62	0,12	3,63	1761	t+1
t+2	27.349	2.372	71.357	1427	1,68	0,15	3,93	1427	t+2
t+3	28.354	2.744	78.868	1123	1,70	0,18	4,27	1123	t+3
t+4	28.173	2.129	73.861	886	1,73	0,13	4,04	886	t+4
t+5	28.065	2.878	75.530	571	1,78	0,16	4,59	571	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 4.16e: Povprečni letni stroški za plače na zaposlenega

	Povprečna plača (v EUR)				Povprečna plača relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	6.830	0	14.992	476	1,96	0,00	5,36	476	t-5
t-4	6.802	0	15.429	761	2,01	0,00	6,12	761	t-4
t-3	6.807	0	15.820	1210	2,01	0,00	6,03	1209	t-3
t-2	6.866	0	16.459	1549	1,97	0,00	6,01	1549	t-2
t-1	7.184	0	18.160	1721	1,96	0,00	6,21	1720	t-1
t ₀	7.321	0	19.208	1881	1,96	0,00	6,19	1880	t ₀
t+1	7.957	0	19.935	1761	2,16	0,00	6,67	1760	t+1
t+2	8.429	0	20.480	1427	2,19	0,00	6,54	1427	t+2
t+3	8.645	0	21.937	1123	2,25	0,00	6,68	1123	t+3
t+4	8.624	0	22.023	886	2,21	0,00	6,51	886	t+4
t+5	8.572	0	21.767	571	2,29	0,00	7,10	571	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 4.16f: Vrednost opredmetenih stalnih sredstev na zaposlenega

	Kapitalska intenzivnost (v EUR na zaposlenega)				Kapitalska intenzivnost relativno glede na povpr. panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	42.147	0	150.643	476	2,77	0,00	10,27	476	t-5
t-4	38.564	0	131.030	761	2,28	0,00	7,90	761	t-4
t-3	36.966	0	131.030	1210	2,16	0,00	8,15	1210	t-3
t-2	37.940	0	139.376	1549	2,25	0,00	8,15	1549	t-2
t-1	37.445	0	146.052	1721	2,21	0,00	7,84	1721	t-1
t ₀	42.981	0	156.067	1881	2,62	0,00	9,37	1881	t ₀
t+1	47.154	0	176.932	1761	2,74	0,00	10,00	1761	t+1
t+2	53.413	0	187.364	1427	2,90	0,00	11,01	1427	t+2
t+3	55.500	0	211.567	1123	2,98	0,00	11,63	1123	t+3
t+4	55.917	0	212.819	886	2,91	0,00	11,04	886	t+4
t+5	59.673	0	220.330	571	2,83	0,00	11,49	571	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.2.3. Analiza uspešnosti vavčerskih spodbud za samostojne podjetnike z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999)

Prejemnike vavčerskih spodbud med samostojnimi podjetniki v nadaljevanju primerjamo z njimi podobnimi podjetniki iz iste panoge in istega leta. To storimo v prvem koraku z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999), nazadnje pa še z metodo paritve (glej poglavje 2). Pri Bernard&Jensen premijah izračunamo, za koliko se razlikujejo prejemniki od neprejemnikov v izbranem kazalniku uspešnosti poslovanja v razdobju od 5 let pred do 5 let po letu prejema vavčerske spodbude.

Tabela 6 prikazuje vrednosti regresijskega koeficienta β_1 za vsak preučevan indikator poslovanja posebej, pri čemer vrstica t_0 označuje leto prejema sredstev. Statistične razlike med prejemniki in neprejemniki pred prejemom vavčerskih spodbud ugotovimo pri prodaji, zaposlenosti, kapitalski intenzivnosti, produktivnosti in dodani vrednosti. Pred prejemom vavčerske spodbude imajo prejemniki v povprečju višjo prodajo, zaposlenost, kapitalsko intenzivnost, dodano vrednost in nekoliko višjo produktivnost, v povprečni plači ni statistično značilnih razlik glede na samostojne podjetnike, ki vavčerjev ne prejmejo. Po prejemu vavčerskih spodbud opazimo majhno povečanje premije v prodaji (v prvem letu za 3 odstotne točke), v kapitalski intenzivnosti (ter v drugem letu), ter produktivnosti (v prvem, drugem in petem letu). V zaposlenosti prejemniki ohranjajo pozitivne, a se po velikosti zmanjšujejo vsako naslednje leto.

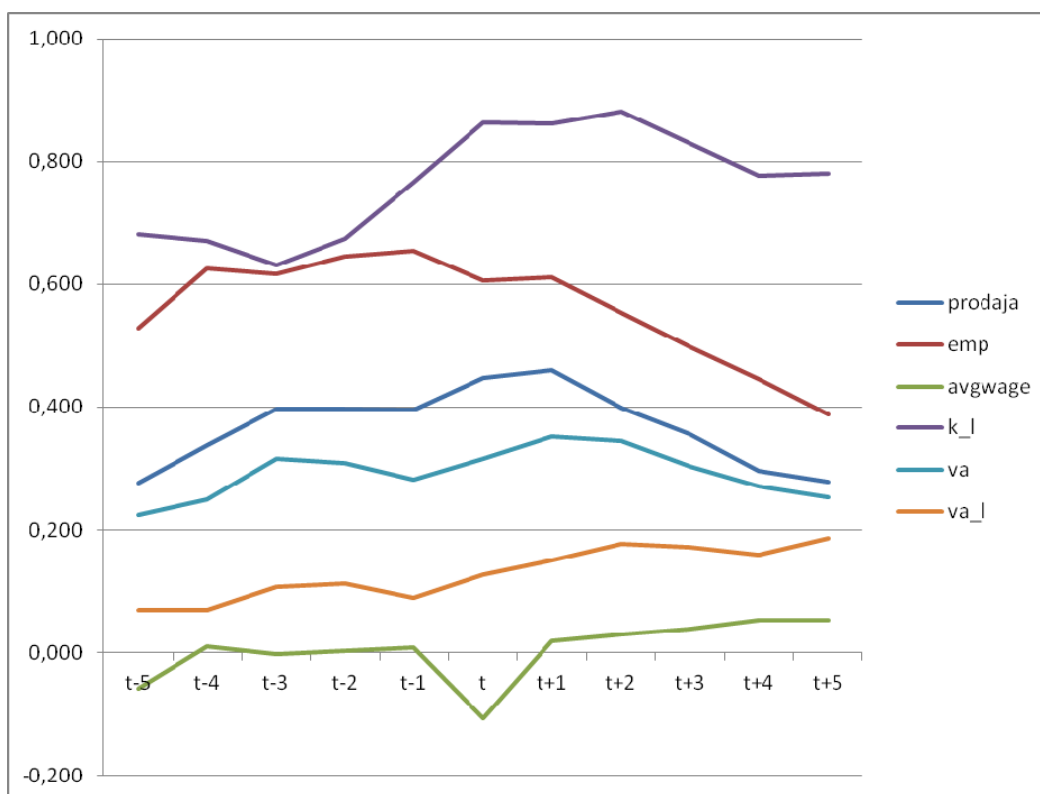
TABELA 4.17: Bernard&Jensen premije prejemnikov vavčerjev v času (logaritmske absolutne vrednosti spremenljivk), 2000-2009

	Prodaja	Zaposlen.	Povprečna plača	Kap. Inten	Dodana vrednost	Prod. dela.	
	prodaja	emp	avgwage	k_l	va	va_l	
t-5	0,277	0,528	-0,058	0,682	0,223	0,069	t-5
t-4	0,338	0,625	0,011	0,671	0,249	0,070	t-4
t-3	0,397	0,616	-0,003	0,632	0,316	0,107	t-3
t-2	0,398	0,646	0,003	0,674	0,309	0,112	t-2
t-1	0,395	0,655	0,008	0,767	0,283	0,090	t-1
t_0	0,448	0,606	-0,107	0,864	0,315	0,128	t
t+1	0,460	0,610	0,018	0,862	0,351	0,150	t+1
t+2	0,399	0,554	0,030	0,882	0,345	0,178	t+2
t+3	0,355	0,497	0,039	0,829	0,303	0,171	t+3
t+4	0,295	0,446	0,053	0,777	0,271	0,160	t+4
t+5	0,278	0,388	0,053	0,781	0,254	0,187	t+5

Opomba: odebeljene vrednosti označujejo statistično značilne ocene regresijskega koeficienta β_1 pri stopnji tveganja 5%.

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Slika 4.3. Premije samostojnih podjetnikov - prejemnikov vavčerskih spodbud po metodi Bernard & Jensen (logaritemske vrednosti)

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Če upoštevamo še razlike med panogami, izvedemo izračune premij še s pomočjo relativno izraženih kazalnikov, kjer za vsako leto in 3-mestno panogo izračunamo povprečje indikatorja in potem za vsako opazovanje izračunamo relativni odklon od pripadajočega povprečja. Vrednosti regresijskih koeficientov so prikazane v Tabeli 7, kjer smo namesto logaritmiranih vrednosti spremenljivk Y in L iz enačbe (1) uporabili relativne vrednosti le -teh, torej rY in rL . Vrednost koeficientov v tabeli sedaj interpretiramo na naslednji način: izraz $100 * \beta_1$ pomeni za koliko odstotnih točk je vrednost indikatorja višja v skupini prejemnikov sredstev. Prejemniki vavčerskih spodbud dosegajo statistično značilne premije nad samostojnimi podjetniki, ki ne prejemajo vavčerskih spodbud tako pred kakor tudi po prejemu spodbud.

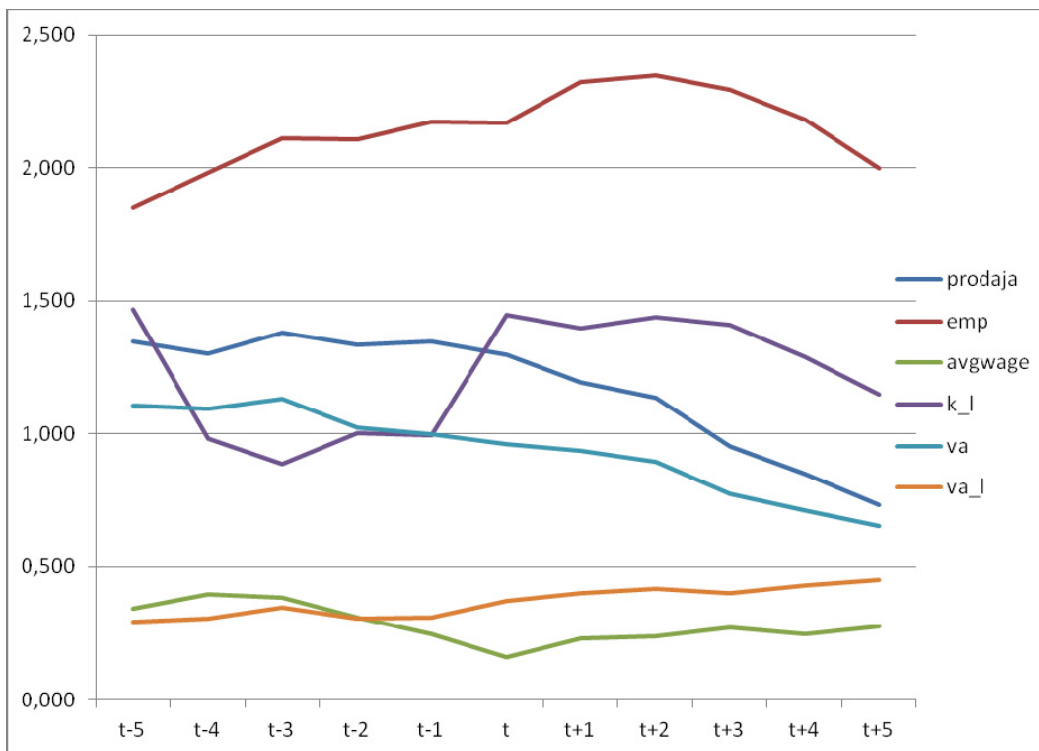
Povečanje premij je po prejemu spodbud opazno v zaposlenosti (v prvem drugem in tretjem letu), v kapitalski intenzivnosti le v letu prejema (pred prejemom imajo prejemniki 2,7 krat več opredmetenih sredstev na zaposlenega kot neprejemniki, po prejemu pa 4,25 krat več) ter v produktivnosti, kjer so samostojni podjetniki v letu prejema vavčerjev v povprečju 1.45-krat produktivnejši od neprejemnikov v petem letu po prejemu subvencije pa 1,6 krat. V ostalih preučevanih kazalcih se prednost prejemnikov nad neprejemniki postopoma zmanjšuje.

TABELA 4.18: Bernard&Jensen premije prejemnikov pomoči v času (relativne vrednosti spremenljivk), 2000-2009

	Prodaja	Zaposlen.	Povprečna plača	Kap. Inten	Dodana vrednost	Prod. dela.	
	prodaja	emp	avgwage	k_l	va	va_l	
t-5	1,346	1,851	0,344	1,466	1,105	0,295	t-5
t-4	1,300	1,982	0,397	0,982	1,095	0,308	t-4
t-3	1,382	2,111	0,385	0,887	1,134	0,347	t-3
t-2	1,334	2,108	0,311	1,005	1,024	0,306	t-2
t-1	1,347	2,172	0,250	0,995	1,000	0,312	t-1
t ₀	1,299	2,169	0,160	1,447	0,962	0,372	t
t+1	1,192	2,321	0,231	1,396	0,936	0,403	t+1
t+2	1,136	2,346	0,239	1,439	0,895	0,419	t+2
t+3	0,955	2,291	0,273	1,409	0,774	0,403	t+3
t+4	0,849	2,182	0,248	1,290	0,713	0,429	t+4
t+5	0,735	2,000	0,277	1,149	0,654	0,452	t+5

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Slika 6. Premije samostojnih podjetnikov - prejemnikov vavčerskih spodbud po metodi Bernard & Jensen (relativne vrednosti)

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

4.2.4. Analiza uspešnosti vavčerskih spodbud za samostojne podjetnike z metodami paritve

Učinki vavčerskih spodbud za vse pručevanje indikatorje po metodi paritev so prikazani v tabelah 4.19 – 3.23.

Ugotavljanje razlik z metodo multidimenzionalne paritve pokaže najmočnejše razlike med prejemniki vavčerskih spodbud za samostojne podjetnike (v primerjavi z ostalimi samostojnimi podjetniki) se kažejo pri povečanju povprečne plače, prodaje, kapitalske intenzivnosti, produktivnosti in zaposlenosti.

Pri povprečni plači na zaposlenega za samostojne podjetnike, ki prejmejo vavčerske spodbude potrdimo največje povečanje od obdobja tik pred dodelitvijo ukrepa na prvo leto, značilno povečanje plače glede na začetek in konec preučevanega obdobja in tudi značilno razliko med povprečno plačo v obdobju pred dodelitvijo pomoči in povprečno plačo v obdobju po dodelitvi pomoči. Pri zaposlenosti lahko potrdimo le povečanje v povprečni zaposlenosti pred dodelitvijo vavčerja in zaposlenosti v obdobju po dodelitvi vavčerja.

Značilno je tudi povečanje prodaje v obdobju od začetka do konca opazovanja, od obdobja red prejemom do obdobja enega leta po prejemu, in tudi v povprečnih ravneh glede na obdobje pred in po prejemu vavčerske spodbude.

Tabela 3.19a: Učinek na povprečne plače samostojnih podjetnikov

Povprečna plača:			
	FE	FD	LD
DP_ba	225,758***	51,468**	171,629***
	(37,929)	(25,627)	(50,476)
prodaja	0.00191***	0.00117***	0.00378***
	(0.000625)	(0.000331)	(0.000826)
emp	42,124***	15,692*	26,234
	(10,085)	(8,625)	(20,247)
k_l	-0.00412***	-0.00138	-0.00417*
	(0.00137)	(0.00121)	(0.00225)
va_l	0.119***	0.0799***	0.111***
	(0.00592)	(0.00360)	(0.0155)
Constant	496,333***	60,254***	403,259***
	(30,002)	(3,272)	(21,032)
Observations	37,932	36,574	21,976
Number of id	22,185		
R-squared	0.208	0.110	0.184

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 3.19b: Razlika v ravneh povprečne plače

VARIABLES	(1) F.avgwage	(2) F2.avgwage	(3) F3.avgwage	(4) F4.avgwage
DP_	-12,908 (26,558)	42,784 (39,568)	19,658 (51,952)	-42,374 (64,120)
prodaja	0.000102*** (3.91e-05)	0.000173*** (6.10e-05)	8.59e-05 (8.13e-05)	-0.000276** (0.000119)
emp	8,474*** (913.4)	13,012*** (1,370)	20,582*** (1,803)	26,292*** (2,478)
avgwage	0.948*** (0.00319)	0.912*** (0.00488)	0.908*** (0.00664)	0.929*** (0.00840)
k_l	-0.000364 (0.000355)	0.000280 (0.000547)	0.000833 (0.000751)	0.000966 (0.000910)
va_l	0.00111 (0.00123)	0.00130 (0.00186)	0.000497 (0.00253)	-0.00444 (0.00313)
age	-4,651* (2,716)	-30,732*** (4,804)	-44,287*** (7,965)	-12,115 (13,033)
Doldfirm	23,508 (17,182)	157,212*** (26,693)	137,099*** (37,532)	-34,099 (50,152)
Constant	186,343*** (16,187)	328,813*** (25,064)	500,636*** (35,012)	613,994*** (46,289)
Observations	34,532	29,763	24,233	18,680
R-squared	0.826	0.690	0.602	0.548

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 3.19.c: Medletne spremembe v povprečnih plačah in kumulativne spremembe po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1) DIDavgwage_0	(2) DIDavgwage_1	(3) DIDavgwage_2	(4) DIDavgwage_3	(5) DIDavgwage_4	(1) CUMavgwage_1	(2) CUMavgwage_2	(3) CUMavgwage
DP_	-30,343 (23,067)	-10,697 (26,661)	49,131 (31,619)	39,102 (35,395)	-43,413 (41,281)	-10,697 (26,661)	48,342 (39,785)	26,828 (52,155)
prodaja	9.96e-05*** (3.37e-05)	7.80e-05** (3.92e-05)	5.63e-05 (4.87e-05)	-5.34e-05 (5.53e-05)	-0.000180** (7.62e-05)	7.80e-05** (3.92e-05)	0.000122** (6.12e-05)	2.34e-05 (8.15e-05)
emp	4,354*** (743.0)	3,518*** (865.5)	1,373 (1,034)	6,593*** (1,157)	2,526* (1,498)	3,518*** (865.5)	4,821*** (1,300)	12,090*** (1,704)
k_l	-0.00319*** (0.000311)	-0.000361 (0.000357)	0.000853* (0.000437)	-0.000255 (0.000512)	0.00117** (0.000586)	-0.000361 (0.000357)	0.000359 (0.000550)	0.000929 (0.000754)
va_l	0.0372*** (0.000962)	-0.00738*** (0.00112)	-0.00803*** (0.00135)	-0.00326** (0.00157)	-0.00819*** (0.00186)	-0.00738*** (0.00112)	-0.0128*** (0.00169)	-0.0139*** (0.00231)
age	-26,849*** (2,290)	-13,272*** (2,675)	-35,161*** (3,795)	-44,193*** (5,410)	-24,580*** (8,381)	-13,272*** (2,675)	-44,424*** (4,771)	-54,108*** (7,965)
Doldfirm	-6,099 (16,050)	1,085 (17,194)	109,602*** (21,292)	78,170*** (25,390)	-808.5 (32,050)	1,085 (17,194)	111,770*** (26,721)	69,420* (37,362)
Constant	72,598*** (16,228)	212,971*** (16,169)	186,785*** (19,985)	199,820*** (23,785)	187,929*** (29,778)	212,971*** (16,169)	375,796*** (25,067)	550,172*** (34,968)
Observations	35,662	34,532	29,715	24,197	18,647	34,532	29,763	24,233
R-squared	0.047	0.005	0.005	0.005	0.003	0.005	0.008	0.008

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 3.20a: Učinek na zaposlenost samostojnih podjetnikov

	FE	FD	LD
DP_ba	0.207**	0.0718	-0.140

	(0.0954)	(0.0655)	(0.0927)
prodaja	1.77e-08***	1.52e-08***	2.73e-08***
	(4.09e-09)	(2.52e-09)	(2.96e-09)
avgwage	2.47e-07***	8.39e-08**	2.74e-07***
	(7.07e-08)	(3.68e-08)	(4.81e-08)
k_l	-2.52e-08***	-2.53e-08***	-1.36e-08***
	(5.51e-09)	(7.23e-09)	(4.27e-09)
va_l	-1.54e-07***	-9.71e-08***	-7.78e-08***
	(1.25e-08)	(8.70e-09)	(1.58e-08)
Constant	2.100***	0.0388***	-0.198***
	(0.121)	(0.00815)	(0.0203)
Observations	37,932	36,574	21,976
Number of id	22,185		
R-squared	0.284	0.163	0.177

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.20b: Razlika v ravneh zaposlenosti samostojnih podjetnikov

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)
	F.emp	F2.emp	F3.emp	F4.emp
DP_	0.137	0.140	0.147	0.0201
	(0.0906)	(0.132)	(0.163)	(0.175)
prodaja	2.05e-10	2.30e-09***	3.39e-09***	4.79e-09***
	(1.33e-10)	(2.04e-10)	(2.55e-10)	(3.23e-10)
emp	0.964***	0.873***	0.827***	0.766***
	(0.00312)	(0.00458)	(0.00565)	(0.00675)
avgwage	-7.35e-09	2.16e-08	-8.83e-09	2.18e-08
	(1.09e-08)	(1.63e-08)	(2.08e-08)	(2.29e-08)
k_l	6.15e-10	3.78e-10	-2.48e-09	2.65e-09
	(1.21e-09)	(1.83e-09)	(2.35e-09)	(2.48e-09)
va_l	1.25e-08***	1.18e-08*	1.88e-08**	4.87e-09
	(4.20e-09)	(6.21e-09)	(7.91e-09)	(8.53e-09)
age	-0.0773***	-0.229***	-0.396***	-0.293***
	(0.00926)	(0.0161)	(0.0249)	(0.0355)
Doldfirm	0.136**	0.484***	0.738***	0.348**
	(0.0586)	(0.0894)	(0.118)	(0.137)
Constant	0.240***	0.619***	1.085***	0.975***
	(0.0552)	(0.0839)	(0.110)	(0.126)
Observations	34,532	29,763	24,233	18,680
R-squared	0.869	0.758	0.700	0.677

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.20.c: Medletne spremembe v zaposlenosti in kumulativne spremembe po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1) DIDemp_0	(2) DIDemp_1	(3) DIDemp_2	(4) DIDemp_3	(5) DIDemp_4	(1) CUMemp_1	(2) CUMemp_2	(3) CUMemp_3	(4) CUM
DP_	0.0525 (0.0876)	0.140 (0.0908)	0.0387 (0.0934)	-0.0454 (0.0943)	0.0474 (0.0986)	0.140 (0.0908)	0.143 (0.134)	0.144 (0.166)	0.0 (0.166)
prodaja	1.87e-09*** (9.66e-11)	-8.03e-10*** (1.01e-10)	-5.38e-10*** (1.09e-10)	-0 (1.13e-10)	-2.20e-09*** (1.34e-10)	-8.03e-10*** (1.01e-10)	-1.38e-09*** (1.57e-10)	-1.61e-09*** (1.99e-10)	-2.75e-09*** (2.40e-10)
avgwage	-1.28e-08 (9.81e-09)	-4.88e-08*** (1.03e-08)	-9.02e-08*** (1.09e-08)	-1.01e-07*** (1.13e-08)	-8.26e-08*** (1.21e-08)	-4.88e-08*** (1.03e-08)	-1.27e-07*** (1.56e-08)	-2.24e-07*** (1.99e-08)	-2.48e-07*** (2.20e-08)
k_l	-9.78e-09*** (1.18e-09)	5.47e-10 (1.21e-09)	1.81e-09 (1.29e-09)	2.10e-10 (1.36e-09)	2.91e-09** (1.40e-09)	5.47e-10 (1.21e-09)	2.84e-10 (1.85e-09)	-2.55e-09 (2.40e-09)	2.70e-09 (2.50e-09)
va_l	-1.10e-08*** (3.83e-09)	2.77e-08*** (4.00e-09)	3.89e-08*** (4.16e-09)	2.81e-08*** (4.37e-09)	3.12e-08*** (4.60e-09)	2.77e-08*** (4.00e-09)	6.57e-08*** (5.97e-09)	9.18e-08*** (7.69e-09)	9.17e-08*** (8.40e-09)
age	-0.0326*** (0.00886)	-0.0763*** (0.00928)	-0.148*** (0.0113)	-0.198*** (0.0145)	-0.140*** (0.0200)	-0.0763*** (0.00928)	-0.230*** (0.0163)	-0.430*** (0.0254)	-0.300*** (0.0254)
Doldfirm	0.0501 (0.0610)	0.0795 (0.0585)	0.228*** (0.0630)	0.247*** (0.0681)	0.156** (0.0771)	0.0795 (0.0585)	0.312*** (0.0903)	0.588*** (0.120)	0.000 (0.120)
Constant	0.257*** (0.0618)	0.202*** (0.0552)	0.265*** (0.0592)	0.465*** (0.0636)	0.234*** (0.0712)	0.202*** (0.0552)	0.490*** (0.0848)	0.981*** (0.112)	0.800*** (0.112)
Observations	35,662	34,532	29,715	24,197	18,647	34,532	29,763	24,233	18
R-squared	0.014	0.008	0.015	0.015	0.031	0.008	0.020	0.033	0.000

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.20.d: Medletne spremembe v zaposlenosti in kumulativne spremembe po metodi razlik v razlikah

	V %		
	att	T-stat	N
DID0	0.119	2.60	1,721
DID1	0.039	0.57	1,611
DID2	-0.084	-1.15	1,316
DID3	-0.086	-1.92	1,036
DID4	-0.092	-2.04	826
CUM1	0.039	0.57	1,611
CUM2	-0.081	-0.81	1,318
CUM3	-0.171	-1.34	1,038
CUM4	-0.265	-2.07	828

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.21a: Učinek na prodajo samostojnih podjetnikov

Prodaja:			
	FE	FD	LD
DP_ba	1.269e+07*** (3.985e+06)	3.740e+06*** (1.426e+06)	1.318e+07*** (2.669e+06)
emp	1.281e+07*** (645,093)	8.223e+06*** (1.200e+06)	5.410e+06* (3.081e+06)
avgwage	8.093*** (0.824)	3.383*** (0.603)	7.830*** (1.978)
k_l	-0.115 (0.128)	-0.164** (0.0788)	-0.122 (0.0750)
va_l	2.856*** (0.229)	2.009*** (0.128)	0.872*** (0.293)
Constant	-7.549e+06*** (2.155e+06)	2.108e+06*** (176,062)	3.924e+06*** (465,566)
Observations	37,932	36,574	21,976
Number of id	22,185		
R-squared	0.283	0.147	0.206

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.21b: Razlika v ravneh prodaje samostojnih podjetnikov

	(1)	(2)	(3)	(4)
VARIABLES	F.prodaja	F2.prodaja	F3.prodaja	F4.prodaja
DP_	3.132e+06 (1.917e+06)	7.168e+06*** (2.743e+06)	5.796e+06* (3.516e+06)	2.814e+06 (3.782e+06)
prodaja	0.955*** (0.00282)	0.933*** (0.00423)	0.922*** (0.00550)	0.873*** (0.00699)
emp	974,022*** (65,912)	460,784*** (94,940)	586,788*** (122,061)	1.298e+06*** (146,191)
avgwage	-1.173*** (0.230)	0.218 (0.338)	0.145 (0.449)	-0.869* (0.495)
k_l	0.147*** (0.0256)	0.156*** (0.0379)	0.0533 (0.0508)	0.201*** (0.0537)
va_l	0.00632 (0.0889)	-0.213* (0.129)	-0.0918 (0.171)	-0.0848 (0.185)
age	-2.897e+06*** (195,994)	-8.271e+06*** (333,060)	-1.300e+07*** (539,089)	-8.620e+06*** (768,792)
Doldfirm	7.895e+06*** (1.240e+06)	2.198e+07*** (1.850e+06)	3.065e+07*** (2.540e+06)	1.692e+07*** (2.958e+06)
Constant	7.883e+06*** (1.168e+06)	2.125e+07*** (1.738e+06)	3.187e+07*** (2.370e+06)	2.306e+07*** (2.731e+06)
Observations	34,532	29,763	24,233	18,680
R-squared	0.881	0.781	0.716	0.676

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.21.c: Medletne spremembe v prodaji in kumulativne spremembe po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)
	DIDprodaja 0	DIDprodaja 1	DIDprodaja 2	DIDprodaja 3	DIDprodaja 4	CUMprodaja 1	CUMprodaja 2	CUMpr
DP_	2.088e+06 (1.551e+06)	2.894e+06 (1.923e+06)	6.531e+06*** (2.082e+06)	2.303e+06 (2.038e+06)	58,236 (2.323e+06)	2.894e+06 (1.923e+06)	7.005e+06** (2.755e+06)	5.677 (3.531)
emp	1.231e+06*** (40,017)	289,524*** (49,935)	-602,679*** (54,611)	56,026 (54,215)	-738,844*** (66,223)	289,524*** (49,935)	-523,775*** (72,207)	-520,1 (93,)
avgwage	-0.552*** (0.184)	-1.308*** (0.231)	0.493* (0.257)	-1.080*** (0.260)	-1.786*** (0.304)	-1.308*** (0.231)	-0.0327 (0.339)	-0.2 (0.4)
k_l	-0.189*** (0.0209)	0.126*** (0.0257)	0.0299 (0.0287)	-0.0607** (0.0294)	0.0116 (0.0329)	0.126*** (0.0257)	0.121*** (0.0380)	0.0 (0.0)
va_l	1.337*** (0.0707)	-0.197** (0.0883)	-0.294*** (0.0967)	-0.0354 (0.0983)	-0.277** (0.112)	-0.197** (0.0883)	-0.509*** (0.128)	-0.41 (0.1)
age	-3.664e+06*** (156,922)	-2.994e+06*** (196,605)	-4.111e+06*** (252,974)	-4.538e+06*** (312,455)	423,244 (471,862)	-2.994e+06*** (196,605)	-8.422e+06*** (334,327)	-1.329e (540,
Doldfirm	2.183e+06** (1.082e+06)	8.630e+06*** (1.244e+06)	1.249e+07*** (1.407e+06)	1.012e+07*** (1.473e+06)	-1.382e+06 (1.818e+06)	8.630e+06*** (1.244e+06)	2.301e+07*** (1.857e+06)	3.217e- (2.548)
Constant	1.031e+07*** (1.096e+06)	8.577e+06*** (1.172e+06)	9.999e+06*** (1.322e+06)	1.029e+07*** (1.376e+06)	145,735 (1.678e+06)	8.577e+06*** (1.172e+06)	2.226e+07*** (1.744e+06)	3.309e- (2.378)
Observations	35,662	34,532	29,715	24,197	18,647	34,532	29,763	24,.
R-squared	0.046	0.011	0.016	0.012	0.019	0.011	0.028	0.0

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.21.d: Medletne spremembe v prodaji in kumulativne spremembe po metodi razlik v razlikah

prodaja	V SIT		V EUR		N
	Att	T-stat	att	T-stat	
DID0	4,063,135	3.1	16,955	3.1	1721
DID1	2,601,883	2.08	10,857	2.08	1611
DID2	4,770,259	2.13	19,906	2.13	1316
DID3	413,573	0.27	1,726	0.27	1036
DID4	-4,405,828	-2.68	-18,385	-2.68	826
CUM1	2,601,883	2.08	10,857	2.08	1611
CUM2	5,345,864	1.99	22,308	1.99	1318
CUM3	3,531,119	1.35	14,735	1.35	1038
CUM4	275,809	0.1	1,151	0.1	828

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.22a: Učinek na produktivnost dela samostojnih podjetnikov

	FE	FD	LD
DP_ba	25,233 (97,528)	-197,390** (91,756)	-166,950 (137,663)
prodaja	0.00709*** (0.00197)	0.0103*** (0.00203)	0.00414** (0.00174)
emp	-276,360*** (33,970)	-269,884*** (44,033)	-73,299 (49,302)
avgwage	1.249*** (0.0495)	1.189*** (0.0406)	1.090*** (0.0436)
k_l	0.0841***	0.0736***	0.0859***

	(0.0113)	(0.0206)	(0.00583)
Constant	3.293e+06***	173,108***	516,970***
	(89,480)	(12,364)	(38,259)
Observations	37,932	36,574	21,976
Number of id	22,185		
R-squared	0.257	0.178	0.227

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.22b: Razlika v ravneh produktivnosti samostojnih podjetnikov

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)
	F.va_1	F2.va_1	F3.va_1	F4.va_1
DP_	-25,611	301,166	365,199	507,338**
	(162,298)	(209,628)	(238,210)	(236,626)
prodaja	0.00233***	0.00551***	0.00635***	0.00420***
	(0.000239)	(0.000323)	(0.000373)	(0.000438)
emp	30,506***	-2,028	2,181	12,483
	(5,582)	(7,256)	(8,269)	(9,146)
avgwage	0.0259	0.0196	0.101***	0.221***
	(0.0195)	(0.0258)	(0.0304)	(0.0310)
k_l	0.0398***	0.0519***	0.0404***	0.0182***
	(0.00217)	(0.00290)	(0.00344)	(0.00336)
va_1	0.825***	0.734***	0.691***	0.635***
	(0.00753)	(0.00983)	(0.0116)	(0.0116)
age	-89,723***	-199,453***	-327,515***	-334,429***
	(16,597)	(25,453)	(36,522)	(48,096)
Doldfirm	-45,532	446,456***	412,441**	546,331***
	(104,997)	(141,416)	(172,092)	(185,079)
Constant	1.096e+06***	1.755e+06***	2.565e+06***	2.684e+06***
	(98,920)	(132,785)	(160,536)	(170,824)
Observations	34,532	29,763	24,233	18,680
R-squared	0.412	0.308	0.270	0.274

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.22.c: Medletne spremembe v produktivnosti in kumulativne spremembe po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)
	DIDva 1 0	DIDva 1 1	DIDva 1 2	DIDva 1 3	DIDva 1 4	CUMva 1 1	CUMva 1 2	CUMva 1 3	CUMva 1 4
DP_	-88,128	16,440	411,582**	199,043	-186,175	16,440	363,062*	404,896*	594,023**
	(93,073)	(163,555)	(160,925)	(178,186)	(211,916)	(163,555)	(212,181)	(241,683)	(242,830)
prodaja	0.000779***	0.00153***	0.00249***	-0.000207	-0.000835**	0.00153***	0.00424***	0.00504***	0.00199***
	(0.000135)	(0.000238)	(0.000245)	(0.000276)	(0.000386)	(0.000238)	(0.000324)	(0.000375)	(0.000443)
emp	-45,393***	71,194***	-14,499***	16,011***	31,278***	71,194***	59,745***	68,788***	97,439***
	(3,020)	(5,342)	(5,292)	(5,900)	(7,820)	(5,342)	(6,972)	(7,999)	(8,970)
avgwage	0.124***	-0.164***	-0.0682***	0.0322	-0.000798	-0.164***	-0.274***	-0.231***	-0.152***
	(0.0100)	(0.0178)	(0.0180)	(0.0208)	(0.0256)	(0.0178)	(0.0237)	(0.0282)	(0.0294)
k_l	0.00650***	0.0195***	-0.00864***	-0.0250***	-0.00510*	0.0195***	0.0190***	-0.000862	-0.0306***
	(0.00115)	(0.00200)	(0.00202)	(0.00230)	(0.00267)	(0.00200)	(0.00266)	(0.00312)	(0.00306)
age	-117,897***	-110,305***	-156,546***	-313,175***	-69,086	-110,305***	-243,308***	-373,972***	-378,666***
	(9,414)	(16,703)	(19,520)	(27,311)	(43,040)	(16,703)	(25,713)	(37,013)	(49,340)
Doldfirm	-793,019***	-111,120	639,044***	627,208***	-73,432	-111,120	383,679***	320,752*	314,926*

Constant	(64,983) 1.509e+06*** (64,265)	(105,778) 623,151*** (97,572)	(108,832) 393,753*** (100,421)	(128,881) 819,902*** (118,386)	(165,748) 84,441 (151,292)	(105,778) 623,151*** (97,572)	(143,127) 1.076e+06*** (131,997)	(174,569) 1.793e+06*** (160,214)	(189,796) 1.842e+06*** (173,160)
Observations	35,662	34,532	29,715	24,197	18,647	34,532	29,763	24,233	18,680
R-squared	0.021	0.020	0.007	0.011	0.002	0.020	0.027	0.030	0.028

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Zaradi vavčerjev samostojni podjetniki povečajo produktivnost od obdobja tik pred dodelitvijo ukrepa na prvo leto s sredstvi ukrepa. Ta učinek je najmočnejši v drugem letu po prejemu vavčerja in se kumulativno ohranja drugo, tretje in četrto leto po prejemu spodbude.

Tudi za dodano vrednost opazimo statistično značilna in velika povečanja v kratkem obdobju celotnem obdobju in tudi razlike v povprečnih ravneh pred prejemom in po prejemu. Porast opazimo v prvem letu in tudi kumulativno ga statistično lahko potrdimo le za prvo leto.

Tabela 4.23a: Učinek na dodano vrednost samostojnih podjetnikov

	FE	FD	LD
DP_ba	1.804e+06*** (555,182)	660,122* (337,841)	1.418e+06*** (508,240)
prodaja	0.102*** (0.0252)	0.103*** (0.0213)	0.160*** (0.0242)
emp	3.365e+06*** (336,692)	2.328e+06*** (403,619)	922,095 (616,551)
avgwage	0.910** (0.354)	0.264 (0.207)	1.061*** (0.270)
k_l	-0.0612*** (0.0233)	-0.0882*** (0.0286)	-0.0371*** (0.0135)
va_l	2.014*** (0.193)	1.555*** (0.125)	0.805*** (0.0838)
Constant	-7.402e+06*** (729,295)	234,876*** (54,975)	310,274** (150,603)
Observations	37,932	36,574	21,976
Number of id	22,185		
R-squared	0.598	0.449	0.669

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.23b: Razlika v ravneh dodane vrednosti samostojnih podjetnikov

VARIABLES	(1) F.VA	(2) F2.VA	(3) F3.VA	(4) F4.VA
DP_	3.614e+06*** (724,618)	3.434e+06*** (901,748)	2.570e+06** (1.153e+06)	1.068e+06 (1.191e+06)
prodaja	0.0749*** (0.00107)	0.0828*** (0.00139)	0.0822*** (0.00180)	0.0910*** (0.00220)
emp	3.976e+06*** (24,920)	3.492e+06*** (31,211)	3.638e+06*** (40,015)	3.421e+06*** (46,018)
avgwage	0.467*** (0.0870)	1.000*** (0.111)	0.724*** (0.147)	0.591*** (0.156)
k_l	0.141*** (0.00970)	0.153*** (0.0125)	0.103*** (0.0167)	0.107*** (0.0169)
va_l	1.833*** (0.0336)	1.559*** (0.0423)	1.587*** (0.0561)	1.324*** (0.0581)
age	-869,125*** (74,102)	-2.307e+06*** (109,491)	-3.757e+06*** (176,728)	-3.070e+06*** (242,003)
Doldfirm	-3.020e+06*** (468,783)	1.376e+06** (608,323)	3.589e+06*** (832,752)	1.663e+06* (931,247)
Constant	-2.080e+06*** (441,651)	2.276e+06*** (571,197)	6.382e+06*** (776,835)	5.891e+06*** (859,521)
Observations	34,532	29,763	24,233	18,680
R-squared	0.768	0.682	0.619	0.622

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.23.c: Medletne spremembe v dodani vrednosti in kumulativne spremembe po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1) DIDVA_0	(2) DIDVA_1	(3) DIDVA_2	(4) DIDVA_3	(5) DIDVA_4	(1) CUMVA_1	(2) CUMVA_2	(3) CUMVA_3	CU
DP_	554,508 (473,852)	1.028e+06* (564,211)	699,170 (625,099)	71,368 (677,124)	289,109 (750,192)	1.028e+06* (564,211)	1.127e+06 (792,744)	905,289 (1.067e+06)	;
prodaja	0.0116*** (0.000692)	0.00613*** (0.000830)	0.00333*** (0.000963)	0.00541*** (0.00106)	0.00253* (0.00139)	0.00613*** (0.000830)	0.0105*** (0.00122)	0.0120*** (0.00167)	0.0
emp	283,969*** (16,198)	69,155*** (19,404)	-286,733*** (21,652)	-28,062 (23,515)	-410,843*** (28,968)	69,155*** (19,404)	-269,951*** (27,438)	-131,726*** (37,030)	-39
avgwage	-0.469*** (0.0563)	-0.158** (0.0677)	0.300*** (0.0771)	-0.290*** (0.0865)	-0.000387 (0.0982)	-0.158** (0.0677)	0.282*** (0.0977)	0.0329 (0.136)	0.
k_l	-0.132*** (0.00639)	0.0766*** (0.00755)	0.0167* (0.00864)	-0.0251** (0.00979)	0.0172 (0.0106)	0.0766*** (0.00755)	0.0959*** (0.0110)	0.0487*** (0.0154)	0.0
va_l	0.750*** (0.0218)	-0.432*** (0.0262)	-0.195*** (0.0293)	-0.115*** (0.0329)	-0.230*** (0.0366)	-0.432*** (0.0262)	-0.676*** (0.0372)	-0.691*** (0.0519)	-0
age	-770,360*** (47,974)	-689,304*** (57,698)	-1.410e+06*** (75,971)	-1.844e+06*** (103,901)	-516,099*** (152,418)	-689,304*** (57,698)	-2.154e+06*** (96,256)	-3.628e+06*** (163,543)	-2.75
Doldfirm	-286,584 (330,852)	2.102e+06*** (365,010)	4.393e+06*** (422,775)	4.091e+06*** (489,844)	1.184e+06** (587,176)	2.102e+06*** (365,010)	6.562e+06*** (534,788)	9.268e+06*** (770,625)	6.97
Constant	1.009e+06*** (335,099)	3.443e+06*** (343,884)	3.770e+06*** (397,199)	4.736e+06*** (457,377)	1.705e+06*** (542,246)	3.443e+06*** (343,884)	7.579e+06*** (502,150)	1.133e+07*** (718,880)	1.00
Observations	35,662	34,532	29,715	24,197	18,647	34,532	29,763	24,233	
R-squared	0.079	0.022	0.022	0.017	0.026	0.022	0.034	0.032	

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.24a: Učinek na kapitalno intenzivnost samostojnih podjetnikov

	FE	FD	LD
DP_ba	1.674e+06*** (434,974)	1.587e+06*** (335,791)	2.747e+06*** (660,056)
prodaja	-0.00263 (0.00315)	-0.00687** (0.00308)	-0.00811 (0.00513)
emp	-413,253*** (73,293)	-574,088*** (97,487)	-180,462 (119,217)
avgwage	-0.397*** (0.150)	-0.168 (0.137)	-0.576 (0.512)
va_1	0.772*** (0.0828)	0.600*** (0.0533)	1.206** (0.509)
Constant	2.916e+06*** (338,735)	44,246 (33,196)	114,618 (289,598)
Observations	37,932	36,574	21,976
Number of id	22,185		
R-squared	0.099	0.076	0.116

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.24b: Razlika v ravneh kapitalne intenzivnosti samostojnih podjetnikov

VARIABLES	(1) F.k_1	(2) F2.k_1	(3) F3.k_1	(4) F4.k_1
DP_	138,902 (880,886)	379,757 (1.342e+06)	1.131e+06 (1.562e+06)	2.589e+06*** (835,005)
prodaja	0.0154*** (0.00130)	0.0341*** (0.00207)	0.0393*** (0.00244)	0.0175*** (0.00154)
emp	191,061*** (30,294)	77,908* (46,433)	138,679** (54,228)	115,331*** (32,274)
avgwage	-0.212** (0.106)	-0.392** (0.165)	-0.384* (0.200)	0.434*** (0.109)
k_1	0.902*** (0.0118)	0.979*** (0.0185)	1.056*** (0.0226)	0.760*** (0.0119)
va_1	0.173*** (0.0409)	0.0468 (0.0629)	-0.116 (0.0760)	0.143*** (0.0408)
age	-205,950** (90,082)	155,422 (162,891)	683,668*** (239,500)	-131,108 (169,723)
Doldfirm	-125,599 (569,879)	-859,915 (905,009)	2.323e+06** (1.129e+06)	715,045 (653,107)
Constant	-112,710 (536,895)	-779,525 (849,776)	-1.181e+06 (1.053e+06)	80,348 (602,804)
Observations	34,532	29,763	24,233	18,680
R-squared	0.206	0.136	0.137	0.282

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 4.24.c: Medletne spremembe v zaposlenosti in kumulativne spremembe po metodi multidimenzionalne paritve s tolerancami

VARIABLES	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)
	DIDk_1_0	DIDk_1_1	DIDk_1_2	DIDk_1_3	DIDk_1_4	CUMk_1_1	CUMk_1_2	CUMk_1_3	CUMk_1_4
DP_	1.343e+06* **	-282,520	649,810	744,204	781,610 (552,79)	-282,520	286,400 (1.339e+0	1.345e+06 (1.560e+0	1.630e+0 6*
prodaja	(248,509)	(880,286) 0.0148**	(603,306)	(465,32)	1)	(880,286)	6)	6)	(842,703) 0.0162**
	-0.000398 (0.000363)	* (0.00130)	0.0175*** (0.00093)	0.000317 (0.00072)	0.00102 (0.0010)	* (0.0013)	* (0.00206)	0.0397*** (0.0024)	* (0.0016)
emp	-4,516 (8,506)	189,839* ** (30,324)	139,067** * (20,935)	37,508** (16,184)	31,594 (21,380)	189,839* ** (30,324)	77,809* (46,433)	138,820** (54,234)	115,971* ** (32,624)
avgwage	-0.0518* (0.0296)	-0.211** (0.106)	-0.1000 (0.0745)	0.0806 (0.0596)	* (0.0725)	-0.211** (0.106)	-0.390** (0.165)	-0.388* (0.200)	0.433*** (0.111)
va_1	0.143*** (0.0105)	0.0363 (0.0374)	0.0673*** (0.0258)	0.0443** (0.0203)	0.0648* ** (0.0240)	0.0363 (0.0374)	0.0165 (0.0571)	-0.0308 (0.0679)	-0.236*** (0.0366)
age	-33,496 (25,174)	-171,731* (90,076)	* (73,307)	-24,177 (71,380)	* (112,39)	-171,731* (90,076)	167,419 (162,557)	* (239,093)	17,675 (171,403)
Doldfirm	-181,383 (173,322)	-407,951 (569,422)	58,922 (407,901)	280,352 (336,528)	508,501 (432,98)	-407,951 (569,422)	-928,343 (903,053)	2.154e+06 * (1.127e+0	150,067 (659,589)
Constant	-137,702 (175,576)	142,798 (536,539)	-529,370 (383,665)	279,169 (314,499)	335,782 (399,94)	142,798 (536,539)	-735,642 (848,922)	1.293e+06 (1.052e+0	522,611 (608,944)
Observatio ns	35,662	34,532	29,715	24,197	18,647	34,532	29,763	24,233	18,680
R-squared	0.007	0.015	0.015	0.001	0.002	0.015	0.020	0.027	0.027

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tudi za kapitalsko intenzivnost ugotovimo, da značilno poraste v obdobju od tik pred prejemom do leta po prejemu, poveča se povprečna raven po prejemu, največji učinek pa je v razliki od začetka do konca opazovanja. V medletnih spremembah največje povečanje opazno v prvem letu, kumulativno pa lahko potrdimo povečanje kapitalske intenzivnosti štiri leta po prejemu spodbude.

4.3. ZAKLJUČKI

Čeprav so vavčerske spodbude v obdobju 2004-2009 najpogosteje uporabljena vrsta spodbude na področju spodbujanja konkurenčnosti, ekonomska politika razpolaga z omejenimi ocenami učinkov. Kljub zavedanju omejitev in heterogenosti vavčerskih spodbud smo z analizo želeli podati prvo celovito kvantitativno oceno učinkov sredstev namenjenih vavčerske spodbude na rast in poslovanje prejemnikov. Oceno ponuja vpogled v razliko v uspešnosti poslovanja za podjetja, ki so vavčerske spodbude prejela, v primerjavi z podjetji, ki spodbude niso prejela, vendar so po ostalih značilnostih prejemnikom vavčerskih spodbud podobna.

Med gospodarskimi družbami so sodeč po premijah učinki vavčerskih spodbud najbolj vidni v rasti zaposlovanja in kapitalske intenzivnosti. Kumulativni učinek prejemanja vavčerskih spodbud se med gospodarskimi družbami najmočneje kaže pri zaposlenosti in povprečni plači na zaposlenega. Učinki vavčerskih spodbud kažejo kratkoročno povečevanje zaposlenosti, medtem ko so učinki na plače bolj dolgoročni. Opazno je tudi povečanje skupne dodane vrednosti in povečanje prodaje, če vzamemo v ozir obdobje od začetka do konca opazovanja. Pri ostalih indikatorjih poslovanja ni značilnih učinkov. Vavčerske spodbude niso vplivale na izvozno intenzivnost in pospeševanje izvoza.

Učinki vavčerskih spodbud za samostojne podjetnike so po velikosti bolj izraziti in se najmočneje kažejo pri povečanju plač, pri prodaji, pri zaposlenosti, pa tudi pri produktivnosti in kapitalski intenzivnosti.

Sklepna ocena je, da so kvantitativni učinki vavčerskih spodbud v slovenskem podjetniškem sektorju kljub razmeroma nizkim vloženim sredstvom opaženi, vendar so razmeroma nizki in kratkotrajni (ob upoštevanju dejstev, da stroške podeljevanja vavčerjev v celoti zanemarimo). Pomembneje vplivajo na rast (začetek poslovanja) samostojnih podjetnikov, kakor gospodarskih družb. Ocenjujemo, da je tako cilj ukrepa- to je zagotoviti podporo v začetni fazi delovanja s.p. ali mikro podjetja, dosežen, še posebej, če upoštevamo višino vloženih sredstev po posameznem prejemniku.

5. SPODBUDE ZA INVESTICIJE V TEHNOLOGIJO IN R&R

Analiza učinkov spodbud za investicije v raziskave in razvoj (R&R) in tehnologijo je nastala v okviru Ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije 2006-2013: Evalvacija izvajanja politike podjetništva in konkurenčnosti v obdobju 2004-2009 s predlogi novih ukrepov in kazalnikov ter sprememb obstoječih ukrepov in kazalnikov.

Analiza spodbud v okviru spodbujanja konkurenčnosti je pokazala, da je število prejemnikov teh spodbud v preučevanem obdobju relativno veliko (tako za številom prejemnikov vavčerskih spodbud) in da prejemniki teh spodbud pogosto posegajo tudi po drugih oblikah spodbud. Prejemnike spodbud za investicije v R&R in tehnologijo smo analizirali na podlagi baze Ministrstva za gospodarstvo. Razpisi, ki so določali nabor podjetij za analizo učinkov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo vključujejo:

- JAVNI RAZPIS (JR) za odobritev neposrednih subvencij za nakup tehnološke opreme v letu 2006
- JR za povečanje konkurenčnosti malih, srednjih in velikih podjetij do 700 zaposlenih v letu 2005
- JR za spodbujanje investicij v nove tehnologije in produkte v letih 2004 in 2005
- JR za spodbujanje razvojnih investicij tehnološko usmerjenih malih in srednjih podjetij v letu 2004
- JR za spodbujanje uvajanja in nadgrajevanja celovitih sistemov stalnih izboljšav v letih 2004 in 2005 (Ur.l.RS, št. 10-11, dne 6.2.2004, (Ob-2104/04))
- Javni razpis Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte - RIP 09
- Javni razpis Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte - projekti 2008 (RIP 08)
- Javni razpis za sofinanciranje nakupa nove tehnološke opreme v letu 2007/2008
- Javni razpis za sofinanciranje nakupa nove tehnološke opreme za mikro, mala in srednje velika podjetja z najmanj 1 in največ 9 zaposlenimi v letu 2008
- P4 08 -JR za sofinanciranje nakupa nove tehnološke opreme v letu 2009
- P4 09 - JR za sofinanciranje nakupa nove tehnološke opreme v obdobju 2009-2011
- »NEPOSREDNE SPODBUDE ZA RAZISKOVALNO RAZVOJNE DEJAVNOSTI V PODJETJIH – PROJEKTI 2008« (Uradni list, št. 89 (Ob-3222708) dne 19.09.2008.

V obdobju od leta 2004 do leta 2009 smo med prejemniki spodbud za investicije v R&R in tehnologijo iz zgoraj navedenih razpisov v Sloveniji zabeležili 985 podjetij, nekatera tudi večkrat tako, da je skupaj zabeleženih 1071 prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo. Številna podjetja so poleg teh spodbud uporabila tudi različne druge oblike spodbud. Prejemniki spodbud za investicije v R&R in tehnologijo so v tem obdobju hkrati najpogosteje koristili vavčerske spodbude (359 prejemnikov), pa tudi spodbude za Inovacijsko okolje in mreženje (27 prejemnikov), razvoj človeških virov in mobilnost (12 prejemnikov), pa tudi spodbude na področju financiranja in internacionalizacije (49).

Spodnja preglednica povzema pregled ukrepov na področju spodbud za povečevanje investicij v tehnologijo in R&R ter prikazuje dinamiko ukrepov po letih in tudi po fazah posameznih procesov.

	Semenska faza	Startup faza	Razvoj in rast	Nadaljnja rast	Vrednost v mio SIT do 2004/MIO EUR od 2005
		tehnološki parki in podjetniški inkubatorji			150
				razvoj grozdov	600
			tehnološki centri		130
				tehnološke mreže	130
				Eureka	348
			mladi raziskovalci		200
skupaj 2004					3356 oz. 14 mio €
		Tehnološki parki in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov			150
		Razvoj in usposobitev TP			453
			Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
skupaj 2006					8253
		Razvoj in usposobitev TP			1000
			Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
skupaj 2006					12388
		Tehnološki parki, univerzitetni in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov			1,398.731
			Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
Skupaj 2007					
		Subjekti inovativnega okolja- evidenca A: tehnološki parki, univerzitetni in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov			700.000
		Sofinanciranje projektov izgradnje podjetniških inkubatorjev nacionalnega pomena in tehnoloških parkov nacionalnega pomena			11 mio
			Mobilnost visokokvalificiranega osebja		400.000
			Oblikovanje interdisciplinarnih skupin		4 mio
			Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
skupaj 2008					1100000
		Subjekti inovativnega okolja- evidenca A: tehnološki parki, univerzitetni in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov			900.000
		Podpora nacionalnemu sistemu inovacij (MVZT/ TIA)			3,5 mio
		Sofinanciranje projektov izgradnje podjetniških inkubatorjev nacionalnega pomena in tehnoloških parkov nacionalnega pomena			?
			Mobilnost visokokvalificiranega osebja		4 mio
			Oblikovanje interdisciplinarnih skupin		10 mio
			Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
skupaj 2009					1860000

Študija prikazuje učinke spodbud za investicije v R&R in tehnologijo na poslovanje podjetij v obdobju od 2004 do 2009, ne glede na druge posebnosti spodbud. Zanima nas, kako prejemanje spodbud vpliva na rast prodaje, rast zaposlovanja, rast dodane vrednosti, rast produktivnosti, rast povprečnih plač, rast kapitalne intenzivnosti, rast izvoza in na izvozno intenzivnost.

V analizi **ne raziskujemo posameznih oblik spodbud za investicije v R&R in tehnologijo ali razlik med njimi**, temveč nas zanima splošen učinek spodbud na uspešnost poslovanja v času po prejemu spodbude in predvsem razlika, ki so jo podjetja, ki so kakršnekoli spodbude za investicije v R&R in tehnologijo prejela v primerjavi s kar najbolj podobnimi/primerljivimi podjetji, ki takih spodbud niso prejela. Preverimo ali so spodbude za investicije v R&R in tehnologijo prejela potencialno uspešnejša podjetja, in tudi, kako uspešno so podjetja spodbude uporabila v svojem poslovanju. Ker nas posebej zanimajo razlike v času in kako dolgo trajajo učinki spodbud, preučevanje opravimo z dinamično analizo (opisano v tretjem poglavju) in preverjamo razlike v poslovanju že pred prejemom spodbud (s čimer posredno ugotavljamo uspešnost nosilcev ekonomske politike pri izbiranju prejemnikov spodbud) in učinke, ki se v rasti in poslovanju podjetij na ravni uveljavljenih izkazov o poslovanju pokažejo po prejemu spodbude in predvsem zaradi prejema spodbude.

Uspešnost in rast podjetij, ki so prejela pomoči, analiziramo na osnovi podatkov iz zaključnih računov v treh korakih: (i) s primerjavo kazalnikov poslovanja prejemnikov pomoči s celotno populacijo podjetij v panogah prejemnikov in (ii) z analizo uspešnosti podjetij, ki so prejela pomoči, tako da prejemnike pomoči primerjamo z njimi podobnimi podjetji iz iste panoge in istega leta z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) in (iii) še z metodo paritve.

Analizo opravimo ločeno najprej za gospodarske družbe, nato pa še za samostojne podjetnike. Nabor indikatorjev, s katerimi merimo učinke spodbud za investicije v R&R in tehnologijo na rast in poslovanje gospodarskih družb, vključuje: prihodke od prodaje, zaposlenost, vrednost izvoza, izvozno intenzivnost, dodano vrednost, produktivnost dela, velikost povprečnih plač in kapitalsko intenzivnost. Pri samostojnih podjetnikih učinke na rast in poslovanje spremljamo z enakimi indikatorji, zaradi nerazpoložljivih podatkov pa izpustimo oceno učinkov na rast izvoz in vpliv na izvozno intenzivnost. Ker so rezultati učinkov na samostojne podjetnike neznačilni jih ne prikazujemo posebej.

5.1. ANALIZA SPODBUD ZA INVESTICIJE V R&R IN TEHNOLOGIJO ZA GOSPODARSKE DRUŽBE

5.1.1. Obseg in število dodeljenih spodbud za investicije v R&R in tehnologijo za gospodarske družbe v razdobju 2004-2009

Iz primarnih podatkov Ministrstva za gospodarstvo (MG) je razvidno, da je bilo v obdobju od leta 2004 do leta 2010 med prejemniki spodbud za investicije v R&R in tehnologijo 985 podjetij, med katerimi so nekatere gospodarske družbe spodbude prejele tudi večkrat.⁴²

Tabela 5.0: Prejemniki spodbud za investicije v R&R in tehnologijo v obdobju od 2004 do 2009

Število podjetij z odobrenimi spodbudami po letih (v obdobju 2004-2010)	N	Delež	Delež kumulativno
0	66449	98,5%	98,5%
1	734	1,1%	99,6%
2	170	0,3%	99,9%
3	44	0,1%	99,9%
4	26	0,0%	100,0%
5	11	0,0%	100,0%
Skupaj prejemniki	985		
Skupaj vsa podjetja	67434	100%	

Vir. MG in lastni izračuni.

5.1.2. Poslovanje podjetij, ki so prejela spodbude v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči

Analizo prejemnikov sredstev začnemo s spremljanjem pomembnejših kazalnikov poslovanja od 5. leta pred prejemanjem pomoči do 5. leta po prejemu sredstev. Ker se z oddaljenostjo od leta črpanja pomoči število podjetij, ki so obstajala in za katere imamo na razpolago računovodske podatke, zmanjšuje, je temu primerno manjši tudi numerus, obenem pa zanesljivost ocen. Ker gre za populacijo prejemnikov in ne vzorec, smo v rezultate vključili 5. in 95. percentil in ne standardni odklon, kot je navada v primeru analize na vzorcih. Da bi ocenili dinamiko poslovanja, obravnavani kazalniki spremljajo rast podjetij (prodaja, dodana vrednost, število zaposlenih), produktivnost (dodana vrednost na zaposlenega), tehnološko intenzivnost (kapitalski količnik) in intenzivnost v znanju (povprečne plače) ter stopnjo internacionalizacije (vrednost izvoza in delež izvoza v prodaji).

⁴² Več o učinkih in vplivu večkratnih spodbud v poglavju 8.

Podatki kažejo, da se podjetja po prejemu spodbud za investicije v R&R in tehnologijo v povprečju kontinuirano razvijajo (v vseh preučevanih kazalcih razen kapitalske intenzivnosti) v prvih treh letih po prejemu spodbud (Tabele 5a-1h), po preteku treh let po prejemu spodbud, v četrtem in petem letu pa pri prodaji v povprečju zaznamo zmanjšanje vrednosti (kjer gre za vpliv krize za večino prejemnikov) Če upoštevamo razlike med panogami, pa so prejemniki spodbud glede na povprečna podjetja v panogi uspešnejši kot neprejemniki v celotnem obdobju (tako pred začetkom prejetanja spodbud kot tudi kasneje), vendar po prejemu pomoči v vseh preučevanih kazalcih poslovanja praviloma relativno povečajo prednost pred tekmeci v panogi.

Prejemniki spodbud so najbolj dinamično rastle glede na vrednost prodaje in izvoza, v zaposlenosti, v povprečni plači, dodani vrednosti, manjši pa je napredek v kapitalski intenzivnosti, produktivnosti dela in izvozni intenzivnosti.

Prihodke od prodaje so prejemniki v treh letih v povprečju povečali za 44%. Tudi relativno glede na povprečje panoge, prejemniki spodbud svojo prednost povečajo (Tabela 5a). V času prejema spodbude so prejemniki v povprečju 5,54- krat uspešnejši od povprečja v panogi, tri leta po prejemu pa imajo v povprečju 6,32 krat večje prihodke od prodaje in to prednost ohranijo in še povečajo tudi pet let po prejemu spodbude.

Tabele 5. 1 a-1h. Povprečne vrednosti izbranih kazalcev poslovanja prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo med gospodarskimi družbami od obdobja 5 let pred prejmom sredstev do 5. leta po prejemu sredstev

TABELA 5.1a: Čisti prihodki od prodaje

	Prihodki od prodaje (v EUR)				Prihodki od prodaje relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	11.254.841	83.012	53.413.454	1083	4,30	0,06	16,38	1083	t-5
t-4	12.407.916	94.425	58.838.257	1126	4,62	0,06	17,06	1126	t-4
t-3	13.641.646	102.157	59.672.843	1173	4,87	0,07	16,97	1173	t-3
t-2	15.124.458	132.803	66.349.524	1210	5,33	0,10	18,62	1209	t-2
t-1	16.402.020	242.973	70.939.743	1236	5,27	0,13	17,79	1236	t-1
t ₀	15.612.081	254.586	58.420.965	1237	5,54	0,14	18,92	1237	t ₀
t+1	16.933.254	271.841	72.608.913	1228	5,49	0,15	19,23	1228	t+1
t+2	16.359.723	343.219	72.191.621	855	5,42	0,18	18,44	855	t+2
t+3	22.550.075	513.149	100.567.518	569	6,32	0,27	21,76	569	t+3
t+4	16.733.788	572.630	75.947.254	503	6,24	0,26	21,07	503	t+4
t+5	16.264.480	484.468	60.090.135	285	7,67	0,39	23,88	285	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Prejemniki spodbud so v povprečju povečevali število zaposlenih prva tri leta po prejemu, od prejema do konca tretjega leta v povprečju zaposlenost naraste za 32%. Tudi relativno glede

na povprečje panoge prejemniki več zaposlujejo; v letu prejema še 4,7-krat več kot povprečja, tri leta po prejemu pa skoraj 6 krat več (Tabela 5.1.b). Tudi dodana vrednost raste povprečno narašča do tretjega leta po prejemu vavčerju, v treh letih se v povprečju poveča za 23%. V letu prejema imajo prejemniki 5,18-krat večjo dodano vrednost od povprečja v panogi, tri leta po prejemu 6,35-krat večjo (tabela 5.1.c). Povečanje produktivnosti je v povprečju bistveno skromnejše, prejemniki v povprečju ohranjajo višjo produktivnost do konca drugega leta, v tretjem letu se produktivnost v povprečju zniža in v četrtem in petem letu stagnira. Prejemniki imajo v letu prejema 1,5-krat višjo produktivnost od povprečja v panogi, po prejemu pa to prednost ohranijo prvi dve leti (Tabela 5.1.d.)

TABELA 5.1.b: Število zaposlenih

	Število zaposlenih				Število zaposlenih relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	143,2	0,8	701,0	1083	4,01	0,02	16,44	1083	t-5
t-4	141,3	1,0	663,0	1126	4,36	0,04	16,34	1126	t-4
t-3	137,3	1,0	590,5	1173	4,61	0,07	17,43	1173	t-3
t-2	137,0	1,8	613,0	1210	4,79	0,10	17,40	1209	t-2
t-1	137,5	2,5	597,7	1236	4,64	0,14	16,83	1236	t-1
t ₀	131,7	3,6	524,0	1237	4,77	0,20	15,75	1237	t ₀
t+1	133,5	4,3	590,5	1228	4,92	0,25	16,99	1228	t+1
t+2	133,8	4,9	561,1	855	4,91	0,22	17,48	855	t+2
t+3	174,4	7,0	855,0	569	5,94	0,38	18,97	569	t+3
t+4	138,0	6,8	605,4	503	5,93	0,41	17,93	503	t+4
t+5	146,0	6,0	672,4	285	7,22	0,53	20,08	285	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.1.c: Dodana vrednost

	Dodana vrednost (v EUR)				Dodana vrednost relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	3.943.177	15.411	14.591.496	1083	4,72	0,03	17,57	1083	t-5
t-4	4.151.235	14.860	14.158.534	1126	4,86	0,04	17,18	1126	t-4
t-3	4.394.329	25.868	15.494.926	1173	5,34	0,05	18,43	1173	t-3
t-2	4.723.293	43.745	16.001.486	1210	5,61	0,10	19,52	1210	t-2
t-1	5.088.445	78.605	17.390.527	1236	5,38	0,15	19,52	1236	t-1
t ₀	4.758.667	105.429	16.707.040	1237	5,18	0,18	19,30	1237	t ₀
t+1	5.116.149	112.949	18.164.509	1228	5,40	0,17	19,94	1228	t+1
t+2	5.020.522	140.615	17.342.635	855	5,25	0,25	19,04	855	t+2
t+3	6.883.066	262.289	26.161.630	569	6,35	0,37	21,12	569	t+3
t+4	5.117.572	237.903	19.351.895	503	6,27	0,33	19,56	503	t+4
t+5	4.909.765	165.736	20.013.887	285	7,82	0,47	23,31	285	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.1.d: Povprečna produktivnost dela (dodana vrednost na zaposlenega)

	Dodana vrednost na zaposlenega (v EUR)				Dodana vrednost na zaposlenega relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	30.947	7.347	60.065	1083	1,53	0,29	3,30	1083	t-5
t-4	31.982	9.391	63.582	1126	1,58	0,38	3,41	1126	t-4
t-3	31.661	10.082	69.604	1173	1,54	0,35	3,51	1173	t-3
t-2	35.370	13.167	69.702	1210	1,53	0,45	3,21	1210	t-2
t-1	37.915	14.757	76.217	1236	1,46	0,47	3,34	1236	t-1
t ₀	37.196	15.032	73.614	1237	1,49	0,52	3,15	1237	t ₀
t+1	36.420	15.176	71.796	1228	1,51	0,50	3,22	1228	t+1
t+2	37.719	15.545	77.064	855	1,50	0,53	3,32	855	t+2
t+3	38.920	16.728	71.846	569	1,34	0,53	3,06	569	t+3
t+4	38.199	14.812	65.577	503	1,38	0,49	2,92	503	t+4
t+5	40.039	12.929	64.360	285	1,43	0,42	2,84	285	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.1.e: Povprečni letni stroški za plače na zaposlenega

	Povprečna plača (v EUR)				Povprečna plača relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	14.646	5.190	27.119	1083	1,46	0,52	2,63	1083	t-5
t-4	15.848	6.983	28.095	1126	1,45	0,59	2,44	1126	t-4
t-3	16.847	7.678	30.957	1173	1,44	0,62	2,51	1173	t-3
t-2	18.253	9.791	32.073	1210	1,47	0,78	2,53	1209	t-2
t-1	20.058	11.272	33.742	1236	1,51	0,87	2,51	1236	t-1
t ₀	21.201	12.509	34.657	1237	1,52	0,90	2,58	1237	t ₀
t+1	22.069	12.968	37.028	1228	1,53	0,89	2,56	1228	t+1
t+2	22.214	13.390	36.000	855	1,50	0,88	2,59	855	t+2
t+3	23.258	14.382	38.371	569	1,54	0,94	2,57	569	t+3
t+4	23.797	14.630	37.092	503	1,54	0,93	2,54	503	t+4
t+5	24.895	15.527	39.464	285	1,58	1,01	2,54	285	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Rast pri prejemnikih spodbud opazimo tudi pri plačah (povprečni stroški za plače na zaposlenega), kjer v povprečju rastejo v celotnem opazovanem obdobju. Pet let po prejemu imajo prejemniki v povprečju 16% višjo povprečno plačo na zaposlenega, razlike glede na povprečje panoge pa prejemniki ne povečajo bistveno (od 1,52-krat na 1,58-krat več od

povprečja v panogi). Kapitalna intenzivnost se v povprečju za prejemnike ne povečuje (razen v četrtem letu), opazimo pa tudi zmanjševanje prednosti, če prejemnike primerjamo s povprečnim podjetjem v panogi (Tabela 5.1.e).

Prejemnikom spodbud naraščajo tudi prihodki od izvoza, prednost v vrednosti izvoza glede na povprečje panoge po prejemu spodbude raste po prvem letu. (Tabela 5.1.f). Izvozna intenzivnost prejemnikov spodbud po prejemu spodbud v povprečju stalno narašča, napram povprečju panoge pa prejemniki prednost v petih letih po prejemu spodbud prednost rahlo povečujejo (Tabela 5g-2h).

TABELA 5.1.f: Vrednost opredmetenih stalnih sredstev na zaposlenega

	Kapitalska intenzivnost (v EUR na zaposlenega)				Kapitalska intenzivnost relativno glede na povpr. panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	101.894	1.935	112.243	1083	1,24	0,04	3,21	1083	t-5
t-4	53.193	2.424	110.379	1126	1,29	0,05	3,11	1126	t-4
t-3	58.591	1.700	115.029	1173	1,33	0,04	3,35	1173	t-3
t-2	64.214	2.283	129.153	1210	1,37	0,06	3,52	1209	t-2
t-1	57.253	2.653	135.811	1236	1,31	0,07	3,55	1236	t-1
t ₀	70.828	3.670	178.099	1237	1,60	0,12	4,22	1237	t ₀
t+1	67.361	4.353	146.997	1228	1,49	0,13	3,60	1228	t+1
t+2	61.026	5.683	138.408	855	1,35	0,14	3,65	855	t+2
t+3	57.768	4.502	123.700	569	1,28	0,11	3,13	569	t+3
t+4	60.654	5.295	123.928	503	1,29	0,13	3,05	503	t+4
t+5	59.263	3.676	133.054	285	1,30	0,13	3,05	285	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.1.g: Vrednost izvoza

	Vrednost izvoza (v EUR)				Vrednost izvoza relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	7.611.380	0	34.193.190	1083	5,80	0,00	26,22	1083	t-5
t-4	8.434.251	0	37.785.069	1126	7,12	0,00	26,76	1126	t-4
t-3	9.429.778	0	38.310.628	1173	7,72	0,00	27,72	1173	t-3
t-2	10.445.243	0	44.650.309	1210	8,74	0,00	27,28	1209	t-2
t-1	11.466.738	0	45.067.601	1236	7,81	0,00	27,37	1236	t-1
t ₀	10.981.476	0	41.729.261	1237	8,36	0,00	28,65	1237	t ₀
t+1	12.165.477	0	49.657.820	1228	7,84	0,00	31,11	1228	t+1
t+2	11.622.012	0	49.240.527	855	8,08	0,00	32,11	855	t+2
t+3	16.581.973	0	78.868.302	569	8,30	0,00	36,87	569	t+3
t+4	11.758.734	0	63.428.476	503	8,70	0,00	39,69	502	t+4
t+5	11.272.684	0	53.830.746	285	10,04	0,00	46,33	285	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.1.h: Delež izvoza v celotnih prihodkih od prodaje

	Delež izvoza v celotni prodaji				Delež izvoza relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	37,0%	0,0%	92,7%	1061	2,37	0,00	7,84	1061	t-5
t-4	38,1%	0,0%	93,1%	1105	2,43	0,00	7,84	1105	t-4
t-3	38,6%	0,0%	93,6%	1155	2,46	0,00	7,79	1155	t-3
t-2	39,3%	0,0%	94,1%	1194	2,45	0,00	7,43	1194	t-2
t-1	40,3%	0,0%	94,8%	1231	2,42	0,00	7,29	1231	t-1
t ₀	40,3%	0,0%	95,1%	1235	2,33	0,00	7,31	1235	t ₀
t+1	40,9%	0,0%	95,4%	1228	2,32	0,00	6,83	1228	t+1
t+2	43,2%	0,0%	95,8%	854	2,38	0,00	7,00	854	t+2
t+3	46,9%	0,0%	96,1%	569	2,47	0,00	7,00	569	t+3
t+4	46,6%	0,0%	96,3%	503	2,47	0,00	6,88	502	t+4
t+5	47,0%	0,0%	96,3%	285	2,63	0,00	7,52	285	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

5.1.3. Analiza poslovanja podjetij s spodbudami za investicije v R&R in tehnologijo z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) in z metodo paritve

V nadaljevanju primerjamo prejemnike spodbud za investicije v R&R in tehnologijo z njim podobnimi podjetji iz iste panoge in istega leta. To storimo v prvem koraku z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) (glej poglavje 3). Pri Bernard&Jensen premijah izračunamo, za koliko se razlikujejo prejemniki od neprejemnikov v izbranem kazalniku uspešnosti poslovanja v razdobju od 5 let pred do 5 let po letu prejema vavčerske spodbude. Kompozicija podjetij v posameznem letu se spreminja.

Tabela 5.2. prikazuje vrednosti regresijskega koeficienta β_1 za vsak preučevan indikator poslovanja posebej, pri čemer vrstica t_0 označuje leto prejema sredstev. Statistične razlike med prejemniki in neprejemniki ugotovimo pri prodaji, zaposlenosti, izvozni intenzivnosti, kapitalni intenzivnosti, produktivnosti dela in dodani vrednosti. Pri prodaji, zaposlenosti, dodani vrednosti, produktivnosti in kapitalni intenzivnosti prejemniki vavčerjev izstopajo že pred prejemom spodbude, v obdobju po prejemu sredstev pa beležijo dodatno izboljšanje premije nad njihovimi konkurenti neprejemniki spodbud v celotne preučevanem obdobju (v vseh petih letih po prejemu). Najvišje so premije v zaposlenosti (v letu prejema in naslednjem letu), sledijo v kapitalni intenzivnosti (v prvih treh letih) in prodaji, kjer premija minimalno narašča od prejema (ko prejemniki v povprečju prodajo 1,24 krat več) do tretjega leta (ko prejemniki v povprečju prodajo za 1,3 krat več).

TABELA 5.2: Bernard&Jensen premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo v času (logaritsmske absolutne vrednosti spremenljivk), 2000-2009

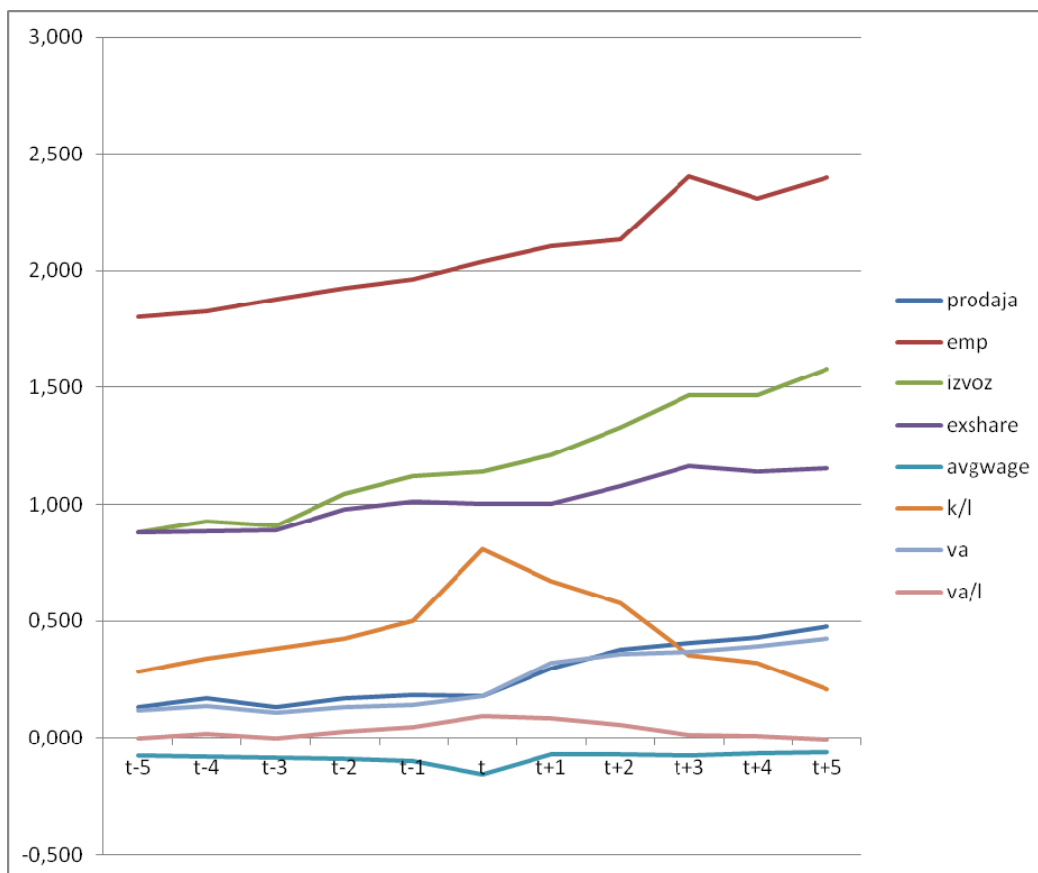
	Prodaja	Zaposlen.	Izvoz	Izv. Inten.	Povprečna plača	Kap. Inten.	Prod. dela	Dodana vrednost	
	prodaja	emp	izvoz	exshare	avgwage	k/l	va	va/l	
t-5	0,133	1,803	0,882	0,878	-0,077	0,283	0,118	0,000	t-5
t-4	0,169	1,829	0,927	0,885	-0,080	0,342	0,135	0,016	t-4
t-3	0,133	1,877	0,907	0,890	-0,086	0,382	0,109	0,000	t-3
t-2	0,168	1,927	1,047	0,981	-0,091	0,426	0,131	0,026	t-2
t-1	0,186	1,964	1,122	1,014	-0,099	0,501	0,143	0,048	t-1
t_0	0,179	2,039	1,138	1,004	-0,158	0,810	0,180	0,095	t
t+1	0,299	2,105	1,210	1,003	-0,071	0,672	0,320	0,083	t+1
t+2	0,376	2,135	1,331	1,080	-0,072	0,576	0,360	0,055	t+2
t+3	0,407	2,404	1,465	1,161	-0,077	0,354	0,369	0,015	t+3
t+4	0,431	2,309	1,466	1,138	-0,069	0,322	0,394	0,010	t+4
t+5	0,478	2,399	1,580	1,153	-0,063	0,207	0,427	-0,004	t+5

Opomba: odebeljene vrednosti označujejo statistično značilne ocene regresijskega koeficienta β_1 pri stopnji tveganja 5%.

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Premije postopno rastejo tudi v izvozni intenzivnosti.

Slika 5.1. Premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo med gospodarskimi družbami po metodi Bernard & Jensen (logaritsmske vrednosti)

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Da bi še boljše kontrolirali razlike med panogami izvedemo izračune premij še s pomočjo relativno izraženih kazalnikov, kjer za vsako leto in 3-mestno panogo izračunamo povprečje indikatorja in potem za vsako opazovanje izračunamo relativni odklon od pripadajočega povprečja. Vrednosti regresijskih koeficientov so prikazane v Tabeli 5.3, kjer smo namesto logaritmiranih vrednosti spremenljivk Y in L iz enačbe (1) uporabili relativne vrednosti le-teh, torej rY in rL . Vrednost koeficientov v tabeli sedaj interpretiramo na naslednji način: izraz $100 * \beta_1$ pomeni za koliko odstotnih točk je vrednost indikatorja višja v skupini prejemnikov sredstev. Na ravni prodaje (ki sicer premija za prejemnike raste) in izvoza (kjer trendno premija pada) ni statističnih razlik med prejemniki in neprejemniki. Prejemniki vavčerskih spodbud so v obdobju po letu črpanja pomoči uspeli ohranjati (statistično značilne večje) premije nad neprejemniki v zaposlenosti, plačah, kapitalni intenzivnosti, izvozni intenzivnosti in dodani vrednosti. Povečanje premij v zaposlenosti je prisotno do tretjega leta po prejemu, v produktivnosti dela pa v drugem letu po prejemu. Prejemniki niso ustvarili dodatne premije

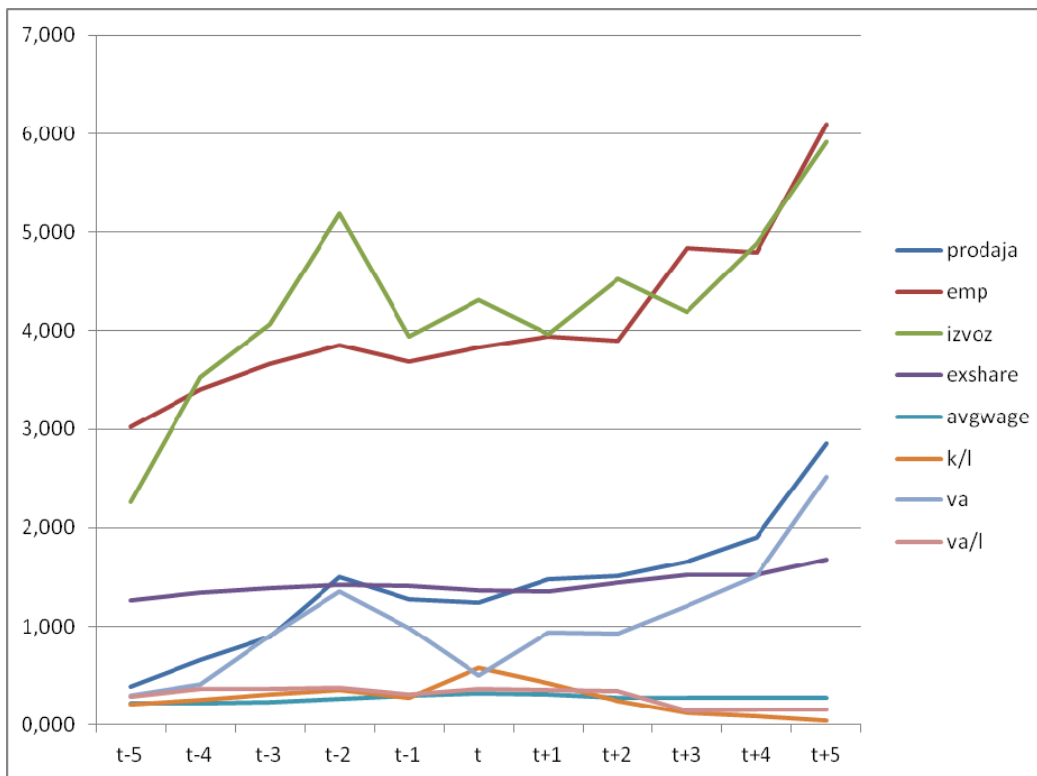
(glede na obdobje prejema) na področju izvozne intenzivnosti, povprečnih plač in produktivnosti.

TABELA 5.3: Bernard&Jensen premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo v času (relativne vrednosti spremenljivk), 2000-2009

	Rel. prodaja	Rel. zaposlen.	Izvoz	Izv. Inten.	Povprečna plača	Kap. Inten.	Prod. dela	Dodana vrednost	
	prodaja	emp	izvoz	exshare	avgwage	k/l	va	va/l	
t-5	0,391	3,027	2,257	1,266	0,221	0,213	0,304	0,288	t-5
t-4	0,664	3,404	3,525	1,344	0,227	0,257	0,408	0,363	t-4
t-3	0,898	3,667	4,063	1,389	0,232	0,313	0,903	0,363	t-3
t-2	1,503	3,851	5,186	1,418	0,271	0,352	1,358	0,379	t-2
t-1	1,278	3,685	3,940	1,413	0,300	0,279	0,989	0,311	t-1
t ₀	1,246	3,825	4,307	1,361	0,320	0,578	0,503	0,365	t
t+1	1,474	3,938	3,961	1,357	0,312	0,422	0,941	0,356	t+1
t+2	1,506	3,894	4,526	1,445	0,280	0,241	0,931	0,345	t+2
t+3	1,658	4,842	4,185	1,517	0,274	0,120	1,213	0,140	t+3
t+4	1,900	4,796	4,882	1,518	0,273	0,086	1,506	0,156	t+4
t+5	2,861	6,099	5,915	1,679	0,281	0,046	2,515	0,160	t+5

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Slika 5.2. Premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo med gospodarskimi družbami po metodi Bernard&Jensen (relativne vrednosti spremenljivk)

5.1.4. Analiza učinkov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo z metodami paritve

V zadnjem delu analize predstavljamo rezultate metode paritve, kjer smo izvedli paritev na podlagi enake verjetnosti ali tako imenovani »propensity score matching« (PSM) ter »coarsened exact matching« (CEM) analizo. Pri tej vrsti paritvene analize vsakemu prejemniku pomoči v letu t_0 dodelimo množico njemu kar se da podobnih podjetij na podlagi postopka delitve vsake od izbranih spremenljivk na razrede, znotraj katerih potem poteka paritev. Paritev je bila izvedena na podlagi naslednjih spremenljivk: 2-mestna panoga, leto, starost, prodaja, zaposlenost in dodana vrednost na zaposlenega. Za prve tri kriterije smo predpisali paritev brez tolerance (podjetja znotraj iste panoge, istega leta in enake starosti), za ostale spremenljivke pa smo določili razrede, določene s percentilnimi vrednostmi posamezne spremenljivke (20 razredov oz. 5% percentili). Regresijske analize smo v naslednjem koraku izvajali le na prejemnikih in v CEM proceduri izbranih kontrolnih podjetjih, s čimer smo med seboj primerjali samo zelo podobna podjetja v času dodelitve sredstev, nato pa spremljali spremembe v naslednjih letih. Poleg tega smo v regresijah opazovanja obtežili z analitičnimi utežmi, ki jih je določila procedura metode CEM, s čimer smo dosegli uravnotežen vzorec subvencioniranih in kontrolnih podjetij.

Tabela 5.4.: Učinki na poslovne indikatorje zaradi spodbude za investicije v R&R in tehnologijo; učinek v prvem letu po prejemu (FD), povprečni učinek v obdobju pred prejemanjem in po prejemanju (fiksni učinek, FE), in učinek od začetka do konca opazovanja (LD) po metodi paritve (CEM)

	V EUR		
	FE	FD	LD
prodaja	83,05	-93,33	1916,3
zaposlenost (št. zap)	3.513	-1.250	-3.499
izvoz	264,78	167,71	698,35
delež izvoza v prodaji	0,016	0,001	0,063
kapitalska intenzivnost	7,76	20,54	4,68
povprečna plača	1575	-42,92	-5795,83
produktivnost dela	817,08	-3750,41	642,5
dodana vrednost	188,00	70,58	440,4

Vir: Lastni izračuni, paritev CEM.

Kumulativni učinek prejemanja spodbud se med gospodarskimi družbami najmočneje kaže pri prodaji in povprečni plači na zaposlenega (usposabljanje).

Tabela 5.5.: Medletne spremembe v prodaji in kumulativne spremembe v prodaji po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM V 1000 SIT	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR
DID0	137,094*	132,307	-331.675	-0,99	1.226	17.671	5,4
DID1	-129,366**	151,689	752.207	2,38	1.216	543.815	4,7
DID2	-29,343	-126,086	489.761	1,42	849	725.388	26,6
DID3	44,635	-230,764*	-19.794	-0,05	567	267.076	37,3
DID4	9,066	57,033	-806.271	-1,61	500	-693.592	-65,9
CUM1	-129,366**	151,689	752.207	2,38	1.216	543.815	4,7
CUM2	-16,705	26,312	985.398	1,64	848	1.240.219	19,9
CUM3	11,585	-203,223**	1.377.543	1,33	566	1.846.940	55,0
CUM4	-6,033	-146,267	-569.100	-0,48	501	15.809	-72,7

Opomba: Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 5.6.: Medletne spremembe v zaposlenosti in kumulativne spremembe v zaposlenosti po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR
DID0	-0.151	0.899	-1,67	-1,54	1.226	0,1	-0,01
DID1	2.334**	3.740***	2,36	1,92	1.216	2,0	0,12
DID2	2.360**	2.156*	0,10	0,07	849	1,0	0,05
DID3	1.597	1.531	-3,63	-1,90	567	0,0	-0,08
DID4	1.387	1.544	-7,85	-3,56	500	-5,3	-0,38
CUM1	2.334**	3.740***	2,36	1,92	1.216	2,0	0,12
CUM2	4.613***	5.704***	3,07	1,43	848	2,8	0,19
CUM3	8.865***	11.29***	0,01	0,00	566	2,8	0,15
CUM4	10.01***	12.26***	-6,16	-1,83	501	-3,2	-0,12

Opomba: Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 5.7.: Medletne spremembe v izvozni intenzivnosti in kumulativne spremembe v deležu izvoza v prodaji po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR
DID0	7.57e-05	-0.00229	0,02%	0,05	1.226	-0,17%	-0,02%
DID1	0.00129	0.00249	0,44%	1,31	1.216	0,56%	0,01%
DID2	0.0128**	0.0125**	1,15%	3,14	849	0,84%	0,02%
DID3	0.00414	0.00192	0,14%	0,33	567	0,11%	0,03%
DID4	0.00486	0.00185	-0,07%	-0,16	500	-0,03%	-0,03%
CUM1	0.00129	0.00249	0,44%	1,31	1.216	0,56%	0,01%
CUM2	0.0134**	0.0137*	1,55%	3,16	848	1,50%	0,03%
CUM3	0.0259***	0.0210**	2,29%	3,45	566	1,99%	0,06%
CUM4	0.0311***	0.0200	2,40%	3,20	501	2,04%	0,05%

Opomba: Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 5.8.: Medletne spremembe v izvozu in kumulativne spremembe v izvozu po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM v 1000 SIT	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR
DID0	102,823*	10,938	108.801	0,40	1.226	184.006	12,93
DID1	-99,407**	-29,774	864.703	3,46	1.216	566.659	12,24
DID2	-8,834	16,848	390.489	1,25	849	622.243	15,19
DID3	28,196	18,174	-70.240	-0,18	567	125.929	19,06
DID4	30,757	-19,110	-542.564	-1,20	500	-488.269	-49,91
CUM1	-99,407**	-29,774	864.703	3,46	1.216	566.659	12,24
CUM2	-32,751	3,894	927.498	1,83	848	1.209.381	15,16
CUM3	-1,245	1,922	1.316.002	1,48	566	1.788.771	36,45
CUM4	-6,732	-34,094	283.023	0,28	501	724.115	-41,57

Opomba:* Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 5.9.: Medletne spremembe v povprečni plači in kumulativne spremembe v povprečni plači v prodaji po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM v 1000 SIT	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR
DID0	87.28**	75.21	2.049	16,79	1.226	776	0,06
DID1	-26.85	-53.64	644	6	1.216	311	0,02
DID2	-17.18	1.923	623	5,36	849	412	0,03
DID3	-46.24	39.35	353	2,59	567	290	0,04
DID4	41.28	29.91	767	5,3	500	376	0,02
CUM1	-26.85	-53.64	644	6,00	1.216	311	0,02
CUM2	-23.51	-46.67	1.007	6,56	848	653	0,06
CUM3	-61.48	12.51	1.890	9,20	566	1.236	0,11
CUM4	-53.31	16.02	2.052	8,85	501	1.163	0,10

Opomba: *Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 5.10: Medletne spremembe v kapitalski intenzivnosti in kumulativne spremembe v kapitalski intenzivnosti po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM v 1000 SIT	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR
DID0	4,116***	2,802***	14.541	3,02	1.226	9.594	0,196
DID1	-621.5	-3,438***	-4.734	-0,58	1.216	-7.577	0,041
DID2	-1,509	-1,402	-5.318	-0,58	849	-5.526	-0,290
DID3	-1,066	-1,020	-13.839	-1,63	567	-8.764	-1,526
DID4	-7,663	-6,895	8.484	0,88	500	7.788	0,176
CUM1	-621.5	-3,438***	-4.734	-0,58	1.216	-7.577	0,041
CUM2	-2,818**	-3,000**	-11.203	-1,20	848	-8.819	-0,270
CUM3	-6,021	-3,094	-29.335	-2,03	566	-16.432	-2,000
CUM4	-13,457**	-7,147	-31.813	-1,94	501	-9.786	-1,056

Opomba: * Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Na daljši rok (v obdobju pet let od prejema pa do pet let po prejemu spodbude) so potrjeni pozitivni učinki na prodajo, povprečno plačo na zaposlenega, skupno ustvarjeno dodano vrednost in povečanje ravni izvoza, na krajši rok pa so potrjeni učinki na kapitalsko intenzivnost, kjer se opazi vpliv v letu prejema sredstev.

Tabela 5.11: Medletne spremembe v produktivnosti dela in kumulativne spremembe v produktivnosti dela po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM v 1000 SIT	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR
DID0	49.52	-85.85	2.843	1,80	1.226	387	0,04
DID1	262.1	-478.1*	-1.191	-0,65	1.216	-1.833	0,02
DID2	115.3	-361.8	2.232	1,34	849	832	0,05
DID3	469.6	300.8	-1.838	-0,79	567	778	0,01
DID4	-1,510	-1,124	1.024	0,39	500	374	-0,04
CUM1	262.1	-478.1*	-1.191	-0,65	1.216	-1.833	0,02
CUM2	28.01	-646.1*	1.731	0,98	848	693	0,12
CUM3	184.5	-272.3	1.362	0,53	566	2.367	0,18
CUM4	-1,561	-1,290	3.527	1,27	501	2.462	0,17

Opomba: *Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 5.12: Medletne spremembe v dodani vrednosti in kumulativne spremembe v dodani vrednosti dela po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM v 1000 SIT	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR
DID0	17,823	-2,331	-47.918	-0,61	1.226	50.868	6,01
DID1	16,962	36,232**	245.378	2,58	1.216	145.539	9,27
DID2	18,889	28,046*	202.498	1,69	849	230.419	10,77
DID3	9,428	10,081	-22.594	-0,21	567	75.351	9,88
DID4	16,391	15,162	-218.112	-1,79	500	-185.410	-19,80
CUM1	16,962	36,232**	245.378	2,58	1.216	145.539	9,27
CUM2	41,666**	63,238***	471.557	2,37	848	444.369	23,56
CUM3	63,680***	101,571***	641.911	2,16	566	665.698	42,41
CUM4	80,296***	109,610***	242.819	0,93	501	337.451	8,84

Opomba: *Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Pri samostojnih podjetnikih (tudi zaradi manjšega vzorca) ne najdemo statistično značilnih učinkov, zato obsežnih izračunov ne prikazujemo.

5.2. Primerjava razpisov z ESRR in razpisov brez ESRR

V nadaljevanju preučujemo morebitne razlike v učinkih zaradi soudeležbe evropskih sredstev v spodbudah za investicije v R&R in tehnologijo. Eno od raziskovalnih vprašanj, ki je bilo v raziskavi dodano s strani naročnika tekom raziskovanja je namreč bilo, kakšne so razlike v poslovanje podjetij, če v spodbudah sodeluje ESRR. Sodelujejo v ta namen prikazujemo rezultate poslovanja za dve skupini podjetij; najprej za podjetja, kjer v spodbudah za investicije v R&R in tehnologijo ESRR ni bil udeležen (Tabele 5.13.1.a-1.h), nato pa še za podjetja, ki so prejela spodbude tudi s strani ESRR (Tabele 5.14.1.a-1.h). V obeh skupinah gre za različni nabor (vzorci) podjetij.

Poleg prikaza poslovanja za oba različna vzorca prikazujemo tudi izračun premij po vzoru Bernard & Jensen (1999) za obe skupini podjetij, v tabelah 5.15 in 5.16 za podjetja s spodbudami s soudeležbo ESRR, v tabelah 5.17 in 5.18 pa za podjetja brez soudeležbe ESRR.

Morebitne razlike v učinkih spodbud za investicije v R&R in tehnologijo zaradi soudeležbe ESRR smo preverjali tudi v izračunih z uporabo metode paritve, kjer smo v CEM metodi posebej kontrolirali učinek soudeležbe ESRR. V večini opravljenih izračunov se ni pokazal kot statistično značilen, zato v splošnem ne moremo govoriti, da so učinki spodbud s strani ESRR drugačni kakor učinki spodbud, kjer ESRR ne sodeluje.

Edino razliko med evropskimi in drugimi razpisi, ki se je pokazala kot statistično značilna v celotnem obdobju po prejemu spodbude, je mogoče opaziti pri vplivu na zaposlenost. Spodbude s strani ESRR statistično značilno zmanjšujejo učinek spodbud za investicije v R&R in tehnologijo na zaposlenost prejemnikov.

V posameznih letih je bil ugotovljen statistično značilen vpliv še pri nekaterih učinkih: v prvem letu po prejemu pomoči je bil ugotovljen pozitiven vpliv na kapitalsko intenzivnost, produktivnost in dodano vrednost. Soudeležba s strani ESRR je torej prispevala k povečanju kapitalске intenzivnosti, produktivnosti in dodane vrednosti v prvem letu po prejemu pomoči.

5.2.1. Uspešnost podjetij, ki so prejela spodbude v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči brez ESRR

Tabela 5. 13 .1.a-1h. Povprečne vrednosti izbranih kazalcev poslovanja prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo s strani ESRR med gospodarskimi družbami od obdobja 5 let pred prejemanjem sredstev do 5. leta po prejemu sredstev

TABELA 5.13.1.a: Čisti prihodki od prodaje

	Prihodki od prodaje (v EUR)				Prihodki od prodaje relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	9.661.188	67.831	35.479.123	894	3,98	0,04	15,64	894	t-5
t-4	10.658.655	78.142	39.386.342	933	4,07	0,04	15,23	933	t-4
t-3	11.848.782	80.170	39.612.999	976	4,20	0,05	16,18	976	t-3
t-2	13.228.751	124.387	46.319.479	1006	4,55	0,08	17,06	1005	t-2
t-1	14.172.534	210.816	47.988.650	1028	4,51	0,10	17,06	1028	t-1
t ₀	12.545.155	236.843	42.146.553	1030	4,66	0,13	17,96	1030	t ₀
t+1	13.617.080	253.697	52.996.161	1022	4,79	0,13	18,39	1022	t+1
t+2	11.400.058	288.896	38.218.336	651	4,61	0,15	16,86	651	t+2
t+3	16.431.990	504.377	70.522.450	370	5,90	0,24	20,62	370	t+3
t+4	15.673.923	552.842	71.357.036	364	6,24	0,26	20,58	364	t+4
t+5	14.873.681	450.184	50.909.698	202	7,62	0,40	23,87	202	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.13.1.b: Število zaposlenih

	Število zaposlenih				Število zaposlenih relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	117,0	0,4	499,0	894	3,65	0,02	16,44	894	t-5
t-4	115,0	0,8	489,0	933	3,67	0,04	16,09	933	t-4
t-3	112,7	1,0	462,8	976	3,96	0,05	17,22	976	t-3
t-2	112,4	1,5	460,0	1006	4,13	0,09	16,21	1005	t-2
t-1	113,5	2,2	472,0	1028	4,23	0,13	15,00	1028	t-1
t ₀	107,2	3,0	426,7	1030	4,33	0,17	14,59	1030	t ₀
t+1	108,6	4,0	453,0	1022	4,53	0,22	15,84	1022	t+1
t+2	97,8	4,4	336,0	651	4,26	0,20	14,99	651	t+2
t+3	139,4	6,5	611,2	370	5,51	0,34	18,97	370	t+3
t+4	130,8	6,5	587,5	364	5,93	0,38	17,23	364	t+4
t+5	147,1	6,0	629,1	202	7,35	0,65	22,51	202	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na

povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).
Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.13.1.c: Dodana vrednost

	Dodana vrednost (v EUR)				Dodana vrednost relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	3.350.626	9.940	10.674.633	894	4,37	0,02	17,57	894	t-5
t-4	3.477.356	12.072	10.955.479	933	4,02	0,03	16,43	933	t-4
t-3	3.708.697	13.549	11.545.685	976	4,30	0,04	17,76	976	t-3
t-2	4.041.361	39.672	12.534.422	1006	4,63	0,10	19,15	1006	t-2
t-1	4.430.951	69.488	12.787.469	1028	4,75	0,12	18,84	1028	t-1
t ₀	3.972.850	94.780	12.686.129	1030	4,73	0,15	18,59	1030	t ₀
t+1	4.244.905	92.447	14.644.187	1022	5,04	0,15	19,56	1022	t+1
t+2	3.698.916	119.258	12.714.455	651	4,69	0,18	18,97	651	t+2
t+3	5.397.142	223.606	17.964.839	370	6,03	0,35	21,80	370	t+3
t+4	5.156.831	226.440	14.853.551	364	6,34	0,32	21,12	364	t+4
t+5	4.805.888	165.736	18.625.985	202	7,97	0,48	25,25	202	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.13.1d: Povprečna produktivnost dela (dodana vrednost na zaposlenega)

	Dodana vrednost na zaposlenega (v EUR)				Dodana vrednost na zaposlenega relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	32.748	6.291	66.355	894	1,57	0,25	3,33	894	t-5
t-4	32.800	8.902	66.798	933	1,59	0,35	3,47	933	t-4
t-3	31.692	8.926	69.604	976	1,54	0,34	3,49	976	t-3
t-2	36.524	13.871	71.100	1006	1,54	0,46	3,18	1006	t-2
t-1	39.067	15.078	76.749	1028	1,44	0,46	3,24	1028	t-1
t ₀	38.468	15.484	74.378	1030	1,52	0,51	3,18	1030	t ₀
t+1	36.357	15.750	71.872	1022	1,51	0,52	3,29	1022	t+1
t+2	37.350	16.185	78.902	651	1,52	0,48	3,32	651	t+2
t+3	37.924	18.790	71.769	370	1,38	0,52	3,05	370	t+3
t+4	37.731	17.723	64.534	364	1,43	0,46	2,76	364	t+4
t+5	42.036	14.763	68.911	202	1,64	0,43	3,15	202	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega

glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.13.1.e: Povprečni letni stroški za plače na zaposlenega

	Povprečna plača (v EUR)				Povprečna plača relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	14.800	2.833	27.491	894	1,45	0,27	2,61	894	t-5
t-4	15.946	6.554	28.186	933	1,44	0,53	2,40	933	t-4
t-3	16.884	6.574	30.745	976	1,42	0,46	2,49	976	t-3
t-2	18.446	9.791	32.073	1006	1,47	0,77	2,52	1005	t-2
t-1	20.345	11.141	34.113	1028	1,50	0,87	2,47	1028	t-1
t ₀	21.505	12.649	34.997	1030	1,52	0,89	2,57	1030	t ₀
t+1	22.302	13.172	37.028	1022	1,53	0,87	2,59	1022	t+1
t+2	22.360	13.390	36.727	651	1,49	0,85	2,62	651	t+2
t+3	23.647	14.490	38.148	370	1,57	0,93	2,78	370	t+3
t+4	24.626	15.426	37.147	364	1,57	0,94	2,54	364	t+4
t+5	25.790	15.675	40.913	202	1,62	1,03	2,58	202	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.13.1.f: Vrednost opredmetenih stalnih sredstev na zaposlenega

	Kapitalska intenzivnost (v EUR na zaposlenega)				Kapitalska intenzivnost relativno glede na povpr. panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	53.152	1.731	126.995	894	1,23	0,03	3,30	894	t-5
t-4	53.092	1.602	111.147	933	1,29	0,04	3,20	933	t-4
t-3	59.916	1.362	115.029	976	1,33	0,03	3,50	976	t-3
t-2	66.768	1.953	130.779	1006	1,41	0,05	3,62	1005	t-2
t-1	58.567	2.625	143.326	1028	1,34	0,07	4,00	1028	t-1
t ₀	70.976	3.580	188.060	1030	1,57	0,11	4,26	1030	t ₀
t+1	61.901	3.755	160.571	1022	1,36	0,12	3,77	1022	t+1
t+2	57.287	5.721	154.613	651	1,28	0,14	3,77	651	t+2
t+3	48.095	3.823	132.607	370	1,14	0,10	3,13	370	t+3
t+4	49.717	5.218	129.147	364	1,13	0,11	3,05	364	t+4
t+5	63.721	3.676	157.599	202	1,39	0,13	3,65	202	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema vavčerske spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.13.1.g: Vrednost izvoza

	Vrednost izvoza (v EUR)				Vrednost izvoza relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	6.308.250	0	24.993.302	894	5,68	0,00	26,44	894	t-5
t-4	6.959.377	0	25.393.327	933	6,11	0,00	25,06	933	t-4
t-3	7.906.539	0	27.560.679	976	6,21	0,00	27,37	976	t-3
t-2	8.796.499	0	31.099.282	1006	6,57	0,00	25,06	1005	t-2
t-1	9.511.300	0	30.679.791	1028	5,73	0,00	25,80	1028	t-1
t ₀	8.330.237	0	27.696.486	1030	6,01	0,00	26,22	1030	t ₀
t+1	9.331.226	0	32.030.654	1022	6,07	0,00	29,13	1022	t+1
t+2	7.326.544	0	24.852.742	651	6,76	0,00	29,67	651	t+2
t+3	10.881.176	0	60.090.135	370	7,33	0,00	35,15	370	t+3
t+4	10.389.021	0	48.405.942	364	7,94	0,00	36,81	363	t+4
t+5	9.522.409	0	40.330.921	202	9,04	0,00	43,71	202	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.13.1.h: Delež izvoza v celotnih prihodkih od prodaje

	Delež izvoza v celotni prodaji				Delež izvoza relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	35,3%	0,0%	93,0%	874	2,38	0,00	8,05	874	t-5
t-4	36,5%	0,0%	92,8%	915	2,43	0,00	8,14	915	t-4
t-3	37,4%	0,0%	93,1%	959	2,44	0,00	7,79	959	t-3
t-2	38,2%	0,0%	94,4%	992	2,43	0,00	7,43	992	t-2
t-1	39,4%	0,0%	94,8%	1023	2,41	0,00	7,39	1023	t-1
t ₀	39,3%	0,0%	95,3%	1028	2,30	0,00	7,45	1028	t ₀
t+1	39,8%	0,0%	95,5%	1022	2,31	0,00	6,83	1022	t+1
t+2	42,0%	0,0%	95,9%	650	2,40	0,00	7,06	650	t+2
t+3	46,7%	0,0%	97,0%	370	2,48	0,00	6,91	370	t+3
t+4	47,0%	0,0%	96,7%	364	2,45	0,00	6,11	363	t+4
t+5	48,6%	0,0%	96,4%	202	2,65	0,00	7,52	202	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

5.2.2. Uspešnost podjetij, ki so prejela spodbude v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči s strani ESRR

Tabela 3.1 .2.a-2h. Povprečne vrednosti izbranih kazalcev poslovanja prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo s strani ESRR med gospodarskimi družbami od obdobja 5 let pred prejemom sredstev do 5. leta po prejemu sredstev

TABELA 5.14.1a: Čisti prihodki od prodaje

	Prihodki od prodaje (v EUR)				Prihodki od prodaje relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	18.793.069	294.195	91.804.373	189	5,83	0,21	18,03	189	t-5
t-4	20.864.192	299.666	97.229.177	193	7,31	0,23	19,36	193	t-4
t-3	22.524.065	314.130	109.330.663	197	8,20	0,27	22,39	197	t-3
t-2	24.472.905	280.287	116.841.930	204	9,19	0,21	23,94	204	t-2
t-1	27.420.815	431.126	114.338.174	208	9,04	0,35	26,39	208	t-1
t ₀	30.872.626	568.920	117.676.515	207	9,89	0,35	27,43	207	t ₀
t+1	33.385.357	677.779	131.864.463	206	8,96	0,33	27,43	206	t+1
t+2	32.186.884	750.672	129.778.000	204	7,97	0,32	24,66	204	t+2
t+3	33.925.413	662.331	153.563.679	199	7,11	0,32	29,25	199	t+3
t+4	19.509.251	580.124	102.653.981	139	6,24	0,25	21,76	139	t+4
t+5	19.649.316	556.159	118.093.807	83	7,79	0,33	24,12	83	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.14.b: Število zaposlenih

	Število zaposlenih				Število zaposlenih relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	267,0	3,0	959,0	189	5,69	0,23	17,43	189	t-5
t-4	268,2	3,0	994,0	193	7,68	0,20	17,43	193	t-4
t-3	259,3	3,9	1007,0	197	7,82	0,28	18,87	197	t-3
t-2	257,9	5,0	1007,0	204	8,06	0,30	19,77	204	t-2
t-1	255,7	6,4	1041,4	208	6,62	0,38	22,00	208	t-1
t ₀	253,9	7,5	1059,1	207	7,00	0,57	23,98	207	t ₀
t+1	256,8	7,7	1096,4	206	6,85	0,56	23,90	206	t+1
t+2	248,6	9,6	1069,6	204	6,96	0,61	20,77	204	t+2
t+3	239,5	9,5	1074,0	199	6,73	0,48	19,07	199	t+3
t+4	156,8	9,1	938,5	139	5,95	0,48	18,52	139	t+4
t+5	143,4	7,3	832,9	83	6,90	0,52	18,84	83	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.14.c: Dodana vrednost

	Dodana vrednost (v EUR)				Dodana vrednost relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	6.746.036	74.307	33.350.860	189	6,38	0,14	17,75	189	t-5
t-4	7.408.897	92.706	36.346.036	193	8,93	0,27	22,46	193	t-4
t-3	7.791.170	97.217	37.576.027	197	10,48	0,21	23,71	197	t-3
t-2	8.086.150	98.640	36.994.037	204	10,45	0,23	24,51	204	t-2
t-1	8.337.990	172.976	38.695.385	208	8,51	0,41	25,67	208	t-1
t ₀	8.668.761	230.341	40.214.972	207	7,41	0,53	31,84	207	t ₀
t+1	9.438.529	244.417	41.729.261	206	7,17	0,49	22,42	206	t+1
t+2	9.237.999	327.500	38.564.722	204	7,03	0,65	19,11	204	t+2
t+3	9.645.840	298.389	43.815.724	199	6,94	0,50	21,12	199	t+3
t+4	5.014.768	287.769	25.863.554	139	6,08	0,35	18,22	139	t+4
t+5	5.162.581	226.202	24.382.111	83	7,44	0,24	22,70	83	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.14.d: Povprečna produktivnost dela (dodana vrednost na zaposlenega)

	Dodana vrednost na zaposlenega (v EUR)				Dodana vrednost na zaposlenega relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	22.427	7.699	50.421	189	1,34	0,40	2,89	189	t-5
t-4	28.026	11.561	54.993	193	1,54	0,43	3,08	193	t-4
t-3	31.509	12.254	72.844	197	1,58	0,36	3,54	197	t-3
t-2	29.681	11.155	59.859	204	1,47	0,39	3,34	204	t-2
t-1	32.221	14.128	69.853	208	1,59	0,50	3,63	208	t-1
t ₀	30.868	14.346	62.881	207	1,34	0,53	2,72	207	t ₀
t+1	36.730	14.254	69.360	206	1,48	0,48	2,95	206	t+1
t+2	38.895	15.137	64.360	204	1,44	0,59	3,24	204	t+2
t+3	40.772	13.586	90.181	199	1,26	0,55	3,15	199	t+3
t+4	39.425	11.497	70.699	139	1,24	0,54	3,38	139	t+4
t+5	35.180	11.497	59.352	83	0,91	0,42	2,51	83	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.14.e: Povprečni letni stroški za plače na zaposlenega

	Povprečna plača (v EUR)				Povprečna plača relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	13.918	7.772	25.751	189	1,52	0,78	2,73	189	t-5
t-4	15.373	8.777	27.999	193	1,53	0,78	2,70	193	t-4
t-3	16.666	9.403	31.584	197	1,56	0,83	2,82	197	t-3
t-2	17.300	9.821	31.825	204	1,49	0,82	2,62	204	t-2
t-1	18.638	11.558	32.611	208	1,53	0,95	2,63	208	t-1
t ₀	19.688	12.134	33.742	207	1,53	0,94	2,66	207	t ₀
t+1	20.913	12.214	36.966	206	1,53	0,95	2,40	206	t+1
t+2	21.750	13.784	35.907	204	1,51	0,98	2,39	204	t+2
t+3	22.535	13.784	38.592	199	1,49	0,98	2,51	199	t+3
t+4	21.626	13.495	34.900	139	1,45	0,91	2,59	139	t+4
t+5	22.716	15.431	36.055	83	1,49	1,01	2,36	83	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.14.f: Vrednost opredmetenih stalnih sredstev na zaposlenega

	Kapitalska intenzivnost (v EUR na zaposlenega)				Kapitalska intenzivnost relativno glede na povpr. panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	332.450	4.615	104.445	189	1,32	0,08	2,70	189	t-5
t-4	53.680	3.572	99.044	193	1,30	0,07	2,78	193	t-4
t-3	52.025	3.511	130.671	197	1,36	0,09	3,07	197	t-3
t-2	51.621	3.091	85.018	204	1,20	0,09	2,45	204	t-2
t-1	50.760	3.012	94.500	208	1,17	0,10	2,42	208	t-1
t ₀	70.091	6.236	108.225	207	1,76	0,16	2,91	207	t ₀
t+1	94.449	6.236	108.225	206	2,09	0,21	2,99	206	t+1
t+2	72.960	5.683	115.057	204	1,58	0,16	2,97	204	t+2
t+3	75.754	5.295	121.987	199	1,54	0,14	3,20	199	t+3
t+4	89.293	5.295	118.617	139	1,71	0,14	3,07	139	t+4
t+5	48.411	4.230	112.233	83	1,05	0,13	2,76	83	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.14.g: Vrednost izvoza

	Vrednost izvoza (v EUR)				Vrednost izvoza relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	13.775.392	0	79.285.595	189	6,35	0,00	22,93	189	t-5
t-4	15.564.092	0	88.048.740	193	12,01	0,00	27,28	193	t-4
t-3	16.976.394	0	91.804.373	197	15,17	0,00	37,03	197	t-3
t-2	18.575.810	0	93.473.544	204	19,46	0,00	31,99	204	t-2
t-1	21.131.113	0	88.048.740	208	18,12	0,00	37,99	208	t-1
t ₀	24.173.627	0	93.890.836	207	20,08	0,00	37,07	207	t ₀
t+1	26.226.661	0	108.078.785	206	16,66	0,00	37,99	206	t+1
t+2	25.329.607	0	109.747.955	204	12,30	0,00	34,09	204	t+2
t+3	27.181.439	0	132.281.756	199	10,11	0,00	40,43	199	t+3
t+4	15.345.602	0	97.646.470	139	10,68	0,00	68,08	139	t+4
t+5	15.532.399	0	98.063.762	83	12,48	0,00	64,32	83	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.14.h: Delež izvoza v celotnih prihodkih od prodaje

	Delež izvoza v celotni prodaji				Delež izvoza relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	44,9%	0,0%	92,7%	187	2,31	0,00	6,88	187	t-5
t-4	45,9%	0,0%	94,2%	190	2,44	0,00	7,65	190	t-4
t-3	44,5%	0,0%	94,2%	196	2,52	0,00	7,86	196	t-3
t-2	45,0%	0,0%	93,3%	202	2,54	0,00	7,29	202	t-2
t-1	44,6%	0,0%	94,2%	208	2,45	0,00	6,63	208	t-1
t ₀	45,4%	0,0%	94,5%	207	2,44	0,00	6,53	207	t ₀
t+1	46,1%	0,0%	94,8%	206	2,37	0,00	6,53	206	t+1
t+2	47,0%	0,0%	95,2%	204	2,35	0,00	6,53	204	t+2
t+3	47,3%	0,0%	95,3%	199	2,46	0,00	9,14	199	t+3
t+4	45,8%	0,0%	95,3%	139	2,49	0,00	8,08	139	t+4
t+5	43,1%	0,0%	95,3%	83	2,59	0,00	7,06	83	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

5.2.3. Analiza uspešnosti podjetij s spodbudami za investicije v R&R in tehnologijo z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) – samo ESRR

TABELA 5.15: Bernard&Jensen premije prejemnikov spodbud v času (logaritmske absolutne vrednosti spremenljivk), 2000-2009 – samo ESRR

	Prodaja	Zaposlen.	Izvoz	Izv. Inten.	Povprečna plača	Kap. Inten.	Prod. dela	Dodana vrednost	
	prodaja	emp	izvoz	exshare	avgwage	k/l	va	va/l	
t-5	0,333	2,497	1,246	1,081	-0,115	0,235	0,300	-0,095	t-5
t-4	0,323	2,553	1,283	1,109	-0,101	0,276	0,272	-0,063	t-4
t-3	0,261	2,562	1,267	1,119	-0,101	0,321	0,207	-0,063	t-3
t-2	0,228	2,624	1,407	1,239	-0,140	0,292	0,147	-0,108	t-2
t-1	0,198	2,630	1,361	1,158	-0,155	0,351	0,140	-0,049	t-1
t ₀	0,148	2,670	1,392	1,197	-0,276	0,606	0,075	-0,045	t
t+1	0,227	2,678	1,364	1,153	-0,156	0,515	0,149	-0,052	t+1
t+2	0,281	2,696	1,381	1,151	-0,158	0,392	0,214	-0,060	t+2
t+3	0,312	2,701	1,375	1,095	-0,160	0,330	0,254	-0,060	t+3
t+4	0,251	2,478	1,347	1,101	-0,169	0,336	0,239	-0,061	t+4
t+5	0,337	2,429	1,387	1,057	-0,149	0,250	0,289	-0,080	t+5

Opomba: odebeljene vrednosti označujejo statistično značilne ocene regresijskega koeficienta β_1 pri stopnji tveganja 5%.

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Slika 5.3. Premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo med gospodarskimi družbami po metodi Bernard & Jensen (logaritmske vrednosti) - samo ESRR

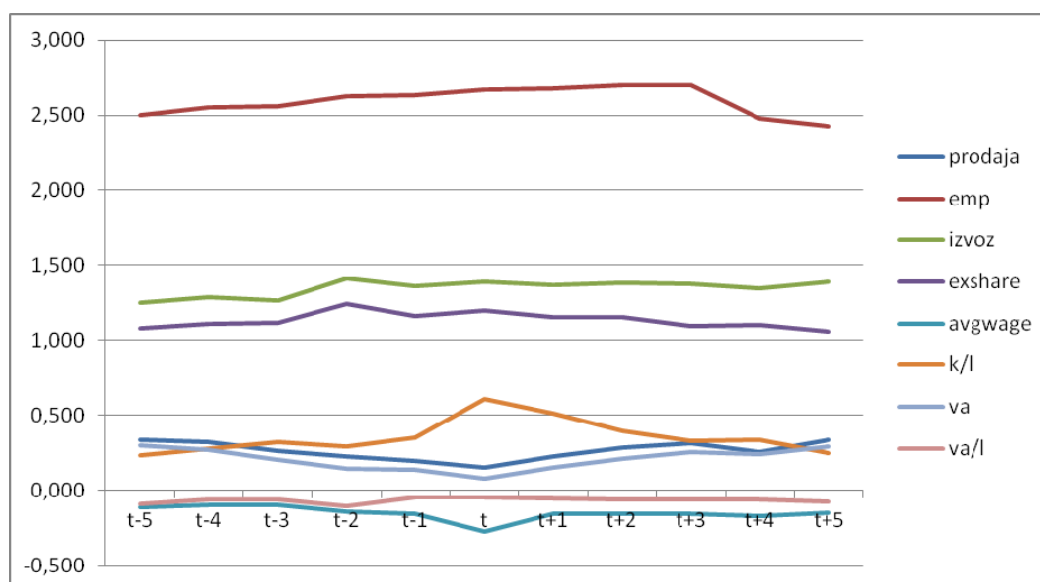
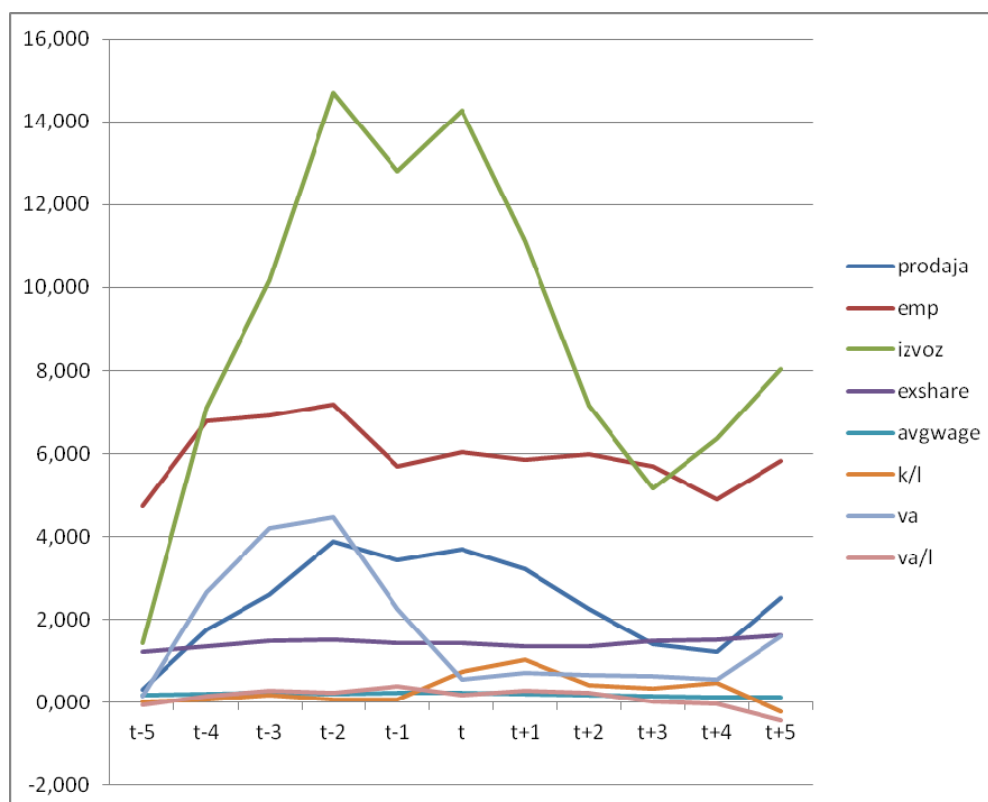

TABELA 5.16: Bernard&Jensen premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo v času (relativne vrednosti spremenljivk), 2000-2009 – samo ESRR

	Rel. prodaja	Rel. zaposlen.	Izvoz	Izv. Inten.	Povprečna plača	Kap. Inten.	Prod. dela	Dodana vrednost	
	prodaja	emp	izvoz	exshare	avgwage	k/l	va	va/l	
t-5	0,310	4,735	1,433	1,207	0,178	0,031	0,140	-0,053	t-5
t-4	1,741	6,779	7,092	1,359	0,200	0,066	2,653	0,163	t-4
t-3	2,601	6,925	10,176	1,472	0,238	0,177	4,188	0,272	t-3
t-2	3,870	7,181	14,710	1,515	0,202	0,064	4,478	0,232	t-2
t-1	3,436	5,695	12,808	1,423	0,237	0,076	2,244	0,384	t-1
t ₀	3,685	6,047	14,275	1,433	0,235	0,730	0,559	0,173	t
t+1	3,203	5,856	11,122	1,359	0,214	1,024	0,711	0,288	t+1
t+2	2,265	5,973	7,168	1,361	0,186	0,413	0,654	0,224	t+2
t+3	1,417	5,706	5,158	1,479	0,152	0,331	0,635	0,013	t+3
t+4	1,228	4,883	6,366	1,510	0,124	0,466	0,552	-0,031	t+4
t+5	2,520	5,827	8,036	1,617	0,134	-0,232	1,593	-0,431	t+5

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Slika 5.4. Premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo med gospodarskimi družbami po metodi Bernard&Jensen (relativne vrednosti spremenljivk) - samo ESRR

5.2.4. Analiza uspešnosti podjetij s spodbudami za investicije v R&R in tehnologijo z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) – brez ESRR

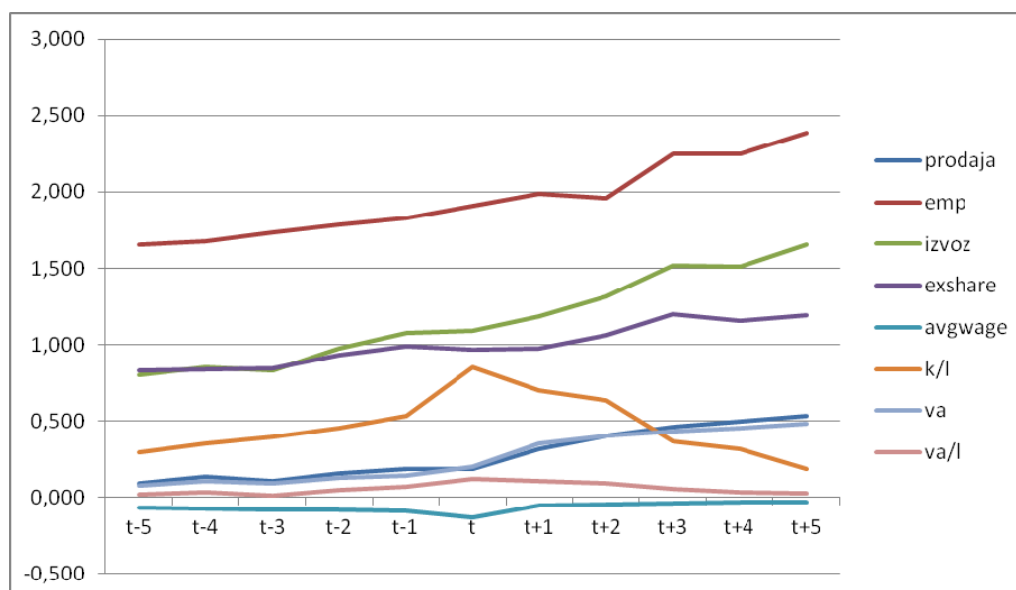
TABELA 5.17: Bernard&Jensen premije prejemnikov spodbud v času (logaritmske absolutne vrednosti spremenljivk), 2000-2009 – brez ESRR

	Prodaja	Zaposlen.	Izvoz	Izv. Inten.	Povprečna plača	Kap. Inten.	Prod. dela	Dodana vrednost	
	prodaja	emp	izvoz	exshare	avgwage	k/l	va	va/l	
t-5	0,091	1,653	0,800	0,833	-0,070	0,292	0,080	0,019	t-5
t-4	0,138	1,678	0,851	0,837	-0,076	0,354	0,107	0,032	t-4
t-3	0,108	1,736	0,834	0,843	-0,083	0,393	0,089	0,012	t-3
t-2	0,156	1,786	0,974	0,929	-0,081	0,453	0,128	0,053	t-2
t-1	0,183	1,829	1,076	0,986	-0,088	0,531	0,143	0,067	t-1
t ₀	0,186	1,911	1,090	0,967	-0,135	0,850	0,202	0,123	t
t+1	0,314	1,989	1,181	0,974	-0,054	0,703	0,355	0,110	t+1
t+2	0,405	1,960	1,319	1,061	-0,045	0,633	0,405	0,091	t+2
t+3	0,458	2,248	1,516	1,200	-0,034	0,365	0,429	0,053	t+3
t+4	0,497	2,247	1,512	1,154	-0,033	0,316	0,451	0,035	t+4
t+5	0,535	2,387	1,659	1,193	-0,029	0,190	0,482	0,026	t+5

Opomba: odebeljene vrednosti označujejo statistično značilne ocene regresijskega koeficienta β_1 pri stopnji tveganja 5%.

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Slika 5.5. Premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo med gospodarskimi družbami po metodi Bernard & Jensen (logaritmske vrednosti) - brez ESRR

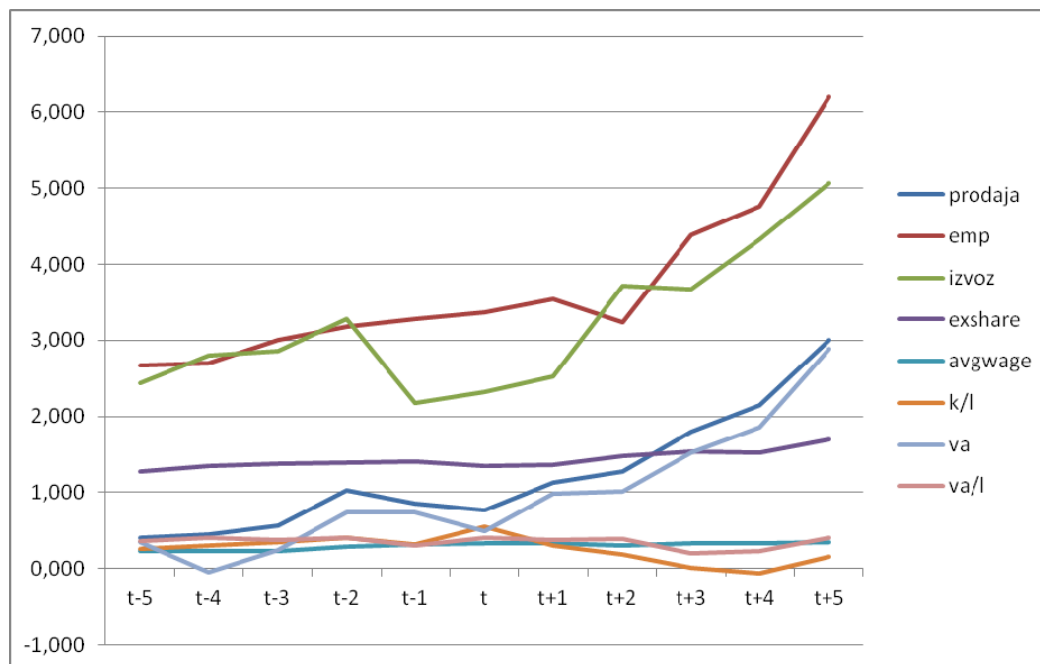
Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

TABELA 5.18: Bernard&Jensen premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo v času (relativne vrednosti spremenljivk), 2000-2009 – brez ESRR

	Rel. prodaja	Rel. zaposlen.	Izvoz	Izv. Inten.	Povprečna plača	Kap. Inten.	Prod. dela	Dodana vrednost	
	prodaja	emp	izvoz	exshare	avgwage	k/l	va	va/l	
t-5	0,408	2,667	2,434	1,279	0,230	0,251	0,338	0,359	t-5
t-4	0,444	2,702	2,802	1,341	0,232	0,295	-0,053	0,403	t-4
t-3	0,560	3,007	2,853	1,372	0,230	0,340	0,248	0,381	t-3
t-2	1,030	3,173	3,283	1,398	0,285	0,409	0,736	0,408	t-2
t-1	0,849	3,278	2,172	1,411	0,312	0,319	0,740	0,295	t-1
t ₀	0,761	3,375	2,321	1,347	0,337	0,546	0,492	0,404	t
t+1	1,131	3,546	2,527	1,357	0,331	0,299	0,990	0,370	t+1
t+2	1,273	3,240	3,710	1,472	0,308	0,186	1,018	0,382	t+2
t+3	1,792	4,379	3,680	1,537	0,338	0,007	1,520	0,207	t+3
t+4	2,154	4,761	4,325	1,520	0,328	-0,058	1,863	0,225	t+4
t+5	3,003	6,207	5,067	1,703	0,340	0,158	2,889	0,398	t+5

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Slika 5.6. Premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo med gospodarskimi družbami po metodi Bernard&Jensen (relativne vrednosti spremenljivk) – brez ESRR

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Pri analizi premij je potrebno upoštevati, da se sestava (kompozicija podjetij), ki je vključena v analizo iz leta v leto spreminja, in premija ponazarja povprečno vrednost za podjetja, ki so v izračun vključena v tem letu (vendar pa naslednjih leto izstopijo iz izračuna, in zato izstopi vplivajo na izračunano premijo).

Premije pri prejemnikih spodbud, kjer sodeluje tudi ESRR, so praviloma pri vseh preučevanih kazalcih višje kakor pri prejemnikih spodbud iz razpisov, kjer ESRR ne sodeluje.

Prejemniki spodbud iz ESRR napram neprejemnikom spodbud dosegajo premije v prodaji, izvozu, zaposlenosti, kapitalski intenzivnosti in dodani vrednosti, negativno premijo pa dosegajo pri povprečni plači (pri produktivnosti ni značilna). Premije v prodaji, zaposlenosti, izvozu, izvozni intenzivnosti in produktivnosti dosegajo tudi glede na primerjavo v panogi.

Prejemniki spodbud, pri katerih ESRR ne sodeluje, imajo glede na neprejemnike v celotnem obdobju pozitivne premije v prodaji, zaposlenosti, izvozu in izvozni intenzivnosti. Pri povprečni plači je premija negativna (višje imajo tisti, ki spodbud ne prjemajo).

6. ANALIZA SPODBUD ZA INOVACIJSKO OKOLJE, MREŽENJE TER DVIG KAKOVOSTI ČLOVEŠKIH VIROV

V tem poglavju analiziramo ukrepe, združene pod točko C našega organigrama, in sicer tiste ukrepe, ki so bili v prvi vrsti namenjeni krepitvi človeških virov v organizacijah ter vzpostavitvi inovativnega okolja. Med ukrepe, ki so bili namenjeni dvigu kakovosti človeških virov v organizacijah štejemo predvsem ukrepa *Formiranje interdisciplinarnih razvojnih skupin za delo na tehnološko razvojnih projektih podjetij* in *Spodbujanje mobilnosti visokokvalificiranega osebja*, medtem pa v drugo skupino uvrščamo ukrepa *Razvoj (in opravljanje nalog) subjektov inovativnega okolja (tehnološki parki, podjetniški inkubatorji in univerzitetni inkubatorji s pisarnami za prenos tehnologij)* ter ukrep za *odobritev subvencij za podjetja v institucijah inovativnega okolja*.

Omenjeni razpisi so se pojavljali v različnih letih. Medtem ko sta bila JAPTI-jeva razpisa za izboljšanje kakovosti človeških virov objavljena v letih 2008 in 2009 (prej na MVZT), pa lahko za razpise za razvoj institucij inovativnega okolja ter za vzpostavljanje podjetij v inovativnem okolju najdemo že od leta 2004 dalje. Zato v tem poglavju analiziramo vsak razpis posebej, in sicer glede na njegove temeljne značilnosti kot tudi glede na rezultate, ki smo jih pridobili na tri načine. Za razpise JAPTI za izboljšanje kakovosti človeških virov v inovativnem okolju ter za razpis SPS za delovanje podjetij v inovativnem okolju smo podatke o tem, kako prejemniki vrednotijo ukrepe, dobili s pomočjo vprašalnika/ankete, ki smo jo posredovali vsem prejemnikom finančnih sredstev. Ukrepe za razvoj in delovanje institucij inovativnega okolja pa smo analizirali s pomočjo metode pol-strukturiranih intervjujev, saj je teh prejemnikov tako malo, da bi bilo nesmiselno med njimi izvajati anketo. S pomočjo polstrukturiranih globinskih intervjujev smo poleg odgovorov na konkretna vprašanja s temi sogovorniki dobili uvid v njihovo razumevanje ukrepov za povečevanje konkurenčnosti in inovativnosti, kot tudi, katere ključne popravke ukrepov predlagajo same institucije inovativnega okolja.

Med prejemniki sredstev pri ukrepih Interdisciplinarne skupine (nadalje IS), mobilnost (nadalje M) in delovanje podjetij v institucijah inovativnega okolja (nadalje P4A) smo opravili anketo. Število prejemnikov se razlikuje od ukrepa do ukrepa, je pa v celoti število prejemnikov sredstev v okviru ukrepov tako, da smo izbrali anketo kot najustreznejšo metodo. Glede na velike razlike med prejemniki (npr. velikost podjetja, sredstva za R&R idr.) so analize osredotočene na nabor mnenj prejemnikov o ukrepih, a tudi na tak način dajejo pregled nad učinkovitostjo ukrepov.

V nadaljevanju analize analiziramo vsak ukrep posebej, in sicer najprej predstavimo namen ukrepa, potem število prejemnikov pomoči ter kot zadnje rezultate ankete/intervjujev.

6.1. Interdisciplinarne skupine v podjetjih (IS)

Namen javnega razpisa za *spodbujanje formiranja interdisciplinarnih razvojnih skupin za delo na tehnološko razvojnih projektih podjetij* je bilo spodbuditi podjetja, da povabijo k

sodelovanju visoko kvalificirane strokovnjake z ustreznih področij za delo na tehnološko razvojnih projektih podjetij. Podjetja naj bi strokovnjake izbrala na podlagi svojih potreb. Nameravalo se je podpreti vsaj 10 (v letu 2008) in 60 (v letu 2009) tehnološko razvojnih projektov podjetij, kjer naj se oblikujejo interdisciplinarne razvojne skupine. Razpis je kot upravičene stroške zagotavljal sredstva za stroške zunanjih visoko kvalificiranih strokovnjakov.

Eden od temeljnih pogojev razpisa je bil, da je v razvojno skupino lahko vključenih največ 5 (2008) oz. 10 (2009) oseb. Interdisciplinarna razvojna skupina je bila opredeljena kot skupina, ki izvaja razvojne projekte podjetij za- razvoj novih proizvodov, procesov ali storitev ter za znatno izboljšanje obstoječih izdelkov, procesov ali storitev.

V okviru javnega razpisa sta bili podprti naslednji raziskovalni stopnji:

- industrijske raziskave (do 50%);
- predkonkurenčna razvojno-raziskovalna dejavnost (do 25%).

SPLOŠNI PODATKI

Na razpis leta 2008 je prišlo 25 prijav podjetij, financiranje je bilo odobreno 14 (56 %); leta 2009 je bilo odobrenih 85 operacij, delež prijav pa je bil številčno večji. V nadaljevanju predstavljamo rezultate ankete, ki smo jo izvedli med prejemniki. Vprašalnik v prilogi 1 smo poslali vsem prejemnikom sredstev na 85 naslovov in prejeli 29 odgovorov.

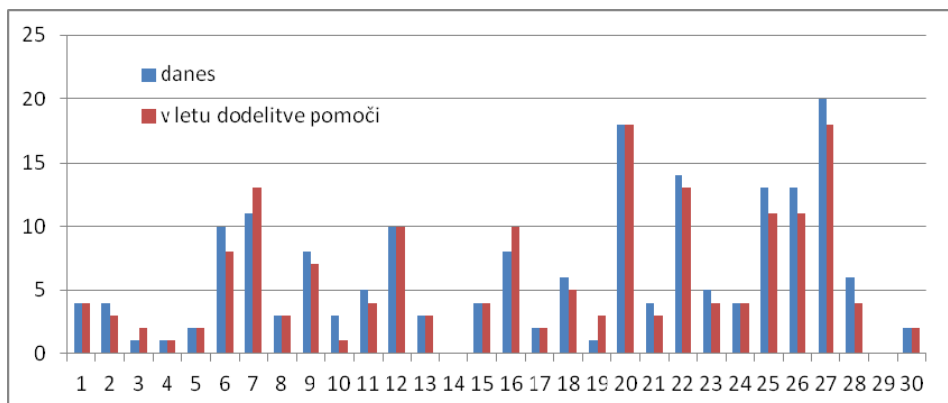
Metodološka pojasnila:

Število odobrenih vlog	99
Število prejemnikov sredstev	85
Število odgovorov	29 (30; 1 nepopoln)
Odstotek	34 %
Respondenti na anketo	38 % direktorjev podjetij, 17 % vodij projekta, 45 % drugi (vodja komunikacij, izvršni direktor, računovodja idr.)

Na začetku smo podjetja povprašali o stanju zaposlenih v R&R v njihovem podjetju. Če upoštevamo vsa podjetja,⁴³ kljub dejstvu, da je skupina zelo heterogena (in so nekatera med njimi R&R zelo intenzivna ter tako »kazijo« sliki), lahko ugotovimo, da imajo podjetja danes v povprečju 6,67 zaposlenih, ki se ukvarjajo z R&R, medtem ko je bilo teh zaposlenih ob razpisu 6,33. Pridobljena sredstva so torej pozitivno vplivala na dodatno zaposlitev R&R kadrov v podjetjih. Če izločimo velika podjetja in upoštevamo samo mala in srednje velika podjetja (v nadaljevanju MSP), je slika dodane vrednosti v R&R zaposlenih še bolj jasna, saj je skok iz 5,4 v 5,9 zaposlenih v R&R. Zanimivo je, da se je delež zaposlenih v R&R zmanjšal le v 10 % podjetij, v 31 % podjetij pa je ostal enak. Enostaven izračun pokaže, da se je v 59 % podjetij po koncu ukrepa povečala zaposlitev R&R zaposlenih, kar pokaže primernost in učinkovitost ukrepa. Glede na to, da sta bila ukrepa izvedena v letih 2008 in 2009, tj. v času, ko je gospodarska kriza že vplivala na slovensko gospodarstvo, je ta ugotovitev še toliko bolj spodbujajoča in vodi v sklep, da je ukrep dosegel svoj cilj.

⁴³ Termin podjetja v tem razdelku uporabljamo kot sopomenko za termin respondenti.

Slika 6.1.: Sprememba zaposlenih v R&R

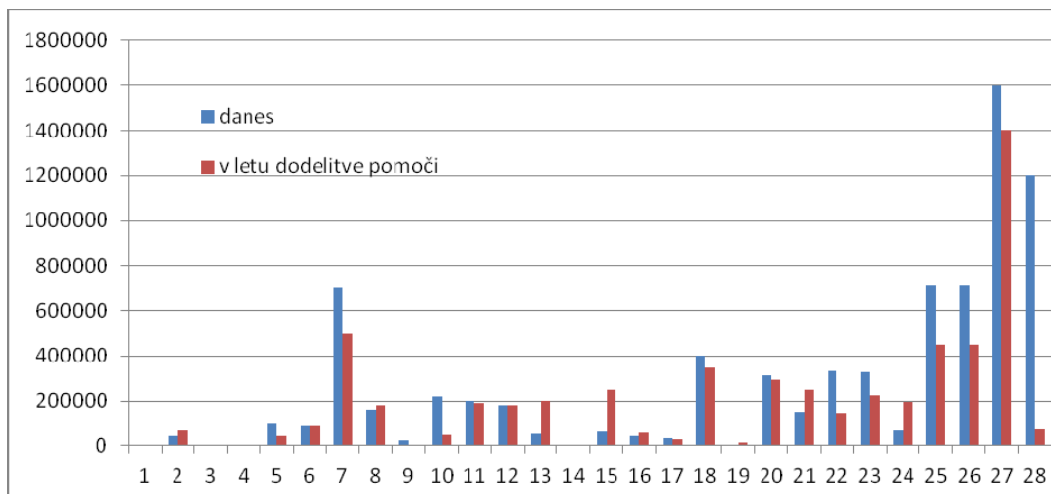

*Številke od 1–30 so številke respondentov (N=30).

Vir Anketa.

To ugotovitev podkrepi tudi dejstvo o lastnih sredstvih podjetij za R&R aktivnosti. Povprečna višina lastnih R&R sredstev v letu dodelitve subvencije je bila 238 tisoč € (brez 'eksczesnih vrednosti', ki jih določamo kot +/-5-kratnik povprečja: 270 tisoč €), danes pa ta znesek znaša 337 tisoč € (317 tisoč €), kar kljub gospodarski krizi predstavlja skoraj 40 % (oz. 17 %) porast sredstev za R&R aktivnost. Glede na to, da je bila gospodarska rast v Sloveniji v tem obdobju negativna oz. je stagnirala, je ta rezultat impresiven oz. kaže na to, da je ukrep, ki ga je izvedel JAPTI, dal pozitivne učinke.

Slika 6. 2: Sredstva v podjetjih, namenjena za R&R

*Številke od 1–28 so številke respondentov (N=28).

Projekti, ki jih je odobril JAPTI, so v povprečju trajali leto dni, informacije o teh ukrepih pa so podjetja dobila v veliki meri na spletni strani JAPTI oz. na drugih »oglasnih deskah« na internetu.

RAZPISNA DOKUMENTACIJA in KRITERIJI IZBORA

Razpisno dokumentacijo prejemniki ocenjujejo pozitivno. Povprečne ocene se gibljejo višje od ocene 4 (na lestvici – od 1 do 7 – 4 predstavlja srednjo vrednost), kar pomeni, da so bila po mnenju respondentov navodila transparentna (povprečna ocena 5,14), razumljiva (povprečna ocena 5,14) in smiselna (povprečna ocena 4,60). Slabša pa je ocena glede administrativne zahtevnosti (3,8). Podjetja so potrdila, da je bila dokumentacija v določenih delih administrativno (pre)zahtevna glede na prejeta sredstva, pri čemer opozarjamo, da je 20 % respondentov tej točki dalo oceno 1. To pomeni, da je bila po mnenju respondentov dokumentacija izrazito prezahtevna. Nekateri so komentirali, da jim je pripravljanje dokumentacije in poročanje vzelo veliko preveč časa.

Glede kriterijev izbora prijavljenih projektov so ocene v povprečju boljše od tistih, ki jih je prejela razpisna dokumentacija, kar pomeni, da so bila podjetja s postopkom izbora v veliki meri zadovoljna.

Kljub temu so prejemniki podali določene predloge, kako se lahko izboljša razpisno dokumentacijo in postopek izbora:

- prezapletena administracija, ki se npr. kaže v tem, da je bilo potrebno vsako spremembo povezano z interdisciplinarno skupino, javljati JAPTI;
- preoster selekcijski nivo; dovoliti bi bilo treba sodelovanje tudi raziskovalcem, ki imajo dolgoletno prakso, vendar nimajo VII. stopnje izobrazbe, da sodelujejo v interdisciplinarnih skupinah. Prejemniki bi želeli manjši poudarek na formalnih pogojih, saj znanstveni naziv ni merilo za uspešno delovanje v R&R.
- postopek poročanja o plačanih davkih in prispevkih je nekoristen, birokratski in nepotreben, ker se večkrat predloži enako gradivo, in razen podvajanja dela, nihče nima nič od tega.

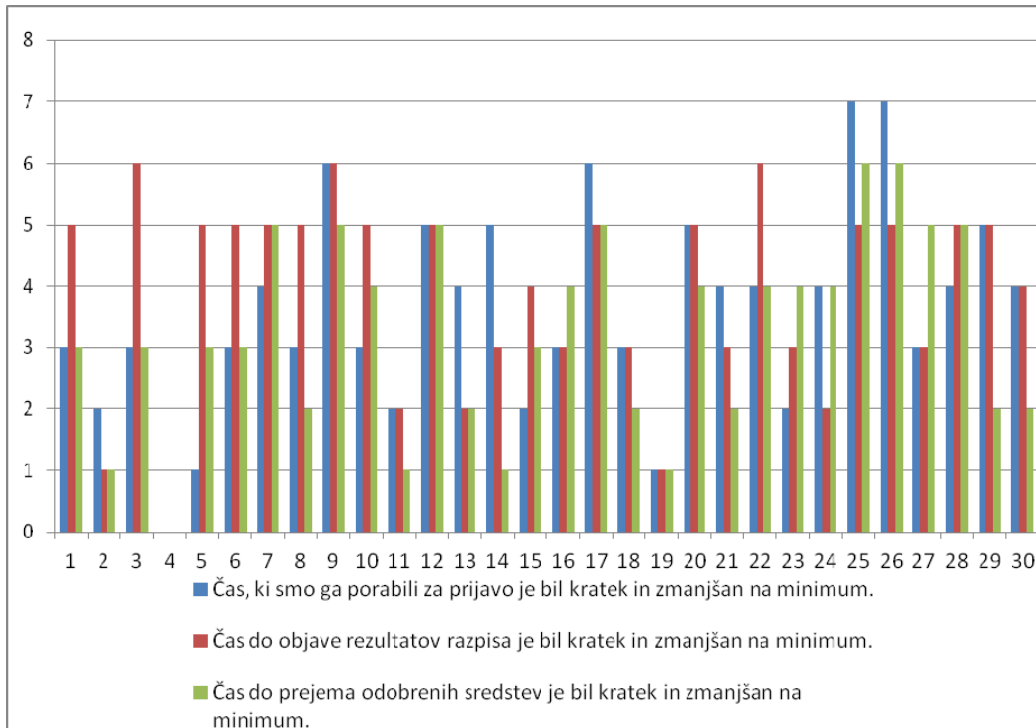
Po mnenju respondentov bi morali v prihodnje razpise vključiti še sledeče kazalce oz. kriterije izbora, da bi bili bolj prijazni uporabniku:

- večja vključenost inženirjev in MR iz gospodarstva v projekte;
- projekt bi moral biti ocenjen najprej sam po sebi, šele sekundarno bi morali ocenjevati člane projektne skupine;
- namesto časovnic bi morali raje poročati o opravljenih urah, ker bi to olajšalo vodenje projekta;
- vključen bi moral biti kriterij dodane vrednosti projekta, izboljšav v proizvodnih sistemih in odnosih ipd. Na podlagi tega se lahko meri uspešnost in ne na podlagi sestave interdisciplinarnosti skupine.

Posledice zahtevnosti administriranja projekta v procesu prijave se kažejo tudi pri ocenah o času, ki so ga podjetja porabila za prijavo oz. pridobitev sredstev. Tako ta, po mnenju podjetij, ni bil zmanjšan na minimum niti v času prijave (ocena 3,7/ 1–7) niti v času pridobivanja denarja (ocena 3,4). Boljše ocene je JAPTI dobila v primerih »prejema celotnega zneska«

(5,4) ter v »komunikacijskem odnosu do podjetja« (5,4), pri čemer so samo tri podjetja pojasnila, da niso dobila celotnega pogodbenega zneska (ne vemo pa, zakaj ne), medtem ko nobeno podjetje ni bilo izrazito nenaklonjeno vodenju komunikacije JAPTI s podjetji. Lahko zaključimo, da so bila podjetja z razpisom in izvedbo zadovoljna, da pa bi se dalo določene zadeve v razpisni dokumentaciji še vedno izboljšati.

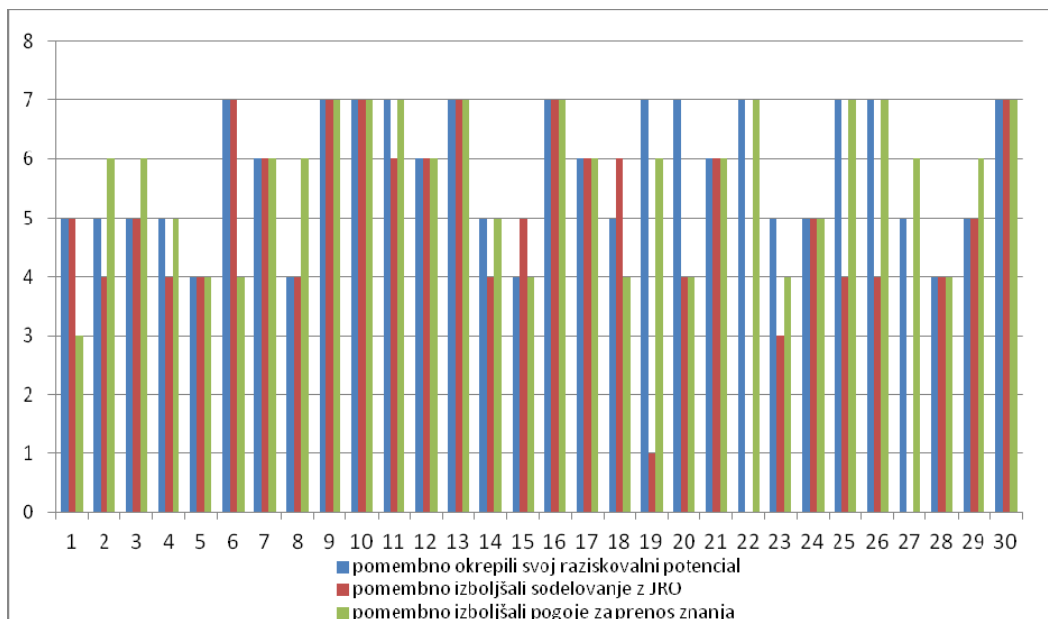
Slika 6.3.: Čas za pripravo projekta, objavo rezultatov in prejem sredstev (1-se sploh ne strinjam; 7-se zelo strinjam)

**Številke od 1–30 so številke respondentov (N=30) (eno podjetje je odgovorilo samo na vprašanja od tu dalje)
Vir Anketa.

Na ključno vprašanje, zakaj so se podjetja prijavila na Razpis za sofinanciranje interdisciplinarnih skupin, so podjetja odgovorila, da predvsem zaradi tega, ker so pričakovala, da bodo »pomembno okrepila svoj raziskovalni položaj« (povprečna ocena 5,8), čemur sledi težnja k prenosu znanja znotraj podjetja in v podjetje (povprečna ocena 5,6). Najmanj jih je pričakovalo boljše in intenzivnejše sodelovanje z Javnimi raziskovalnimi organizacijami (JRO) (povprečna ocena 5,03), kar orisuje tudi izjava, da »znanstven naziv še ne dela dobrega raziskovalca« in »da 7. stopnja izobrazbe ni nujno najboljša za pridobivanje raziskovalnih koristi«.

Slika 6.4.: Zakaj so se podjetja odločila za prijavo na razpis

Legenda: 1-se sploh ne strinjam; 7-se zelo strinjam)

*Številke od 1–30 so številke respondentov (N=30).

Vir Anketa.Lastni izračuni.

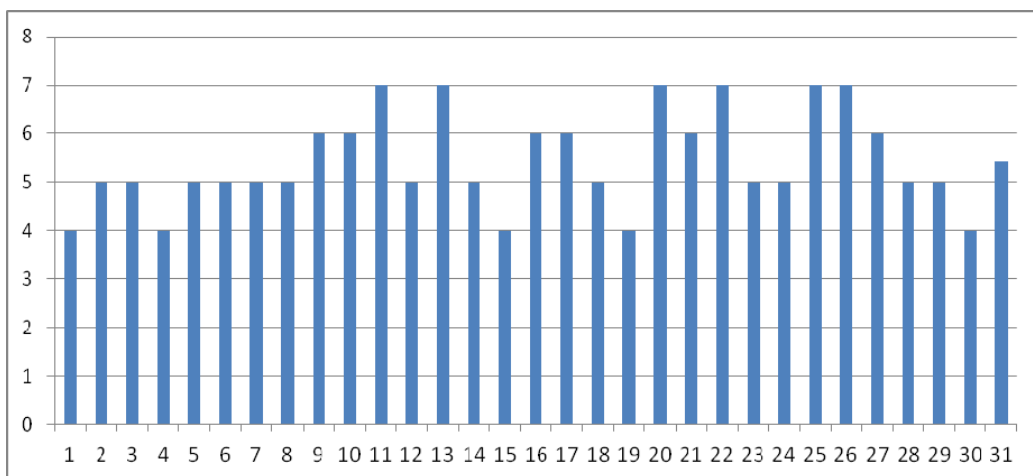
Na vprašanje, ali bi podjetje zastavljeni projekt izpeljalo, če ne bi dobilo dodatnega sofinanciranja, je 38 % odgovorilo z DA, kar pomeni, da velika večina podjetij, brez sofinanciranja projekta ne bi izpeljala. Posledično bi se to odrazilo v zmanjšani stopnji inventivnosti in možnih inovacijah. Podjetja, ki so odgovorila, da bi projekt vseeno izvedla, so pojasnila, da bi kompenzirala manjkajoča sredstva s sledečimi viri (po pogostosti pojavljanj teh odgovorov):

- a) Projekt bi potekal v zmanjšanem/okrnjenem obsegu;
- b) Uporabili bi lastna sredstva, ampak bi bil rok izvedbe projekta dvakrat daljši;
- c) Zaposili bi za bančni kredit.

Glede na te odgovore lahko zaključimo, da je državna pomoč najprej omogočila obseg izvedbe projekta, sekundarno pa skrajšala (in optimizirala) čas izvedbe.

Na vprašanje pomembnosti projekta, in s tem njegove izvedbe, so podjetja odgovarjala, kako je bil za podjetje projekt pomemben. Rezultat (povprečna ocena 5,5) pokaže, da naj bi jim okrepil njihovo konkurenčnost na trgu nasploh (povprečna ocena 5,8), kot tudi okrepil njihove primerjalne prednosti pred drugimi konkurenti iz iste panoge (povprečna ocena 5,7).

Slika 6.5.: Pomembnost projekta za podjetje, pred njegovim začetkom (1-nepomemben, 7-zelo pomemben)

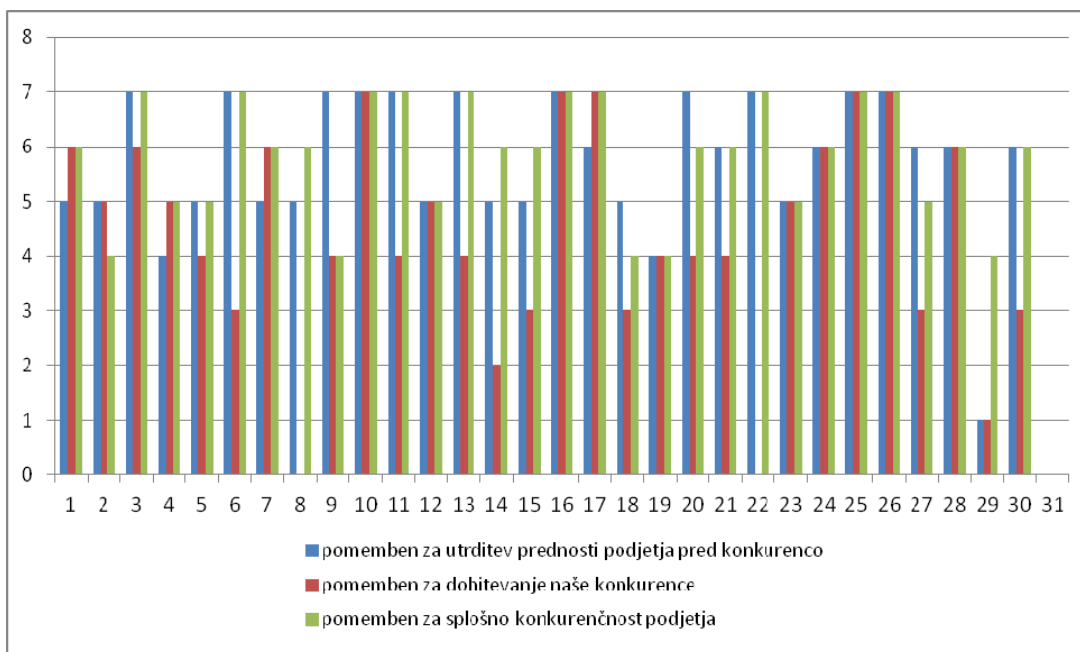

*Številke od 1–30 so številke respondentov (N=30).

**Ocena 31 označuje povprečje vseh ocen skupaj.

Vir Anketa.Lastni izračuni.

Slika 6.6.: Na katerih področjih je projekt pomembno prispeval ... k podjetju (1-nepomemben, 7-zelo pomemben)

*

Številke od 1–30 so številke respondentov (N=30).

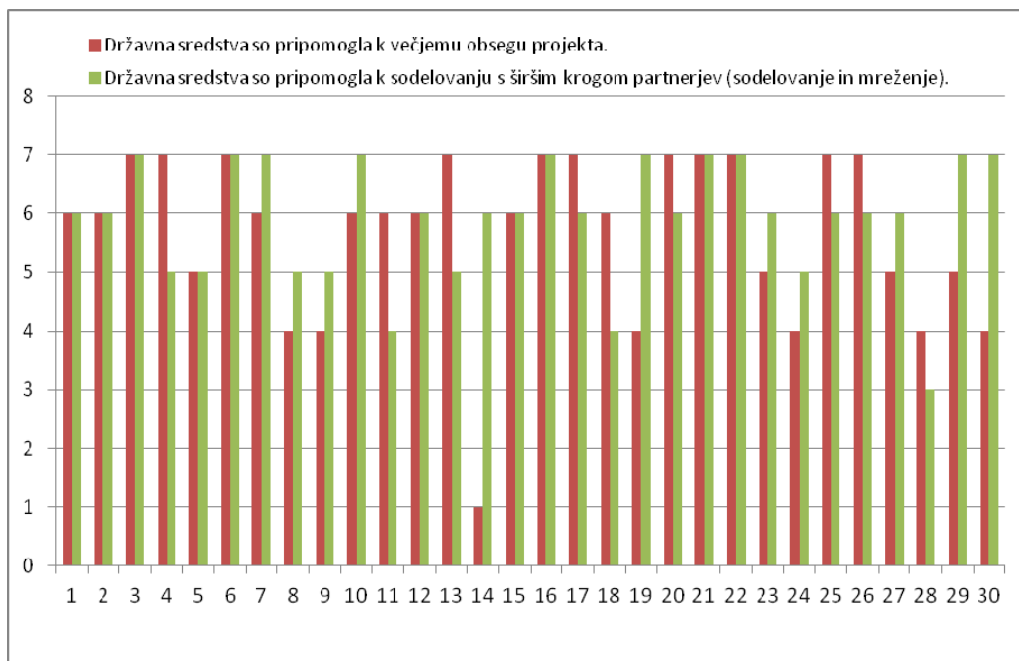
Vir Anketa

Zgornja slika jasno prikazuje, da so podjetja ocenjevala, da bi izvedba projekta najbolj vplivala na splošno konkurenčnost podjetja, kot tudi na utrditev konkurenčnih prednosti podjetja pred drugimi podjetji iz panoge in izven nje. Podjetja so torej projekt želela izvesti s ciljem zagotavljanja strateške prednosti pred tekmeci iz panoge, kot tudi posledično večji tržni delež na njihovem področju delovanja.

UČINEK NA IZVAJANJE PROJEKTA

Ključni učinek ukrepa je bil učinek na izvedbo in hitrejši zaključek izvedbe projekta (povprečna ocena 6,2); sledita pa mu učinka disperzije sodelovanja podjetja z drugimi partnerji (povprečna ocena 5,86) in večji obseg projekta (povprečna ocena 5,72). Zanimivo je tudi, da so sredstva, ki so jih podjetja prejela od države, vplivala na spremembo v upravljanju projektov (povprečna ocena 4,9), pri čemer je od vseh prejemnikov le eden temu akutno nasprotoval (ocena 2).

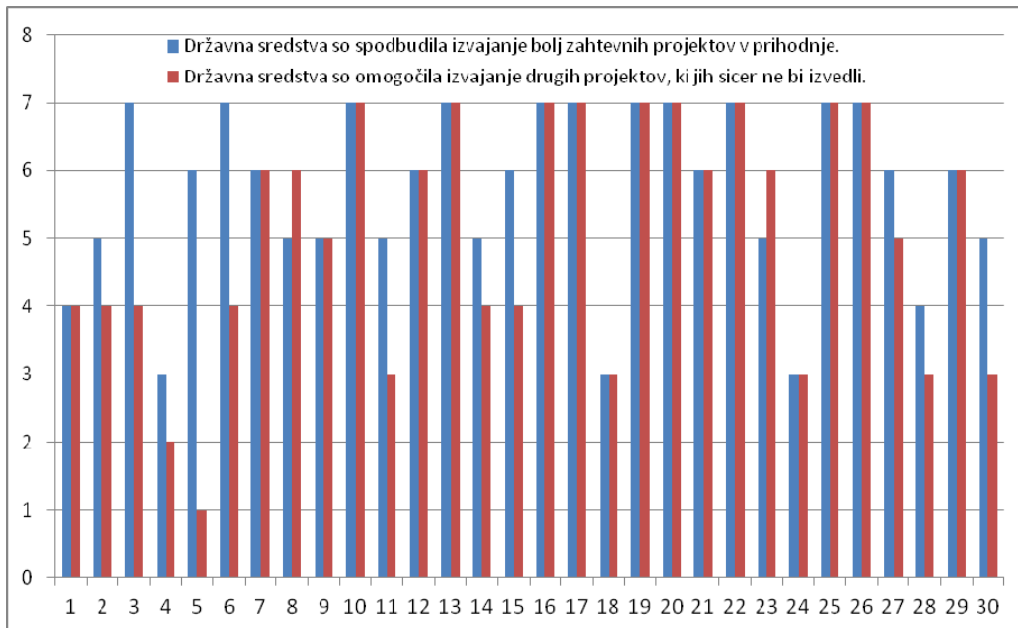
Slika 6.7.: Učinek državnih sredstev na implementacijo projekta (obseg projekta, mreženje) (1-se popolnoma ne strinjam; 7-se popolnoma strinjam)

*Številke od 1–30 so številke respondentov (N=30).

Vir Anketa.

Slika 6.8.: Učinek državnih sredstev na implementacijo projekta (1-se popolnoma ne strinjam; 7-se popolnoma strinjam)

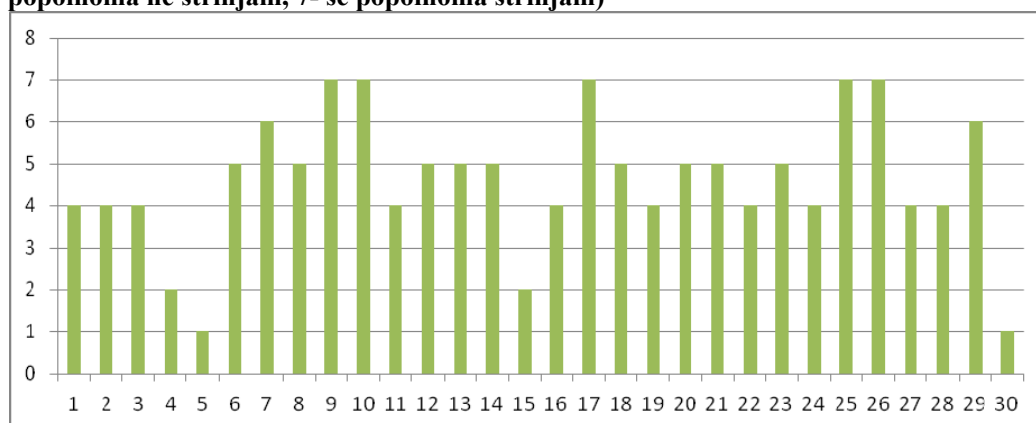
*Številke od 1–30 so številke respondentov (N=30).
Vir Anketa.

Povzetek slik in podatkov kaže, da so državna sredstva za IS primerno učinkovala na implementacijo projekta, kot tudi na širšo aktivnost podjetja na R&R področju. V tem okviru se nam zdi pomembno izpostaviti odnos med »osnovnim« projektom, tj. tistim projektom, za katera so podjetja dobila sredstva iz državnih ustanov in »derivativnimi« projekti, tj. tistimi, ki so jih podjetja izvedla zaradi tega, ker so za interdisciplinarnost dobila denar iz državnih ustanov. Namreč, velik delež derivativnih projektov kaže na to, da podjetja sredstev za R&R ne nadomeščajo, ampak dopolnjujejo. To pomeni dvoje. Prvič, da imajo podjetja R&R projekte razvrščene po pomembnosti, in drugič, da sredstva, ki jih dobijo s strani drugih (izven podjetja) financerjev namenijo za osnovni projekt, lastna sredstva pa potem usmerijo v zagotavljanje/oblikovanje drugih projektov. Ta ugotovitev se sklada z ugotovitvami Bučar idr.,⁴⁴ ki so v svoji raziskavi ugotovili, da so podjetja, ki so dobila sredstva MVZT v letih 2005–2007, povečevala lastna sredstva za R&R in ne zmanjševala, kar bi označevalo neproduktivnost zagotavljanja državnih sredstev za spodbujanje konkurenčnosti.

Da bi to stališče še konkretnije preverili, smo podjetja eksplicitno vprašali, kako so pridobljena R&R sredstva vplivala na lastna R&R sredstva. Respondenti so naša izhodišča potrdili, in sicer s povprečno oceno 5,5 (državna R&R sredstva so pomembno vplivala na povečanje lastnih R&R sredstev).

⁴⁴ CRP V5-0448: Učinkovitost ukrepov Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo za spodbujanje inovacij in tehnološkega razvoja v slovenskih, dostopno na http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/MSZS/GradivoSZT/2_seja/POROCILO_CRP_Ucin_ki_ukrepov_za_Direktorata_za_tehnologijo_MVZT.pdf.

Slika 6.9.: Pridobitev sredstev za IS je pripomoglo k dodatnemu zaposlovanju (1-se popolnoma ne strinjam, 7- se popolnoma strinjam)

*Številke od 1–30 so številke respondentov (N=30).

Vir Anketa.

Iz zgornje slike lahko ugotovimo, da so podjetja z večjo zadržanostjo potrdila ugotovitev, da so dodatna sredstva omogočila dodatne zaposlitve (povprečna ocena 4,7), kar pomeni, da je do dodatnih zaposlitev prišlo, a ne v velikem obsegu.

Podjetja smo spraševali, od kod so raziskovalci prišli v interdisciplinarno skupino. Ugotovili smo, da jih je največ prišlo iz drugih sektorjev v podjetju ali pa iz drugih podjetij, dobra četrtina jih je prišla z Univerze (fakultete), osmina pa iz JRO. Samo v dveh primerih so podjetja raziskovalce iskala izven znanstvenih in podjetniških krogov, tj. enkrat na Zavodu za zaposlovanje, drugič pa med samostojnimi raziskovalci. Ta podatek je bil sicer pričakovan, a ne v takšnem obsegu. Namreč, podjetja so preko IS prezaposlila določene posameznike, ki so že delali v podjetju. S takim obnašanjem podjetja niso sledila namenu sofinancerja, da bi v IS zaposlila posameznike »od zunaj« in s tem povečala prehodnost iz JRO/fakultete, univerz v podjetja. Namreč, kot ugotavljajo tudi druge številne raziskave je ena ključnih kritik podjetniškega sektorja ta, da po njihovem mnenju raziskovalci v JRO in na univerzah niso zainteresirani za prehod v podjetja oz. da nimajo primerjalnih prednosti, ki bi jih kvalificirale za delovanje v podjetju. Ukrep IS je to omogočal, a podjetja v veliki meri tega niso izkoristila.

UČINKI NA IZLOŽEK in KONKURENČNOST PODJETJA

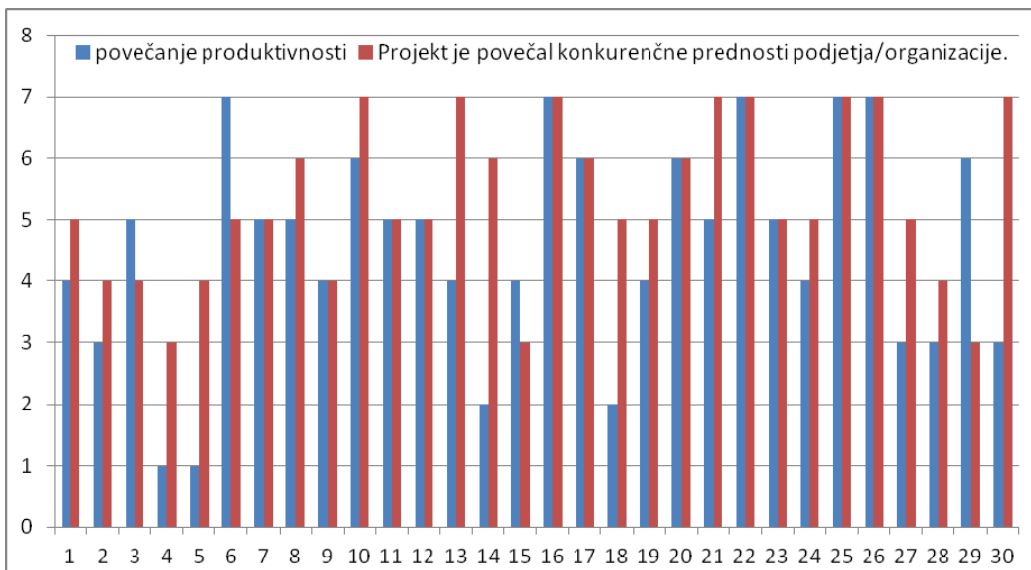
Pri analizi nas je zanimal tudi učinek na izloške (outpute), ki naj bi bili rezultat subvencioniranja projekta IS in raven konkurenčnosti podjetja splošno. V tem okviru smo analizirali predvsem, kaj so pomenila dodatna sredstva za oblikovanje izložkov (npr. ali se je povečala prodaja izdelkov, ali se je izboljšala kakovost izdelkov, ali se je povečal tržni delež idr.) ter ali so subvencije vodile do ekonomij obsega oz. učinkov razlitja tudi na druga področja v podjetju.

Glede celotne dodatnosti na ravni rezultata lahko, na podlagi rezultatov ankete, potrdimo, da so prejemniki ocenili, da so bila državna sredstva koristna tako na ravni povečanja R&R dejavnosti (povprečna ocena 5,6), sodelovanju in učinkih razlitja z drugimi podjetji (povprečna ocena 5,5); izboljšanja kakovosti proizvodov in storitev (povprečna ocena 5,2), povečanja prihodkov od prodaje (povprečna ocena 4,9), niso pa bila uspešna pri registraciji, avtorski zaščiti ali patentiranju intelektualne lastnine (povprečna ocena 2,7). Ta spoznanja so skladna z rezultati CRP V5-0448 (op. 2), ki ugotavlja, da se učinki vložkov države večinoma odražajo v končnih izdelčnih ali procesnih inovacijah, nimajo pa učinka na

patentiranje, licenciranje in druge oblike zaščite intelektualne lastnine. Pri tem se moramo zavedati, da sredstva teh učinkov nimajo tudi zato, ker niso temu v prvi vrsti namenjena. Kljub temu so rezultati ohrabrujoči: 4 podjetjem je uspelo registrirati patent, enemu podjetju 2 modela, enemu blagovno znamko, dve sta uspeli zaščititi avtorske pravice. Nekaj podjetij je uspelo ustvariti prototip izdelka ter procesne in izdelčne inovacije. Tako lahko ugotovimo, da je polovica respondentov znotraj ukrepa izvedla tudi določene inovacije, ki jim dajejo konkurenčno prednost pred tekmeči.

V anketi so nas zanimale tudi ocene prejemnikov glede vpliva na konkurenčnost, produktivnost, rast kompetenc in kapitala znanja ipd.. Na tem področju se povprečna ocena v vseh teh kategorijah giblje okoli 4; najbolj zanimiv podatek pa je, da se je po mnenju respondentov zaradi subvencije s strani države bolj povečala konkurenčnost kot produktivnost (povprečna ocena 5,3 proti 4,9) (slika infra).

Slika 6.10.: Povečanje produktivnosti in konkurenčnosti podjetij zaradi pridobljenih subvencij (1-se popolnoma ne strinjam, 7 se popolnoma strinjam)

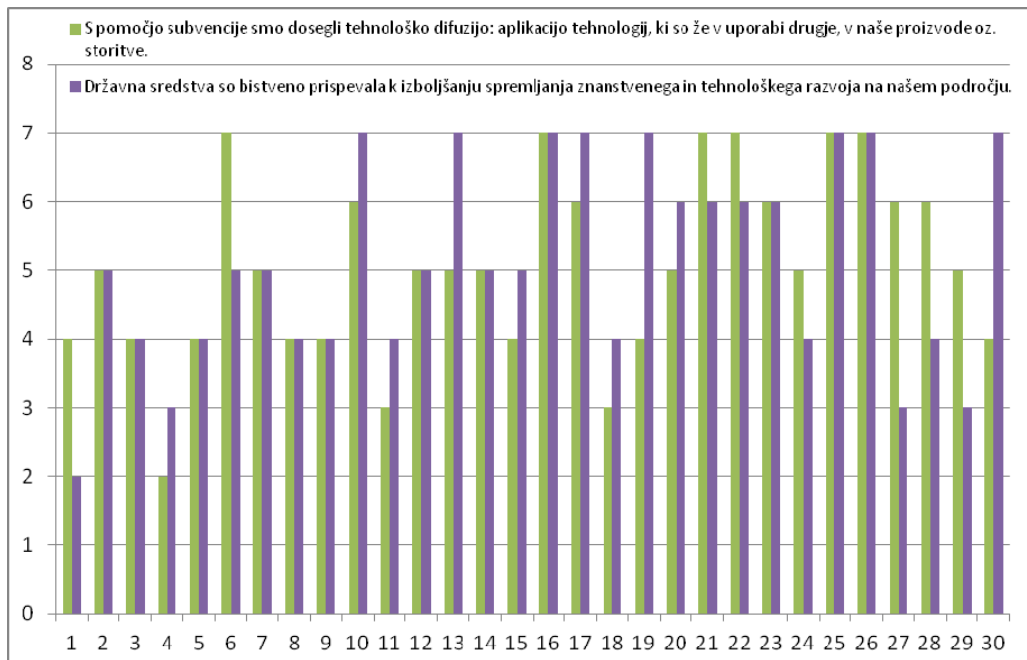

*Številke od 1–30 so številke respondentov (N=30).

Vir Anketa.

Pri analizi izložkov je pomembno tudi vprašanje tehnološke difuzije, ki nastane pri delovanju interdisciplinarnih skupin. Tako smo podjetja vprašali tudi, kako se je (če sploh) subvencija odrazila na področju tehnološkega potenciala podjetja. Respondenti so potrdili, da so subvencije pripomogle k napredku na tehnoloških področjih, kjer podjetja niso imela (povprečna ocena 5,4) ali so imela le delne izkušnje (povprečna ocena 5,3), kot tudi, da so pridobljena sredstva omogočala intenzivnejše zasledovanje tekmecev v tehnoloških panogah, kar se je odrazilo v povečani konkurenčnosti tehnoloških izdelkov podjetij.

Slika 6.11: Učinki subvencije na razvoj tehnologije, difuzijo in spremljanje slednje (1-se popolnoma ne strinjam; 7-se popolnoma strinjam)

*Številke od 1–30 so številke respondentov (N=30).
Vir Anketa.

V zadnjem delu ankete smo respondente poprosili, da še kvalitativno ocenijo razpis za IS ter podajo mnenje o potrebnosti o koristnosti razpisa. Odgovore v sumarni obliki navajamo v nadaljevanju:

Problem poročanja

- Poročanje raziskovalcev o svojem delu preko časovnic ne ustreza naravi njihovega dela in povečuje administrativno (neučinkovito) delo. Razpis je usmerjen v gospodarstvo, ki se ukvarja s tehnološkimi produkti, medtem ko del gospodarstva, ki deluje npr. na naravoslovnem področju težje oblikuje prijavo oz. projektno idejo.
- Poročila so preobsežna in ne dovoljujejo konstruktivnega dela v taki meri, kot je za resen projekt potrebno. Predlagamo tudi zaokroževanje zneskov, tako na vlogah, pogodbah, kot finančnem načrtu oz. poročilu. Primer; zaradi »napačnega zaokroževanja zneskov« (število decimalk), je JAPTI zavrnil naše poročilo.
- Raziskovalci se morajo ukvarjati z vsebinami, tu pa je preveč administracije, ki »odžira« sredstva, namenjena za razvoj. Poenostaviti je treba postopke dokazovanja, izboljšati ISSAR sistem poročanja (preveč pretipkavanja, prekompliciran, nejasen sistem).

Pravila

- Pravila so preveč toga. Potrebno jih je poenostaviti. Npr. če pride do spremembe projektne skupine med projektom, ti financer ustavi dotok denarja.

- Navodila naj bodo jasnejša, bolj natančna, predvsem pa enostavnejša. Aktualna so veliko prezapletena.

6.2. Spodbujanje mobilnosti (M)

Eden pomembnih očitkov raziskovalcem v JRO, ki se pogosto poraja v podjetniških krogih je, da ti raziskovalci niso opremljeni z znanji za delovanje v podjetjih, da ne razumejo podjetniške logike, kot tudi, da je njihovo znanje za podjetja preveč teoretično in posledično neuporabno, sočasno pa imajo z njimi (če jih v podjetje vključijo) velike stroške. Da bi ta prehod med JRO in zasebnim sektorjem olajšali, se je oblikoval ukrep, ki je naslavljal ravno prehodnost med obema sektorjema.

Leta 2008 je JAPTI objavil razpis za Spodbujanje mobilnosti visokokvalificiranega osebja (v nadaljevanju M), s katerim je želelo Ministrstvo za gospodarstvo zmanjšati prepad med JRO in zasebnim sektorjem. Ideji ukrepa sta bili dve: (a) da bi se raziskovalci iz JRO zaposlili v zasebnem sektorju za čas sofinanciranja (obdobje 24 mesecev) ob pogoju, da ostane oseba po preteku sofinanciranja v rednem delovnem razmerju še vsaj 12 mesecev. Skupno bi torej moral biti posameznik zaposlen v podjetju za 36 mesecev in (b) JAPTI je sofinanciral zaposlitve visoko kvalificiranega osebja, ki se bo s prehodom iz velikih podjetij zaposlili v mikro, malih in srednje velikih podjetjih za obdobje do 24 mesecev od datuma nastopa dela ob pogoju, da je po preteku sofinanciranja le-ta v rednem delovnem razmerju še vsaj 12 mesecev. Ukrep je bil odprt tako za kadre iz Slovenije kot tudi iz tujine; cilj razpisa pa je bil letno podpreti vsaj 30 prehodov visoko kvalificiranega osebja iz znanosti v gospodarstvo in vsaj 30 prehodov visokokvalificiranega osebja iz velikih podjetij v mikro, mala in srednje velika podjetja in jim zagotoviti kakovostna delovna mesta v podjetjih, ki bodo omogočala učinkovitejšo uporabo znanja za gospodarsko rast in razvoj.

Skupna okvirna višina nepovratnih sredstev, ki je bila na razpolago za sofinanciranje obeh sklopov, je bila 4 milijone €. V obdobju od aprila do konca leta 2008 se je izvedlo 6 odpiranj (načrtovana so bila samo tri). Kljub aktivni promociji tega programa v okviru različnih dogodkov, delavnic, okroglih miz in medijev je JAPTI do konca decembra 2008 podprl le 23 upravičencev, od tega 22 prehodov raziskovalcev iz znanosti v gospodarstvo, in 1 prehod visokokvalificiranih kadrov iz velikih podjetij v mala in srednje velika podjetja. Ukrep v prvi fazi očitno ni pritegnil podjetij.

Leta 2009 se je ukrep malo spremenil. Simbolično se je spremenilo tudi njegovo ime, in sicer je to bilo Javni razpis za sofinanciranje zaposlitev raziskovalcev ob prehodu v podjetja. Cilj razpisa je bil, verjetno tudi zaradi izkušenj iz leta 2008, bolj realen, in sicer je želel podpreti vsaj 30 prehodov raziskovalcev iz inštitucij znanja v gospodarstvo in vsaj 10 prehodov raziskovalcev iz velikih podjetij v mikro, mala in srednje velika podjetja in jim zagotoviti kakovostna delovna mesta v podjetjih, ki bodo omogočala učinkovitejšo uporabo znanja za gospodarsko rast in razvoj. Zanimivo je, da je bil v tem okviru ukinjen pogoj 12 mesecev po sofinanciranih 24 mesecih, kar pomeni, da so bila podjetja v tem razpisu zavezana le k zaposlovanju za 24 mesecev.

SPLOŠNI PODATKI

Na razpis leta 2008 je bilo financiranje odobreno 23 podjetjem; leta 2009/2010 je na 5 odpiranj prispelo 53 vlog, odobrenih jih je bilo 48. V nadaljevanju predstavljamo rezultate ankete, ki smo jo izvedli med prejemniki. Vprašalnik v prilogi 1 smo poslali na 34 naslovov

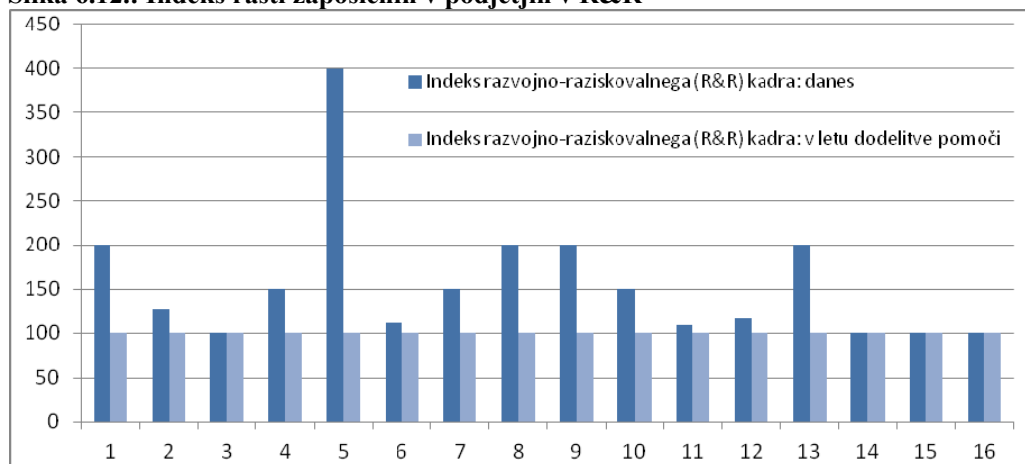
(leti 2008, 2009; ostali so sredstva prejeli v letih 2010/2011 in niso zajeti v našo raziskavo) in prejeli 17 odgovorov.

Metodološka pojasnila:

Število odobrenih vlog	71 (2008 in 2009: 34)
Število prejemnikov sredstev	71 (34)
Število respondentov	17
Odstotek	50 %
Respondenti na anketo	9 direktorjev družbe, 2 tehnološka direktorja in ostali, ki so se ukvarjali s projektom (npr. razvojni vodja, svetovalka uprave itd.).

Prva vprašanja v anketi so se nanašala na spremembe v številu zaposlenih v R&R, ki so se dogodile v času od potrditve projekta do danes. Podatki, pridobljeni na vzorcu, so pokazali, da so podjetja v povprečju imela v letu dodelitve pomoči 5 zaposlenih v R&R, v času izpolnjevanja ankete pa je ta delež porasel na 6,75, kar označuje 35 % porast glede na izhodišče. Če izločimo »eksczesne vrednosti« (tj. tiste vrednosti, ki so večje od dvakratnika povprečja, in manjše od polovice povprečja), je razlika med zaposlenimi v R&R v času prejema subvencije in anketiranju še večja. Če je bilo v času prejema pomoči v podjetjih v R&R zaposlenih v povprečju 5 ljudi, jih je zdaj sedem, kar predstavlja 40 % porast. Strukturo rasti (indeks 100 je osnovna raven zaposlenih v R&R v letu dodelitve pomoči) kaže spodnja slika.

Slika 6.12.: Indeks rasti zaposlenih v podjetjih v R&R

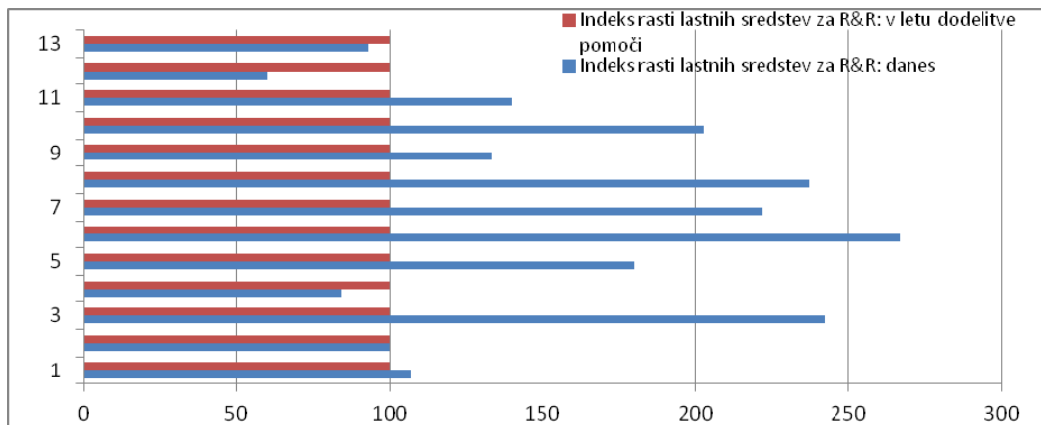

**Številke od 1–16 so številke respondentov (N=16) (eno podjetje ni odgovorilo na to vprašanje).
Vir Anketa.

V letu pridobitve sredstev so podjetja za R&R dejavnosti namenila v povprečju skoraj 186 tisoč €, danes pa ta znesek krepko presega 200 tisoč in se giblje okoli 288 tisoč €. Ti

podatki vključujejo podatke vseh respondentov. Ker pa nekaj respondentov izrazito štrli iz povprečja, smo za bolj realno sliko odstranili »eksesne vrednosti« večje od dvakratnika in manjše od polkratnika povprečja. Ko smo to storili je slika še jasnejša; povprečna višina sredstev, namenjenih za R&R je bila v letu pridobitve pomoči okoli 130 tisoč €, medtem ko vlagajo podjetja zdaj nekaj čez 200 tisoč €.

Slika 6.13.: Indeks rasti lastnih sredstev za R&R

*Številke od 1–13 so številke respondentov (N=13) (štiri podjetja niso odgovorila na to vprašanje).
Vir Anketa.

Zgornja slika prikazuje rast lastnih sredstev za R&R v podjetjih, ki so prejela sredstva iz državnih virov. Od 13 podjetij, ki so odgovarjala na to vprašanje, tri podjetja (23 %) danes za R&R namenjuje manj sredstev, kot so jih ob prejemu sredstev s strani države. Križna analiza med sredstvi, namenjenimi za R&R in rastjo števila zaposlenih v R&R pokaže, da podjetja, ki danes namenjuje manj za R&R aktivnosti niso zmanjšala števila zaposlenih v R&R, ampak so ga celo povečala, in to vsaj za 20 %.

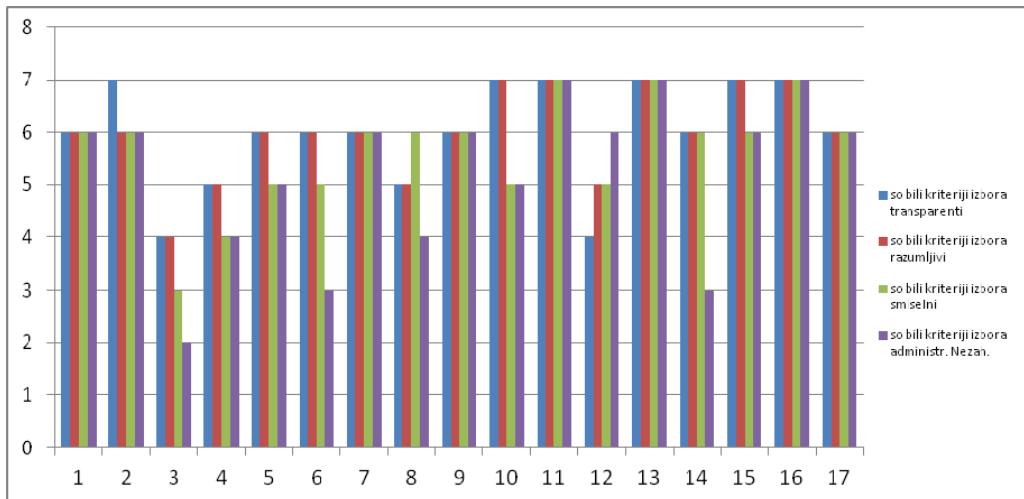
Glede ročnosti projekta je pričakovano, skladno z razpisom, da je bilo največ izbranih podjetij financiranih 24 mesecev, eno 22 in eno 36. Večina jih je za razpis izvedela s spletne strani JAPTI, eno podjetje je izvedelo za razpis preko poslovnega partnerja, eno preko Tehnološkega parka Ljubljana in eno preko Univerze v Mariboru.

RAZPISNA DOKUMENTACIJA in KRITERIJI IZBORA

Podjetja so ocenjevala navodila oz. razpisno dokumentacije za Javni razpis mobilnost v veliki meri pozitivno (povprečna ocena nad 5; na lestvici od 1 do 7), pri čemer je najslabša povprečna ocena zabeležena pri vprašanju administrativne zahtevnosti, kar pomeni, da so podjetja menila, da je bil javni razpis sicer dobro zastavljen, ampak preveč administrativno zahteven (povprečna ocena 4,47).

Ocena kriterijev izbora je še boljša kot povprečna ocena razpisa (povprečna ocena nad 6; lestvica od 1–7), pri čemer sta kriterija »smiselnosti« in »administrativne zahtevnosti« dobila v povprečju najnižjo oceno.

Slika 6.14.: Ocena kriterijev izbora (1-se popolnoma ne strinjam; 7-se popolnoma strinjam)

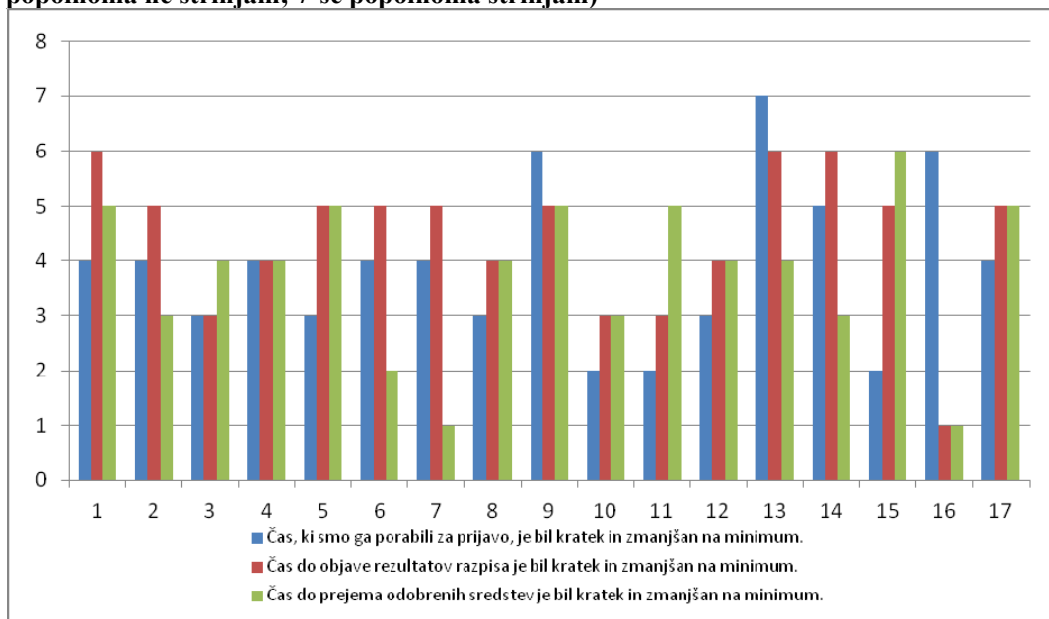
*Številke od 1–17 so številke respondentov (N=17).
Vir Anketa.

Prav zaradi relativno slabše ocene pri smiselnosti kriterijev izbora in njihovih administrativnih zahtevnosti, smo podjetja povprašali, katere kriterije bi sama spremenila oz. katere bi ponovno uvedla. Zbirnik predlogov navajamo v nadaljevanju:

- Raje kot »reference podjetja« naj se upošteva »reference raziskovalca«;
- Morali bi se izogibati preveč pogostemu poročanju, ker je to nepotrebna administracija. Podjetja naj poročajo po prvem letu in na koncu projekta. Podobna naj bi bila tudi struktura plačil (60 % pred začetkom; 30 % po prvem poročilu, 10 % po zaključku projekta);
- Nujno je treba spremeniti ocenjevanje, predvsem merilo 4 (»izdelek je namenjen za prodajo na tujih trgih«), ki ga je težko dokazati.
- Ocenjevalci bi morali predvsem primerjati vsebino prijave s končnim proizvodom. Pogosto se namreč zgodi, da je prijava zelo vseobsegajoča, končni izdelek pa je slab, zanikr ali pa ga celo ni. Ker se denar deli po »prijavi« in ne po »končnem rezultatu«, je potem lahko težava v tem, da podjetja, ki so realna in v prijavi navedejo realne, pričakovane zmožnosti, ne dobijo subvencije.

Glede na to, da so bila podjetja nezadovoljna z administrativno zahtevnostjo pridobivanja dokumentacije ne čudi, da so povprečne ocene, ki so vezane na pripravo dokumentacije nižje od sredine (tj. manjše od 4; lestvica od 1 do 7). Veliko boljše (tj. višje od 5) pa so ocene, ki se nanašajo na uspešnost projekta; npr., da so podjetja dobila celoten zaproseni znesek (povprečna ocena 5,7); da so razpisana sredstva bila dovolj visoka za delovanje ukrepa (povprečna ocena 5,4) in da je naročnik bil pri podeljevanju sredstev korekten, jasn ter učinkovit (povprečna ocena 5,6).

Slika 6.15: Primernost časovnice glede na prijavo, rezultate in nakazilo sredstev (1-se popolnoma ne strinjam; 7-se popolnoma strinjam)

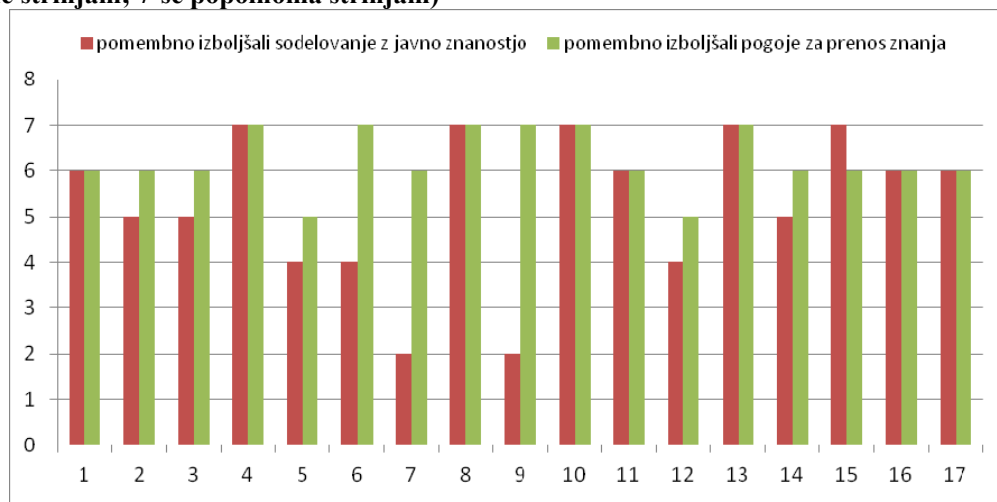

*Številke od 1–17 so številke respondentov (N=17).
Vir Anketa.

DODATNOST NA RAVNI VLOŽKOV, UČINKOV RAZLITJA in REZULTATA (IZLOŽKOV)

Naslednje vprašanje, ki smo ga zastavili podjetjem, je, zakaj so se na ta razpis prijavila. Kot ključni razlog so podjetja navedla »boljše pogoje za prenos znanja« (6,3), ki mu sledita »okrepitev svojega R&R potenciala« (6) in »izboljšanje sodelovanja z JRO« (5,2). Zanimivo je, da so se podjetja na ta razpis prijavila predvsem z željo okrepiti že obstoječe lastne R&R potencialne, želja, da bi sama bolj intenzivno sodelovala z JRO, pa je bila bolj v ozadju.

Slika 6.16: Vzrok za prijavo na razpis za mobilnost zaposlenih v R&R (1-se popolnoma ne strinjam; 7-se popolnoma strinjam)

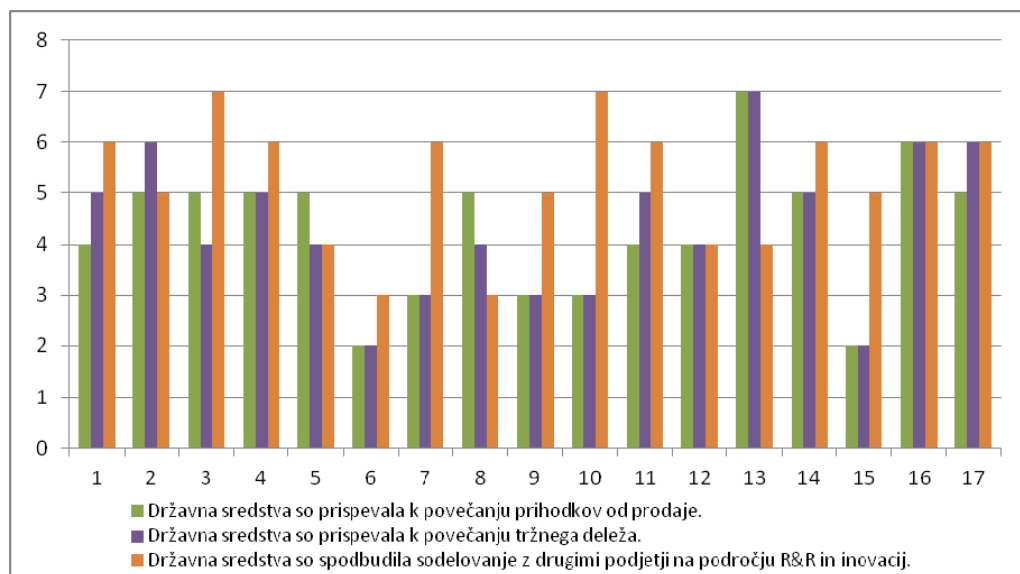
*Številke od 1–17 so številke respondentov (N=17).
Vir Anketa.

Iz zgornje tabele je zanimivo opaziti, da je bila ideja »o prenosu znanja v podjetja« bolj privlačna kot »sodelovanja z JRO«, čeprav sta obe dejavnosti močno povezani, kar pomeni, da brez sodelovanja z JRO do prenosa znanja v podjetja ne more priti. Podjetja tudi s temi rezultati (podobno kot s prehodnimi rezultati v okviru razpisa IS) potrjujejo pomanjkanje »mostu« med javnim in zasebnim sektorjem R&R. Čeprav želijo višjo stopnjo prehodnosti, pa se pri tem ne naslanjajo na JRO, ki pa so – po drugi strani – glavni vir raziskovalcev.

Kot smo že videli na začetku, so podjetja R&R proračun skozi leta povečala. To pomeni, da subvencija ni povzročila zmanjšanje lastnih R&R sredstev, ampak so podjetja zaradi nje vložila še dodatna lastna sredstva v razvoj R&R kadrov in izdelkov. Na tej točki je bilo nujno ugotoviti, od kod je v podjetja prišlo največ novozaposlenih raziskovalcev. Čeprav podjetja niso v največji meri stavila na boljše sodelovanje z javnimi institucijami, so prav iz teh dobila največ raziskovalcev (15; 88 %), od tega jih je 12 prišlo iz univerz/fakultet, 3 iz JRO. Eden je prišel iz večjega podjetja, eden pa iz Zavoda za zaposlovanje RS. Čeprav je zaskrbljujoče dejstvo, da na ZZRS sploh najdemo nezaposlenega raziskovalca, pa je sočasno ohrabrujoče, da se je podjetje odločilo, da takega raziskovalca zaposli.

Na vprašanje, k čemu so prispevala sredstva, ki so jih podjetja pridobila na razpisu, lahko ugotovimo, da so po mnenju respondentov sredstva najbolj prispevala k povečanju R&R aktivnosti (6,23), ki ji sledita izboljšanje kakovosti izdelkov (5,94) in sodelovanje z inštituti/JRO (5,23). Sredstva skorajda niso prispevala k povečanju prihodkov iz prodaje (4,2), kot tudi ne k patentom, licencam ipd. (3,56).

Slika 6.17.: Učinki razlitja zaradi prejema sredstev na razpisu mobilnosti (1-se popolnoma ne strinjam; 7-se popolnoma strinjam)

*Številke od 1–17 so številke respondentov (N=17).
Vir Anketa.

Zgornja slika kaže učinke razlitja, ki so nastali na podlagi izvedbe ukrepa mobilnosti. Izmed vseh ukrepov razlitja je, kot razvidno iz slike, prišlo do največjega porasta sodelovanja z drugimi R&R podjetji, sledi pa povečanje prihodkov od prodaje. Na podlagi tega lahko izpostavimo, da ukrepi subvencioniranja nimajo samo neposrednih učinkov, ki so vezani na konkreten projekt, ampak je treba pri analizi učinkovitosti ukrepov v obzir vzeti tudi posredne učinke, ki pa niso vidni na prvi pogled oz. jih lahko razkrije šele globlja analiza vzrokov in posledic.

Med učinke razlitja ukrepa mobilnosti lahko štejemo tudi določene pravice, ki so jih podjetja, uspela registrirati. Dve podjetji sta registrirali avtorske pravice, 4 podjetja patente in 2 podjetji znamki. Eno podjetje je registriralo model, kar nekaj intelektualnih pravic pa je še v pripravi za registracijo oz. je izboljšanih glede na izhodišče.

Na vprašanja o vplivu subvencije na celotno poslovanje podjetja so podjetja v veliki meri odgovorila naklonjeno, kar pomeni, da je bila subvencija koristna za podjetje nasploh, njegovo konkurenčnost, odnose s tekmeci na trgu kot tudi internacionalizacijo. Če iz pozitivnih odgovorov izdvojimo tiste najbolj značilne, lahko povemo, da:

- so subvencije najbolj vplivale na izboljšavo kompetenc, proizvodov in storitev podjetja (povprečna ocena 5,9);
- so se po mnenju respondentov, zaradi subvencij, povečale konkurenčne prednosti podjetja (povprečna ocena 5,8); ter da

- c) so se učinki razliti razširili tudi na tehnološka področja, kjer podjetje prej ni bilo konkurenčno in so na teh področjih povečali konkurenčnost podjetja (povprečna ocena 5,6).

Podjetja so imela tudi možnost dodatnih komentarjev in pojasnil, kot jih navajamo spodaj:

- a) Ukrep mobilnosti je podjetje obogatil z zrelostjo in kompetencami, od katerih si obetamo pozitivne učinke šele na daljši rok. Naša osnovna storitvena ponudba, ki je vezana na infrastrukturne projekte in vlaganja v gradbene posege, je bila doslej zelo ranljiva, vendar smo navkljub velikemu upadu investicij na eni strani, poleg tega pa še precej povečani ponudbi lojalne/nelojalne konkurence, uspeli ohraniti tržni delež in obseg poslovanja. Z razširitvijo naše ponudbe, ki smo jo dosegli z ohranitvijo delovnega razmerja za raziskovalce, smo vključili tudi v dolgoročno medinstitucionalno sodelovanje SAZU, ZVKDS predvsem pri projektu monitoringa arheoloških najdišč, ki so nedavno vpisana v register UNESCO-ve dediščine, s tem pa pridobili zelo konkretno referenco.
- b) Ukrep »Mobilnost« je spodbudil prehod predvsem MR iz gospodarstva, kar se nam zdi zelo koristno. Preko tega smo okrepili sodelovanje z JRO in univerzami/fakultetami.
- c) Sredstva naj bi prihajala bolj redno in prilivi naj bi bili datumsko točni, ko so bili dogovorjeni. Žal zamujanje sredstev tudi podjetje včasih potisne v neugoden položaj, ker zamuja s plačami.
- d) Glede na višino sofinanciranja in stroške, katere je bilo potrebno poročati, je bila dokumentacija za poročanje zelo zapletena. Lahko bi bila enostavnejša in bolj pregledna. Tabele za izračunavanje bi lahko bile v Excelu, ne pa v Wordu

6.3. Subvencije za podjetja v institucijah inovativnega okolja

Posebno za spodbujanje ustanavljanja novih podjetij in njihovo začetno rast se je oblikoval ukrep, namenjen financiranju visokotehnoloških podjetij, ki delujejo v institucijah inovativnega okolja (start-up podjetja). Ukrep je začel delovati leta 2006 in je bil nato izvajan tudi v naslednjih letih. Gre za enega bolj popularnih ukrepov Slovenskega podjetniškega sklada (SPS), ki je bil v prvi vrsti namenjen podjetjem za njihove začetke delovanja v institucijah inovativnega okolja, implicitno pa je ukrep pomagal preživeti tudi institucijam inovativnega okolja.

Prvi razpis (P4A) je bil izveden leta 2006 in je predvideval 150 milijonov SIT (okvirno 626 tisoč €) za subvencije podjetjem, ki bi začela s svojim delovanjem. Maksimalna višina subvencije je znašala 6 milijonov SIT (25 tisoč €) in je bila zagotovljena v 100 % deležu s strani države. Upravičenci so bila podjetja, ki so bila vključena in so izvajala aktivnosti v institucijah inovativnega okolja ter še niso ustvarjala prihodkov na trgu. Prišlo je do dveh odpiranj vlog; skupno število prispelih vlog na razpis je bilo 48, z zaprošenim zneskom subvencij v višini 240 milijonov SIT (1,2 milijona €). Uprava Sklada je odobrila 26 vlog v višini 130 milijonov SIT (0,55 milijona €). Z njimi naj bi bilo na novo zaposlenih 96 delavcev v roku enega leta od prejema.

V letu 2007 je SPS objavil dva razpisa, in sicer je bil eden vezan na nadaljevanje subvencij iz leta 2006, eden je bil pa nov. Vsebinsko obeh je bila enaka kot leta 2006. Skupni proračun za oba je znašal 0,985 milijona €, opravljeni sta bili dve odpiranji (za vsak razpis

eno). Skupno je prispelo 73 vlog, Uprava SPS je odobrila 44 vlog v protivrednosti 0,896 milijona €. Skupno naj bi za obdobje treh let bilo zaradi tega razpisa zaposlenih 325 delavcev.

Leta 2008 se je razpis za subvencije za podjetja v subjektih inovativnega okolja razširil na štiri kategorije, in sicer na

- a) nova podjetja (A), ki so vključena v subjekte inovativnega okolja in še niso registrirana več kot 12 mesecev;
- b) na podjetja (B), ki so začetno subvencijo dobila v letu 2007 in so zaradi narave projekta imela pravico kandidirati tudi v letu 2008;
- c) na podjetja (C), ki so začetno subvencijo dobila v letu 2006, nadaljevala s subvencijo v letu 2007 in so imela zaradi narave projekta pravico kandidirati tudi v letu 2008;
- d) na podjetja (D), ki so bila vključena v subjekte inovativnega okolja in še niso bila registrirana več kot 42 mesecev.

Skupaj za celotno skupino P2 je Sklad načrtoval podporo 99 projektov, odobrenih pa je bilo 81 oz. 82 % planiranih projektov, ki so porabili 91 % vseh razpisanih sredstev. V skupini produktov B, C in D je ostal del sredstev, ki so bila naknadno prerazporejena v P2A, tako da je bila porabljena skoraj celotna kvota razpoložljivih sredstev. Vrednost projektov je znašala 1,7 milijona €. Sofinancirani projekti naj bi prinesli 532 novih delovnih mest v naslednjih treh letih.

Leta 2009 se je razpis SPS za sofinanciranje zagona podjetij v tehnoloških parkih in inkubatorjih ponovil. Nanj je prispelo 173 vlog, Uprava SPS je odobrila 91 vlog v višini 2,3 milijona €. S tem je bilo načrtovanih 421 novih zaposlitev v naslednjih dveh letih.

SPLOŠNI PODATKI

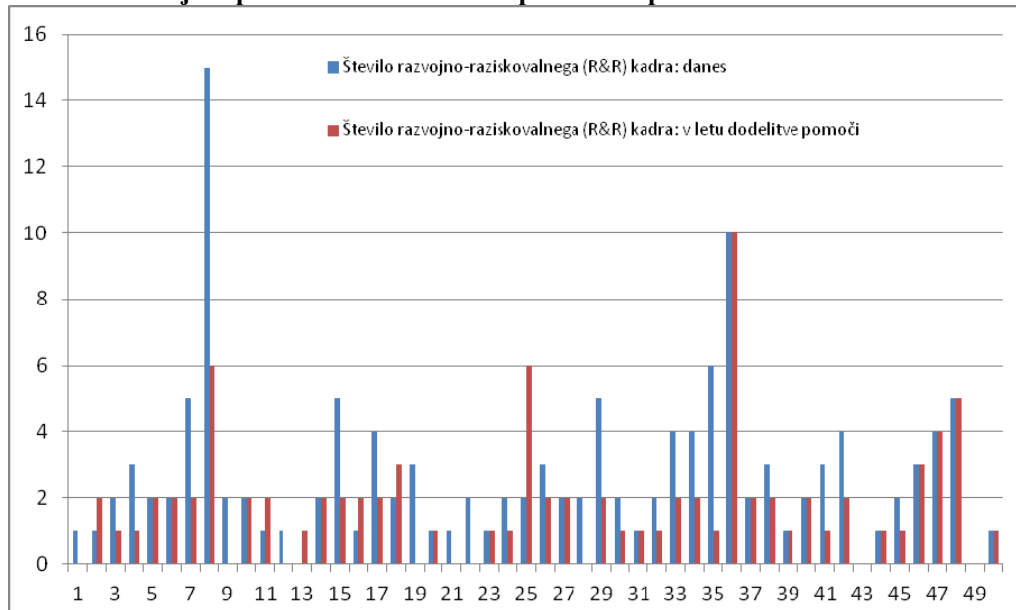
V vseh analiziranih razpisih je bilo odobrenih skupno 242 projektov. Ker pa so se podjetja lahko prijavljala na razpis v različnih letih, smo tista podjetja, ki so sredstva prejela večkrat, izločili. Vprašalnik o ukrepu je bil poslan 164 podjetjem.

Metodološka pojasnila:

Število odobrenih vlog	242
Število prejemnikov sredstev	164
Število respondentov	51
Odstotek	31 %
Respondenti na anketi	70 % direktorjev družbe/podružnice (gre za MSP!), ostali

Glede na to, da so podjetja, ki jih obravnava ukrep P4A, mala in srednje velika podjetja, ne čudi, da je tudi število zaposlenih v R&R relativno nizko. Tako respondenti poročajo, da so v letu pridobitve finančne pomoči imeli zaposlenega povprečno 1,85 raziskovalca, medtem ko se je do izpolnjevanja ankete ta številka povečala na 2,8. V letu pridobitve pomoči je 14 % respondentov imelo zaposlenih 0 raziskovalcev. Ta ista podjetja imajo zdaj v povprečju zaposlenih 1,42 raziskovalca, pri čemer ima eno podjetje zaposlene 3 raziskovalce. Eno podjetje je v letu pridobitve pomoči imelo zaposlenega enega raziskovalca in danes nima zaposlenega nobenega. 4 podjetja (8 %) so v času svojega delovanja zmanjšala število R&R zaposlenih.

Slika 6.18: Stanje zaposlenih v R&R na dan pridobitve pomoči in »danes«

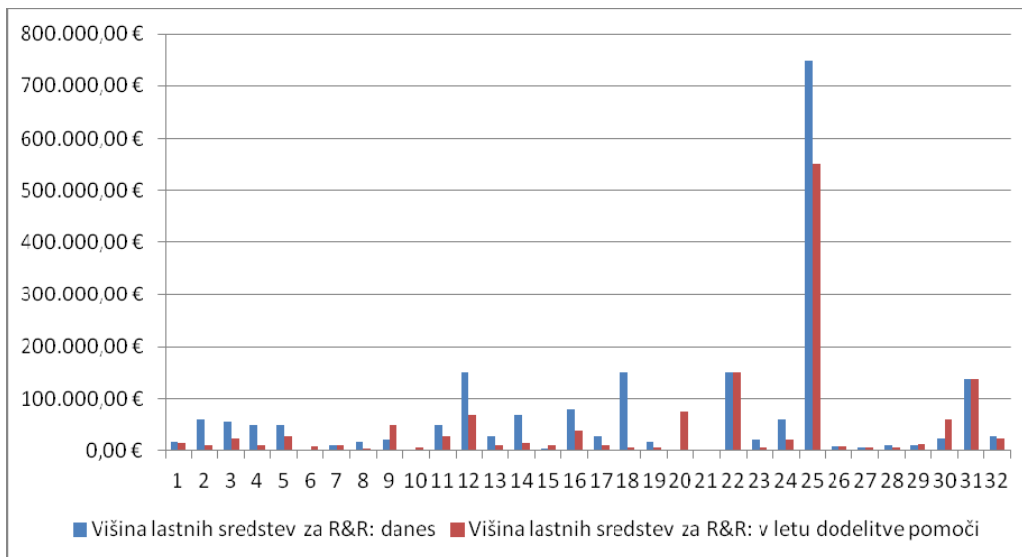
*Številke od 1–50 so številke respondentov (N=50).

Vir Anketa.

Zgornja slika kaže dokaj razgibano sliko zaposlovanja v R&R zaradi ukrepa SPS. Pri večini podjetij je danes zaposlenih več v R&R, kot jih je bilo na dan, ko so podjetja dobila sredstva SPS.

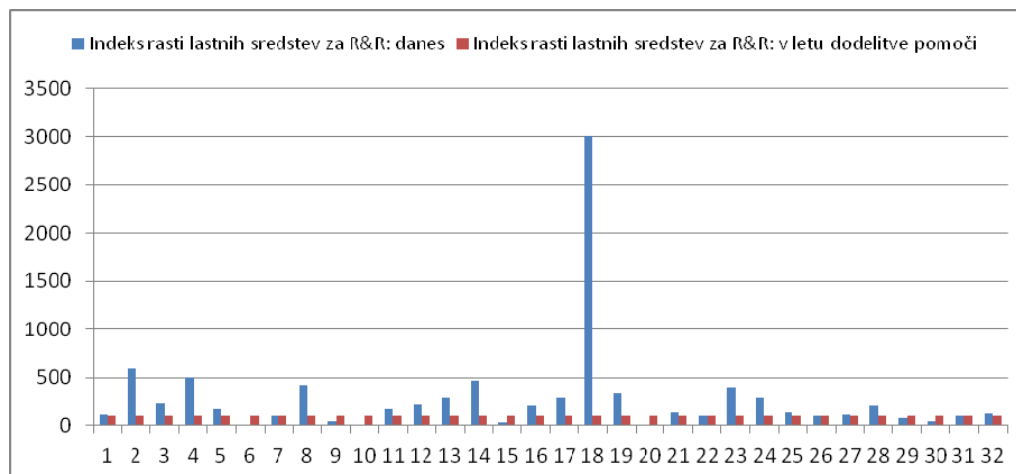
Na vprašanje, koliko sredstev namenjajo podjetja R&R, lahko ugotovimo, da so v letu prejema pomoči v povprečju podjetja za R&R namenila 38 tisoč €, medtem ko »danes« za R&R v povprečju namenjajo 68 odstotkov več, tj. 64 tisoč €. Če iz izračuna izvzamemo »eksczesne vrednosti« (tj. tiste vrednosti, ki so večje od dvakratnika oz. manjše od polkratnika povprečja) lahko tudi potrdimo rast investicij v RR, in sicer celo za večji odstotek (88 %). Tri podjetja od vseh (6 %), primerjaje z letom pridobitve pomoči manj vlagajo v R&R; eno podjetje pa miruje (tj. pomeni, da v R&R ne vlaga nič). Večina podjetij je sofinanciranje dobila v letih 2007–2008–2009, pri čemer je sofinanciranje trajalo povprečno 24 mesecev.

Slika 6.19.: Znesek namenjen za R&R aktivnosti

*Številke od 1–32 so številke respondentov (N=32).
Vir Anketa.

Slika 6.20.: Indeks rasti sredstev za R&R aktivnosti

*Številke od 1–32 označujejo respondente (N=32).

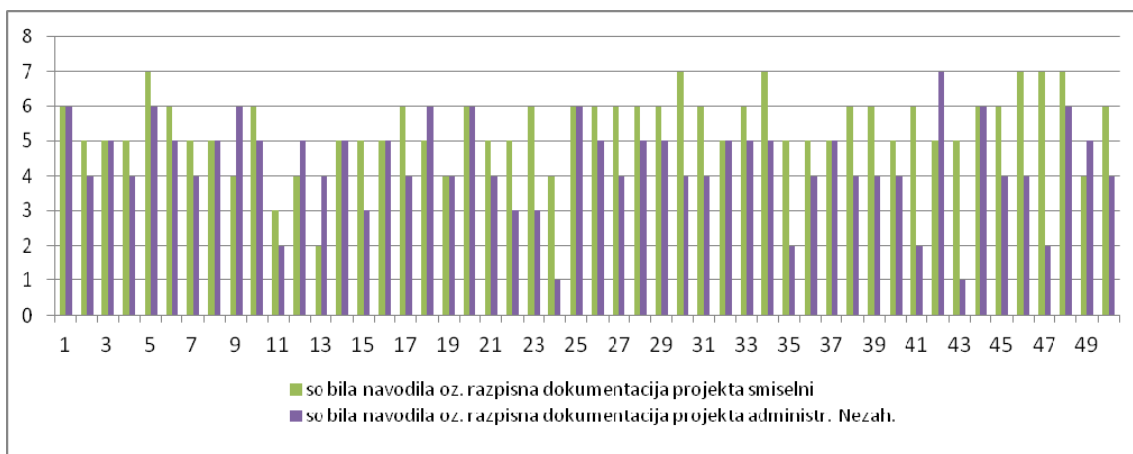
Vprašanje, ki se postavlja pri tako velikih razpisih, je tudi, kje podjetja, sploh MSP, izvedo za razpis oz. kako pride do njih obvestilo o možnostih prijavljanja na razpis (glede na to, da imajo za neprestano spremljanje razpisov omejene kadrovske in finančne vire). V našem primeru smo dobili tri skupine odgovorov. 40 % respondentov je za informacijo izvedelo v instituciji inovativnega okolja (tehnološki park, inkubator, tehnološki center), 30 % na spletu in ostali drugje. Primerjaje z ostalimi analiziranimi razpisi, pri katerih je bil ključni vir informacij predvsem splet, pa ti podatki kažejo na to, da so za informiranje o razpisih države pomembne tudi institucije inovativnega okolja.

RAZPISNA DOKUMENTACIJA in KRITERIJI IZBORA

Na vprašanje o navodilih razpisa in njihovi transparentnosti, razumljivosti, smiselnosti in administrativni nezahtevnosti so podjetja odgovarjala dokaj pozitivno. Po pričakovanjih je bila v povprečju najslabše ocenjena administrativna zahtevnost (povprečna ocena 4,34), pri čemer je bila tudi ta rahlo nad mejo (niti-niti). Kot kaže, so bili razpisi SPS-a razumljivi in primerni, edino, kar bi bilo po mnenju podjetij smiselno, bi bila poenostavitev slednjih. Glede kriterijev izbora projektov se podjetja v veliki meri strinjajo, da so bili primerni, pri čemer pa vseeno dodajajo nekatere predloge, kaj bi veljalo na tem področju še narediti, kar navajamo v nadaljevanju:

- okrepiti vsebino projekta (ta naj nosi več točk);
- relativizirati »obvezno članstvo v subjektih inovativnega okolja«, saj imajo nekateri večje koristi od drugih institucij, poleg tega so po mnenju nekaterih respondentov tehnološki parki predragi (največ kritik je letelo na obvezno članstvo v subjektih inovativnega okolja);
- smiselno bi bilo relativizirati kriterije »ročnosti upravičenih stroškov« in jih podaljšati;
- potrebno bi bilo narediti intervjuje s prijavitelji, ne pa bazirati odločitve samo na papirnati dokumentaciji.

Slika 6.21: Struktura odgovorov na vprašanje, ali so bila navodila administrativno smiselna in nezahtevna (1-bila so prezahtevna in nesmiselna, 7-bila so primerna, nezahtevna)

*Številke od 1–50 so številke respondentov (N=50).

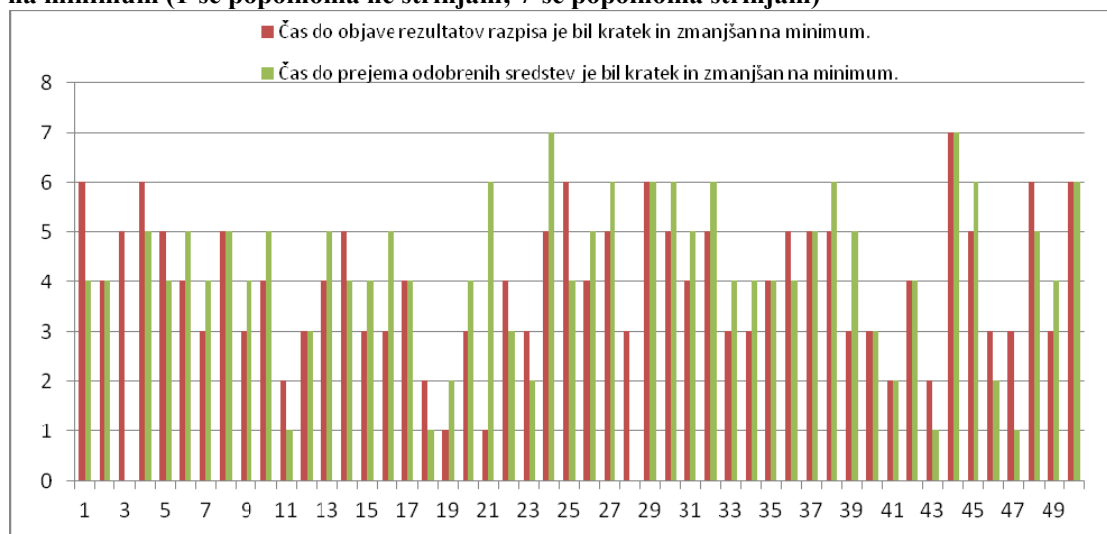
Vir Anketa.

Poleg opisa slabosti obstoječih kriterijev so imela podjetja tudi možnost predlagati kriterije, ki bi se jim zdeli smiselni pri izboru. Te navajamo v nadaljevanju:

- ocenjevalci bi se pri ocenjevanju projekta morali bolj naslanjati na pretekle reference prijavitelja;
- upoštevati bi morali multiplikativne učinke projekta, kot tudi vpliv na družbo;
- večjo vrednost bi se morale dati morebitnim inovacijam, manj kot drugim dejavnikom;
- ugotoviti je treba tudi tržni potencial predlaganih projektov, to se lahko ugotovi le z analizo in predhodnimi pogovori;
- SPS bi moral preverjati dosežene rezultate, če so skladni z zastavljenimi projekti. Če ne, naj podjetja, ki so veliko obljubila (in bila nerealna) sredstva vračajo;
- projekte naj ocenjujejo strokovnjaki s področja in ne izborna komisija, ki običajno analizira samo ekonomsko plat;
- Upoštevati bi morali tudi vprašanje sposobnosti internacionalizacije izdelka.

Na vprašanja, ki so se nanašala na oblikovanje prijave na razpis so, primerjajoč s prejšnjimi rezultati, sogovorniki odgovarjali dokaj negativno. Tako izpostavljajo, da so za prijavo porabili izrazito preveč časa (povprečna ocena 3,6; lestvica 1–7), neodločeni pa so glede tega, ali so bili tudi drugi časovni roki zmanjšani na minimum (objava rezultatov: 3,96; prejem sredstev: 4,2). Delno si to lahko razlagamo s starostjo podjetij (gre za start-up podjetja) in njihovimi skromnimi izkušnjami z vlaganjem prijav na javne razpise. Najboljšo oceno, kar 6,38 (od 1–7), so podjetja podelila v rubriki »komunikacija, odnos in učinkovitost SPS do prijaviteljev«.

Slika 6.22: Čas do objave rezultatov oz. pridobitve odobrenih sredstev je bil zmanjšan na minimum (1-se popolnoma ne strinjam; 7-se popolnoma strinjam)

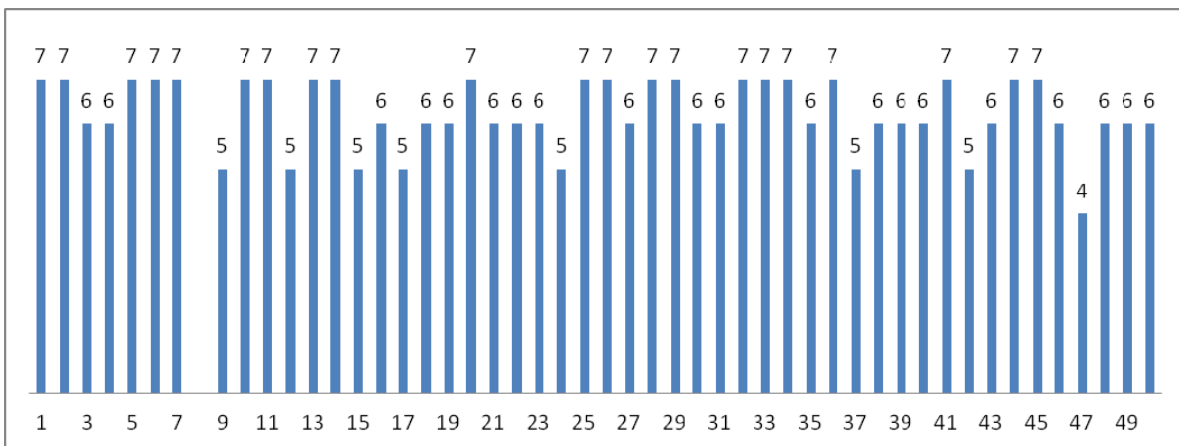
*Številke od 1–50 so številke respondentov (N=50).

Vir Anketa.

Eno od vprašanj v anketi se je nanašalo tudi na to, zakaj so se podjetja prijavila na razpis SPS-a. Ponudili smo tri odgovore, pri čemer smo ugotovili, da so podjetja s prijavo najbolj želela izboljšati svojo raziskovalno/inovacijsko dejavnost (povprečna ocena 6), temu pa sledita razloga »izboljšanje konkurenčnosti« (povprečna ocena 5,96) in »okrepitev lastnega podjetniškega potenciala« (povprečna ocena 5,82).

Na vprašanje, kaj so podjetja želela pridobiti z ukrepom, je vezano tudi vprašanje, ali bi podjetja projekt izvedla, če zanj ne bi dobila sredstev. Le 51 % bi ta projekt izvedlo, 49 % podjetij pa projekta ne bi izvedlo. Ključno vprašanje, pri tistih, ki bi projekt izvedli, četudi ne bi dobili denarja s strani SPS-a je, kje bi manjkajoča sredstva dobili. Večji del respondentov bi skušalo ta denar pridobiti z bančnim kreditom, nekaj podjetij bi poiskalo notranje rezerve, eno podjetje pa je poudarilo družinski vir in prijatelje (3F, family, friends, fools).

Slika 6.23: Pomembnost projekta pred začetkom njegovega izvajanja (1-nepomemben, 7-zelo pomemben)

*N=50.
Vir Anketa.

Povezava med »pomembnostjo projekta za podjetje« in vprašanjem »ali bi podjetje projekt izvedlo, tudi, če ne bi dobilo sredstev« pokaže, da so bila državna sredstva ključna za izvedbo projekta, saj tretjina podjetij, ki ocenjuje projekt kot zelo pomemben, projekta, če ne bi dobila državnih sredstev, ne bi izvedla.

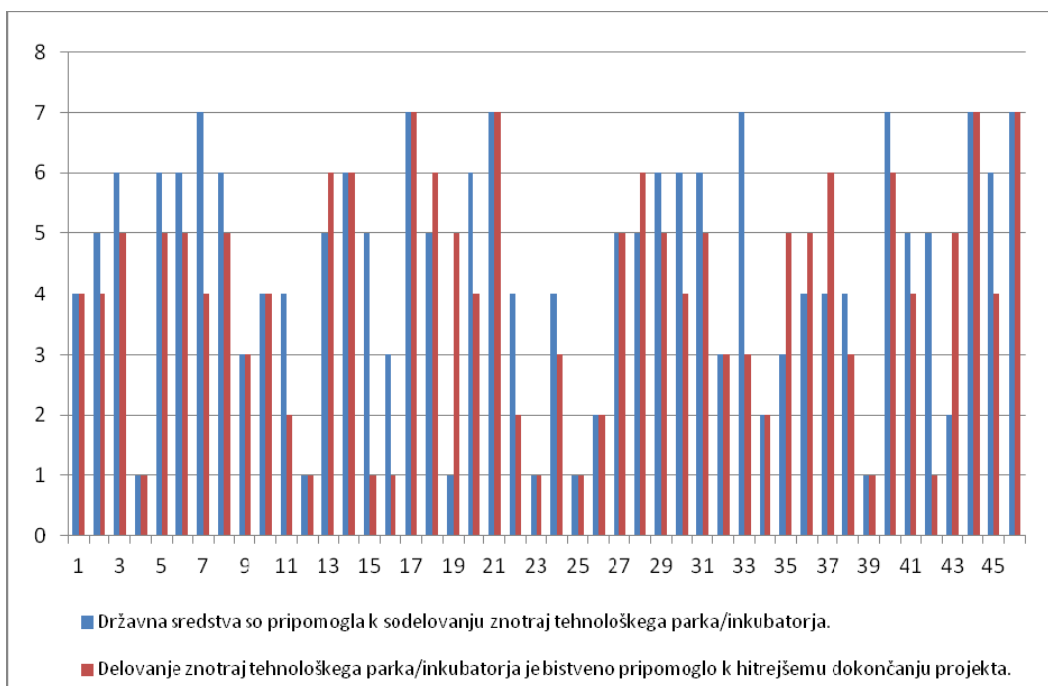
Nadalje, podjetja so v vprašalniku ocenjevala tudi pomembnost dobljenega financiranja projekta, pri čemer so poudarila, da je bila pridobitev denarja za izvedbo projekta pomembna za celosten razvoj podjetja (povprečna ocena 6,46), pri čemer je ta razvoj temeljil predvsem na razvoju novih tehnoloških rešitev v podjetju (6,42), ki so vodile do večje konkurenčnosti podjetja, manj pa se je učinek dobljenih sredstev odrazil na trženjskih rešitvah (novih in starih) izdelkov v podjetju.

VPLIV IN UČINKI UKREPA NA OKOLJE PODJETJA IN PODJETJE SAMO

Ker ukrep v prvi vrsti subvencionira podjetja v institucijah inovativnega okolja (članstvo v teh je bilo za podjetja obvezno), nas je zanimalo, kakšni so bili učinki razlitja na institucije inovativnega okolja (sodelovanje med podjetji znotraj teh institucij ter tudi na institucije inovativnega okolja nasploh). Že odgovori, ki smo jih odbili na začetku ankete so

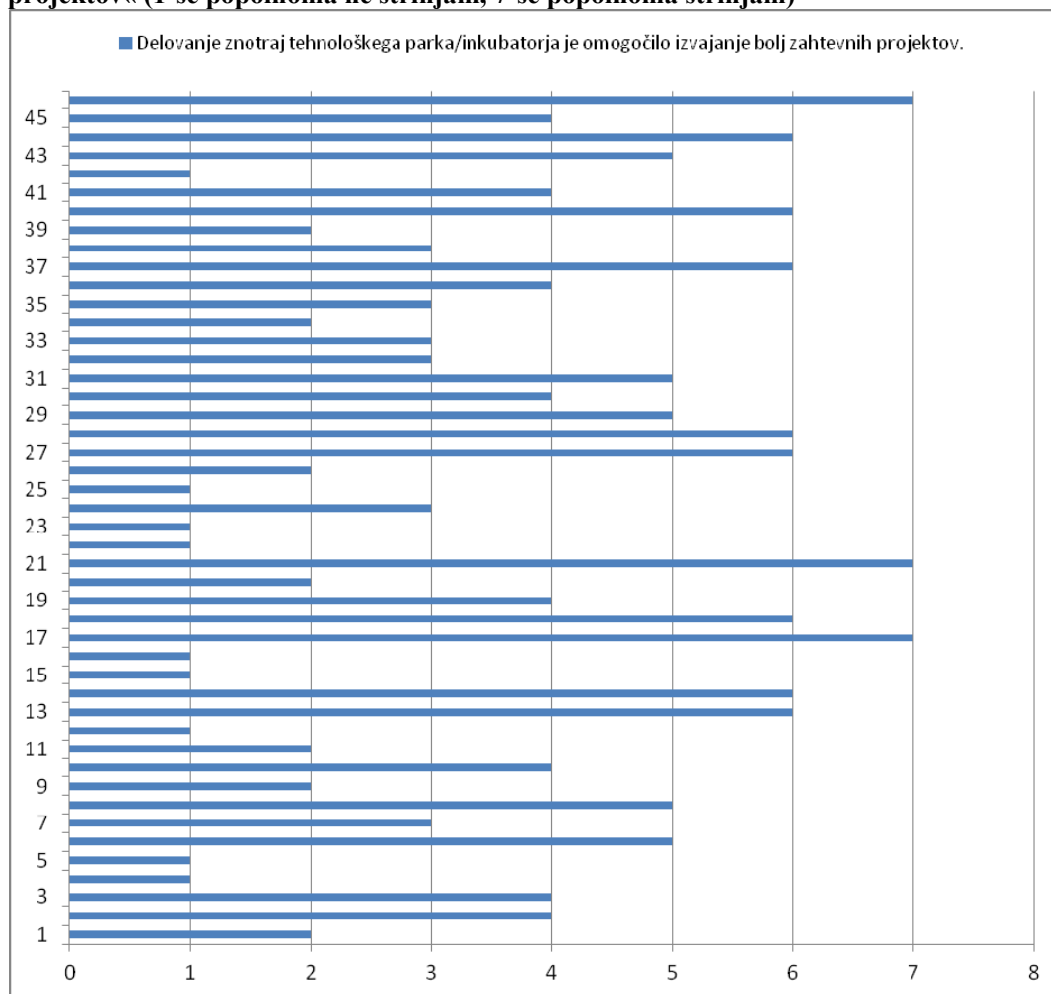
pokazali, da so bila nekatera podjetja nezadovoljna, ker je ukrep predvideval, da morajo biti vključena v institucije inovativnega okolja. Tako smo v tem okviru preverjali predvsem štiri dejavnike, ki so jih morala podjetja oceniti, in sicer (a) stopnja sodelovanja znotraj tehnološkega parka/inkubatorja, (b) učinek parka/inkubatorja na dokončanje projekta, (c) učinek parka/inkubatorja na izvajanje zahtevnejših projektov, (d) učinek parka/inkubatorja na izvajanje in spremembe v načinu upravljanja matičnega podjetja. Ocene, ki so jih dala podjetja, so v povprečju nižje (3,74; 1–7) od srednje ocene (4; 1–7), kar indicira na nezadovoljstvo s tehnološkimi parki in inkubatorji. Respondenti so najbolj potrdili trditev (povprečna ocena 4,36), da je sodelovanje znotraj institucij inovativnega okolja koristilo za okrepitev sodelovanja z drugimi podjetji, ki so delovali v teh institucijah (s tem soglaša tretjina respondentov, tretjina jih izrazito ne soglaša); zanikali pa so trditve, da je delovanje v okviru institucij inovativnega okolja pripomoglo k hitrejšemu dokončanju projekta (povprečna ocena 3,88) (četrtnina respondentov izrazito ne soglaša s to trditvijo; ocena 1 ali 2, četrtnina pa jih izrazito soglaša, tj. oceni 6 ali 7, polovica respondentov se giblje med ocenami 3 in 5, pri čemer sta modusa 3 in 5.), izvedbo zahtevnejših projektov (povprečna ocena 3,6) in spremembo v načinu upravljanja podjetij (povprečna ocena 3,12).

Slika 6.24.: Učinek državnih sredstev na »sodelovanje znotraj institucije inovativnega okolja« ter »hitrejšje dokončanje projektov« (1-se popolnoma ne strinjam, 7-se popolnoma strinjam)

*Številke od 1–46 so številke respondentov (N=46).
Vir Anketa.

Slika 6.25: Učinek članstva v institucijah inovativnega okolja na »izvajanje zahtevnih projektov« (1-se popolnoma ne strinjam, 7-se popolnoma strinjam)

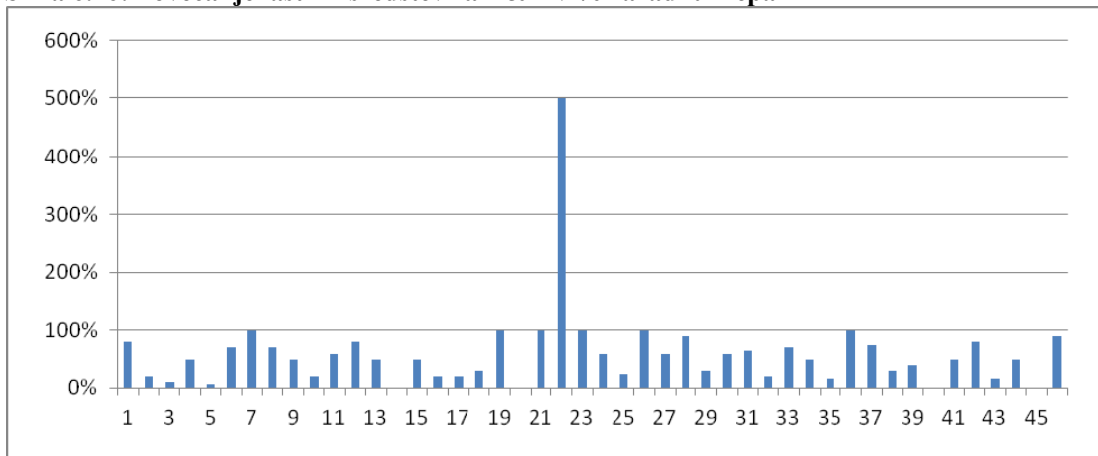
*Številke od 1–46 so številke respondentov (N=46).

Vir Anketa.

Dejansko lahko na podlagi tega vidimo, da so bili učinki razlitja za podjetja skromnejši, kot si je razpisovalec predstavljal, ko je predpisal obvezno članstvo v institucijah inovativnega okolja. V tem okviru velja zato razmisliti, kako ta ukrep spremeniti v smer, da bodo učinki razlitja večji, kot so bili do sedaj.

Poleg navedenega smo v anketi preučevali tudi, kakšni so bili učinki ukrepa na subvencionirano podjetje, in sicer najprej na ravni vložkov v R&R, nato pa na ravni rezultata (tj. izložkov). V okviru vložkov smo se predvsem osredotočili na to, ali so bila pridobljena R&R sredstva porabljena kot dodatek ali nadomestek lastnega financiranja R&R dejavnosti. Tako se je prvo vprašanje nanašalo na to, ali je ukrep povečal R&R investicije (tj. aditivnost na ravni sredstev), kar so respondenti v veliki meri potrdili (povprečna ocena 6). Ko smo analizirali, za koliko so se povečala R&R sredstva v času pridobitve pomoči, smo ugotovili, da je povprečje porasta znašalo 65 %, kar je relativno visoka vrednost.

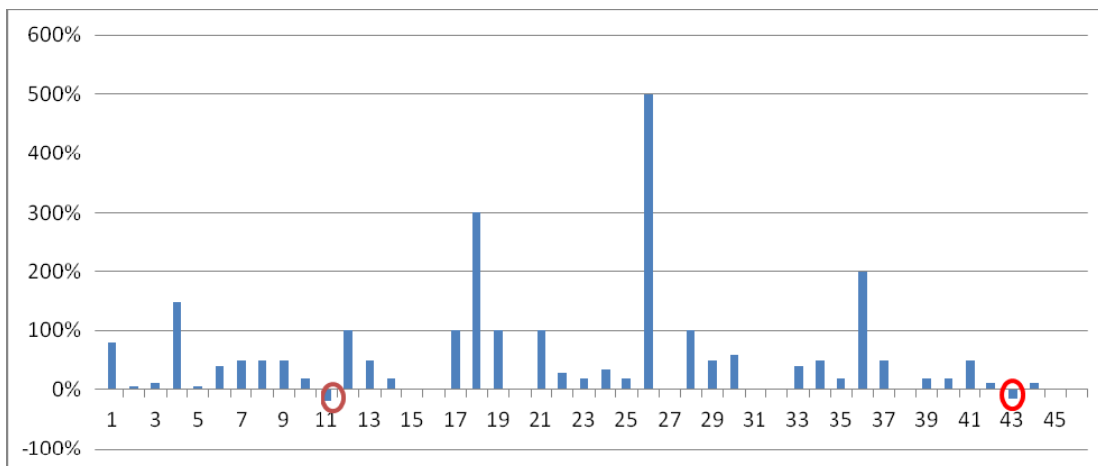
Slika 6.26: Povečanje lastnih sredstev za R&R v % zaradi ukrepa

*Številke od 1–46 so številke respondentov (N=46).
Vir Anketa.

Kljub temu moramo pri tem upoštevati, da gre pri tem ukrepu predvsem za nova MSP, ki imajo že v osnovi, relativno nižje vložke v R&R, zato se vsak dodaten denarni tok prikaže kot velika rast. Iz tega smo izpeljali vprašanje, koliko so v naslednjih letih, zaradi RR subvencij, porasla lastna sredstva za R&R. Rezultati kažejo, da so v povprečju porasla za 60 %, če odstranimo »eksczesne vrednosti« (tj. tiste, ki so večje od dvakratnika povprečja), pa ugotovimo, da je bil porast nižji, in sicer 40-odstotni. Pri tem opozarjamo, da sta dve podjetji imeli v letih po zaključku ukrepa zmanjšanje investicij za R&R, in sicer za 20 % (vsako), dve podjetji pa sta ohranili R&R investicije na isti ravni, kot sta jo imeli pred pridobitvijo državne subvencije.

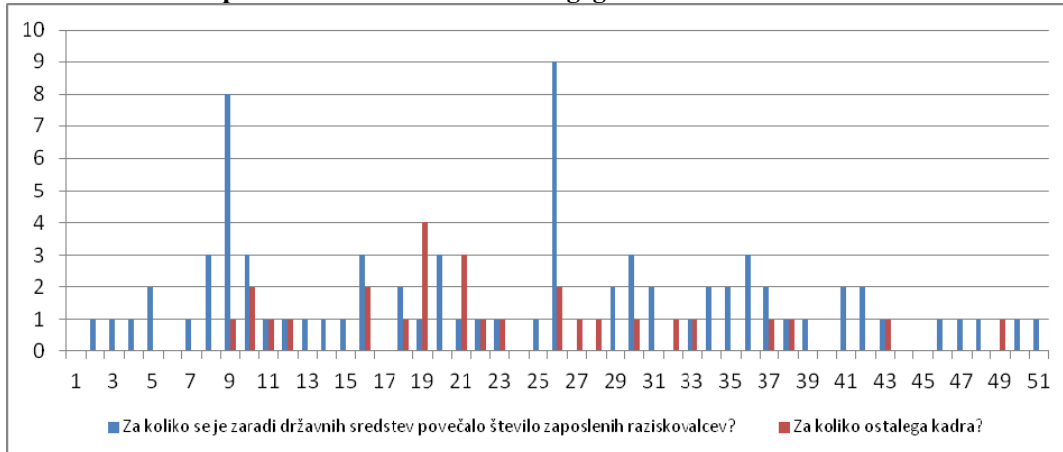
Slika 6.27: Povečanje/zmanjšanje obsega sredstev za R&R v % v času odgovarjanja na anketo vs. čas prejema sredstev iz ukrepa

*Številke od 1–45 so številke respondentov (N=45).
Vir Anketa.

Eden od učinkov, ki jih implicitno predvidevata povečana R&R aktivnost in sredstva za R&R, je tudi višja zaposlenost. S tem so se v svojih odgovorih v večini strinjala tudi podjetja, ki so odgovarjala na vprašalnik (povprečna ocena 5,3). Kot kažejo podatki, so zaradi subvencije in povečanja lastnih R&R sredstev podjetja v povprečju zaposlila dodatnega 1,5 raziskovalca, pri čemer izpostavljamo, da je eno podjetje zaposlilo 8 raziskovalcev, eno 9, 18 % podjetij pa ni zaposlilo nobenega dodatnega raziskovalca. Zanimalo nas je tudi, če so podjetja zaposlila kaj drugega kadra.

Slika 6.28: Rast zaposlenih raziskovalcev in drugega kadra

*Številke od 1–51 so številke respondentov (N=51).
Vir Anketa..

Rezultati so pokazali, da je bilo zaradi ukrepa v povprečju zaposlenega še 0,6 človeka (drugega kadra). Po virih, od kod so podjetja pridobivala kadre (možnih več odgovorov), prevladuje usposobitev lastnega kadra (43 %), sledijo fakultete/univerze (30 %), iskalci prve zaposlitve, študenti (25 %), konkurenčna podjetja (20 %). Najmanj jih je bilo pridobljenih iz JRO in tujine.

DODATNOST NA RAVNI REZULTATA (OUTPUTA) in RAZVOJ(NOSTI) PODJETJA

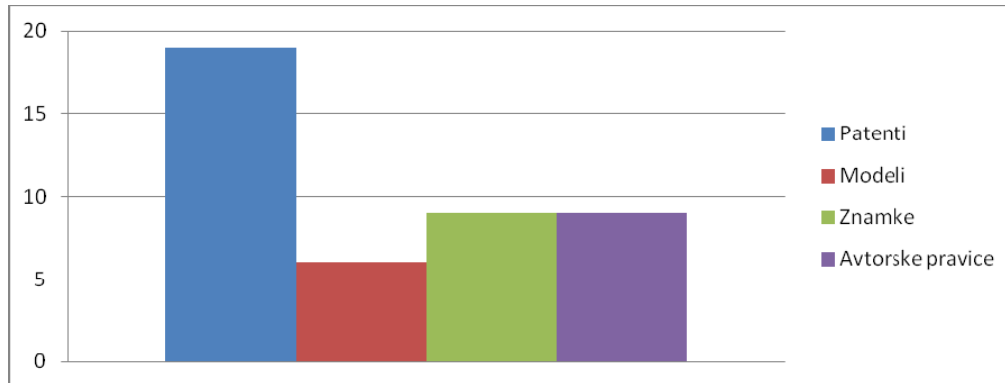
Poleg učinka ukrepa na zaposlovanje smo se v vprašalniku (in analizi) osredotočili tudi na dodatnost na ravni rezultata/izložkov, tj. kako so prejeta sredstva vplivala na različne druge rezultate poslovanja podjetij.

Po mnenju respondentov so prejeta sredstva SPS najbolj vplivala na povečanje proizvodnih inovacij (povprečna ocena 5,7; lestvica 1–7), ki jim sledijo izboljšana kakovost storitev (povprečna ocena 5,6) ter začetki nove poslovne aktivnosti (povprečna ocena 5,5). Nasploh je med respondenti obstajala velika mera strinjanja, da so sredstva, ki jih je zagotovil SPS pripomogla, k dodatnosti na ravni izložkov.

Kljub temu pa je med respondenti o(b)stajalo strinjanje, da finančna sredstva niso pripomogla k hitrejšemu registriranju intelektualnih pravic in drugih oblik zaščite intelektualne lastnine (povprečna ocena 3,6). V nekaj obravnavanih primerih prišlo do zaščite intelektualne lastnine, in sicer je 25 % podjetij registriralo patent, 8 % model, 16 % znamko ter 8 % avtorske in sorodne pravice. Pri tem izpostavljamo, da so nekatera podjetja, ki so registrirala kakršnokoli obliko avtorskih pravic, registrirala več kot eno obliko (npr. 2 podjetji

po 2 patenta, 2 podjetji po 3 patente). Ob upoštevanju dejstva, da gre za nova podjetja, so doseženi rezultati spodbudni.

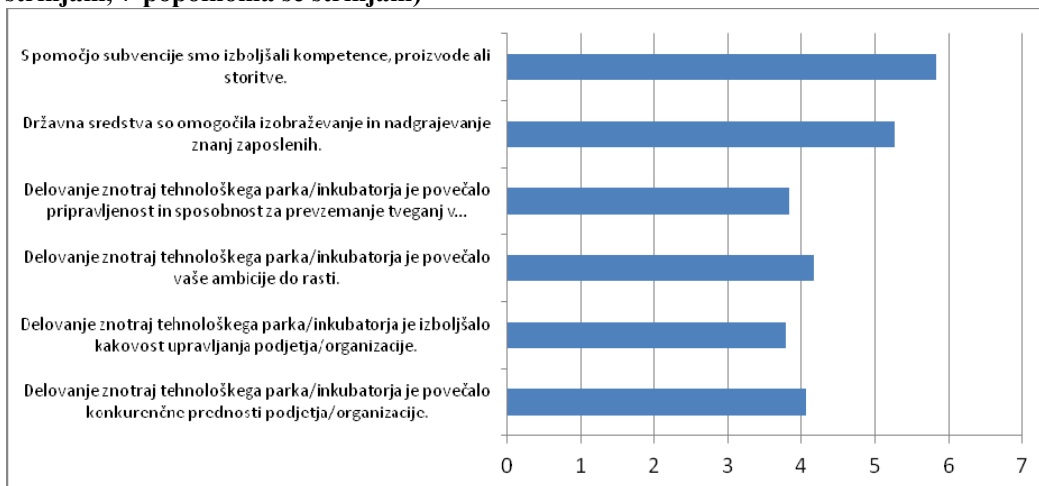
Slika 6.29.: Število registriranih patentov, modelov, znamk in avtorskih pravic (možnih več odg.)

*N=51.
Vir Anketa.

Ideja financiranja subjektov v institucijah inovativnega okolja ni namenjena samo temu, da zainteresirana podjetja najdejo varno streho nad glavo. Institucije inovativnega okolja pomagajo v fazah udejanjanja lastne podjetniške ideje, snovanja podjetja, utrjevanja slednjega v panogi, oblikovanja primernega upravljanja ipd. Zato smo želeli s pomočjo odgovorov ugotoviti, ali je prišlo – zaradi članstva v tehnološkem parku ali/in inkubatorju – do kakršnihkoli sprememb v upravljanju oz. značilnostih delovanja podjetja.

Slika 6.30: Učinek državnih sredstev na upravljanje podjetja (1-popolnoma se ne strinjam, 7-popolnoma se strinjam)

*N=51.
Vir Anketa.

Slika kaže, da je bila po mnenju respondentov ključna prednost članstva v parku/inkubatorju možnost izboljševanja proizvodov (povprečna ocena 5,84), ki ji sledi možnost nadgrajevanja znanja zaposlenih (povprečna ocena 5,26). Drugačna je slika, ko podjetja analizirajo neposredne učinke parka/inkubatorja, ti so ocenjeni skladno s pričakovanji (glede na začetne podatke).

Glede na tehnološki profil so podjetja, ki so sodelovala v anketi, v veliki meri razvijala povsem nove tehnologije, nekatere še nepoznane v svetu, kar gotovo priča, da so prav sredstva, ki so jih podjetja dobila, pomagala v razvoju.

Na koncu vprašalnika smo podjetja v odprtem vprašanju povprašali o njihovem mnenju o ukrepu ter o tem, kaj bi bilo treba pri ukrepu še spremeniti.

Zbirne odgovore podajamo v nadaljevanju.

- Podjetja so izpostavila, da se jim zdi problematično obvezno članstvo v institucijah inovativnega okolja (več kot 70 % respondentov to meni!), saj nekatere institucije ne nudijo dovolj podpore za projekte, ki jih izvajajo podjetja. Posledično podjetja porabijo denar, za plačilo storitev institucijam inovativnega okolja, ki so nekoristne oz. jih ne potrebujemo.
- Po njihovem mnenju so bil tudi pričakovanja države (sklada) prevelika. Podjetniški inkubator nam ni prinesel nobenega kupca izdelkov, naročnika storitev ali strateškega partnerja. Pritoževala so se glede »izsiljevanja plačil za nemerljive oglaševalsko (promocijske) akcije (pod pogoji za sodelovanje na razpisu podjetniškega sklada)« kar smatrajo za nepošteno podjetniško prakso in bi morala biti kot taka sankcionirana. Sodelovanje z univerzo (raziskovalci) bi moralo biti bolj urejeno in subvencionirano.
- Financiranje naj bodo bolj prilagodljiva. Npr. v panogi IKT se dinamika razvoja tako hitro spreminja, da je nemogoče načrtovati aktivnosti za 3 leta vnaprej, saj v tem času niso več opravičljiva, potrebna in jih je nujno zamenjati. Takšni razpisi bi morali to upoštevati.

Izbrisano: j

6.4. Spodbujanje delovanja tehnoloških parkov in inkubatorjev

V okviru tega dela analize smo obravnavali način spodbujanja delovanja temeljnih institucij inovativnega okolja (tehnološki parki/ inkubatorji) ter poskušali oceniti uspešnost sicer zelo spremenljivega načina njihovega spodbujanja. Na osnovi analize razpisov, ki so bili namenjeni ali sofinanciranju delovanja ali razvoju tehnoloških parkov in inkubatorjev, smo izbrali nekaj prejemnikov sredstev (gre za malo število institucij) in z njimi opravili polstrukturirane intervjuje.

Kronološki red razpisov in njihove temeljne značilnosti na kratko prikazujemo v nadaljevanju.

V letu 2004 je bil razpis za sofinanciranje delovanja tehnoloških parkov in inkubatorjev objavljen že v februarju (razpis UL 10-11, 6. 2. 2004). Upravičenci so bili tehnološki parki in inkubatorji, ki so včlanjenim podjetjem zagotavljali svetovalne storitve enkratnega značaja le v začetni fazi razvoja posameznega podjetja na področju usposabljanja, upravljanja, računovodstva, knjigovodstva ter finančnega poslovanja, novih tehnologij (posebno informacijskih), varstva okolja, zaščite intelektualne lastnine in podobno. Sofinancirano je bilo 50% stroškov takih storitev. Prav tako se je v višini 25% sofinanciralo razvojno

raziskovalno dejavnost, ki je vključevala stroške dela in skupne infrastrukture tehnoloških parkov oziroma podjetniških inkubatorjev. Za razvoj novih storitev so lahko tehnološki parki prejeli 15% sredstev. V letu 2004 je bilo sofinancirano delovanje treh tehnoloških parkov in treh poslovnih inkubatorjev (Avdić, 2004).

Ministrstvo za gospodarstvo je leta 2005 objavilo *Javni razpis za sofinanciranje storitev tehnoloških parkov in podjetniških inkubatorjev*, s katerim naj bi se spodbudil razvoj inovacijskega okolja, ki malim podjetjem omogoča lažji dostop do znanja, rezultatov raziskav, novih tehnologij in drugih storitev za njihovo rast in razvoj

Cilj razpisa je bil spodbuditi vključevanje novih podjetij v tehnološke parke in podjetniške inkubatorje ter uspešno zaključiti projekte razvoja podjetij v tehnoloških parkih in podjetniških inkubatorjih na letni ravni (10 novih podjetij v tehnoloških parkih in 5 uspešnih izstopov iz parkov ter 5 novih podjetij v podjetniških inkubatorjih in 2 uspešna izstopa podjetij iz inkubatorjev). Ministrstvo je sofinanciralo svetovalne storitve, ki so podjetjem v parku oziroma inkubatorju na voljo le v začetni fazi projekta razvoja posameznega podjetja na področju upravljanja, računovodstva, knjigovodstva ter finančnega poslovanja, novih tehnologij, razvojno raziskovalna dejavnost podjetij, ki delujejo manj kot 3 leta v tehnološkem parku oziroma podjetniškem inkubatorju, strokovna usposabljanja na področju managementa tehnologij (v tujini) za zaposlene v tehnoloških parkih oziroma v podjetniških inkubatorjih ter razvoj novih storitev za tehnološke parke oziroma podjetniške inkubatorje (sistem mentorstva). Vsaka oblika podpore je bila opredeljena tako glede višine sofinanciranja kot glede upravičenih stroškov. Za razpis je bilo namenjenih 150 milijonov SIT (626 tisoč €). Prejemnikov je bilo 5: Ljubljanski tehnološki park, Pomurski tehnološki park, Štajerski tehnološki park, Primorski tehnološki park ter Inkubator, d.o.o.

Istega leta je MG objavil Javni razpis za pridobitev sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj – Ukrep 1.1.: *Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja - Razvoj in usposobitev tehnoloških parkov*, katerega namen je bil omogočiti razvoj in usposobitev tehnoloških parkov, ki bodo zagotovili ugodnejše prostorske in tehnične pogoje za nastajanje in delovanje podjetij v zgodnjih fazah razvoja ter izvajali storitve za ustanovitev in začetno delovanje podjetij pod ugodnejšimi pogoji. Na razpis so se lahko prijavi tako obstoječi kot novi tehnološki parki, cilj pa je bil podpreti največ 4 projekte. Sredstva je dobil v letu 2005 tehnološki park Technopolis Celje v skupni višini 435 milijonov SIT (1,8 milijona €). Januarja 2006 je MG objavil nadaljevanje tega razpisa iz leta 2005 in dodelil Ljubljanskemu tehnološkemu parku 48 mlrd SIT. V tem primeru je šlo za izgradnjo novih zgradb in spremljajoče infrastrukture.

Leta 2007 je *sofinanciranje delovanja tehnoloških parkov, podjetniških in univerzitetnih inkubatorjev* prevzel JAPTI (kot izvajalska agencija MG). Za razpis je bilo namenjenih 1,4 milijona €; sofinanciranih je bilo 11 subjektov inovativnega okolja⁴⁵.

JAPTI je po nalogu MG v letu 2008 izvedel dva razpisa s področja spodbujanja podjetništva: (a) JR za sofinanciranje opravljanja nalog subjektov inovativnega okolja in (b) JR za sofinanciranje projektov izgradnje tehnoloških parkov in podjetniških inkubatorjev v okviru gospodarsko-razvojno logističnih središč.

- a) Namen javnega razpisa je bilo *sofinanciranje opravljanja nalog subjektov inovativnega okolja* (tehnološki parki, podjetniški inkubatorji in univerzitetni inkubatorji s pisarnami za prenos tehnologij) in na ta način zagotavljanje učinkovitega podpornega okolja za podjetništvo ter nastajanje in razvoj novih inovativnih podjetij. Za vse subjekte inovativnega okolja so se sofinancirale posamezne skupine

⁴⁵ Na osnovi letnega poročila JAPTI za leto 2007, ni navedenih prejemnikov.

upravičenih stroškov glede na izvedene naloge v višini največ do 95 % izkazanih upravičenih stroškov. Zneski so bili tudi omejeni navzgor in vezani na velikost subjekta oz. članstvo. Okvirna višina razpisanih sredstev za sofinanciranje izvajanja nalog subjektov inovativnega okolja je bila za proračunsko leto 2008 700 tisoč €, za proračunsko leto 2009 pa 900 tisoč € (ni podatkov o prejemnikih).

- b) Predmet tega javnega razpisa je *bilo sofinanciranje projektov izgradnje podjetniških inkubatorjev nacionalnega pomena in tehnoloških parkov nacionalnega pomena*. Cilj javnega razpisa je spodbuditi vzpostavitev subjektov podpornega okolja, v katerih bo do leta 2015 nastalo vsaj 100 novih podjetij, ki bodo ustvarila vsaj 400 novih bruto delovnih mest. Podpisani sta bili dve pogodbi za skupni znesek sofinanciranja v višini 11 milijonov €, s tem, da je prejelo podjetje IMOS, kot pobudnik ustanovitve podjetniškega inkubatorja Podbreznik, približno 1 milijon €, Tehnološki park IN PRIME pa 10 milijonov €.

Kot je razvidno iz gornjega prikaza se je financiranje v opazovanem obdobju deloma spremenilo: poleg sofinanciranja dejavnosti v 2005/2006 se je določenim tehnološkim parkom in inkubatorjem omogočilo tudi razvoj in izgradnjo kapacitet v letih 2005/2006. Z uvajanjem koncepta subjektov inovativnega okolja in A in B evidenc se je prešlo na zelo podrobno definirane naloge subjektov v smislu števila opravljenih posameznih nalog, ki jih je razpisovalec sofinanciranja smatral kot ključne za delovanje subjekta inovativnega okolja. Iz naslova vzpostavitve novih kapacitet pa je bil v okviru tekoče finančne perspektive izveden en razpis 2008.

KLJUČNE UGOTOVITVE INTERVJUJEV Z ODLOČEVALCI v SUBJEKTIH INOVATIVNEGA OKOLJA

V razgovorih s prejemniki sredstev smo poskušali ugotoviti, kaj menijo o politiki spodbujanja delovanja institucij inovativnega okolja (terminologija novejših razpisov) v opazovanem obdobju. Navajamo ključne ugotovitve, ki lahko odločevalcem koristijo pri snovanju ukrepov za delovanje institucij inovativnega okolja v prihodnje.

1. Objava in vsebina razpisov

Za tehnološke parke in inkubatorje je tako kot za druge prejemnike sofinanciranja ključni problem visoka stopnja nejasnosti glede načrtovanih ukrepov ter njihovih objav. Pogosto se ukrepi objavljeni (pre)pozno, kar pomeni, da se institucije inovativnega okolja težko pripravijo (kadrovsko in finančno) na poslovno leto. Posledica tega je, da se letni program dejavnosti ter pogoji delovanja oblikujejo na osnovi pričakovanih in ne dejanskih razpisov, s tem pa povečuje stopnja tveganja. Zato sogovorniki predlagajo daljše obdobje financiranja (npr. 4-letno), predvsem pa objavo ukrepov za naslednje leto najpozneje meseca novembra predhodnega leta.

Z vse podrobnejšim predpisovanjem vsebine in obsega delovanja (število izobraževanj, število svetovanj, razgovorov, itd.) se po eni strani povečuje breme zbiranja potrebne dokumentacije in administriranja, po drugi strani pa zmanjšuje prostor za lastno načrtovanje aktivnosti v skladu z dejanskimi potrebami članov. Glede na dejstvo, da prejemnikom v prvi kategoriji (A) ni veliko, se jim zdi smiselno, da se na osnovi spremljanja uspešnosti delovanja zmanjša stopnja predpisovanja vsebine in količine opravljenih storitev in se institucijam prepusti izvajanje nalog v skladu z lastnim letnim programom dela, nezadostno kakovostno delo, ki se ga lahko ugotavlja tudi s pomočjo ankete med uporabniki, pa kaznuje v naslednjem razpisu.

2. Finančni tok

Pozno razpisovanje lahko pomeni tudi to, da vseh stroškov, ki so nastali v določenem obdobju pred razpisom ni možno uveljavljati. Zgodi se tudi, da so nekateri stroški obračunani šele po koncu zahtevanega poročanja financerju in jih institucije inovativnega okolja tako ne morejo uveljavljati. Ti t. i. sunk costs posledično bremenijo ali institucijo ali podjetje člana, čeprav ustrezajo razpisu.

Novejši razpisi se osredotočajo na sofinanciranje točno določenih aktivnosti in ne zagotavljajo sredstev za osnovno delovanje institucije, nakup ali obnovo opreme. Ti stroški manjšim institucijam predstavljajo problem, tudi zaradi zamud pri plačevanju storitev s strani podjetij članov.

Prehod na posredno financiranje preko zagotavljanja sredstev za podjetja, ki delujejo v inovativnem okolju, je za manjše TP-je odprl novo težavo, saj se jim dogaja, da njihovi člani, ki so sicer prejeli subvencijo SPS-a, sredstva zadržijo za svoje naložbe in ne poravnajo stroškov najemnine in drugih storitev v TP. »Klasična« subvencija delovanja tehnološkega parka/ inkubatorja je bila po njihovem mnenju za prejemnike bolj ugodna.

3. Druge pripombe in mnenja

Večja usklajenost, tako vsebinska kot časovna različnih ukrepov za spodbujanje podjetništva bi močno olajšala delo tako institucijam kot njihovim članom.

Idealno bi bilo, da bi obstajala enotna platforma, preko katere bi se lahko podjetja in institucije inovativnega okolja tekoče seznanjala z vsemi razpisi, ki jih objavljajo državne institucije. To se je deloma izboljšalo z dogodki, ki jih je pripravljala SPS v sodelovanju z drugimi agencijami in ministrstvi, a ažurna spletna stran bi bila še boljša rešitev.

Nekatere prejemnike moti pomanjkanje redne evalvacije učinkov delovanja vseh prejemnikov sredstev za inovacijsko okolje, saj imajo občutek, da je pomembno, da v prijavi veliko obljubiš in ker kasneje ni evalvacije tudi ni sankcij za tiste, ki niso izvedli načrtovanega programa.

7. ANALIZA FINANČNH SPODBUD

7.1. Obseg in število dodeljenih finančnih za gospodarske družbe v razdobju 2000-2010

Ponudba ukrepov za lažji dostop do finančnih sredstev je bila usmerjena predvsem v spodbujanje rasti in razvoja podjetij, v manjši meri tudi na spodbujanje novonastalih podjetij. Spodnja preglednica povzema ponudbo ukrepov na tem področju v preučevanem obdobju.

	Semenska faza	Startup faza	Razvoj in rast	Nadaljnja rast	Vrednost v mio SIT /MIO EUR od 2005
2004			garancije,		58
			ugodnejši krediti		140
skupaj 2004					3356 oz. 14 mio €
2005			Posredni dolgoročni krediti		2250
			Posredni krediti za nova (mikro) podjetja		200
			Mikrokrediti za podjetja do 50 zap.		100
			Garancije		1300
skupaj 2005					8253
2006			Posredni dolgoročni krediti		2000
			Posredni krediti za nova (mikro) podjetja		200
			Mikrokrediti za podjetja do 50 zap.		100
			Garancije		1800
skupaj 2006					12388
2007			Posredni dolgoročni krediti in garancije		8,5 mio
			Posredni krediti za nova (mikro) podjetja		800.000
			Garancije (pogarancije)		547.000
			Kreditni za raziskovalno razvojne dejavnosti (ni bilo zanimanja)		0
Skupaj 2007					
			Garancije (pogarancije)		1,23 mio
			Posredne garancije		15 mio
skupaj 2008					1100000
2009			Bančni investicijski krediti s subvencijo om		15 milijonov
			Garancije		72 mio
			Posredne garancije		1 mio
skupaj 2009					1860000

Po podatkih MG, ki smo jih vključili v analizo, je različne oblike finančnih spodbud prejelo 678 podjetij, od teh je večina, kar 82% podjetij državno pomoč (v obliki kateregakoli produkta) prejela le enkrat, 17% dvakrat, 1 % podjetij trikrat in le eno podjetje štirikrat.

Tabela 7.0: Prejemniki spodbud za lažji dostop do finančnih sredstev v obdobju od 2004 do 2009

Število odobrenih spodbud na podjetje (v obdobju 2004-2010)	N	Delež	Delež kumulativno
0	66.756	98,99%	98,99%
1	553	0,82%	99,81%
2	117	0,17%	99,99%
3	7	0,01%	100,00%
4	1	0,00%	100,00%
Skupaj vsa podjetja	67.434	100%	

Vir. MG in lastni izračuni.

7.2. Poslovanje podjetij, ki so prejela finančne spodbude, v primerjavi s celotno populacijo slovenskih podjetij v panogah prejemnikov pomoči

V nadaljevanju v tabelah prikazujemo poslovanje prejemnikov finančnih spodbud v obdobju pet let pred prejemanjem finančne spodbude do konca petega leta po prejemu spodbude. Prikazane so povprečne vrednosti izbranih kazalcev poslovanja. Število podjetij znotraj posameznega opazovanega leta se spreminja, saj so na primer nekatera prejela pomoč lahko šele v letu 2008 ali 2009 in zanje za opazovanje še ni na razpolago petletnega obdobja po prejemu pomoči. Število opazovanih (N) zato od drugega leta po prejemu pomoči (t+2) pada.

Tabela 7.1 a-1h. Povprečne vrednosti izbranih kazalcev poslovanja prejemnikov finančnih spodbud med gospodarskimi družbami od obdobja 5 let pred prejemanjem sredstev do 5. leta po prejemu sredstev

Tabela 7.1a: Čisti prihodki od prodaje									
	Prihodki od prodaje (v EUR)				Prihodki od prodaje relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	1.401.766	14.868	5.399.061	526	1,87	0,01	7,32	526	t-5
t-4	1.590.421	55.049	6.545.643	545	1,87	0,03	7,18	545	t-4
t-3	1.804.680	42.806	7.254.886	574	1,88	0,04	7,78	574	t-3
t-2	2.080.893	53.964	8.310.741	603	2,01	0,03	7,56	603	t-2
t-1	2.348.004	59.573	9.242.368	633	2,30	0,03	8,88	633	t-1
t ₀	2.305.892	88.105	9.052.007	640	2,47	0,07	9,34	640	t ₀
t+1	2.503.731	97.995	10.143.841	640	2,70	0,07	10,10	640	t+1
t+2	2.243.016	90.957	8.236.446	317	2,00	0,05	8,14	317	t+2
t+3	2.291.840	89.180	8.632.328	229	2,07	0,08	6,63	229	t+3
t+4	2.044.770	95.585	7.150.876	202	2,06	0,06	7,05	202	t+4
t+5	2.205.218	70.472	9.660.975	110	2,07	0,03	5,50	110	t+5

Opombe: Obdobje t_0 je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika ($1 = \text{povprečje 3-mestne panoge v tem letu}$).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Podatki kažejo, da podjetja, ki so prejela finančne spodbude v, v povprečju skromno povečajo prodajo v prvem letu po prejemu pomoči, nato pa jim je prodaja rahlo upadala. Glede na povprečje panoge so prejemniki pomoči uspešnejši v prodaji, še posebej v letu prejema pomoči in v prvem naslednjem letu.

Tudi zaposlenost prejemnikov je nad povprečjem panoge, po prejemu pomoči prejemniki ohranjajo zaposlenost nad povprečjem panoge. Povečanje povprečne zaposlenosti je vidno v letu prejemanja pomoči in v prvem letu.

Tabela 7.1.b: Število zaposlenih

	Število zaposlenih				Število zaposlenih relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	14,3	0,0	50,0	526	1,86	0,00	7,49	526	t-5
t-4	15,2	0,2	50,5	545	1,83	0,01	6,99	545	t-4
t-3	15,6	0,0	55,0	574	1,84	0,01	7,43	574	t-3
t-2	16,8	0,1	62,5	603	1,99	0,00	7,56	603	t-2
t-1	17,4	0,8	66,5	633	2,17	0,04	8,24	633	t-1
t_0	18,3	1,1	64,5	640	2,38	0,10	8,90	640	t_0
t+1	18,7	1,5	65,2	640	2,52	0,13	9,05	640	t+1
t+2	17,0	1,0	52,8	317	2,12	0,05	7,75	317	t+2
t+3	17,2	1,0	49,9	229	2,14	0,05	6,29	229	t+3
t+4	16,9	1,0	48,3	202	2,22	0,06	6,03	202	t+4
t+5	17,3	1,0	49,1	110	2,24	0,02	6,21	110	t+5

Opombe: Obdobje t_0 je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika ($1 = \text{povprečje 3-mestne panoge v tem letu}$).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 7.1.c: Dodana vrednost

	Dodana vrednost (v EUR)				Dodana vrednost relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	325.320	1.123	1.183.867	526	1,82	0,01	6,97	526	t-5
t-4	362.857	6.627	1.287.648	545	1,77	0,01	6,47	545	t-4
t-3	407.621	6.226	1.443.983	574	1,80	0,02	6,97	574	t-3
t-2	472.203	6.226	1.662.318	603	1,89	0,01	6,91	603	t-2
t-1	542.135	15.490	1.938.349	633	2,16	0,03	7,84	633	t-1
t_0	557.267	26.381	2.086.912	640	2,35	0,04	9,04	640	t_0
t+1	584.730	22.982	2.031.673	640	2,57	0,05	10,42	640	t+1
t+2	568.060	23.110	1.621.662	317	2,23	0,04	7,23	317	t+2
t+3	599.793	25.943	1.837.256	229	2,36	0,03	6,86	229	t+3
t+4	577.457	16.875	1.773.289	202	2,44	0,02	7,53	202	t+4
t+5	678.991	22.300	2.428.322	110	2,75	0,01	9,01	110	t+5

Opombe: Obdobje t_0 je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Dodana vrednost prejemnikov v povprečju narašča v celotnem obdobju do tretjega leta po prejemu pomoči. Prejemniki so po skupni ustvarjeni dodani vrednosti nad panožnim povprečjem, v celotnem obdobju po prejemu pomoči pa prednost v primerjavi s panožnim povprečjem še povečujejo. Enako velja za produktivnost dela (dodano vrednost na zaposlenega). Podobno kot pri produktivnosti imajo prejemniki pomoči nad povprečjem tudi plače na zaposlenega. Povprečna plača na zaposlenega se je pri prejemnikih pomoči povečevala v celotnem obdobju. Glede na panogo se je prejemnikom povečevala tudi vrednost opredmetenih stalnih sredstev, v povprečju pa se je med prejemniki kapitalska intenzivnost najbolj povečala v prvih dveh letih po prejemu pomoči.

Tabela 7.1.d: Povprečna produktivnost dela (dodana vrednost na zaposlenega)

	Dodana vrednost na zaposlenega (v EUR)				Dodana vrednost na zaposlenega relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	23.855	814	53.422	526	1,34	0,04	2,92	526	t-5
t-4	27.082	7.101	62.238	545	1,39	0,29	3,14	545	t-4
t-3	28.305	4.969	58.973	574	1,38	0,16	3,29	574	t-3
t-2	30.357	6.176	62.822	603	1,40	0,17	3,16	603	t-2
t-1	33.289	9.636	69.588	633	1,42	0,36	3,20	633	t-1
t_0	32.286	10.180	65.799	640	1,43	0,40	3,11	640	t_0
t+1	35.334	11.517	71.460	640	1,50	0,36	3,20	640	t+1
t+2	37.458	9.137	78.902	317	1,51	0,44	3,25	317	t+2
t+3	38.359	12.994	79.994	229	1,54	0,44	3,28	229	t+3
t+4	39.691	9.592	79.093	202	1,66	0,39	3,35	202	t+4
t+5	42.248	11.150	114.676	110	1,79	0,60	4,21	110	t+5

Opombe: Obdobje t_0 je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 7.1.e: Povprečni letni stroški za plače na zaposlenega

	Povprečna plača (v EUR)				Povprečna plača relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	12.708	0	24.153	526	1,31	0,00	2,27	526	t-5
t-4	13.961	3.090	24.728	545	1,34	0,22	2,24	545	t-4
t-3	14.800	484	25.916	574	1,34	0,04	2,24	574	t-3
t-2	15.923	990	27.606	603	1,36	0,12	2,34	603	t-2
t-1	17.795	7.449	30.498	633	1,41	0,62	2,41	633	t-1
t_0	18.822	9.793	31.140	640	1,45	0,79	2,35	640	t_0
t+1	19.706	10.713	32.745	640	1,48	0,81	2,36	640	t+1
t+2	18.813	9.598	31.831	317	1,40	0,66	2,29	317	t+2
t+3	19.361	10.470	32.084	229	1,39	0,80	2,28	229	t+3

t+4	19.956	11.412	34.201	202	1,40	0,83	2,27	202	t+4
t+5	20.522	11.579	35.126	110	1,42	0,90	2,29	110	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 3.1.f: Vrednost opredmetenih stalnih sredstev na zaposlenega

	Kapitalska intenzivnost (v EUR na zaposlenega)				Kapitalska intenzivnost relativno glede na povpr. panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	39.738	801	109.304	526	1,04	0,01	3,06	526	t-5
t-4	50.989	1.096	129.886	545	1,12	0,03	2,94	545	t-4
t-3	48.382	1.143	138.266	574	1,24	0,03	3,48	574	t-3
t-2	51.215	735	133.753	603	1,28	0,02	3,55	603	t-2
t-1	70.971	1.624	175.061	633	1,52	0,04	4,52	633	t-1
t ₀	91.671	3.776	264.079	640	2,07	0,11	6,25	640	t ₀
t+1	103.867	4.276	334.744	640	2,30	0,11	7,20	640	t+1
t+2	101.075	14.024	341.226	317	2,47	0,24	8,43	317	t+2
t+3	99.608	14.024	316.567	229	2,50	0,23	8,60	229	t+3
t+4	95.573	8.898	343.819	202	2,39	0,18	10,95	202	t+4
t+5	115.497	6.864	347.519	110	2,40	0,09	10,67	110	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Tabela 7.1.g: Vrednost izvoza

	Vrednost izvoza (v EUR)				Vrednost izvoza relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	288.845	0	1.561.847	526	1,82	0,00	7,00	526	t-5
t-4	326.684	0	1.846.920	545	1,76	0,00	7,00	545	t-4
t-3	386.049	0	1.810.679	574	1,80	0,00	7,00	574	t-3
t-2	460.215	0	2.086.367	603	2,15	0,00	8,46	603	t-2
t-1	521.374	0	2.400.517	633	2,58	0,00	7,58	632	t-1
t ₀	511.814	0	2.435.998	640	2,82	0,00	9,78	638	t ₀
t+1	565.591	0	2.625.553	640	2,78	0,00	11,57	638	t+1
t+2	493.970	0	2.902.082	317	1,90	0,00	9,25	317	t+2
t+3	519.859	0	3.094.296	229	1,93	0,00	9,94	229	t+3
t+4	477.315	0	3.252.900	202	2,02	0,00	8,67	202	t+4
t+5	549.445	0	3.052.458	110	1,95	0,00	9,00	110	t+5

Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Izvoz prejemnikov finančnih spodbud je v povprečju naraščal do prvega leta po prejemu pomoči, nato v povprečju upada in prejemniki finančnih spodbud izgubljajo tudi (že pred spodbudami pridobljeno) prednost glede na povprečje panoge. Izvozna intenzivnost prejemnikov je zelo konstantna v celem obdobju (v povprečju prejemniki realizirajo 17% svojih prihodkov z izvozom, izvažajo v povprečju več kot povprečno podjetje v panogi, vendar pa le-to povečuje delež svojega izvoza hitreje kakor prejemniki).

Tabela 7.1.h: Delež izvoza v celotnih prihodkih od prodaje

	Delež izvoza v celotni prodaji				Delež izvoza relativno glede na povprečje panoge				
	Povprečje	p5	p95	N	Povprečje	p5	p95	N	
t-5	14,2%	0,0%	80,2%	510	1,32	0,00	6,59	510	t-5
t-4	15,0%	0,0%	85,1%	532	1,41	0,00	6,67	532	t-4
t-3	15,1%	0,0%	82,0%	563	1,37	0,00	6,01	563	t-3
t-2	16,0%	0,0%	84,0%	591	1,50	0,00	6,79	591	t-2
t-1	16,4%	0,0%	83,0%	621	1,53	0,00	6,99	620	t-1
t ₀	17,0%	0,0%	81,8%	635	1,60	0,00	7,13	634	t ₀
t+1	17,2%	0,0%	82,1%	639	1,51	0,00	6,53	637	t+1
t+2	17,4%	0,0%	77,4%	316	1,54	0,00	6,79	316	t+2
t+3	17,7%	0,0%	82,0%	226	1,32	0,00	5,06	226	t+3
t+4	17,0%	0,0%	80,1%	202	1,32	0,00	5,45	202	t+4
t+5	18,0%	0,0%	86,1%	109	1,27	0,00	4,70	109	t+5

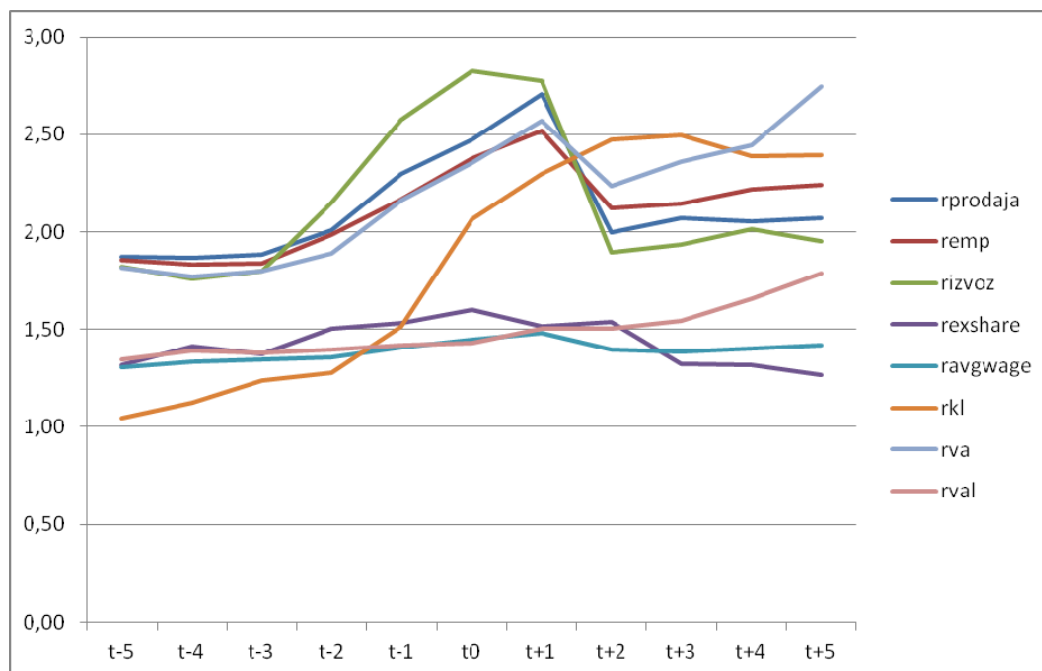
Opombe: Obdobje t₀ je leto prejema spodbude; p5 in p95 označujeta vrednost 5. in 95. percentila obravnavane spremenljivke; N je število opazovanj; desna polovica tabele navaja vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPEŠ, MG in lastni izračuni.

Analiza poslovanja prejemnikov finančnih spodbud torej kaže, da so podjetja uspešno poslovala že pred prejemom finančnih spodbud. Rast poslovanja je bila največja od leta pred prejemom do prvega leta po prejemu pomoči. Od drugega leta po prejemu pomoči pa prednost – razen pri dodani vrednosti in produktivnosti dela - pred povprečjem panoge zmanjšujejo (posebej pri izvozu in izvozni intenzivnosti).

Podjetja, ki so prejela finančne spodbude, so v celotnem obdobju preučevanja v kazalcih poslovanja nad povprečjem panoge, trendno se v povprečju prejemnikom najbolj povečujeta dodana vrednost in produktivnost.

Slika 7.0: Izbrani kazalci poslovanja prejemnikov finančnih glede na povprečje panoge

Vrednosti kazalca izračunanega glede na povprečje 3-mestne panoge v obravnavanem letu in je izražen v obliki količnika (1=povprečje 3-mestne panoge v tem letu).

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

7.3. Analiza poslovanja podjetij s spodbudami za investicije v R&R in tehnologijo z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999)

Analiza premij po vzoru Bernard Jensen (1999) potrjuje, da prejemniki finančnih spodbud v celotnem preučevanem obdobju dosegajo premije pri prodaji, zaposlenosti in kapitalni intenzivnosti. Od enega leta pred prejemanjem pomoči pa dosegajo premije tudi pri produktivnosti dela in dodani vrednosti. Za izvoz in izvozno intenzivnost premij prejemnikov (napram neprejemnikom) ne moremo potrditi.

V posameznih letih je sestava podjetij v vzorcu različna (nekatera podjetja iz vzorca izstopijo, ter vstopijo nova) in spodnje slike in tabele zato ne kažejo dinamike rasti istih podjetij v času temveč le premije prejemnikov napram neprejemnikom v posameznih letih.

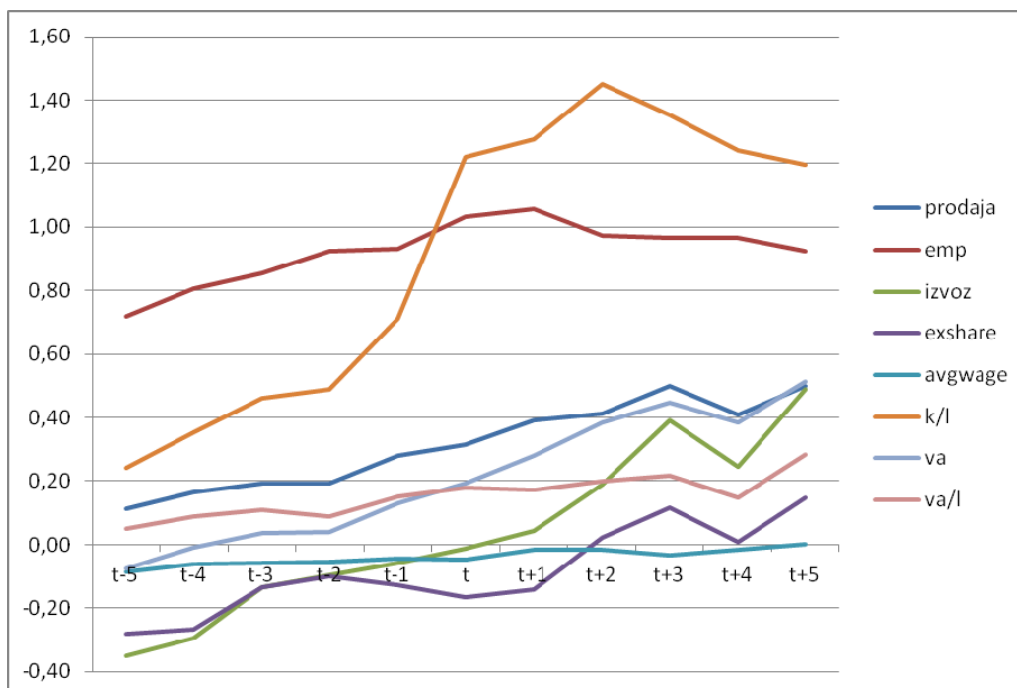
Tabela 7.3.1: Bernard&Jensen premije prejemnikov finančnih spodbud v času (logaritsmske absolutne vrednosti spremenljivk), 2000-2009

	Prodaja	Zaposlen.	Izvoz	Izv. Inten.	Povprečna plača	Kap. Inten.	Prod. dela	Dodana vrednost	
	prodaja	emp	izvoz	exshare	avgwage	k/l	va	va/l	
t-5	0,11	0,72	-0,35	-0,28	-0,09	0,24	-0,07	0,05	t-5
t-4	0,17	0,81	-0,29	-0,27	-0,06	0,35	-0,01	0,09	t-4
t-3	0,19	0,85	-0,13	-0,13	-0,06	0,46	0,04	0,11	t-3
t-2	0,19	0,92	-0,10	-0,10	-0,05	0,49	0,04	0,09	t-2
t-1	0,28	0,93	-0,06	-0,13	-0,04	0,71	0,13	0,15	t-1
t ₀	0,32	1,03	-0,01	-0,17	-0,05	1,22	0,19	0,18	t
t+1	0,39	1,06	0,04	-0,14	-0,02	1,28	0,28	0,17	t+1
t+2	0,41	0,97	0,19	0,02	-0,02	1,45	0,38	0,20	t+2
t+3	0,50	0,96	0,39	0,12	-0,03	1,35	0,45	0,22	t+3
t+4	0,41	0,97	0,24	0,01	-0,02	1,24	0,39	0,15	t+4
t+5	0,50	0,93	0,49	0,15	0,00	1,20	0,52	0,28	t+5

Opomba: odebeljene vrednosti označujejo statistično značilne ocene regresijskega koeficienta β_1 pri stopnji tveganja 5%.

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Slika 7.3.1. Premije prejemnikov finančnih spodbud med gospodarskimi družbami po metodi Bernard & Jensen (logaritsmske vrednosti)

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Relativno, glede na panogo, prejemniki finančnih spodbud dosegajo statistično značilne premije v celotnem obdobju pri zaposlenosti in povprečni plači na zaposlenega. Manj stabilne so premije v kapitalni intenzivnosti, ki se potrdijo v obdobju po prejemu spodbude. Pri produktivnosti pa prejemniki od statistično značilnih negativnih premij v obdobju pred prejemanjem finančne pomoči v četrtem in petem letu po prejemu pomoči kažejo statistično značilne pozitivne premije. Prejemniki finančnih spodbud imajo pet let po prejemu finančnih spodbud za 66 indeksnih točk višjo produktivnost glede na panogo kakor neprejemniki.

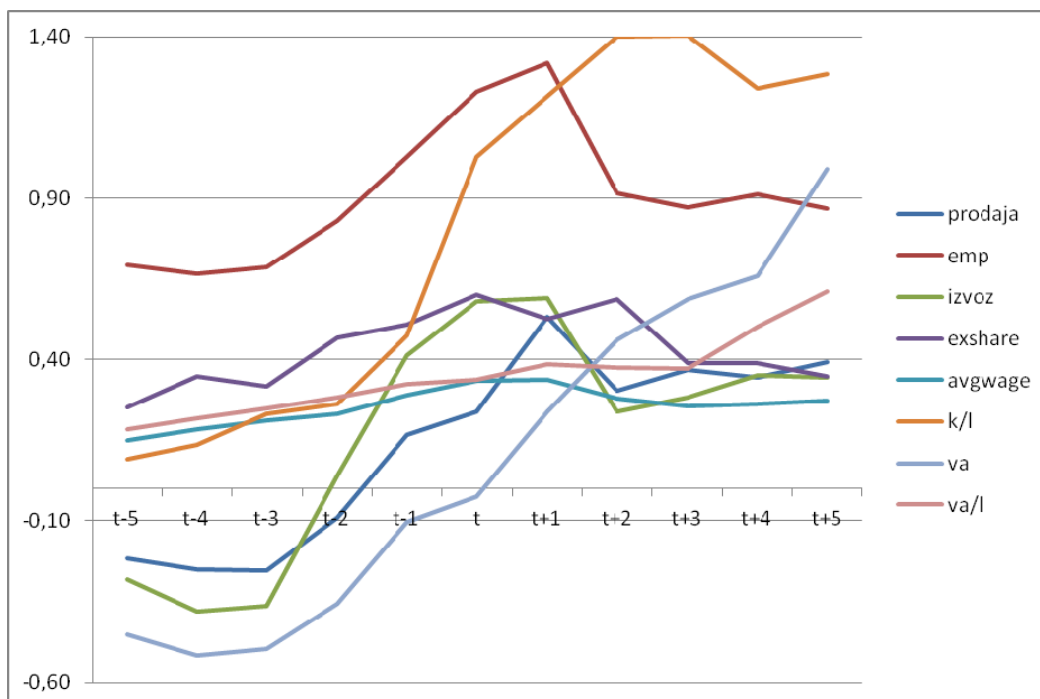
Tabela 7.3.2: Bernard&Jensen premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo v času (relativne vrednosti spremenljivk*), 2000-2009

	Rel. prodaja	Rel. zaposlen.	Izvoz	Izv. Inten.	Povprečna plača	Kap. Inten.	Prod. dela	Dodana vrednost	
	prodaja	emp	izvoz	exshare	avgwage	k/l	va	va/l	
t-5	prodaja	emp	izvoz	exshare	avgwage	k/l	va	va/l	t-5
t-4	-0,22	0,69	-0,28	0,25	0,15	0,09	-0,45	0,18	t-4
t-3	-0,25	0,67	-0,38	0,35	0,18	0,14	-0,52	0,22	t-3
t-2	-0,25	0,69	-0,36	0,32	0,21	0,23	-0,50	0,25	t-2
t-1	-0,09	0,83	0,04	0,47	0,23	0,26	-0,36	0,28	t-1
t ₀	0,17	1,03	0,41	0,51	0,29	0,47	-0,11	0,32	t
t+1	0,24	1,23	0,58	0,60	0,33	1,03	-0,02	0,34	t+1
t+2	0,53	1,32	0,59	0,53	0,34	1,22	0,24	0,38	t+2
t+3	0,30	0,91	0,24	0,59	0,28	1,40	0,46	0,37	t+3
t+4	0,37	0,87	0,28	0,39	0,26	1,40	0,59	0,37	t+4
t+5	0,34	0,91	0,35	0,39	0,26	1,24	0,66	0,50	t+5

*Indeksne točne

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

Slika 7.3.2. Premije prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo med gospodarskimi družbami po metodi Bernard&Jensen (relativne vrednosti spremenljivk)

Vir: AJPES, MG in lastni izračuni.

7.4. Učinki zaradi finančnih spodbud (ocenjeni z metodami paritve)

Učinke, ki so nastali kot posledica finančnih spodbud, opazujemo kot (i) fiksne učinke v spremembi ravni (povprečja) od obdobje pred prejetjem spodbude do povprečne ravni po prejemanju spodbude, (ii) kot kratkoročne učinke, ki so nastali takoj (v prvem letu) po prejemu spodbude (FD) ter (iii) kot dolgoročne učinke, kjer opazujemo spremembo od začetka do konca opazovanja (LD).

Med preučevanimi spremenljivkami se statistično značilni učinki zaradi finančnih spodbud konsistentno kažejo le v povečanju zaposlenosti, kjer gre za povprečno eno ustvarjeno delovno mesto v prvem letu po prejemu spodbude, v povprečju se je raven zaposlenosti od obdobja pred prejetjem glede na obdobje po prejemu povečala za 1,7 zaposlenega, v

celotnem obdobju od začetka do konca opazovanja pa se je zaposlenost povečala za 5,27 osebe.

Značilen pozitiven učinek se v celotnem opazovanem obdobju pokaže še pri izvozni intenzivnosti in kapitalski opremljenosti, kjer je značilen učinek povečanja potrjen tudi v prvem letu po prejemu pomoči. Pri povprečnih plačah na zaposlenega pa je opaženo (statistično značilno) povečanje v ravni plač (od obdobja pred prejemo do obdobja po prejemu) za dobrih 2000 EUR, med tem ko se zaradi prejema finančnih spodbud od začetka do konca opazovanja povprečna plača zniža za 773 EUR. Minimalno (za 65 EUR) se v celotnem opazovanem obdobju poveča tudi dodana vrednost.

Tabela 7.4.1.: Učinki na poslovne indikatorje zaradi spodbude za investicije v R&R in tehnologijo; učinek v prvem letu po prejemu (FD), povprečni učinek v obdobju pred prejemo in po prejemu (fiksni učinek, FE), in učinek od začetka do konca opazovanja (LD) po metodi paritve (CEM)

V EUR	FE	FD	LD
prodaja	-157,87	85,38	72,12
zaposlenost	1.707	1.029	5.273
izvoz	88,7	-20,1	64,4
delež izvoza v prodaji	0,0257	0,0024	0,0372
kapitalska intenzivnost	3017,08	16,84	29,09
povprečna plača	2027,50	-8,86	-773,33
produktivnost dela	1987,50	-556,25	226,00
dodana vrednost	-10,23	1472,50	63,75

Vir: Lastni izračuni, paritev CEM.

Analiziranje medletnih sprememb – torej, koliko prejemniki pomoči v preučevanih kazalcih rastejo hitreje kakor neprejemniki pomoči - je pokazalo naslednje učinke zaradi finančni spodbud:

- Finančne pomoči dajejo učinke **pri prodaji** po PSM metodi v prvem in drugem letu po prejemu pomoči. Po drugem letu imajo prejemniki zaradi finančnih pomoči za cca 280.000 EUR večjo prodajo. Metoda **PSM, kjer so paritve enote na enoto opravljene v prvem koraku, daje nekoliko nižje ocene kakor CEM.**
- Dve leti po prejemu pomoči zaradi pomoči prejemniki **zaposlijo** cca 1,5 osebe več, štiri leta po prejemu pa približno 2 osebi več kakor primerljiva podjetja brez pomoči. Ocena SPS za to obdobje (glej SPS Track record 2003-2009) je nekoliko višja (3 osebe), vendar tam metodološko ocenjujejo celotni prirast in ne prirast zaradi spodbude. Ujema se tudi približno število delovnih mest, če upoštevamo da smo v analizi upoštevali 678 podjetij, je tako zgornja menja ustvarjenih delovnih mest 1356. Milijon EUR finančnih

pomoči po štirih letih ustvari cca 230 delovnih mest. Poročilo SPS v celotnem obdobju od 2003 do 2009 za vse različne vrste subvencij Sklada ugotavlja 1.145 novih delovnih mest (str. 20).

- **Pri izvozu** se učinek pokaže v prvem in drugem letu po prejemu pomoči; prejemniki v prvem letu v povprečju povečajo izvoz za skoraj 39.000 EUR več kakor neprejemniki, po drugem letu pa je prirast v izvozu zaradi finančnih pomoči za 70.000 EUR večji. Pri izvozni intenzivnosti vidnejših učinkov ni (3 odstotni točki višjo izvozno intenzivnost opazimo po drugem letu, vendar ob 5% tveganju).
- Po drugem letu po prejemu finančne pomoči ustvarijo prejemniki kumulativno med 30.000 in 40.000 EUR več **dodane vrednosti** kakor primerljiva podjetja brez finančnih pomoči. Kumulativno po petih letih finančna pomoč prispeva cca 70.000 EUR k ustvarjeni dodani vrednosti.
- Zmanjšanje **produktivnosti dela** se kot značilno po CEM metodi pokaže v letu prejema pomoči, drugih značilnih učinkov na produktivnost dela ni mogoče opaziti.
- Učinek finančnih se v prvem in drugem letu pokaže tudi v povečanju **povprečne plače**, skupni učinek povečanja povprečnih plač se je potrdil od drugega leta do konca opazovanega obdobja.
- Pri **kapitalski intenzivnosti** CEM metoda pokaže povečanje tehnične opremljenosti dela zaradi finančne pomoči v prvem letu po prejemu pomoči.

Tabela 7.4.2: Medletne spremembe v prodaji in kumulativne spremembe v prodaji po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM	CEM ob kontroli *	PSM att	T-stat	N	PSM ob kontroli*	Učinek na 1 EUR
DID0	236.250,0	239.783,3	-100.681	-1,8	630	-29.649,6	2,39
DID1	108.508,3	121.620,8	145.799	3,1	628	120.789,8	18,06
DID2	122.637,5	155.879,2	126.434	2,1	307	119.281,8	1,16
DID3	85.991,7	180.829,2	-77.802	-0,9	223	-53.078,0	67,05
DID4	-187.637,5	-255.545,8	-214.453	-2,8	198	-160.176,0	-110,91
CUM1	108.508,3	121.620,8	145.799	3,08	628	120.789,8	18,06
CUM2	138.241,7	242.670,8	277.833	2,92	307	289.044,1	35,80
CUM3	109.120,8	213.166,7	215.914	1,69	224	251.649,9	89,93
CUM4	-48.875,0	-102.095,8	-3.320	-0,03	198	-29.206,6	-29,42

Opombe: *Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Rdeče označene vrednosti pomenijo $p < 0.1$, zeleno označene vrednosti $p < 0.05$ in črne krepko označene vrednosti $p < 0.01$.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 7.4.3: Medletne spremembe v zaposlenosti in kumulativne spremembe v zaposlenosti po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	PSM ob kontroli	učinek na 1 mio EUR pomoči
DID0	1,355	1,466	0,82	4,64	630	0,53	39,54
DID1	0,643	0,654	0,31	1,79	628	0,33	38,34
DID2	0,438	0,880	0,73	2,91	307	0,77	94,18
DID3	0,642	1,520	0,57	2,10	223	0,52	94,66
DID4	-0,152	-0,150	-0,36	-1,49	198	-0,14	-54,40
CUM1	0,643	0,654	0,31	1,79	628	0,33	38,34
CUM2	1,089	1,681	1,48	3,94	307	1,42	158,64
CUM3	1,407	1,922	2,22	3,73	224	1,77	231,73
CUM4	1,799	2,049	2,00	3,17	198	1,46	159,12

Opomba: Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Rdeče označene vrednosti pomenijo $p < 0.1$, zeleno označene vrednosti $p < 0.05$ in črne krepko označene vrednosti $p < 0.01$.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 7.4.4.: Medletne spremembe v izvozni intenzivnosti in kumulativne spremembe v deležu izvoza v prodaji po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR pomoči
DID0	0.00470	0.00411	0,52%	1,00	618	0,39%	-0,11%
DID1	3.74e-05	-0.000596	0,18%	0,38	624	0,25%	0,11%
DID2	0.0198	0.0211	0,74%	1,15	306	0,43%	-0,06%
DID3	0.00473	0.00702	0,16%	0,25	221	0,25%	0,19%
DID4	-0.00908	-0.0100	-0,32%	-0,49	197	0,48%	-0,02%
CUM1	3.74e-05	-0.000596	0,18%	0,38	624	0,25%	0,11%
CUM2	0.0238	0.0245	0,71%	0,82	304	1,21%	0,16%
CUM3	0.0183	0.0184	0,72%	0,69	221	1,33%	0,39%
CUM4	0.0185	0.0136	1,25%	1,03	196	2,27%	0,40%

Opomba: Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta,

Rdeče označene vrednosti pomenijo $p < 0.1$, zeleno označene vrednosti $p < 0.05$ in črne krepko označene vrednosti $p < 0.01$.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 7.4.5.: Medletne spremembe v izvozu in kumulativne spremembe v izvozu po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek na PSM ob kontroli*	Učinek na 1 EUR pomoči
DID0	100.208,3	124.100	-25.725	-1,19	630	-9.333,6	0,118
DID1	-212,3	-16.533,3	38.787	2,01	628	12.033,6	2,197
DID2	107.670,8	107.541,7	65.724	2,69	307	37.460,6	1,268
DID3	112.879,2	116.691,7	27.022	1,02	223	30.155,4	8,656
DID4	-35.775,0	-40.870,8	-36.633	-1,03	198	-17.890,9	-11,102
CUM1	-212,3	-16.533,3	38.787	2,01	628	12.033,6	2,197
CUM2	28.220,8	45.487,5	72.308	2,25	307	55.190,1	5,956
CUM3	80.012,5	32.575,0	81.749	1,64	224	70.375,4	9,953
CUM4	45.979,2	-18.220,8	46.368	0,81	198	32.519,5	-5,324

Opomba: * Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta. Rdeče označene vrednosti pomenijo $p < 0.1$, zeleno označene vrednosti $p < 0.05$ in črne krepko označene vrednosti $p < 0.01$.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 7.4.6.: Medletne spremembe v povprečni plači in kumulativne spremembe v povprečni plači v prodaji po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR pomoči
DID0	102,29	60,38	56	0,33	630	184,8	-20,4
DID1	-173,08	-96,54	349	2,43	628	258,2	115,2
DID2	243,67	228,50	415	2,04	307	147,3	79,5
DID3	-177,58	-164,04	346	1,81	223	314,2	274,2
DID4	563,75	502,08	260	0,92	198	-87,7	-306,8
CUM1	-173,08	-96,54	349	2,43	628	258,2	115,2
CUM2	176,79	355,67	988	3,57	307	698,8	298,1
CUM3	-9,90	62,75	1.511	4,58	224	1.037,7	614,8
CUM4	659,17	567,08	1.590	4,21	198	798,0	316,2

Opomba: *Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta,

Rdeče označene vrednosti pomenijo $p < 0.1$, zeleno označene vrednosti $p < 0.05$ in črne krepko označene vrednosti $p < 0.01$.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni,

Tabela 7.4.7.: Medletne spremembe v kapitalski intenzivnosti in kumulativne spremembe v kapitalski intenzivnosti po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1 EUR pomoči
DID0	17.420,8	17.408,3	13.508	1,68	630	14.637,8	0,90
DID1	12.612,5	19.212,5	13.461	1,57	628	10.548,9	0,45
DID2	-12.962,5	-47.479,2	-2.139	-0,61	307	-2.712,3	-0,44
DID3	-6.508,3	-3.336,7	10.235	1,42	223	8.067,1	1,33
DID4	-6.800,0	-10.420,8	-3.011	-0,84	198	-4.884,8	-3,12
CUM1	12.612,5	19.212,5	13.461	1,57	628	10.548,9	0,45
CUM2	-18.479,2	-42.566,7	-1.103	-0,10	307	-3.604,9	0,65
CUM3	-30.154,2	-26.041,7	-4.639	-0,30	224	-8.668,7	2,55
CUM4	-33.637,5	-28.904,2	3.912	0,27	198	-1.631,9	1,21

Opomba: * Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta,

Rdeče označene vrednosti pomenijo $p < 0.1$, zeleno označene vrednosti $p < 0.05$ in črne krepko označene vrednosti $p < 0.01$.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni.

Tabela 7.4.8.: Medletne spremembe v produktivnosti dela in kumulativne spremembe v produktivnosti dela po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1000 EUR
DID0	-249,5	-498,3	-3.112	-3,36	630	-2.088,9	1,4
DID1	3.482,5	2734,6	1.594	1,50	628	1.491,0	452,1
DID2	-2.355,8	-1571,7	-734	-0,60	307	-911,2	112,7
DID3	126,8	734,6	-1.186	-0,89	223	-1.001,1	1074,2
DID4	-5.304,2	-617,9	-19	-0,01	198	-1.370,1	-779,6
CUM1	3.482,5	2.734,6	1.594	1,50	628	1.491,0	452,1
CUM2	3.977,1	3.669,6	2.681	1,94	307	1.972,7	1139,7
CUM3	3.240,4	4.152,1	2.211	1,27	224	1.533,7	2473,1
CUM4	-909,2	1.990,0	2.222	0,92	198	289,2	1914,7

Opomba: *Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta.

Rdeče označene vrednosti pomenijo $p < 0.1$, zeleno označene vrednosti $p < 0.05$ in črne krepko označene vrednosti $p < 0.01$.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni,

Tabela 7-4-9.: Medletne spremembe v dodani vrednosti in kumulativne spremembe v dodani vrednosti dela po metodi razlik v razlikah

V EUR	CEM	CEM ob KONTROLI	PSM att	T-stat	N	Učinek PSM ob kontroli*	Učinek na 1 EUR pomoči
DID0	46.837,5	48.554,2	2.940	0,30	630	6.113,5	1,33
DID1	11.845,8	8.645,8	15.565	1,34	628	9.099,6	4,18
DID2	47.387,5	38.637,5	40.390	2,99	307	32.129,7	4,51
DID3	25.254,17	30.225,0	5.476	0,33	223	502,2	20,11
DID4	-55.879,17	-62.854,2	-39.622	-2,05	198	-38.168,5	-22,74
CUM1	11.845,8	8.645,8	15.565	1,34	628	9.099,6	4,18
CUM2	61.250,0	52.645,8	78.648	3,80	307	64.081,2	12,71
CUM3	78.383,3	63.633,3	103.694	3,61	224	76.401,7	33,28
CUM4	36.629,2	-3.637,1	69.461	2,39	198	32.746,1	11,27

Opomba: *Učinek potem, ko kontroliramo še za istočasne pomoči ostalih skupin in pretekli znesek kumulativnih pomoči in število pomoči kumulativno do predhodnega leta, Rdeče označene vrednosti pomenijo $p < 0.1$, zeleno označene vrednosti $p < 0.05$ in črne krepko označene vrednosti $p < 0.01$.

Vir: AJPES, MG, Lastni izračuni,

7.5. Zaključki glede učinkov finančnih spodbud

Analiza finančnih spodbud pokaže, da so prejemniki teh pomoči uspešnejši od povprečnih podjetij v svoji panogi že pred prejemom pomoči in da relativno uspešnejši ostanejo tudi po prejemu spodbud. Izbor podjetij, ki prejemajo pomoči, je skrben, toda rezultati relativno skromni, rast podjetij pa je usmerjena predvsem v domačo prodajo in zaposlovanje na kratek rok.

Učinki, ki jih lahko pripišemo finančnim spodbudam, so po obsegu omejeni in se kažejo predvsem v prvih letih po prejemu spodbude. Učinki finančnih pomoči se v prvih letih po prejemu potrdijo pri prodaji, kapitalski intenzivnosti in obsegu celotnega izvoza (ne pa v izvozni intenzivnosti). Trajnejši pozitivni učinki se kažejo le pri zaposlenosti, skupni dodani vrednosti in plačah, vendar tega ne spremlja povečanje produktivnosti.

Beleženje učinkovitosti finančnih spodbud s strani SPS je med vsemi vrstami spodbud med najboljše urejenimi in analiziranimi, saj imajo sistematično spremljanje za vse produkte od leta prejema do tri leta po prejemu pomoči. Praksa SPS je lahko tako v zbiranju podatkov kakor v sami analizi zgled drugim agencijam oz službam, ki se soočajo z distribucijo in analizo spodbud na področju konkurenčnosti. Pri tem gre pohvaliti tako ažurnost zbiranja podatkov in analiz kakor naslanjanje na obstoječe vire (AJPES) in s tem minimalno obremenjevanje podjetij.

Ugotovitve analize SPS za to obdobje (Slovenski podjetniški sklad, Track record za obdobje 2003-2009 – Pregled učinkov dodeljenih pomoči v letih 2003-2009, Maribor, september 2010) sovpadajo z ugotovitvami naše analize, ob upoštevanju razlik v metodologiji ocenjevanja (SPS meri celotne priraste v posameznih indikatorjih poslovanja, medtem ko naša metodologija skuša izluščiti učinke zaradi spodbude). Na skladu ne analizirajo internacionalizacije prejemnikov, kjer naša analiza izpostavi slabše indikatorje, saj so učinki na izvoz še posebej skromni, v nagnjenosti k izvozu pa statistično značilnih učinkov nismo ugotovili.

Glede na omejenost finančnih spodbud v bodoče in dejstvo da so ravno vstopi podjetij na nove trge med kapitalsko najbolj zahtevnimi projekti ter tudi tistimi, k ob uspešnem zagonu pomenijo dolgoročno rast podjetij, je smiselno da v svojem analiziranju in spremljanju uspešnosti poslovanja prejemnikov pomoči večjo težo namenijo tudi spremljanju internacionalizacije poslovanja (mednarodne rasti) prejemnikov pomoči.

8. UČINKI VEČKRATNIH (DOLGOTRAJNIH SPODBUD)

Že v zgornjih analizah smo po temah omenili, da je pojav večkratnega prejemanja spodbud v preučevanem obdobju prisoten in sicer tako znotraj posameznih skupin torej, da eno podjetje večkrat prejme eno vrsto spodbude, kot tudi med različnimi skupinami, torej ko podjetja prejemajo spodbude iz različnih vsebinskih skupin (tudi po večkrat).

Analiza kaže, da do prekrivanja prihaja med vsemi skupinami (tabela 8.1.). Najpogostejše je prekrivanje med skupino A in B. Med prejemniki vavčerskih spodbud je takih, ki so prejeli tudi spodbude za R&R in tehnologijo 3,7% ter 1,7% takih ki so prejeli tudi finančno garancijo. Manj pogosto so vavčerje kombinirali s spodbudami za razvoj človeških virov ali drugimi finančnimi spodbudami.

Še več kombiniranja spodbud je v skupini B. Od 1365 prejemnikov spodbud za investicije v R&R in tehnologijo jih je kar 246 (18%) takih, ki so hkrati prejeli tudi vavčerske spodbude. Med prejemniki spodbud za razvoj človeških virov je 6% takih, ki so hkrati prejeli tudi vavčerske spodbude ter 8% takih, ki so hkrati prejeli tudi spodbude za investicije v R&R in tehnologijo.

Spodbude, ki olajšujejo dostop do finančnih sredstev, so torej prejemniki najpogosteje kombinirali z vavčerskimi spodbudami ter s spodbudami za R&R in tehnologijo.

Tabela 8.1: Prekrivanje spodbud iz različni programov

	A	B	C	E	F
A	6587				
B	246	1365			
C	20	27	335		
E	48	12	0	223	
F	109	40	3	0	589

Opomba: Tabela navaja število prejemnikov po skupinah, pri čemer je lahko eno in isto podjetje v posamezni kombinaciji nastopilo tudi večkrat.

Vir. Lastni izračuni.

Vprašanje učinkovitosti večkratnega prejemanja spodbud je smiselno, ker večkratno prejemanje spodbud lahko privede do zmanjševanja obsega lastnih sredstev za določen namen, torej do potencialnega izrivanja lastnih sredstev. Nasprotno je možno tudi, da prihaja do učinka aditivnosti, tudi oziroma dodajanja.

Nekatere dosedanje analize na slovenskih podatkih na področju spodbud za investicije v R&R in tehnologijo so namreč pokazale komplementarnost a pod določenimi pogoji potrdila tudi učinek izrivanja. S podaljševanjem dobe sprejemanja spodbud podjetja zmanjšujejo obseg lastnih sredstev za investicije v R&R, kar se hitreje dogaja v večjih podjetjih (Burger, Jaklič, Rojec, 2012). Dodatnost in ne zmanjševanje lastnih sredstev je bilo pretežno potrjeno tudi v skupin spodbud v okviru te analize.

Učinek večkratnega prejemanja spodbud smo tako opazovali v vseh izračunih učinkov na posamezne poslovne indikatorje (prodajo, zaposlenost, povprečno plačo, dodano vrednost, produktivnost, kapitalsko intenzivnost, izvoz in izvozno intenzivnost) za tri skupine: za vavčerske spodbude, za spodbude za investicije v R&R in tehnologijo ter za finančne spodbude.

V izračunih po metodi CEM smo kontrolirali kako vpliva:

- Večkratno prejemanje spodbud, če upoštevamo število prejetih spodbud
- Večkratno prejemanje spodbud, če upoštevamo skupni obseg (vrednost) prjetih spodbud.
- Posamezna vrsta spodbud, pri čemer smo sočasno vedno kontrolirali za vsako možno spodbudo (pri vavčerskih spodbudah na primer sočasno prejemanje spodbud iz skupine B, iz skupine C, D ali E, pri finančnih spodbudah iz skupine A, B ali C, in podobno).

Rezultati za večino preverjanj niso potrdili, da bi prejem druge oblike spodbude vplival na učinke spodbud na indikatorje poslovanja, saj so bili koeficienti pri večini zgoraj navedenih spremenljivkah v različnih kombinacijah statistično neznačilni. Nekaj je tudi izjem vendar so prispevki večinoma zelo nizki.

Izjeme od navedenega so naslednje:

Pri **učinkih spodbud za investicije v R&R in tehnologijo na prodajo** se pokaže negativni vpliv vavčerskih spodbud v prvem letu po prejemu (sočasno prejemanje vavčerskih spodbud zmanjšuje učinek spodbud iz skupine B na prodajo), večja vrednost vseh spodbud skupaj pa zmanjšuje prodajo v letu prejema. Večkratno prejemanje pomoči tudi zmanjšuje izvoz, večja kot je vrednost prejetih spodbud (kumulativno) manjši bo učinek spodbud iz skupine B na izvoz (učinek B spodbud na izvoz pa ni bil statistično značilen). Obratno velja za učinek na kapitalsko intenzivnost in produktivnost, kjer kumulativno večji obseg spodbud oziroma pomoči v prvih dveh letih povečuje pozitiven učinek spodbud iz skupine B. Pri samostojnih podjetnikih vavčerske spodbude povečujejo učinek spodbud iz skupine B na prodajo, zaposlenost in dodano vrednost v drugem letu.

Spodbude iz skupine B skromno a statistično značilno in v celotnem obdobju povečujejo **učinek vavčerskih spodbud** na zaposlenost. Tudi večkratno prejemanje povečuje učinek na zaposlenost. Več ko ima prejemnik pomoči (po številu), večji bo učinek vavčerskih spodbud na zaposlenost. V tretjem in četrtem letu, se ta učinek povečuje tudi s skupno vrednostjo

pomoči. Skupna vrednost pomoči povečuje učinek vavčerskih spodbud na plače konec tretjega in četrtega leta po prejemu ter učinek vavčerskih spodbud na kapitalsko intenzivnost na koncu tretjega leta. Spodbude iz skupine B skromno povečujejo učinek vavčerskih spodbud na dodano vrednost. Finančne spodbude pa nasprotno znižujejo učinek vavčerskih spodbud na izvoz.

Pri učinkih finančnih spodbud na prodajo se pokaže, da sočasno prejemanje drugih spodbud zmanjšuje prodajo (kumulativno) po drugem letu (učinek je šibak, a statistično značilen). Pri učinku finančnih spodbud na dodano vrednost se pokaže pozitiven vpliv vavčerskih spodbud. Sočasno prejemanje vavčerskih spodbud tako povečuje učinek finančnih spodbud na dodano vrednost (kumulativno) po tretjem in četrtem letu.

9. ANALIZA INSTITUCIONALNEGA OKOLJA V SLOVENIJI

9.1 Uvod

Prevladujoča veja ekonomske znanosti v obliki neoklasične ekonomije ni generična. Njena aplikacija v različnih okvirih, okoljih ali situacijah ne zagotavlja konsistentnih rezultatov. Družbena razmerja in interakcije se namreč ne dogajajo v vakumu, čeprav so večino časa preučevana na ta način. Ekonomski pristop k raziskovanju običajno namreč endogenizira tiste faktorje, ki so center proučevanja, druge pa izključi iz proučevanja kot eksogene, dasiravno imajo tudi izključeni faktorji svoj vpliv na interakcije subjektov, bodisi posameznikov, organizacij, podjetij ali tudi držav. Preučevanje teh faktorjev, ki na nek način določajo in oblikujejo okolje, v katerem se nahajajo pojavi, ki jih ekonomija proučuje, je osnovno vodilo Nove institucionalne ekonomike (NIE). Začetek NIE lahko povežemo z dvema vplivnima člankoma Nobelovca Ronalda Coasa, in sicer najprej s člankom *The nature of the firm* (Coase, 1937) in kasneje s člankom *The problem of social costs* (Coase, 1960). V vakumu znotraj katerega se zadržuje neoklasična ekonomija vse transakcije nastanejo v trenutku in brez dodatnih stroškov. Coase (1937); Coase (1960) govori, da so pravna pravila v obliki dobro določenih lastninskih pravic potreben pogoj za učinkovit rezultat v primerih, ko so prisotne tudi eksternalije. Prav tako je ugotovil, da stroški pogajanj v nekaterih primerih preprečijo transakcije, ki bi lahko izboljšale blaginjo. Lastninske pravice in druga pravna pravila pa niso edini faktorji, ki ustvarjajo transakcijske stroške. Dober del transakcijskih stroškov je možno pripisati tudi omejenim zmožnostim človeškega razuma in nepopolnim informacijam. Prav tako obstajajo tudi drugi faktorji, ki jih poimenujemo institucije, ki imajo neposreden ali posreden vpliv na transakcijske stroške, in bi jih morali upoštevati v ekonomskih analizah:

"It makes little sense for economists to discuss the process of exchange without specifying the institutional setting within which the trading takes place, since this affects the incentives to produce and the costs of transacting."(Coase, 2005).

Danes spada NIE med tako imenovane šole nove neoklasične sinteze (Sušjan, 2006). V pristopu in analizi se poslužuje orodij neoklasične ekonomije, med tem ko je predmet proučevanje običajno drugačen. Med tem ko se neoklasična ekonomija osredotoča na izbiro, se NIE osredotoča na razmerja med subjekti in njihove interakcije. Nova institucionalna ekonomika tako ni osredotočena samo na eno področje, prav tako ni mogoče reči, da predstavlja samostojno ekonomsko teorijo. Gre namreč za kombinacijo tem oz. dežnik pod katerim se lahko upoštevajo institucije preučuje ekonomske in druge pojave.

Institucije so v literaturi od leta 2000 dalje vedno bolj pogosto uporabljene in proučevane. Velik del literature raziskuje vpliv institucij bodisi na gospodarsko rast bodisi na razliko v dohodkih med državami, kjer avtorji ugotavljajo, da imajo institucije pomemben vpliv (Hall and Jones, 1999; Acemoglu et al., 2001; Easterly and Levine, 2003; Jellema and Roland, 2010). Rodrik et al. (2004) ocenjujejo in primerjajo vpliv institucij, geografske lokacije in trgovine na razlike v dohodkih med državami in ugotovijo, da so najbolj pomemben faktor prav institucije: *"Institutions rule."* Institucije imajo tako na makroekonomski ravni razlagalno moč pri gospodarski rasti in razlike med dohodki po svetu, na mikro ravni pa so institucije prav tako pomembne za interakcije med subjekti, izpostavimo lahko podjetja. Obstoječa podjetja potrebujejo za vsakodnevno poslovanje namreč transparentno in čim lažje razumljivo regulacijo, jasno in učinkovito pravno zakonodajo in uresničevanje le-te, podjetja v ustanavljanju pa poleg že omenjenega potrebujejo tudi čim manj birokratskih ovir pri ustanavljanju samega podjetja in drugih vstopnih stroškov, ki so povezani z regulacijo, birokracijo in pravnim sistemom. Ta analiza ima dva cilja. Prvi je, da postavi klasifikacijski okvir proučevanje institucij znotraj katerega je mogoče govoriti o različnih tipih institucij, in ga poveže z empiričnimi kazalci, ki te institucije

zajemajo. Drugi cilj analize je prikaz institucionalnega okolja Slovenije v zadnjih 20 letih, kjer nas zanima tako institucionalni razvoj znotraj države, še bolj pa institucionalni razvoj Slovenije v primerjavi z drugimi državami. Analiza je sestavljena iz petih delov. V drugem delu so predstavljene obstoječe definicije in klasifikacije institucij. V tretjem delu predstavimo empirične kazalce, ki ustrezajo izbranim institucionalnim konceptom. V četrtem delu empirično predstavimo in interpretiramo razvoj institucionalnega okolja v Sloveniji, z mednarodnega in nacionalnega vidika. V petem delu povzamemo glavne ugotovitve.

9.2. Definicije in klasifikacije institucij

Čeprav je pomembnost institucij v ekonomski analizi danes že splošno priznana in so institucije vključene v čedalje večji del raziskav, še vedno ni vzpostavljenega enotnega klasifikacijskega sistema in definicij institucij. Razlog neenotnosti ni toliko v različnih definicijah institucij, kot v različnih ogrodij, uporabljenih za proučevanje institucij, ki so lahko odvisni od preučevane tematike. Prav tako različne klasifikacije in definicije običajno niso predstavljene na istem mestu. To vrzel v literaturi želimo zapolniti s tem poglavjem, zato najbolj pogosto uporabljene definicije in klasifikacije institucij predstavljamo in razlagamo v tem poglavju.

Najbolj običajno in pogosto uporabljeno definicijo institucij je postavil Douglas North, ki opredeljuje institucije kot formalna in neformalna pravila igre in njihovo uveljavljanje ([North, 1990](#); [North, 1993](#); [North, 2005](#)). [North \(1993\)](#) prav tako ločuje institucije od organizacij, ki so lahko subjekti oz. igralci igre. Igralci igre so lahko poleg organizacij seveda tudi posamezniki, podjetja, države ali katerikoli druga družbena skupino. Igra v tem kontekstu predstavlja kakršnokoli družbeno interakcijo.

Institucije lahko opredelimo tudi kot vsa tista pravila in načine obnašanja, ki so vzpostavljena z namenom zmanjševanja negotovosti (kot posledice nepopolnih informacij in omejene racionalnosti), z namenom vplivanja na okolje oz. igro in nižanja transakcijskih stroškov ([Menard and Shirley, 2005](#)). Naslednja, manj jedrnata a nič manj točna definicija je s strani [Ostrom \(1990\)](#):

"Institutions" can be defined as the sets of working rules that are used to determine who is eligible to make decisions in some arena, what actions are allowed or constrained, what aggregation rules will be used, what procedures must be followed, what information must or must not be provided, and what payoffs will be assigned to individuals dependent on their actions

V definiciji Elinor Ostrom, je koncept arene analogen Northovem konceptu igre. Nadalje predstavimo tri načine klasifikacije institucij: glede na vsebino, glede na formalnost, in glede na vsidranost. Skupine institucij po različnih klasifikacijskih sistemih se do določene mere med seboj pokrivajo, prekrivanje je možno celo znotraj klasifikacijskega sistema, saj imajo nekatere institucije več dimenzij, in lahko torej ob upoštevanju prve dimenzije uvrstimo institucijo v prvo skupino, ob upoštevanju neke druge dimenzije pa je lahko bolj primerna druga skupina, ali pa celo obe. Pri klasifikaciji institucij na vsebino, lahko razdelimo institucije na pravne, politične, ekonomske in družbene ([Joskow, 2008](#)), k čemur bi lahko načeloma dodali še eno skupino, in sicer institucije organizacije (imenovane tudi načini upravljanja oz. *modes of governance*). Pravne institucije so najširše prisotne, saj lahko del zakonodaje in pravnega sistema najdemo

pravzaprav v skorajda vseh družbenih interakcijah, razen mogoče tistih najbolj osnovnih oz. bioloških. Prav tako so pravne institucije večji del tistega, kar poimenujemo formalne institucije v klasifikaciji institucij glede na formalnost. Pravne institucije obsegajo vse državne pravne institucije, običajno ustava in zakonodaja, kot tudi privatne pravne institucije, ki so običajno udeležene v obliki pogodb. Obseg področij in tematik, ki spadajo v okvir pravnih institucij, je širok, zagotovo pa so med bolj pomembnimi področja kot lastninske pravice, izvor pravnega sistema in posledice ter uresničevanje oz. uveljavljanje pravnih institucij. Politične institucije kot druga skupina, predstavljajo vsa tista pravila igre, ki jih uporabljamo, ko govorimo o politiki in politologiji v širšem pomenu, torej ko govorimo o volivcih, volilnih sistemih in pravilih, političnih strankah in načinov vladanja in mej moči vlade in države. Ekonomske institucije se v dobri meri prekrivajo z legalnimi institucijami, saj tu prav tako veliko govorimo o institucijah, ki varujejo zasebno lastnino, delujoč trg, vzpostavljajo regulacijo in ovire ter varovala pri poslovanju ali vzpostavljanju gospodarske aktivnosti. Družbene institucije so koncepti v družbi kot denimo norme, prepričanja, zaupanje in družbeno sodelovanje. Prav tako so družbene institucije nastajanje in razvoj socialnega kapitala in socialnih omrežij. V večji meri družbene institucije sovpadajo z neformalnimi institucijami v klasifikaciji institucij glede na formalnost. Zadnja skupina glede na vsebino, institucije organizacije, vsebuje mikro organizacijske institucije, torej pravila znotraj organizacij, ki se neposredno naslanjajo na teorijo transakcijskih stroškov. Znotraj te skupine institucij se raziskuje kakšen način organizacije podjetij ali drugih družbenih struktur je najbolj primeren za doseg nekega cilja, pri čemer načini organizacije variirajo od prostega trga na eni strani, do popolnoma integriranega podjetja na drugi strani. Najbolj preprosta je klasifikacija glede na formalnost institucij, saj lahko razločimo preprosto med dvema, večino neprekrivajočima se skupinama: formalnimi in neformalnimi institucijami. Ta klasifikacija sledi neposredno iz Northove definicije institucij in je pogosto uporabljena v literaturi v bolj splošnih aplikacijah. Formalne institucije so povečini legalne institucije kot so zakonodaja in druga formalna pravila, med tem ko so neformalne institucije predvsem norme, konvencije, prepričanja, pravila obnašanja, zaupanje itd. Neformalne institucije niso nikjer eksplicitno zapisane, vendar so močno prisotne pod formalnim družbenim površjem in imajo vpliv na družbene interakcije. Klasifikacijo glede na vsidranost (*embeddedness*) je opredelil Oliver Williamson, in je ena izmed bolj kompleksnih, saj povezuje formalnost institucij z vsidranostjo institucij znotraj družbe. Nižji nivoji institucij so bolj neformalni a tudi bolj vsidrani v družbo in se prilagajajo počasneje, med tem ko so višji nivoji institucij bolj formalne narave, prav tako pa se spreminjajo hitreje ([Williamson, 2000](#)). Frekvenca sprememb je od nekaj sto let na najnižjem nivoju, do nenehnih sprememb na najvišjem nivoju. Nižji nivoji kot denimo kultura in norme omejujejo možne spremembe na višjih nivojih kot denimo zakonodaja, obenem pa imajo tudi višji nivoji povratni (a manj močan) vpliv na nižje nivoje. Poleg same teoretične klasifikacije in primernosti za izbrano področje, je pri izbiri najbolj primernega okvira za obravnavo institucij potrebno imeti v mislih tudi možnosti konceptualizacije teoretičnih konstruktov. S tem v mislih se v članku poslužimo klasifikacije glede na vsebino ([Joskow, 2008](#)), pri čemer nadaljujemo s tremi, relativno homogenimi skupinami formalnih institucij: legalnimi, političnimi in ekonomskimi. Težava pri družbenih in organizacijskih institucijah je, da je skupina teh institucij znotraj svoje skupine še vedno preveč različna, da bi jih lahko konceptualizirali kot homogeno skupino in tako obravnavali, obenem pa je za prve tri formalne skupine institucij na razpolago veliko več obstoječih in mednarodno primerljivih empiričnih kazalcev, kot za druge dve skupini, za kateri je kazalcev malo, še manj pa je mednarodno primerljivih.

9.3. Merjenje institucij in sprememb

Z vprašanjem merjenja institucij je povezano vprašanje konceptualizacije institucij. Institucije so namreč latentni faktorji, zato ni mogoče najti empirične spremenljivke, ki bi bila z institucijami linearno povezana. Običajna rešitev v obstoječih raziskavah je, da se avtorji odločijo za enega od obstoječih empiričnih približkov, za katerega se odločijo glede na raziskovalno vprašanje, in ga uporabijo v nadaljnji raziskavi. Druga, redko uporabljena možnost pa je, da se obstoječe institucionalne indikatorje najprej analizira s pomočjo faktorske analize, katere primarni namen je odkrivanje latentnih faktorjev, ki so skupni določenim variablam. Po pregledu literature zberemo obstoječe institucionalne kazalce, ki imajo sorazmerno veliko geografsko in časovno pokritost in so v literaturi že preverjeni, ter jih glede na njihove značilnosti razdelimo v tri relativno homogene skupine, primerne za nadaljno obravnavo. Institucionalne indikatorje ločimo na legalne, politične in ekonomske, kot sledi iz Tabele 1, kjer je ime indikatorja napisana v izvornem jeziku in označuje tudi, kaj indikator zajema.

Tabela 9.1: Institucionalni indikatorji

Skupina	Začetek serije	Vir	Oznaka	Dosegljiva do
Legalne institucije				
Index of Economic Freedom: Property rights	1995 -	The Heritage Foundation and The Wall Street Journal	L1	2010
Freedom of the Press: Legal Environment*	1993 -	Freedom House	L2	2007
Freedom in the World: Civil Liberties: Rule of Law	2006 -	Freedom House	L3	2009
EFW Index: Legal Structure and Security of Property Rights: Judicial independence (GCR)	1970 -	Fraser Institute	L4	2008
EFW Index: Legal Structure and Security of Property Rights: Impartial courts (GCR)	1970 -	Fraser Institute	L5	2008
EFW Index: Legal Structure and Security of Property Rights: Protection of property rights (GCR)	1970 -	Fraser Institute	L6	2008
EFW Index: Legal Structure and Security of Property Rights: Military interference in rule of law and the political process (CRG)	1970 -	Fraser Institute	L7	2008
EFW Index: Legal Structure and Security of Property Rights: Integrity of the legal system (CRG)	1970 -	Fraser Institute	L8	2008
EFW Index: Legal Structure and Security of Property Rights: Legal enforcement of contracts (DB)	1970 -	Fraser Institute	L9	2008
Law and order	1960 -	ICRG	L10	2007
Rule of Law	1996 -	WB World Governance Indicators	L11	2009
Politične institucije				
Freedom of the Press: Political Environment*	1993 -	Freedom House	P1	2007
Freedom in the World: Political Rights: Electoral Process	2006 -	Freedom House	P2	2009
Freedom in the World: Political Rights: Political Pluralism and Participation	2006 -	Freedom House	P3	2009
Freedom in the World: Political Rights: Functioning of Government	2006 -	Freedom House	P4	2009
Institutionalized Democracy - Institutionalized Autocracy	1800 -	Polity IV	P5	2009
Checks and balances	1975 -	World Bank DPI	P6	2010
Democratic accountability	1960 -	ICRG	P7	2007
Corruption	1960 -	ICRG	P8	2007
Bureaucratic quality	1960 -	ICRG	P9	2007
Control of Corruption	1996 -	WB World Governance Indicators	P10	2009
Ekonomske institucije				
Index of Economic Freedom: Financial Freedom	1995 -	The Heritage Foundation and The Wall Street Journal	E1	2010
Index of Economic Freedom: Freedom from Corruption	1995 -	The Heritage Foundation and The Wall Street Journal	E2	2010

Index of Economic Freedom: Labor Freedom	1995 -	The Heritage Foundation and The Wall Street Journal	E3	2010
Freedom of the Press: Economic Environment*	1993 -	Freedom House	E4	2007
EFW Index: Regulation of Credit, Labor, and Business: Credit market regulations	1970 -	Fraser Institute	E5	2008
EFW Index: Regulation of Credit, Labor, and Business: Labor market regulations	1970 -	Fraser Institute	E6	2008
EFW Index: Regulation of Credit, Labor, and Business: Business Regulations	1970 -	Fraser Institute	E7	2008
Business freedom	1995 -	The Heritage Foundation and The Wall Street Journal	E8	2010

* Merska lestvica je obratno sorazmerna, višja vrednost implicira nižjo kvaliteto.

Vir: Kunčič, 2012.

Tri relativno homogene skupine institucij omogočajo določitev latentnih legalnih, političnih in ekonomskih institucij. Razvoj teh je mogoče slediti znotraj države, ali med državami, kar je pomembno pri empirični strategiji, ki je odvisna od nivoja preučevanja.

9.4. Podatki in opisne statistike

Podatkovno bazo sestavimo iz spremenljivk iz Tabele 9.1, pri čemer se osredotočimo na Slovenijo in druge države Evrope (kontinenta), ki so opredeljene v Prilogi A. Obdobje zajema baze je pri večini indikatorjev od 1995 do 2009.¹ V celotni nadaljnji analizi obravnavamo institucionalni razvoj Slovenije na dva načina. Najprej analiziramo mesto Slovenije v mednarodnem okolju, torej primerjamo Slovenijo z ostalimi državami. Pri tem gledamo vsako izmed 15 let posebej, v primerjavi z ostalimi državami, standardizacijo pa zaradi mednarodne primerljivosti Slovenijo opravimo za vsako leto posebej, a za vseh 48 držav. Tako so vrednosti indikatorjev primerljive med državami v vsakem letu, med tem ko za posamezno državo same po sebi ne predstavljajo konsistentne časovne vrste. Nadalje analiziramo institucionalno okolje znotraj države, pri čemer obravnavamo samo Slovenijo, standardizacijo variabel (potrebnih za faktorsko analizo) pa napravimo torej na 15 letnih podatkih za Slovenijo. Tako dobimo konsistentno časovno vrsto, letni podatki pa so med seboj primerljivi.

Osnova naše baze so tričrkovne oznake Svetovne Banke, iz katerih napravimo prazno letno bazo od 1990 - 2010, v katero vnašamo institucionalne indikatorje. Področje zajemanja vsakega posameznega indikatorja je opredeljeno z celotnim imenom indikatorja v Tabeli 1. Pri nekaterih indikatorjih obstaja nekaj posebnosti. Economic freedom of the World indikatorji obstajajo na letni ravni le od leta 2000 dalje, pred tem pa so bili izračunavani na 5-letni bazi. Raje kot da bi vrednosti od 1996-1999 imputirali, sprejmemo že v začetku dejstvo, da imamo neuravnovežen panel. Pri spremenljivkah Freedom of the Press imamo prelom serije, zaradi spremembe metodologije, in sicer med letoma 1995 in 1996 in med letoma 2000 in 2001. V meddržavnih primerjavah to ne predstavlja problema, saj je enak prelom prisoten v vseh državah, med tem ko je potrebna dodatna previdnost, če uporabljamo indikator v časovni seriji znotraj posamezne države. Za indikator Rule of Law, so vrednosti za manjkajoča leta (1997, 1999 in 2001) imputirane kot povprečna vrednost leta prej in leta kasneje. ICRG indikatorji so razpoložljivi samo do leta 2007. Spremenljivka Civil Liberties index je v dezagregirani obliki na voljo le od leta 2006 dalje, zato vključimo v analizo celoten indeks, ki ga poimenujemo L3sum (obsega pa Rule of Law, Freedom of Expression and Belief, Associational and Organizational Rights, Personal Autonomy and Individual Rights), med tem ko del, ki nas najbolj zanima, ostaja L3 (Rule of Law). Podobno velja tudi za indikatorje Political Rights, za katere so dezagregirane vrednosti na voljo le od leta 2006 dalje, pred tem pa uporabljamo skupni indikator P2P3P4 (Electoral Process, Political Pluralism and Participation, Functioning of Government).

V vseh primerih Srbije ali k njej priključenih držav v obdobju 1990 - 2010 (Srbija in Črna Gora, Jugoslavija), beležimo tvorbo kot Srbijo, kot prevladujočo državo v teh državnih entitetah.

Opisne statistike za vsako izmed treh institucionalnih skupin so prikazane v Tabelah 9.2, 9.3 in 9.4. Tabele prikazujejo povprečne vrednosti za vsako spremenljivko, njeno variabilnost, minimalno in maksimalno vrednost ter 10, 50 in 90 percentil. Za povprečno vrednost in 10 ter 90 percentil, je pri vsaki spremenljivki navedena tudi ena izmed držav, ki so najbližje tistemu percentilu oz. povprečni vrednosti. Primeri držav nam prikažejo dokaj konsistentno sliko, da so države z manjšimi vrednostmi institucionalnih indikatorjev praviloma manj razvite ekonomsko, socialno in politično, čeprav obstajajo tudi izjeme, ki potrjujejo, da je lahko spremljanje samo enega izmed kazalcev zavajajoče.

Tabela 9.2: Opisne statistike za pravne institucije, vzorec od 1990 – 2010

	Povprečje	Stand.odklon	Min	Max	p10	p50	p90	Primer*: Povp.	Primer*: p10	Primer*: p90
L1	62,69	24,11	10,00	95,00	30,00	70,00	90,00	Cyprus	Albania	Austria
L2**	6	5,51	0,00	28,00	1,00	4,00	13,00	Slovakia	Belgium	Azerbajjan
L3	12,28	3,79	2,00	16,00	6,00	14,00	16,00	Bulgaria	Armenia	Andorra
L3sum	2,18	1,49	1,00	7,00	1,00	2,00	4,00	Belgium	Andorra	Armenia
L4	6,01	2,37	29221	30195	21217	42522	9,00	Czech Republic	Ukraine	Switzerland
L5	5,67	2,16	42370	19238	33635	16193	22494	Greece	Ukraine	Belgium
L6	6,28	2,07	44562	22525	13210	17685	32721	Portugal	Bulgaria	Germany
L7	8,82	1,54	35096	40978	24624	18872	10,00	Bulgaria	Albania	Czech Republic
L8	8,11	1,67	12114	10,00	24624	12267	10,00	Belgium	Bulgaria	Denmark
L9	5,7	1,34	24504	10,00	31837	20210	16619	Albania	Bosnia-Herzegovina	Armenia
L10	4,97	1,06	0,00	6,00	21976	5,00	6,00	Belgium	Armenia	Finland
L11	0,69	0,98	-1,28	35065	-0,82	0,89	30317	Czech Republic	Albania	Iceland

* primeri držav s povprečnimi in percentilnimi vrednostmi so vzeti iz leta 2000 (2006 za L9 in L3)

** obratno sorazmerna lestvica

Vir: Kunčič, 2012.

Tabela 9.3: Opisne statistike za politične institucije, vzorec od 1990 – 2010

	Povprečje	Stand.odklon	Min	Max	p10	p50	p90	Primer*: Povp.	Primer*: p10	Primer*: p90
P1**	7,92	6,97	0,00	35,00	2,00	6,00	18,00	Bosnia-Herzegovina	Belgium	Macedonia
P2	10,39	2,94	0,00	12,00	6,00	12,00	12,00	Cyprus	Bosnia-Herzegovina	Cyprus
P3	13,33	3,86	2,00	16,00	5,00	15,00	16,00	Spain	Kosovo	Belgium
P4	9,34	3,08	1,00	12,00	4,00	11,00	12,00	Greece	Armenia	France
P2P3P4	2,02	1,63	1,00	7,00	1,00	1,00	5,00	Bulgaria	Andorra	Bosnia-Herzegovina
P5	7,69	4,22	-7,00	10,00	4,00	10,00	10,00	Croatia	Azerbaijan	Austria
P6	3,82	1,47	1,00	10,00	2,00	4,00	6,00	Austria	Albania	Ireland
P7	5,14	1,16	1,00	6,00	3,10	5,75	6,00	Albania	Azerbaijan	Switzerland
P8	3,97	1,41	1,00	6,00	2,00	4,00	6,00	Cyprus	Albania	Denmark
P9	3,03	1,05	0,80	4,00	1,00	3,00	4,00	Czech Republic	Armenia	Austria
P10	0,69	1,09	-1,18	2,47	-0,86	0,71	2,15	Hungary	Georgia	Netherlands

* primeri držav s povprečnimi in percentilnimi vrednostmi so vzeti iz leta 2000 (2006 za P2, P3 in L4)

** obratno sorazmerna lestvica
Vir: Kunčič, 2012.

Tabela 9.4: Opisne statistike za ekonomske institucije, vzorec od 1990 – 2010

	Povprečje	Stand.odklon	Min	Max	p10	p50	p90	Primer*: Povp.	Primer*: p10	Primer*: p90
E1	61,82	18,47	10.00	90.00	30.00	70.00	90.00	Albania	Azerbajjan	Czech Republic
E2	54,19	26,04	10.00	100.00	23.00	50.00	90.00	Estonia	Moldova	Switzerland
E3	62,43	13,63	37.00	100.00	44.95	60.80	79.65	Netherlands	Finland	Bulgaria
E4**	7,06	5,35	0.00	28.00	2.00	6.00	15.00	Hungary	Germany	Romania
E5	8,41	1,24	0.67	10.00	7.44	8.66	9.50	Moldova	Portugal	Belgium
E6	5,77	1,24	2.81	8.48	4.7	5.71	7.52	Albania	Greece	Georgia
E7	6,15	1,11	2.64	8.89	4.73	6.9	7.59	Latvia	Azerbajjan	Iceland
E8	71,28	13,09	38.70	100.00	55.00	70.00	85.30	Greece	Bosnia-Herzegovina	Netherlands

* primeri držav s povprečnimi in percentilnimi vrednostmi sozeti iz leta 2000

** obratno sorazmerna lestvica

Vir: Kunčič, 2012.

9.5. Empirična analiza institucionalnega okolja

V vsaki institucionalni skupini s faktorjsko analizo izračunamo latentni faktor, ki predstavlja legalne, politične ali ekonomske institucije. Izračun napravimo po letih, za primerjavo Slovenije med državami, in izključno za Slovenijo, za analizo sprememb znotraj države. Faktorjska analiza je namenjena redukciji podatkov z analizo prostora skupne kovariance (korelacije) indikatorjev.

Cilj faktorjske analize je pojasniti povezanosti med spremenljivkami in iskanje skupnih razsežnosti, pri čemer lahko uporabimo faktorjsko analizo kot merski instrument za naše latentne spremenljivke, saj iščemo (latentne) faktorje, ki pojasnjujejo varianco spremenljivk. Na vsako spremenljivko tako vplivajo primerno uteženi skupni faktorji (skupni vsem spremenljivkam) in posamezen specifičen vpliv (za vsako spremenljivko posebej). Uteži faktorjev kažejo vpliv posameznega faktorja na spremenljivko. Iz tega lahko v matrični obliki zapišemo splošni faktorjski model kot $X=FA'+E$, kjer je X matrika podatkov, F matrika faktorjev, A matrika uteži in E matrika specifičnih faktorjev. Predpostavke o ortogonalnosti splošnih in specifičnih faktorjev med seboj in centriranost spremenljivk (ali standardizacija) omogočajo, da iz faktorjskega modela izpeljemo faktorjsko enačbo lahko iz faktorjskega modela dobimo faktorjsko enačbo v obliki $\Sigma=AA'+\Psi$, kjer je Σ variančno kovariančna matrika, Ψ pa diagonalna matrika z variancami specifičnih faktorjev. Enačba implicira, da lahko varianco vsakega institucionalnega indikatorja razbijemo na varianco skupnega faktorja in na specifično varianco. Delež variance indikatorja, ki je pojasnjen s skupnim faktorjem, se imenuje komunaliteta oz. skupni prostor, katera tudi implicira, ali je določena spremenljivka dober indikator za latentni faktor.² Da lahko parametre faktorjskega modela identificiramo mora veljati še $k \leq (m-1)/2$, kjer je k število faktorjev, m pa število spremenljivk (potreben pogoj). Za specifično rešitev je potrebno narediti še rotacijo (zadosten pogoj). Faktorjsko enačbo ocenjujemo v dveh korakih. Najprej ocenimo komunalitete, nato pa enolično določimo faktorjske uteži z rotacijo. Za ocene komunalitet uporabljamo v tej članku metodo glavnih osi

oz. PAF (primerna za majhne vzorce), za enolično določitev faktorskih uteži pa pravokotno rotacijo. V kolikor iščemo samo en latentni faktor znotraj vsake skupine, lahko brez ozira na korelacije med faktorji uporabimo pravokotno rotacijo, kjer so uteži v matriki A kar enake Pearsonovim korelacijam (Ferligoj, 2010). Uporabimo rotacijo Varimax, ki je najbolj primerna, ko želimo vsak indikator pojasniti z enim oz. minimalnim številom faktorjev. Ker ima večina spremenljivk različne merske lestvice, moramo pred faktorsko analizo spremenljivke standardizirati, kjer je standardizirana vrednost spremenljivke x sledeča: $z = (x - \bar{x}) / \sigma_x$, oz. kot vhodne podatke v faktorsko analizo namesto variančno kovariančne matrike vzamemo kar korelacijsko matriko.

Faktorska analiza je primerna tudi za preverjanje naše hipoteze o homogenosti institucionalnih skupin. V primeru homogenosti lahko namreč pričakujemo visoke lastne vrednosti prvega latentnega faktorja in majhne lastne vrednosti drugih faktorjev, varianca skupine mora biti torej dobro pojasnjena z enim faktorjem. Nadalje, lahko ugotavljamo tudi, ali je kateri izmed indikatorjev neprimeren za dano skupino. Splošno pravilo v uporabi pri faktorski analizi je, da je indikator slab, v kolikor je njegova komunaliteta manjša od 20%, saj to implicira, da indikator kaže na nekaj drugega, kot vsi ostali indikatorji.

9.5.1 Dinamika institucij med državami

Zaradi nepopolnosti podatkov, bazo modificiramo z nekaterimi dodatki. Bazo pri nekaterih državah na letni ravni dopolnimo s povprečjem vrednosti vseh držav v tistem letu. Pogoj za za dopolnitev podatkov po državah je, da državi manjka le tretjina ali manj vrednosti v posameznem letu. V nasprotnem primeru je lahko namreč država iz analize izključena, čeprav ji denimo manjka samo eden izmed vseh institucionalnih indikatorjev v tisti skupini. Pri legalnih institucijah, namesto indikatorja L3 uporabimo skupen indikator Civilnih svoboščin (L3sum - Civil Liberties index). Pri političnih institucijah namesto indikatorjev P2, P3 in P4 uporabimo do leta 2006 skupen indikator P2P3P4 (Freedom in the World: Political Rights), od vključno 2006 dalje pa dezagregirane vrednosti. Faktorsko analizo pričnemo zaradi pomanjkljivih podatkov v skupini legalnih institucij z letom 1993, pri političnih z letom 1990 in pri ekonomskih, z letom 1995. Tabela 16 v prilogi prikazuje dejansko število institucionalnih indikatorjev po letih. Za primerjavo so najbolj smiselna leta, kjer imamo več indikatorjev, predvsem v obdobju 1995 - 2008 za legalne, 1990 - 2009 za politične in 1995 - 2008 za ekonomske. Faktorsko analizo vsake skupine začnemo v letu, ko so na razpolago vsaj 3 institucionalni indikatorji. Pri legalnih institucijah je to v letu 1993, pri političnih v letu 1990 in pri ekonomskih v letu 1995

Tabela 5 prikazuje faktorsko analizo skupine legalnih indikatorjev po letih. Število držav v vsakem letu se giblje od 29 do 42, s tem da nekatere države nikoli nimajo dovolj podatkov, da bi jih vključili v analizo. Primerjava lastnih vrednosti 1. indikatorja z lastnimi vrednostmi 2. indikatorja nam razkrije, da je naša domneva o homogenosti institucij znotraj skupine pravilna, saj legalne spremenljivke merijo le eno latentno dimenzijo - kvaliteto legalnih institucij. Močna je tudi pojasnjevalna moč faktorja, ki pojasni od 64% do 95% variance vseh indikatorjev. Kot neprimeren se pokaže indikator L9 oz. EFW Index: Legal Structure and Security of Property Rights: Legal enforcement of contracts (DB), ki meri pravno uveljavljanje pogodb, a drugače, kot ostali.

Tabela 9.5: Faktorska analiza legalnih indikatorjev

Legalne institucije					
	N	Lastna vrednost 1. faktorja	Lastna vrednost 2. faktorja	Delež pojasnjene variance 1. faktorja [%]	Indikatorji s komunaliteto < 0.2
1990	/	/	/	/	/
1991	/	/	/	/	/
1992	/	/	/	/	/
1993	42	2.21	0.59	64.37	/
1994	42	2.20	0.68	67.17	/
1995	29	5.29	1.17	54.54	/
1996	42	3.61	0.67	68.72	/
1997	40	3.29	0.46	77.14	/
1998	40	3.86	0.67	75.08	/
1999	41	4.1	0.50	76.07	/
2000	34	7.49	0.87	72.34	/
2001	34	7.63	0.95	73.87	/
2002	34	7.60	1.17	66.83	L9
2003	36	7.59	1.29	66.75	L9
2004	38	7.91	1.36	70.07	L9
2005	41	7.88	1.32	69.71	L9
2006	42	7.87	1.32	69.57	L9
2007	42	7.8	1.46	68.95	L9
2008	42	6.15	1.31	68.30	L9
2009	42	1.95	0.05	95.01	/

Tabela 9.6 prikazuje faktorsko analizo skupine političnih indikatorjev po letih. Število držav v vsakem letu se giblje od 26 do 43, za nekatere države spet nikoli nimamo dovolj podatkov, da bi jih vključili v analizo. Homogenost skupine je potrjena s primerjavo lastnih vrednosti 1. indikatorja z lastnimi vrednostmi 2. indikatorja. Imamo torej le eno latentno dimenzijo - kvaliteto političnih institucij. Močna je tudi pojasnjevalna moč faktorja, ki pojasni od 59% do 72% variance vseh indikatorjev. Neprimeren za skupino političnih institucij je indikator P6 oz. Checks and balances, ki označuje število močnih akterjev v političnem prostoru. To merilo očitno ni enoznačno, saj imajo nekatere napredne države malo takšnih varovalnih mehanizmov v sistemu, nekatere pa več, podobno pa je tudi pri manj razvitih.

Tabela 9.6: Faktorska analiza političnih indikatorjev

Politične institucije					
	N	Lastna vrednost 1. faktorja	Lastna vrednost 2. faktorja	Delež pojasnjene variance 1. faktorja [%]	Indikatorji s komunaliteto < 0.2
1990	41	4.2	0.92	69.12	/
1991	26	4.6	0.88	62.41	/
1992	27	4.16	0.97	64.38	/

1993	29	4.62	1.6	61.62	P6
1994	29	4.61	1.9	61.86	P6
1995	29	4.46	1.9	59.25	P6
1996	29	5.54	1.2	66.23	P6
1997	29	5.37	1.10	63.82	P6
1998	39	5.72	1.5	68.36	P6
1999	39	5.74	1.1	68.78	P6
2000	39	5.64	1.2	67.38	P6
2001	39	5.76	0.99	68.93	P6
2002	39	5.79	1.2	69.28	/
2003	39	5.88	0.97	70.36	/
2004	39	5.95	0.96	71.44	/
2005	39	5.75	1.4	68.85	P6
2006	41	7.35	1.14	71.33	P6
2007	41	7.38	1.14	71.67	P6
2008	43	4.30	0.89	68.39	P6
2009	43	4.38	0.78	69.54	P6

Faktorsko analizo skupine ekonomskih institucij prikazuje Tabela 7, ki je uspešna, a ima v primerjavi z drugima dvema skupina več pomanjkljivosti. Število držav v vsakem letu se giblje od 21 do 43. Skupina je dokaj homogena, a manj kot prejšnji dve, saj je razlik med lastno vrednostjo 1. indikatorja in lastno vrednostjo 2. indikatorja manjša kot prej, a še vedno dovolj velika, da lahko govorimo o eni prevladujoči latentni dimenziji - kvaliteti ekonomskih institucij. Pojasnjevalna moč faktorja je relativno močna, saj pojasni od 38% do 59% variance vseh indikatorjev. Neprimerna indikatorja za skupino ekonomskih institucij sta tokrat dva, in sicer E3 in E6 oz. Index of Economic Freedom: Labor Freedom in EFW Index: Regulation of Credit, Labor, and Business: Labor market regulations. Oba indikatorja označujeta svobodo na trgu dela, kar ne sovпада z ostalimi indikatorji, ki so bolj namenjeni poslovni svobodi na strani podjetij. To implicira, da kaže v nadaljnjih raziskavah razmisliti o ločevanju ekonomske svobode na dva vidika - s strani podjetij in s strani zaposlenih.

Tabela 9. 7: Faktorska analiza ekonomskih indikatorjev

	N	Ekonomske institucije			
		Lastna vrednost 1. faktorja	Lastna vrednost 2. faktorja	Delež pojasnjene variance 1. faktorja [%]	Indikatorji s komunaliteto < 0.2
1990	/	/	/	/	/
1991	/	/	/	/	/
1992	/	/	/	/	/
1993	/	/	/	/	/
1994	/	/	/	/	/
1995	21	3.16	1.49	37.88	E6
1996	38	2.55	0.78	51.59	/
1997	39	2.62	0.66	54.40	/
1998	40	2.75	0.58	58.32	/
1999	40	2.77	0.57	59.30	/
2000	34	3.90	1.22	50.09	E6
2001	34	3.77	1.17	47.65	E6
2002	34	4.22	1.13	54.99	E6

2003	36	4.6	1.15	52.57	E6
2004	38	4.15	1.2	54.32	E6
2005	40	4.0	1.70	45.09	E3, E6
2006	40	3.98	1.76	44.56	E3, E6
2007	40	3.91	1.86	43.80	E3, E6
2008	40	3.49	1.65	43.71	E3, E6
2009	43	2.39	1.1	52.09	E3

Pearsonove korelacijske koeficiente indikatorjev s faktorjem oz. uteži faktorja in končne komunalitete vsakega indikatorja za leto 2000 prikazuje Tabela 9.8. Iz tabele je razvidno da sta indikatorja E6 in P6 šibka, ter da so uteži tistih indikatorjev, ki imajo obratno sorazmerno mersko lestvico, negativne. Iz tega sledi, da vsi latentni indikatorji prikazujejo kvaliteto institucij, torej višja vrednost indikatorja implicira višjo institucionalno kvaliteto.

Tabela 9.8: Uteži faktorja in komunalitete indikatorjev

Legalne institucije			Politične institucije			Ekonomске institucije		
	Uteži faktorja 1	Končne komunalitete		Uteži faktorja 1	Končne komunalitete		Uteži faktorja 1	Končne komunalitete
L1	0.87	0.76	P1	-0.95	0.90	E1	0.69	0.47
L2	-0.75	0.57	P2P3P4	-0.94	0.88	E2	0.86	0.75
L3sum	-0.88	0.77	P5	0.78	0.62	E4	-0.72	0.52
L4	0.76	0.57	P6	0.39	0.16	E5	0.87	0.76
L5	0.89	0.80	P7	0.84	0.70	E6	0.09	0.01
L6	0.81	0.66	P8	0.74	0.54	E7	0.79	0.62
L7	0.76	0.57	P9	0.88	0.78	E8	0.61	0.37
L8	0.88	0.77	P10	0.91	0.82			
L10	0.90	0.81						
L11	0.97	0.95						

Opomba: v letu 2000

Rezultat faktorjske analize so tudi standardizirane faktorjske vrednosti, ki jih lahko po državah dobimo v vsakem letu za vsako skupino institucij. Splošen pogled dobimo, ko vzamemo povprečja faktorjskih vrednosti po državah, pri čemer upoštevamo samo države, ki imajo izračunane faktorjske vrednosti (in s tem podatke o indikatorjih) v več kot 2/3 obravnavanih let (drugače lahko eno dobro leto spremeni vrstni red, v kolikor je edino). Povprečje faktorjskih vrednosti v vsakem posameznem letu je nič oz. praktično nič, z standardno deviacijo 1, med tem ko bodo povprečja faktorjskih vrednosti po državah od tega odstopala. Izračunamo lahko torej nekaj, kar bi lahko imenovali kar *Evropska lestvica kvalitete institucij - ELKI*.

Povprečje faktorjskih vrednosti za pravne institucije prikazuje Tabela 9.9. Najbolj kvalitetne legalne institucije najdemo v povprečju v skandinaviji, torej na Finskem, Danskem in Norveškem, med tem ko so najslabše legalne institucije v Albaniji, Ukrajini in Azerbajdžanu. Slovenijo najdemo na medianskem 19 mestu, s povprečno faktorjsko vrednostjo 0.24. Povprečno kvaliteto institucionalnega političnega okolja prikazuje Tabela 9.10. Najboljše politične institucije najdemo v Švici in zopet v treh skandinavskih državah, najslabše pa v Rusiji, Srbiji in Albaniji. Slovenija je tokrat v drugi polovici držav na 17. mestu z vrednostjo 0.34. Kvaliteto ekonomskih institucij vidimo v Tabeli 9.11. Najboljše ekonomske institucije imajo v povprečju na Danskem, v Združenem kraljestvu in na Nizozemskem, najslabše pa v Ukrajini, Rusiji in Albaniji. Slovenija je spet v drugi polovici lestvice, še bolj zadaj, na 22.

mestu, s povprečno vrednostjo -0.15, kar pa implicira, da se je Slovenija v večini let uvrščala pod mediansko državo po kvaliteti ekonomskih institucij.

Tabela 9.9: ELKI: Povprečje faktorskih pravnih vrednosti

Lestvica držav s povprečnimi faktorskimi vrednostmi v obdobju 1993 - 2009								Države z manjkajočimi vrednostmi		
1	Finland	1.164	16	France	0.472	31	Croatia	-0.967	Andorra	
2	Denmark	1.133	17	Cyprus (Greek)	0.368	32	Armenia	-1.077	Bosnia-Herzegovina	-1.506
3	Norway	1.107	18	Spain	0.266	33	Georgia	-1.392	Belarus	-1.594
4	Switzerland	1.100	19	Slovenia	0.241	34	Russia	-1.574	Kosovo	
5	Sweden	1.099	20	Estonia	0.202	35	Azerbaijan	-1.598	Liechtenstein	
6	Austria	1.073	21	Hungary	0.090	36	Ukraine	-1.626	Monaco	
7	Iceland	1.033	22	Czech Republic	0.027	37	Albania	-1.682	Moldova	-1.030
8	Luxembourg	1.033	23	Italy	-0.096				Macedonia	-1.039
9	The Netherlands	1.031	24	Greece	-0.107		Max	1.164	Montenegro	-0.433
10	Ireland	0.894	25	Poland	-0.194		Min	-1.682	San Marino	
11	United Kingdom	0.877	26	Latvia	-0.222		Povprečje	0.073	Serbia	-1.737
12	Germany	0.856	27	Lithuania	-0.329		SD	0.923		
13	Malta	0.623	28	Slovakia	-0.514					
14	Belgium	0.568	29	Bulgaria	-0.790					
15	Portugal	0.492	30	Romania	-0.886					

Tabela 9.10: ELKI: Povprečje faktorskih političnih vrednosti

Lestvica držav s povprečnimi faktorskimi vrednostmi v obdobju 1993 - 2009							Države z manjkajočimi vrednostmi				
1	Switzerland	0.883	16	Spain	0.396	Max	0.883	Andorra		Montenegro	
2	Denmark	0.862	17	Slovenija*	0.344	Min	-1.863	Armenia	-1.722	San Marino	
3	Sweden	0.860	18	Cyprus (Greek)	0.294	Povprečje	0.194	Azerbaijan	-2.384	Ukraine	-1.245
4	Norway	0.858	19	Czech Republic	0.196	SD	0.781	Bosnia-Herzegovina	-0.933		
5	Iceland	0.844	20	Malta	0.116			Belarus	-2.601		
6	The Netherlands	0.825	21	Poland	0.094			Estonia	0.356		
7	Finland	0.777	22	Hungary	0.090			Georgia	-1.223		
8	Luxembourg	0.757	23	Greece	0.079			Croatia	-0.417		
9	United Kingdom	0.721	24	Italy	-0.034			Kosovo	-1.843		
10	Ireland	0.693	25	Slovakia	-0.096			Liechtenstein			
11	Belgium	0.684	26	Bulgaria	-0.487			Lithuania	0.096		
12	Germany	0.637	27	Romania	-0.944			Latvia	0.034		
13	Austria	0.618	28	Albania	-1.472			Monaco			
14	France	0.509	29	Serbia	-1.685			Moldova	-0.984		
15	Portugal	0.414	30	Russia	-1.863			Macedonia	-0.803		

* Slovenija je imela manj kot 2/3 vrednosti v obdobju, vendar jo zaradi fokusa članka obdržimo v lestvici

Tabela 9.11: ELKI: Povprečje faktorskih ekonomskih vrednosti

Lestvica držav s povprečnimi faktorskimi vrednostmi v obdobju 1993 - 2009								Države z manjkajočimi vrednostmi		
1	Denmark	1.464	16	Spain	0.320	31	Georgia	-0.978	Andorra	
2	United Kingdom	1.277	17	Czech Republic	0.279	32	Romania	-1.108	Armenia	-0.872
3	The Netherlands	1.102	18	Cyprus (Greek)	0.180	33	Albania	-1.169	Azerbaijan	-1.727
4	Luxembourg	1.076	19	Portugal	0.003	34	Russia	-1.600	Bosnia-Herzegovina	-1.390
5	Switzerland	1.066	20	Hungary	-0.037	35	Ukraine	-1.701	Belarus	-1.323
6	Iceland	1.033	21	Lithuania	-0.122				Kosovo	
7	Finland	1.027	22	Slovenia	-0.146		Max	1.464	Liechtenstein	
8	Sweden	1.025	23	Latvia	-0.157		Min	-1.701	Monaco	
9	Ireland	1.002	24	Slovakia	-0.185		Povprečje	0.120	Moldova	-0.952
10	Austria	0.755	25	Malta	-0.215		SD	0.840	Macedonia	-0.826
11	Norway	0.677	26	Italy	-0.301				Montenegro	-0.933

12	Belgium	0.662	27	Poland	-0.422			San Marino	
13	Estonia	0.566	28	Greece	-0.522			Serbia	-1.043
14	Germany	0.410	29	Bulgaria	-0.684				
15	France	0.378	30	Croatia	-0.764				

Praktično vse države, ki imajo več manjkajočih faktorskih vrednosti, se s svojimi povprečnimi vrednostmi uvrščajo za Slovenijo, zato vključitev ali izključitev teh držav iz obravnave, ne vpliva na mesto, ki ga Slovenija na ELKI zaseda. Z ozirom, da je gre izključno za meddržavno primerjavo, lahko pogledamo v času, kako se je spreminjala uvrstitev Slovenije na vsaki izmed treh ELKI, pri čemer višja uvrstitev implicira kvalitetnejše institucije in boljše mednarodno konkurenčnost. Graf 9.1 prikazuje dinamiko rangov Slovenije v preučevanem obdobju za vse tri institucionalne faktorje, od 1995 do 2007, ko je pokritost vseh treh najboljša. Poleg samih vrednosti, je vrisan v graf tudi linearni trend. Tabela 9.12 prikazuje prav tako dinamiko rangov za vse tri latentne institucionalne dimenzije, vendar v vseh mogočih letih.

Pogled na dinamiko nam ne poraja prijetnih občutkov. Legalne institucije kažejo najmočnejši trend poslabšanja skozi preučevano obdobje, torej je kvaliteta legalnega okolja v Sloveniji, v mednarodni primerjavi, vedno slabša, Slovenija pa zato izgublja konkurenčnost. Dinamika političnih institucij prav tako kaže negativni trend a z manjšim naklonom, ki konča približno na enakem mestu kot trend ranga po legalnih institucijah. Mednarodno gledano je torej tudi kvaliteta političnih institucij vedno slabša. Drugače velja za ekonomske institucije, saj ne kažejo nikakršnega mednarodnega poslabšanja, pri čemer pa je potrebno poudariti, da se od vseh treh dimenzij, najslabše uvrščamo v povprečju prav v ekonomskih institucijah. Ta analiza torej implicira, da slovensko institucionalno okolje v mednarodni primerjavi nazaduje, oz. v najboljšem primeru stagnira, kar je problematično predvsem z vidika dobrega in konkurenčnega poslovnega okolja. V vseh primerih pa ne smemo pozabiti, da smo po absolutni kvaliteti po večini še vedno v drugi polovici držav Evropske unije.

Slika 9.1: Uvrstitev na ELKI lestvici v obdobju 1995 - 2007

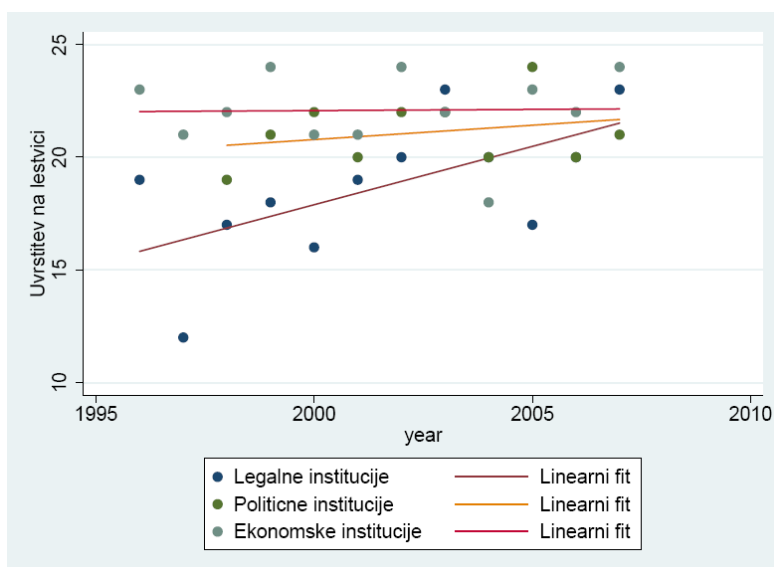

Tabela 9.12: Uvrstitev na ELKI lestvici v vseh letih

	Uvrstitev na legalni ELKI	Vrednost	Uvrstitev na politični ELKI	Vrednost	Uvrstitev na ekonomski ELKI	Vrednost
1990						
1991						
1992						
1993	18	0.397				
1994	20	0.368				
1995						
1996	19	0.326			23	-0.167
1997	12	0.819			21	-0.045
1998	17	0.418	19	0.310	22	0.014
1999	18	0.487	21	0.290	24	0.008
2000	16	0.148	22	0.268	21	-0.363
2001	19	0.035	20	0.340	21	-0.340
2002	20	-0.098	22	0.239	24	-0.384
2003	23	-0.218	22	0.201	22	-0.195
2004	20	0.041	20	0.298	18	0.078
2005	17	0.521	24	0.105	23	-0.009
2006	20	0.236	20	0.388	22	-0.195
2007	23	0.059	21	0.316	24	-0.220
2008	20	0.146	11	0.687	26	-0.412
2009	22	0.172	9	0.682	18	0.182

9.5.2 Dinamika institucij znotraj države

Pri preučevanju dinamike institucij znotraj Slovenije, se pri faktorski analizi kot najbolj problematično pokaže pomanjkanje podatkov po posameznih indikatorjih in njihovo pomanjkljivo prekrivanje. Bazo z vrednostmi za Slovenijo tako zopet rahlo dopolnimo, vseeno pa zaradi pomanjkanja variabilnosti ne moremo uporabiti vseh indikatorjev. Vodilo je, da je faktorska analiza statistično izvedljiva, in da je korelacija indikatorjev s faktorjem takšna, kot je pričakovana.³ Pri legalnih institucijah ima večina indikatorjev vrednosti v obsegu od 2000 do 2008, a vendar moramo še vedno nekaj vrednosti dopolniti⁴, uporabimo pa lahko indikatorje L2, L4, L5, L8, L10 in L11. V skupini političnih institucij lahko uporabimo podatke od leta 1998 do 2007, indikatorji, ki so lahko smiselno uporabljeni, pa so samo P6, P7 in P10. Pri ekonomskih institucijah je najbolj primerno obdobje 2000 do 2008, pri čemer nekatere vrednosti dopolnimo⁵, obdržimo pa E2, E5 in E6.

Tabela 9.13 prikazuje rezultate faktorske analize. Najboljši rezultati in tudi edini, na katere se lahko kolikor toliko zanesemo, so pri legalnih institucijah, saj uporabljamo kar 6 indikatorjev v obdobju 9 let. Razlika med lastno vrednostjo prvega in drugega faktorja je povsod občutna, najbolj pomembna pri legalnih institucijah, najslabše pa se odreže pri političnih institucijah, kjer *de facto* uporabljamo samo dva indikatorja, saj je eden izmed treh upoštevanih relativno šibek.

Tabela 9.13: Faktorska analiza znotraj države

	Obdobje	Indikatorji	Lastna vrednost 1. faktorja	Lastna vrednost 2. faktorja	Delež pojasnjene variance 1. faktorja [%]	Indikatorji s komunaliteto < 0.2
Legalne institucije	2000 - 2008	L2, L4, L5, L8, L10, L11	3.95	1.26	60.29	/
Politične institucije	1998 - 2007	P6, P7, P10	1.77	0.94	48.57	P10
Ekonomske institucije	2000 - 2008	E2, E5, E6	2.28	0.60	69.23	/

Prikaz dinamike faktorskih vrednosti lahko vidimo skupaj z linearnim trendom v Grafu 9.2 in v Tabeli 9.14. Pri vseh faktorskih vrednostih višja vrednost implicira višjo kvaliteto institucij. Interpretacijo trendov s tako kratko časovno serijo je potrebno ponuditi z velikim znom soli, še posebej v primeru, ko so trendi zasnovani na faktorski analizi z majhnim številom indikatorjev (politične in ekonomske institucije). Vendarle, ko je to rečeno, lahko opazimo trend izboljševanja političnih in ekonomskih institucij. V kolikor ta trend drži, vseeno ni dovolj močan, da bi pretehtal trende drugih držav v Evropi, torej naše ekonomske in politične institucije izboljšujemo počasneje kot razvita Evropa. Zaradi boljših podatkov in zaradi večjega števila indikatorjev lahko bolj verjamemo predvsem trendu legalnih institucij, ki pa je negativen. Kvaliteta legalnih institucij se torej ne zmanjšuje samo mednarodno, temveč tudi znotraj države.

Slika 9.2.: Dinamika institucionalnih faktorjev znotraj države

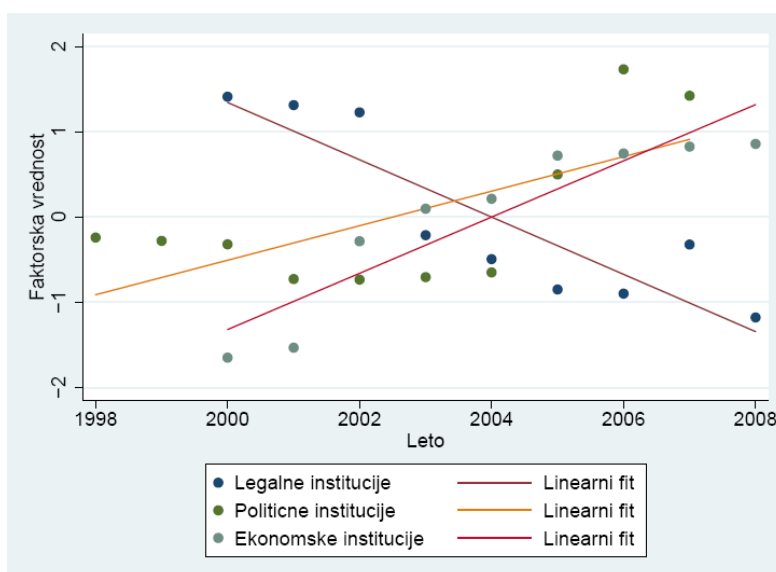

Tabela 9. 14: Dinamika institucionalnih faktorjev znotraj države

	Legalne inst.	Politične inst	Ekonomske inst.
1998		-0.241	
1999		-0.280	
2000	1.412	-0.319	-1.649
2001	1.313	-0.727	-1.532
2002	1.228	-0.734	-0.283
2003	-0.213	-0.705	0.098
2004	-0.493	-0.649	0.214
2005	-0.849	0.500	0.721
2006	-0.898	1.733	0.746
2007	-0.322	1.422	0.826
2008	-1.178		0.859

9.6. Zaključek o razvoju slovenskega institucionalnega okolja

To poglavje ima več namenov. Najprej, opozoriti da vse spodbude in pomoči delujejo v širšem okolju, ki ga je potrebno poznati. Nato, vzpostaviti temelj za enotno proučevanje institucij oz. klasifikacijski okvir proučevanje institucij, znotraj katerega je mogoče govoriti o različnih tipih institucij, in ga povezati z empiričnimi kazalci, ki te institucije zajemajo. Naslednji cilj je pregled institucionalnega razvoja v Sloveniji, tako v medržavnih primerjavah kot izključno znotraj države.

Z obravnavo različnih tipov klasifikacij institucij izberemo zelen klasifikacijski okvir, ki razdeljuje institucije glede na vsebino, saj ločuje institucije na legalne, politične in ekonomske. Ta klasifikacija je najbolj primerna tudi z vidika konceptualizacije institucionalnih konceptov. Empirična analiza pokaže, da je uporaba te klasifikacije ustrezna, saj so empirični institucionalni kazalci znotraj vsake skupine relativno homogeni, vsi predstavljajo predvsem eno latentno dimenzijo skupine - bodisi kvaliteto legalnih, političnih ali ekonomskih institucij. Nekaj pomislekov se poraja le pri skupini ekonomskih institucij, kjer bi morebiti kazalo razmišljati v smer dveh podskupin, ene z vidika podjetij in druge bolj z vidika zaposlenih.

Faktorska analiza držav v Evropi nam poda factorske vrednosti, katere povprečimo po državah in primerjamo med seboj. V tej primerjavi je Slovenija približno pri mediani po kvaliteti vseh treh institucionalnih meril, a še vedno bolj ali manj pri repu razvitih držav. Za vsako leto obravnavanega obdobja izračunamo rang Slovenije v razvrstitvi, in pogledamo dinamiko ranga skozi obdobje za vsak tip institucij. Rezultati tu so zaskrbljujoči, saj mednarodno primerljiva kvaliteta ekonomskih institucij v Sloveniji stagnira, med tem ko kvaliteta političnih institucij rahlo pada. Najslabše jo odnesejo pravne institucije, saj se njihova kvaliteta relativno na tujino najhitreje slabša. Vedno manj konkurenčno institucionalno okolje lahko rezultira v manj konkurenčem gospodarstvu, slabši gospodarski rasti ter manj stikov s tujino v oblike neposrednih tujih investicij in mednarodne trgovine. Negativni trendi v kvaliteti institucionalnega okolja so lahko posledica hitrejšega izboljševanja institucij v tujini kot v Sloveniji (naše institucije relativno nazadujejo), ali pa deterioraciji institucij znotraj države (naše institucije absolutno nazadujejo). Empirična analiza institucij znotraj Slovenije je problematična zaradi pomanjkanja podatkov in variacije institucionalnih indikatorjev, še posebej pri ekonomskih in političnih institucijah, med tem ko pri pravnih institucijah ta problem ni očitno prisoten. Dinamika ekonomskih in političnih institucij implicira, da se te v Sloveniji v zadnjem obdobju izboljšujejo, torej gre v primerjavi s tujino zgolj za relativno nazadovanje domačih institucij. Spet se pokažejo kot najbolj problematične pravne institucije, katerih kvaliteta v obravnavanem obdobju pada. Pri pravnih institucijah gre torej za absolutno nazadovanje, kar je posebej problematično z vidika tako mednarodne kot domače gospodarske aktivnosti, za katere je močan pravni okvir z jasnim varstvom lastninskih pravic potreben pogoj.

Analiza odpira kar nekaj zanimivih smeri za nadaljnjo raziskovanje. Tu gre predvsem za razširitev baze empiričnih institucionalnih kazalcev in preverjanju robustnosti izračunov latentnih institucionalnih faktorjev. Na drugi strani pa lahko obstoječe izračunane latentne faktorje uporabimo v vrsti drugih aplikacij.

10. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA EKONOMSKI POLITIKI

Spodbujanje nacionalne konkurenčnosti je v zadnjem desetletju med osrednjimi cilji ekonomskih politik tako v razvitih kakor hitro razvijajočih se gospodarstvih. Politike spodbujanja konkurenčnosti so tako predmet podrobnih analiz in se nenehno dograjujejo. Študija podaja celovito vrednotenje politike na področju spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti v obdobju od 2004 do 2009 v Sloveniji. Vključuje pregled ponudbe in razvoja ukrepov ekonomske politike ter njihove učinke. Na osnovi pregleda ponudbe vse ukrepe razvrstimo v pet skupin: (I) vavčerske spodbude), (ii) spodbude za investicije v R&R in tehnologijo, (iii) spodbude za inovacijsko okolje in mreženje ter razvoj človeških virov in mobilnosti (iv) spodbude, ki olajšujejo financiranje (tako lastniško financiranje kakor garancije) ter (v) spodbude internacionalizaciji podjetij.

Osnovna hipoteza, ki jo v študiji preverjamo, **je, da dodeljene spodbude podjetjem prinašajo koristi, ki se kažejo v rasti in razvoju podjetij ter večji uspešnosti poslovanja.** V raziskovalnih vprašanjih nas zato zanima: (i) kako uspešno je poslovanje prejemnikov spodbud/pomoči pred prejetjem spodbude in ali se uspešnost poslovanja podjetij po prejemu spodbude izboljša, (ii) kakšen učinek lahko pripišemo posameznim vrstam spodbud oziroma državnim pomočem ter (iii) katere so ovire pri bolj učinkoviti izrabi dodeljenih spodbud oz. pomoči.

Preverjali smo torej ne le to, ali so spodbude prejela potencialno uspešnejša podjetja, temveč tudi to, kako uspešno so podjetja uporabila pridobljena sredstva v svojem poslovanju. Ker nas posebej zanimajo razlike v času in kako dolgo trajajo učinki spodbud oziroma pomoči, preučevanje opravimo z dinamično analizo in preverjamo razlike v poslovanju že pred prejemanjem spodbud (s čimer posredno ugotavljamo uspešnost nosilcev ekonomske politike pri izbiranju prejemnikov spodbud) in učinke, ki se v rasti in poslovanju podjetij na ravni uveljavljenih izkazov o poslovanju pokažejo po prejemu spodbude in predvsem zaradi prejema spodbude. V okviru skupin se osredotočimo na skupne učinke spodbud na poslovanje in dinamiko rasti prejemnikov, saj heterogenost oblik spodbud preprečuje podrobnejše zaključke na ravni posameznih oblik spodbud ali kvalitativnih sprememb v procesih podjetij.

V ta namen razvijemo posebno metodologijo, ki omogoča ocenjevanje učinkov prejete spodbude na več načinov, kar povečuje zanesljivost in robustnost ocen. Razvite ekonometrične tehnike odpravljajo tako problem časovno konstantnih podjetniško-specifičnih lastnosti, ki jih ne moremo opazovati (sposobnost managementa, motiviranost zaposlenih) kot tudi problem skupnega (enakega) trenda v skupini prejemnikov in kontrolnih enot. S tem se izognemo tveganju, da bi v primeru, če obravnavani kazalci uspešnosti oz. učinkovitosti trendno rastle v vseh podjetjih ne glede na črpanje javnih sredstev (ali prejemanje spodbud),

porast neupravičeno pripisali ukrepu, čeprav je bil posledica na primer splošne gospodarske dinamike. Uspešnost in rast podjetij, ki so prejela pomoči, analiziramo na osnovi podatkov iz zaključnih računov v treh korakih: (i) s primerjavo kazalnikov poslovanja prejemnikov pomoči s celotno populacijo podjetij v panogah prejemnikov in (ii) z analizo uspešnosti podjetij, ki so prejela pomoči, tako da prejemnike pomoči primerjamo z njimi podobnimi podjetji iz iste panoge in istega leta z izračunom premij po vzoru Bernard in Jensen (1999) in še (iii) z več različnimi metodami paritve. Analizo opravimo ločeno za dve skupini podjetij; najprej za gospodarske družbe, nato pa še za samostojne podjetnike. Nabor indikatorjev s katerimi merimo učinke spodbud na rast in poslovanje gospodarskih družb vključuje: prihodke od prodaje, zaposlenost, vrednost izvoza, izvozno intenzivnost, dodano vrednost, produktivnost dela, velikost povprečnih plač in kapitalsko intenzivnost. Pri samostojnih podjetnikih učinke na rast in poslovanje spremljamo z enakimi indikatorji, zaradi nerazpoložljivosti podatkov (odsotnosti zahtev poročanja) pa izpustimo oceno učinkov na rast izvoz in vpliv na izvozno intenzivnost. Tako metodologijo uporabimo za analizo vavčerskih spodbud, spodbud ta investicije v R&R in tehnologijo ter finančnih spodbud. V skupini spodbud za inovacijsko okolje in mreženje ter razvoj človeških virov in mobilnosti zaradi manjših vzorcev in heterogenosti uporabnikov spodbud analizo opravimo na podlagi primarnega zbiranja podatkov s pol-strukturiranimi vprašalniki ter globinskimi intervjuji.

10.1. Sklepne ugotovitve raziskave

Najpomembnejše ugotovitve po posameznih vsebinskih sklopih so naslednje:

Vavčerske spodbude so glede na število prejemnikov najštevilčnejše, vendar so vrednostno v povprečju nizke. Nizki in večinoma kratkotrajni so tudi učinki vavčerjev na poslovanje prejemnikov. Pri gospodarskih družbah se kot statistično značilni potrdijo kumulativni učinki v povečanju zaposlenosti in povečanju povprečne plače na zaposlenega (usposabljanje), kjer so učinki vidni do konca opazovanega obdobja in so bolj intenzivni ob sočasnem povečevanju kapitalске intenzivnosti, prodaje in produktivnosti. O vplivu na prodajo ali izvoz ne moremo govoriti. Za samostojne podjetnike so učinki na zaposlenost in povprečno plačo po obsegu nekoliko višji in so prav tako prisotni predvsem v prvih dveh letih po prejemu spodbude.

Spodbude za investicije v R&R in tehnologijo so drugi najpogosteje uporabljeni ukrep med slovenskimi podjetji in kar petina prejemnikov teh spodbud prejema tudi vavčerske spodbude. Med gospodarskimi družbami so v celotnem opazovanem obdobju (takoj po prejemu in tudi 5 let po prejemu spodbud) potrjeni učinki teh spodbud na skupno ustvarjeno dodano vrednost, zaposlenost in plače. V času prejema spodbude so prejemniki v povprečju 5,54- krat uspešnejši od povprečja v panogi, tri leta po prejemu pa imajo v povprečju 6,32 krat večje prihodke od prodaje in to prednost ohranijo in še povečajo tudi pet let po prejemu spodbude. Na daljši rok (v obdobju pet let od prejema pa do pet let po prejemu spodbude) so potrjeni pozitivni učinki na prodajo, povprečno plačo na zaposlenega, skupno ustvarjeno dodano

vrednost in povečanje ravni izvoza, na krajši rok pa so potrjeni učinki na kapitalsko intenzivnost, kjer se opazi vpliv v letu prejema sredstev. Pri samostojnih podjetnikih (tudi zaradi manjšega vzorca) ne najdemo manj statistično značilnih učinkov, na povečanje kapitalске intenzivnosti in skupne ustvarjene dodane vrednosti se pojavi predvsem v prvem letu po prejemu pomoči. V skupini teh spodbud smo preverjali tudi razlike v poslovanju in učinkih pomoči med prejemniki spodbud s strani ESRR in prejemniki spodbud brez udeležbe evropskih sredstev, vendar **soudeležba ESRR** na splošno ne kaže drugačnih učinkov in nima posebnega vpliva na učinke pomoči (izjema se kaže pri vplivu na zaposlenost, kjer sredstva s strani ESRR zmanjšujejo učinek spodbud za investicije v R&R in tehnologijo na zaposlenost ter pri vplivu na kapitalsko intenzivnost in produktivnost v prvih dveh letih, kjer ESRR sredstva povečujejo pozitiven učinek spodbud iz skupine B).

Analiza **spodbud za inovacijsko okolje in mreženje ter razvoj človeških virov in mobilnosti** pokažejo da so ukrepi na področju interdisciplinarnosti kljub pogojem gospodarske krize pripomogli povečanju zaposlenosti v R&R dejavnosti kot tudi k povečanju investicij v R&R dejavnost. Za veliko večino prejemnikov so bila sredstva ključna za dokončanje projektov ali so bistveno pripomogla k hitrejši izvedbi projektov. Prispevek institucij inovativnega okolja je bil skromnejši od pričakovanega. Uporabniki pogrešajo večjo fleksibilnost pri prilagajanju skupin in upoštevanje funkcionalnih zanj in usposobljenosti, ki presega zgolj formalno izobrazbo oziroma nazive. V vrednotenju pogrešajo celovito ocenjevanje uspešnosti projektov (ne le članov skupin) v procesih izvedbe pa večjo hitrost.

Analiza **finančnih spodbud** pokaže, da so prejemniki teh pomoči uspešnejši od povprečnih podjetij v svoji panogi že pred prejemom pomoči in da relativno uspešnejši ostanejo tudi po prejemu spodbud. Izbor podjetij, ki prejemajo spodbude je skrben, toda rezultati relativno skromni, rast podjetij pa je usmerjena predvsem v domačo prodajo in zaposlovanje na kratek rok. Učinki, ki jih lahko pripišemo izključno finančnim spodbudam, so po obsegu relativno omejeni in se kažejo predvsem v prvih letih po prejemu spodbude. Učinki finančnih pomoči se v prvih letih po prejemu potrdijo pri prodaji, kapitalski intenzivnosti in obsegu celotnega izvoza (ne pa v izvozni intenzivnosti). Trajnejši pozitivni učinki se kažejo le pri zaposlenosti, skupni ustvarjeni dodani vrednosti in plačah, vendar tega ne spremlja povečanje produktivnosti.

Glede na omejenost finančnih spodbud in drugih vrst državnih pomoči v bodoče in dejstvo da so ravno vstopi podjetij na nove trge med kapitalsko najbolj zahtevnimi projekti ter tudi tistimi, k ob uspešnem zagonu pomenijo dolgoročno rast podjetij, je smiselno da v svojem analiziranju in spremljanju uspešnosti poslovanja prejemnikov pomoči večjo težo namenijo tudi spremljanju internacionalizacije poslovanja (mednarodne rasti) prejemnikov pomoči. Prejemniki pomoči se namreč tudi v doseganju ciljev prilagajajo kazalnikom, ki jih spremljajo dajalci pomoči.

Večina ukrepov je glede na pregled ponudbe in cilje ukrepov v obdobju od 2004 do 2009 usmerjena v rast in razvoj podjetij, vendar so učinki na rast razmeroma skromni, kratkotrajni in vpliva na večanje produktivnosti, trajnejšo rast in mednarodno rast (ki je dolgoročno edina trajnejša rast) ne moremo potrditi. Nižja učinkovitost spodbud je tudi posledica nekaterih

slabosti v slovenskem poslovnem okolju in slabem delovanju institucij, kjer Slovenija izgublja prednosti v primerjavi z drugimi državami. Sodobni koncepti konkurenčnosti države zahtevajo analizo (populacije) podjetij v posamezni državi glede na kombinacije posameznih vrst prednosti. Konkurenčnost je namreč vedno rezultanta kombiniranja podjetniško specifičnih prednosti s primerjalnimi prednosti posamezne lokacije, med katere med drugim sodijo tako spodbude kakor kakovost institucionalnega okolja. Opravljena **analiza razvoja institucionalnega okolja v Sloveniji** v zadnjem desetletju, ki sledi analizi posameznih vrst spodbud, je pokazala ne le relativno nazadovanje kakovosti delovanja institucij v primerjavah z drugimi evropskimi državami temveč tudi absolutno nazadovanje kakovosti delovanja pravnih institucij. To je nedvomno ena največjih ovir podjetništvu v Sloveniji in konkurenčnosti slovenskih podjetij. Nedelovanje pravne države, nizka kakovost institucij in zahtevni administrativni postopki (posebej z gradbenimi dovoljenji) z visoko obdavčitvijo dela pomenijo veliko oviro in zmanjšujejo motiv, da bi manjša uspešna podjetja prerasla v velika podjetja. Teh ovir v **poslovnem okolju nepovratne spodbude in državne pomoči ne morejo premostiti, zagotovo pa te ovire zmanjšujejo tudi učinkovitost ukrepov države za spodbujanje konkurenčnosti in podjetništva**. Razvoj kakovostnega delovanja institucij in spodbujanje podjetništva je osnovni način spodbujanja inovativnosti in konkurenčnosti nacionalnih gospodarstev. Sistemi spodbud in olajšav so sicer v sodobnih konkurenčnih gospodarstvih (tudi zaradi vse strožjih omejitev mednarodne trgovinske politike) sofisticirani in koordinirani med številnimi institucijami, a neposredno prenašanje dobrih tujih praks ni mogoče, če delovanje osnovnih ekonomskih, pravnih ali političnih institucij ni dobro. Hkrati se je potrebno zavedati, da mobilnost podjetij v zadnjem desetletju izrazito narašča, tudi med majhnimi in srednje velikimi podjetji, ki lahko svoje podjetniško specifične prednosti bolje uveljavijo v tujem /bolj prijaznem okolju.

10.2. Priporočila ekonomski politiki

Rezultati analize kažejo **omejene in relativno kratkotrajne učinke obstoječih ukrepov spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti**. Večji učinki se kažejo pri ukrepih z daljšo tradicijo (znotraj skupin B, D in E) in zato potrjujejo **smiselnost nadaljevanja politike spodbud ob zelo skrbnem izboru podjetij ter izboljšanih procesih izvedbe**.

Po pregledu ponudbe ukrepov v preučevanem obdobju ugotavljamo, da so med pomanjkljivostmi obstoječe politike nekonsistentnost izvajanja politike in **veliko število sprememb v ukrepih** (spremembe vsebine in višine financiranja ukrepov, spremembe glede nosilcev ukrepa, spremembe časovnih rokov), ki jih podjetja, še posebej manjša, težko spremljajo. Podjetja vidijo ovire v **zahtevnih administrativnih postopkih in projektni dokumentaciji** (predlagajo prilagoditve glede na vrednost pridobljenih sredstev), nesodelovanju med različnimi državnimi institucijami glede razpisnih pogojev. Med pomanjkljivosti izvajanja trenutne politike sodi tudi **nesistematično spremljanje in vrednotenje učinkov**, kar je nujna podlaga za prilagajanje oziroma nadgrajevanje ukrepov. Za prejemnike sredstev bi taka sprotna sistematična evalvacija pomenila tudi zavezo pri

realizaciji ob razpisu napovedanih rezultatov projekta in onemogočila napovedi preveč optimističnih ciljev s strani prijavitelja v želji, da se sofinanciranje pridobi. Koristne bi bile izboljšave na področju spremljanja poslovanja prejemnikov, kot so bolj ažurno kreiranja in izkoriščanje obstoječih podatkovnih baz in indikatorjev ter priporočena uvedba elektronskega poročanja. Vsaj za spodbude na področju spodbujanja R&R dejavnosti, razvoja človeških virov in inovativnosti je poleg rednih kazalnikov poslovanja smiselno tudi analiziranje kvalitativnih sprememb in vedenja podjetij v daljšem obdobju. Prav tako je v politikah spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti ob neposrednih spodbudah in nepovratnih pomočeh ter olajšanju dostopa do financiranja smiselno preučiti učinke drugih ukrepov, na primer v te namene razvitih davčnih olajšav, kjer izkušnje in obstoječe analize za druge države potrjujejo doseganje trajnih učinkov ob nižjih stroških.

Na podlagi ugotovitev vseh v analizo zajetih študij povzemamo naslednja splošna priporočila:

- Povečanje sistematike in stabilnosti, kontinuiteta ciljev in ukrepov

Četudi prihaja do sprememb v instrumentih spodbujanja, je smiselno kontinuirano komuniciranje ukrepov, ki zasledujejo enake cilje. Pri ukrepih, ki se uporabljajo skozi daljše obdobje, se bolj verjetno pokažejo značilni učinki na poslovanje.

- Vrednotenje mora dosledno vključevati spremembe v produktivnosti in kvalitativne spremembe v procesih ali inovacijski dejavnosti, ki produktivnost lahko poveča na dolgi rok.

Če se med kriteriji uspešnosti dajalci spodbud osredotočajo zgolj na večanje zaposlenosti in povečevanje prodaje lahko med podjetji prihaja do kratkoročnega prilagajanja (učinkov na kratek rok in kratkoročnega zaposlovanja), ne pa do strukturnih sprememb v poslovnih procesih, inovacijski dejavnosti in večanju produktivnosti, ki bi podpirali trajno rast podjetij. Trajna rast od podjetij pogost zahteva internacionalizacijo dejavnosti, zato je v vrednotenju smiselno zajemati tudi kazalnike internacionalizacije.

- Povečanje preglednosti: spremljanje prejemnikov in učinkov ukrepov

Ker spodbude ponujajo različne institucije, je toliko pomembneje, da imajo institucije ažurirane baze prejemnikov, ki jih po potrebi integrirajo. Ažurno spremljanje osnovnih kazalcev poslovanja v vsaj v treh letih po prejemu spodbud lahko opravljajo na podlagi podatkov AJ PES. Najboljši zgled na tem področju je SPS, ki ima poleg dostopnih analiz o spremljanju poslovanja prejemnikov pomoči in drugih uporabnikov njihovih produktov tudi visoko zadovoljstvo uporabnikov. Urejene baze prejemnikov, ki se pogosto pojavljajo, lahko olajša prijave, skrajšuje procese in poročanje prejemnikov, hkrati pa omogoča preglednejšo evalvacijo učinkov.

- Olajšanje poročanja in povezovanje poročanja s sočasno analitiko uspešnosti

Možne izboljšave v poročanju so predvsem naslednje: (i) elektronsko poročanje, (ii) poenostavitev obrazcev (ki naj se osredotočijo na informacije, ki v računovodskih izkazih podjetij niso dostopne, pa so za ocenjevanje učinkov pomembne). Poročanje se mora od štetja dogodkov in aktivnosti nadgraditi na sistematično opazovanje kvalitativnih sprememb in učinkov (med katerimi smo mnogi kvantitativno merljivi).

- Poenostavitev projektne dokumentacije pri spodbudah manjših vrednosti oziroma prilagoditev zahtevnosti projektne dokumentacije glede na vrednost projekta.

Poleg neposrednih spodbud in nepovratnih sredstev je za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti smiselno preučiti tudi učinke na strani davčnih olajšav in možne izboljšave na tem področju. Praksa razvitih držav na področju spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti v zadnjem desetletju je, da razširjajo nabor ukrepov v okviru davčnih olajšav⁴⁶. Slovenija sicer davčne olajšave že ima, vendar njihovega učinka na spodbujanje investicij v R&R in razvoj inovacijskih učinkov še ni podrobneje proučenega. Praksa v tujini kaže, da je na področju spodbujanja investicij v R&D, tehnologijo in razvoj človeških virov davčna olajšava zelo učinkovit ukrep povečevanja investicij v R&R v gospodarstvu.⁴⁷ Študije, ki so zajele 12 različnih držav v obdobju od 1970 do 2000 do potrdile učinkovitost ukrepa in povečan obseg lastnih investicij (additionality effect) v kratkem roku. (več v Compendium of evidence on innovation policy , <http://www.innovation-policy.org.uk/compendium/>). Obseg povečanja vlaganj v R&R variira glede na državo, časovno obdobje in ekonometrično metodo, pozitivni učinki pa so potrjeni za vse oblike davčnih spodbud. Pri vrednotenju tovrstnih spodbud ni smiselno opazovati zgolj povečevanja vlaganj v inovacijsko (R&R) dejavnost (učinka aditivnosti), temveč je smiselno opazovati spremembe v vedenju vseh akterjev tako glede tem in vsebin raziskovanja kakor tudi načinov organiziranja R&R dejavnosti. V ocenjevanju učinkovitosti je potrebno opazovati tudi spremembe v procesih in vsebinah, kar je cilj spodbujanja politik. Sprememba v vedenju, vsebinah in načinu organiziranja in vodenja R&R aktivnosti ('behavioural additionality') je lahko na dolgi rok celo bolj pomembna kakor povečan obseg vlaganj v R&R (lahko pomeni temeljno spremembo v nacionalnem inovacijskem sistemu). Dejstvo pa je, da je te spremembe zahtevno

⁴⁶ Po finančni krizi je njihova raba v porastu, ker v obstoječem davčnem sistemu niti za državo niti za podjetja ne pomeni večjih administrativnih stroškov, ne obremenjujejo ministrstev ali posebnih služb (kot je na primer pri dodeljevanju spodbud) ter jih lahko zelo hitro prilagajamo spremenjenim razmeram v okolju in ciljem politik (npr. spodbujanju izbranih oblik R&R; kot na primer oprostitev davkov na prihodke generirane z patentiranimi izdelki). Podjetjem prinesejo nižje davčne breme (glede na davčne sisteme v obliki povračil, odbitkov pri tekočih ali prihodnjih plačilih,...), in povečujejo obseg investicij v R&R in tehnologijo. Pomanjkljivost tega ukrepa je izpad prihodkov od davkov, ki je sicer lahko zelo velik (zato se lahko uveljavlja postopna olajšava – šele po določenem obsegu investicij v R&R, ali posebna kapica za podjetja) in terja predhodne analize.

⁴⁷ Na področju spodbujanja sodelovanja med podjetji in raziskovalnimi organizacijami in prenos znanja in tehnologije so poleg neposrednih spodbud (v obliki inkubatorjev, tehnoloških parkov, ipd.) ravno tako kot uspešne dokazane davčne olajšave (odbitki za stroške povezovanja z javnimi raziskovalnimi organizacijami ali MSP, start –upi ali novoustanovljenimi podjetji), kar naj bi povečevalo strukturne spremembe v nacionalnem inovacijskem sistemu.

meriti, saj jih težko opazujemo brez globinskih intervjujev, še težje pa je vrednostno ocenjevati prispevek posameznega ukrepa.

Vsi ti vidiki bi lahko dopolnili obstoječo študijo, ki podaja pregled poslovanja prejemnikov pomoči in analizira učinke posameznih vrst pomoči. Trenutni rezultati sprožajo še številna nova raziskovalna vprašanja na področju konkurenčnosti. Ne le o načinih vrednotenja nacionalne konkurenčnosti, kjer so obstoječe lestvice tudi predmet številnih kritik predvsem s strani razvijajočih se držav z manj razvitimi institucijami, temveč tudi o konkretnih načinih vrednotenja mehanizmov spodbujanja podjetništva in mednarodne rasti podjetij. Poleg rednega nadaljevanja vrednotenja ukrepov naj bi nadaljnje analize na tem področju vsebovale tudi raziskovanje učinkov večkratnih pomoči in učinke pomoči iz različnih virov, povezovanje učinkov na indikatorje poslovanja z indikatorji internacionalizacije ter podrobnejše raziskovanje kvalitativnih učinkov, ki vključuje spremljanje na ravni podjetij in na ravni procesov; opazovanje spremenjenih procesov, organizacijo inovacijske aktivnosti, spremembe v poslovnih partnerjih (dobaviteljih, kupcih) posebej na medorganizacijskih trgih in vključevanje v mednarodne verige dodane vrednosti.

Reference

- Acemoglu, D., S. Johnson, and J. A. Robinson (2001, December). The colonial origins of comparative development: An empirical investigation. *American Economic Review* 91(5), 1369–1401.
- Andrič, Vesko (2004) Analiza javnih razpisov področja za razvoj podjetniškega sektorja in konkurenčnosti MG za leto, Ministrstvo za gospodarstvo.
- Bank of Slovenia. 2012. Monthly Report. February 2012.
- Bellak, C. (2005), Adjustment Strategies of Multinational Enterprises to Changing National Competitiveness Int. J. of the Economics of Business, Vol. 12, No. 1, February 2005, pp. 139–162.
- Bellak, Christian, Leibrecht, Markus, Damijan, Joze. 2009. Infrastructure Endowment and Corporate Income Taxes as Determinants of Foreign Direct Investment in Central and Eastern European Countries. *World Economy* 32 (2): 267-290.
- Bernard, A.B. in J.B. Jensen. 1999. Exceptional Exporter performance: Cause, Effect or Both. *Journal of International Economics*, 47: 1-25.
- Bučar, Maja; Stare Metka (2003) Inovacijska politika male tranzicijske države. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
- Bučar in drugi (2010) Učinkovitost ukrepov Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo za spodbujanje inovacij in tehnološkega razvoja v slovenskih, dostopno na http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/MSZS/GradivoSZT/2._seja/POROCILO_CRP_Ucinki_ukrepov_za_Direktorata_za_tehnologijo_MVZT.pdf.
- Burger, Anže, Jaklič, Andreja, Rojec, Matija. 2011. Poslovno okolje za delovanje podjetij s tujim kapitalom v Sloveniji (Business environment for foreign owned enterprises in Slovenia) E-book/ elektronska knjižna zbirka Analize CMO, 7). Ljubljana: Faculty of Social Sciences.
- Choi Young Back . 2011. *Institutional Economics and National Competitiveness*. London: Routledge.
- Coase, R. (2005). The institutional structure of production. In M. S. C. Ménard (Ed.), *The Handbook of New Institutional Economics*, pp. 31–39. Springer.
- Coase, R. H. (1937, November). The nature of the firm. *Economica, New Series* 4(16), 386–405.
- Coase, R. H. (1960). The problem of social cost. *Journal of Law and Economics* 3(1), 1–44.
- Compendium of evidence on innovation policy , <http://www.innovation-policy.org.uk/compendium>
- Deloitte (2004) Evalvacija razpisov področja za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti v letih 2001 – 200.
- Dernovšek Mateja (2005). Evalvacija izvajanja programa vavčerskega svetovanja v obdobju oktober 2004 – avgust 2005. Ljubljana, Ekonomska fakulteta.
- Easterly, W. and R. Levine (2003, January). Tropics, germs, and crops: how endowments influence economic development. *Journal of Monetary Economics* 50(1), 3–39.
- Ferligoj, A. (2010). Faktorska analiza. Technical report.
- Hall, R. E. and C. I. Jones (1999, February). Why do some countries produce so much more output per worker than others? *The Quarterly Journal of Economics* 114(1), 83–116.

- Heckman, Ichimura in Todd 1998, Heckman, J.J., Ichimura, H. in Todd, P. (1998). Matching as an Econometric Evaluation Estimator, *Review of Economic Studies*, 65(2), str. 261-94.
- Jaklič, Andreja, Svetličič, Marjan. 2011. Multinationals from Slovenia - nano size, but giga important. In: Brennan, Louis (ed.). The emergence of Southern multinationals: their impact on Europe. Basingstoke: Palgrave Macmillan, pp. 130-148.
- Jaklič, Andreja. 2011. Outward FDI from Slovenia and its policy context, (Columbia FDI Profiles). New York: Vale Columbia Center on Sustainable International Investment, Columbia University.
- Jellema, J. and G. Roland (2010, Forthcoming). Trade, fdi, and the organization of firms. *Journal of Economic Behavior and Organization*.
- Joskow, P. L. (2008). Introduction to new institutional economics: A report card. In E. Brousseau and J.-M. Glachant (Eds.), *New Institutional Economics: A Guidebook*, pp. 1–19. Cambridge University Press, Cambridge, UK ; New York .:
- Leibrecht, Markus, Bellak, Christian, Riedl, Aleksandra. 2008. Labour costs and FDI-flows into Central and Eastern European Countries: a survey of the literature and empirical evidence. *Structural Change and Economic Dynamics* 19 (1): 17-37.
- Leibrecht, Markus, Bellak, Christian. 2009. Do low corporate income tax rates attract FDI? - Evidence from Central- and East European Countries. *Applied Economics* 41 (21): 2691-2703.
- Leibrecht, Markus, Bellak, Christian. 2009. Improving infrastructure or lowering taxes to attract foreign direct investment?. *Columbia FDI Perspectives: Perspectives on topical foreign direct investment issues by the Vale Columbia Center on Sustainable International Investment* 2 (6): 1-5.
- Letno poročilo 2007 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013; <http://www.eu-skladi.si/predpisi/letna-porocila/letna-porocila-o-izvajanju-operativnega-programa-krepitve-regionalnih-razvojnih-potencialov-za-obdobje-2007-2013>
- Letno poročilo 2008 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013; <http://www.eu-skladi.si/predpisi/letna-porocila/letna-porocila-o-izvajanju-operativnega-programa-krepitve-regionalnih-razvojnih-potencialov-za-obdobje-2007-2013>
- Letno poročilo 2009 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013; <http://www.eu-skladi.si/predpisi/letna-porocila/letna-porocila-o-izvajanju-operativnega-programa-krepitve-regionalnih-razvojnih-potencialov-za-obdobje-2007-2013>
- Menard, C. and M. M. Shirley (2005). Introduction. In M. S. C. Ménard (Ed.), *The Handbook of New Institutional Economics*, pp. 1–18. Springer.
- North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change, and economic performance / Douglass C. North*. Cambridge University Press, Cambridge ; New York .:
- North, D. C. (1993, September). The new institutional economics and development. *Economic History* 9309002, EconWPA.
- North, D. C. (2005). Institutions and the performance of economies over time. In M. S. C. Ménard (Ed.), *The Handbook of New Institutional Economics*, pp. 21–30. Springer.
- OECD (2010). High growth enterprise. OECD studies on SMEs and Entrepreneurship. OECD Publishing.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the commons : the evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press, Cambridge ; New York .:
- Porter Michael E. 1998. The Adam Smith Address: Location, Clusters, and the 'New' Microeconomics of Competition" *Business Economics*,

- Rodrik, D., A. Subramanian, and F. Trebbi (2004, 06). Institutions rule: The primacy of institutions over geography and integration in economic development. *Journal of Economic Growth* 9(2), 131–165.
- Rosenbaum, P., in Rubin, D. B. (1983) The Central Role of the Propensity Score in Observational Studies for Causal Effects. *Biometrika*, 70(1), str. 41-55.
- Slovenski podjetniški sklad. Track record za obdobje 2003-2009 – Pregled učinkov dodeljenih pomoči v letih 2003-2009, Javni sklad Republike Slovenije za podjetništvo. Maribor, september 2010.
- Stres, Špela in drugi (2009): Raziskava o stanju inovacijske dejavnosti v Sloveniji s predlogom aktivnih ukrepov za spodbujanje konkurenčnosti in inovativnosti v slovenskem gospodarstvu, IJS.
- Sušjan, A. (2006). *Razvoj ekonomske misli*. Ekonomska fakulteta.
- Trendchart Innovation Policy Country Report, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009; <http://www.proinno-europe.eu/inno-policy-trendchart/repository/country-specific-trends> .
- Williamson, O. E. (2000, September). The new institutional economics: Taking stock, looking ahead. *Journal of Economic Literature* 38(3), 595–613.

Priloge

Priloga 1: Pregled ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti v obdobju od 2004-2009

	Semenska faza	Startup faza	Razvoj in rast	Nadaljnja rast	Vrednost v mio SIT v 2004 /v MIO EUR od 2005	predvideno št. ustvarjenih delovnih mest
2004		vavčersko svetovanje			??	
		tehnološki parki in podjetniški inkubatorji			150	
				razvoj grozdov	600	
			celoviti sistemi stalnih izboljšav		200	
			tehnološki centri		130	
			investicije v nove tehnologije in produkte		900	
			razvojne investicije		400	
			prenos znanja in razvoj inovativnih konceptov		100	
				tehnološke mreže	130	
				Eureka	348	
			mladi raziskovalci		200	
			garancije,		58	
			ugodnejši krediti		140	
skupaj 2004					3356 oz. 14 mio €	
2005		Vavčersko svetovanje			220	
		Tehnološki parki in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov			150	
		Razvoj in usposobitev TP			453	
			Povečanje konkurenčnosti podjetjem		1000	
			Investicije v nove tehnologije		2580	298
			Posredni dolgoročni krediti		2250	
			Posredni krediti za nova (mikro) podjetja		200	
			Mikrokrediti za podjetja do 50 zap.		100	
			Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)			
			Garancije		1300	
skupaj 2005					8253	
2006		Vavčersko svetovanje			288	
		Razvoj in usposobitev TP			1000	
			Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)			
			Razvojno investicijski projekti		2000	
			subvencije za podjetja v inovativnem okolju			96
			Investicije v nove tehnologije		5000	872
			Posredni dolgoročni krediti		2000	139
			Posredni krediti za nova (mikro) podjetja		200	37

			Mikrokrediti za podjetja do 50 zap.	100	71
			Garancije	1800	
skupaj 2006				12388	
2007		Vavčersko svetovanje		130.894	
		Tehnološki parki, univerzitetni in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov		1,961.885	
				1,398.731	
			Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
			Nadaljevanje subvencij za podjetja v institucijah inovativnega okolja	375.000	52
			Subvencije za investicije v nove tehnologije	32 mio	1294
			Subvencije za podjetja v inovativnem okolju	610.000	275
				8,5 mio	
			Posredni dolgoročni krediti in garancije	6,5 mio	286
			Posredni krediti za nova (mikro) podjetja	800.000	71
			Mikrokrediti za podjetja do 50 zap.	400.000	56
			Garancije (pogarancije)	547.000	84
			Krediti za raziskovalno razvojne dejavnosti (ni bilo zanimanja)	0	
Skupaj 2007					
2008		Vavčersko svetovanje (vključno z izobraževalnim vavčerjem)		2, 1 mio	121
		Sofinanciranje izvajanja celovitih podpornih storitev v okviru vstopnih točk VEM za vse ciljne skupine		1,2 mio	
		Subjekti inovativnega okolja- evidenca A: tehnološki parki, univerzitetni in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov		700.000	
		Sofinanciranje projektov izgradnje podjetniških inkubatorjev nacionalnega pomena in tehnoloških parkov nacionalnega pomena		11 mio	400 btto
			Mobilnost visokokvalificiranega osebja	400.000	22+1
			Oblikovanje interdisciplinarnih skupin	4 mio	
			Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
			Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte TIA	42 mio	
			Neposredne spodbude za raziskovalno razvojne dejavnosti v podjetjih JAPTI	8 mio	
			Odobritev subvencij za podjetja v institucijah inovativnega okolja, vključno z nadaljevanji	2,155 mio	532
			Subvencije za investicije v nove tehnologije	34,871 mio	955
			Subvencije za investicije v nove tehnologije za mikro in mala podjetja	16,576 mio	305
			Bančni investicijskikrediti s subvencijo om		255
			Garancije (pogarancije)	1,23 mio	61
			Posredne garancije	15 mio	554
skupaj 2008				1100000	
2009		Vavčersko svetovanje (vključno z izobraževalnim vavčerjem)		1,99 mio	
		Sofinanciranje izvajanja celovitih podpornih storitev v okviru vstopnih točk VEM za vse ciljne skupine		960.000	
		Subjekti inovativnega okolja- evidenca A: tehnološki parki, univerzitetni in podjetniški inkubatorji- sofinanciranje stroškov		900.000	
			Podpora nacionalnemu sistemu inovacij (MVZT/ TIA)	3,5 mio	
			Sofinanciranje projektov izgradnje podjetniških inkubatorjev nacionalnega pomena in tehnoloških parkov nacionalnega pomena	?	
			Oblikovanje interdisciplinarnih skupin	10 mio	

			Mladi raziskovalci iz gospodarstva (MVZT)		
			Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte TIA	50 mio	
			Neposredne spodbude za raziskovalno razvojne dejavnosti v podjetjih JAPT1	8 mio	54
			Odobritev subvencij za podjetja v institucijah inovativnega okolja, vključno z nadaljevanji	2,33 mio	421
			Subvencije za investicije v nove tehnologije	35 mio	967
			Strateški razvojno raziskovalni projekti (TIA/MVZT)	26,35 mio	
			SMER	21 mio	
			Bančni investicijski krediti s subvencijo om	15 milijonov	554
			Garancije	72 mio	1743
			Posredne garancije	1 mio	
skupaj 2009					1860000

Priloga 2 : Vprašalnik za spodbujanje interdisciplinarnih skupin

Spoštovani,

Vljudo Vas prosimo, da si vzamete nekaj minut dragocenega časa in izpolnite vprašalnik, katerega cilj je ovrednotiti učinkovitost ukrepov Ministrstva za gospodarstvo za spodbujanje konkurenčnosti v letih 2004–2009. Vprašalnik je del širšega projekta evalvacije nabora ukrepov MG, ki je tudi naročnik evalvacije. Izvajalec pa Center za mednarodne odnose na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani.

Kot prejemnika sredstev ukrepa za **sofinanciranje stroškov projektnih interdisciplinarnih skupin** Vas prosimo, da na vprašalnik odgovarjate dosledno in iskreno, saj bodo vaši odgovori obravnavani z največjo mero zaupnosti in ne bodo na vpogled naročniku raziskave. Rezultati ankete bodo objavljeni na način, ki bo onemogočal razkritje kakršnekoli informacije o posameznem respondentu.

Podatki o prejemniku sredstev

Podatki o izpolnjevalcu vprašalnika

Ime in priimek: _____

Kontakt: _____

Delovno mesto (obkrožite ustrezno):

- Direktor družbe/direktor podružnice
- Tehnološki vodja/raziskovalni vodja
- Vodja subvencioniranega projekta
- Drugo: _____

Podatki o podjetju/organizaciji

Ime družbe: _____

Naslov: _____

Število razvojno-raziskovalnega (R&R) kadra: _____ / _____
(danes) (v letu dodelitve pomoči)

Višina lastnih sredstev za R&R: _____ / _____
(danes) (v letu dodelitve pomoči)

Začetek sofinanciranja: _____

Trajanje sofinanciranja: _____

Kje ste izvedeli za ukrep? _____

VPRAŠANJA O RAZPISU

So bila navodila oz. razpisna dokumentacija projekta...	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←		→	→	→
...transparentni	1	2	3	4	5	6	7
...razumljivi	1	2	3	4	5	6	7
...smiselni	1	2	3	4	5	6	7
...administrativno nezahtevni	1	2	3	4	5	6	7

So bili kriteriji izbora...	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←		→	→	→
...transparentni	1	2	3	4	5	6	7
...razumljivi	1	2	3	4	5	6	7
...smiselni	1	2	3	4	5	6	7
...administrativno nezahtevni	1	2	3	4	5	6	7

Katere kriterije bi bilo smiselno spremeniti in zakaj?

Katere kriterije bi predlagali in zakaj?

	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←		→	→	→
Čas, ki smo ga porabili za prijavo je bil kratek in zmanjšan na minimum.	1	2	3	4	5	6	7
Čas do objave rezultatov razpisa je bil kratek in zmanjšan na minimum.	1	2	3	4	5	6	7
Čas do prejema odobrenih sredstev je bil kratek in zmanjšan na minimum.	1	2	3	4	5	6	7
Zahteve po razkritju občutljivih podatkov ustrezajo deležu sofinanciranja projekta s strani države.	1	2	3	4	5	6	7
Prejeli smo celotni znesek zaprosenih sredstev oz. zadosti za nemoteno realizacijo.	1	2	3	4	5	6	7
Razpisana sredstva so ustrezna glede na cilj ukrepa.	1	2	3	4	5	6	7
Komunikacija in odnos razpisatelja sredstev do vašega podjetja je bila korektna, jasna in učinkovita.	1	2	3	4	5	6	7

Učinek na odločitev o prijavi na razpis

Pričakovali smo, da bomo...	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←		→	→	→
... pomembno okrepili svoj raziskovalni potencial	1	2	3	4	5	6	7
... pomembno izboljšali sodelovanje z JRO	1	2	3	4	5	6	7
... pomembno izboljšali pogoje za prenos znanja	1	2	3	4	5	6	7

Učinek na odločitev o sprejetju projekta

Ali bi bil projekt, za katerega ste dobili sredstva, izpeljan tudi če pomoči ne bi prejeli? DA/NE

Kje bi v tem primeru dobili manjkajoča sredstva? _____

Če ste prejeli manj sredstev od zaprosenih, je to vplivalo na zastavljeni koncept projekta?

DA/NE

	Nepomemben				Ključen		
	←	←	←		→	→	→
Kako pomemben je bil za vaše podjetje/organizacijo projekt pred njegovim začetkom?	1	2	3	4	5	6	7

Pričakovali smo, da bo projekt...	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←		→	→	→
... pomemben za utrditev prednosti podjetja pred konkurenco	1	2	3	4	5	6	7

... pomemben za dohitevanje naše konkurence	1	2	3	4	5	6	7
... pomemben za splošno konkurenčnost podjetja	1	2	3	4	5	6	7

Učinek na metodo oz. način implementacije projekta

	Ne strinjam se			Strinjam se			
	←	←	←	→	→	→	
Državna sredstva so bistveno pripomogla k hitrejšemu dokončanju projekta.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so pripomogla k večjemu obsegu projekta.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so pripomogla k sodelovanju s širšim krogom partnerjev (sodelovanje in mreženje).	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so spodbudila izvajanje bolj zahtevnih projektov v prihodnje.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so omogočila izvajanje drugih projektov, ki jih sicer ne bi izvedli.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so sprožila spremembo v načinu upravljanja projektov.	1	2	3	4	5	6	7

Učinek na podjetje

a) Prispevek na ravni vložkov v R&R

	Ne strinjam se			Strinjam se			
	←	←	←	→	→	→	
S pridobitvijo sofinanciranja povečujemo celotni proračun za R&R v podjetju/organizaciji.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so stimulirala povečanje še dodatnih lastnih sredstev, ki jih namenimo za R&R.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k povečanju zaposlenosti v podjetju/organizaciji.	1	2	3	4	5	6	7

Od kod so prišli raziskovalci v interdisciplinarno skupino? (ustrezno obkrožite oz. dopolnite v kakšnem odstotku, možnih več odgovorov)

1. Znotraj podjetja: _____
2. Z univerze: _____
3. Iz raziskovalne institucije: _____
4. Iz drugega podjetja: _____
5. Drugo: _____

c)

Dodatnost na ravni rezultata

	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←		→	→	→
Državna sredstva so prispevala k povečanju R&R in inovacijske dejavnosti v podjetju.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so vplivala na izboljšanje kakovosti proizvodov/storitev.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k povečanju prihodkov od prodaje.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k povečanju tržnega deleža.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so spodbudila sodelovanje z inštituti/ univerzami	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so spodbudila sodelovanje z drugimi podjetji na področju R&R in inovacij.	1	2	3	4	5	6	7
Podjetje je kot rezultat projekta uspelo registrirati nove patente, avtorske zaščite ali druge oblike zaščite intelektualne lastnine	1	2	3	4	5	6	7

Če da, koliko in katere? (ustrezno obkrožite in dopolnite, možnih več odgovorov)

- Patenti: _____
- Modeli: _____
- Znamke: _____
- Avtorske in sorodne pravice: _____
- Drugo: _____

Državna sredstva so bila ključna pri izdelavi novega prototipa.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so bila ključna pri izdelavi nove programske opreme.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k povečanju prodaje <i>know-how-a</i> in licenc.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k povečanju stopnje internacionaliziranosti poslovanja.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k večji produktivnosti podjetja.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k začetku nove poslovne aktivnosti.	1	2	3	4	5	6	7

c) Drugi rezultati

	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←		→	→	→
Projekt je povečal konkurenčne prednosti podjetja/organizacije.	1	2	3	4	5	6	7
S pomočjo subvencije smo delno izboljšali kompetence, proizvode ali storitve.	1	2	3	4	5	6	7
S pomočjo subvencije smo močno izboljšali kompetence, proizvode ali storitve.	1	2	3	4	5	6	7
S pomočjo subvencije smo dosegli napredek na tehnoloških področjih, kjer prej nismo imeli izkušenj.	1	2	3	4	5	6	7
S pomočjo subvencije smo dosegli napredek na tehnoloških področjih, kjer smo prej že imeli izkušnje.	1	2	3	4	5	6	7
S pomočjo subvencije smo dosegli tehnološko difuzijo: aplikacijo	1	2	3	4	5	6	7

tehnologij, ki so že v uporabi drugje, v naše proizvode oz. storitve.							
Državna sredstva so bistveno prispevala k izboljšanju spremljanja znanstvenega in tehnološkega razvoja na našem področju.	1	2	3	4	5	6	7

Spodnji prostor lahko uporabite za dodatna pojasnila k vašim odgovorom ali pa opišete zadovoljstvo oz. težave pri sodelovanju v programu mobilnost. Veseli bomo tudi konkretnih predlogov in idej za izboljšanje prihodnjih podobnih razpisov.

Najlepša hvala za Vaš dragoceni čas in pripravljenost za sodelovanje. Vaši odgovori bodo pripomogli, da bodo prihodnji razpisi bolj učinkovito uporabljali javna sredstva in da bodo bolj prijazni za podjetja.

Priloga 3 : Vprašalnik za spodbujanje interdisciplinarnih skupin in vprašalnik sofinanciranje zagona podjetij v tehnoloških parkih in inkubatorjih

Spoštovani,

Vljudno Vas prosimo, da si vzamete nekaj minut dragocenega časa in izpolnite vprašalnik, katerega cilj je ovrednotiti učinkovitost ukrepov Ministrstva za gospodarstvo za spodbujanje konkurenčnosti v letih 2004-2009. Vprašalnik je del širšega projekta evalvacije nabora ukrepov MG, ki je tudi naročnik evalvacije. Izvajalec pa Center za mednarodne odnose na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Vrednotenje dosedanje politike spodbujanja podjetništva in konkurenčnosti je namenjeno strokovni podpori pri izdelavi novega programa, zato so vaši odgovori še posebno relevantni.

Kot prejemnika sredstev ukrepa za **sofinanciranje zagona podjetij v tehnoloških parkih in inkubatorjih** (ukrep P2A/B/C SPS) Vas prosimo, da na vprašalnik odgovarjate dosledno in iskreno, saj bodo vaši odgovori obravnavani z največjo mero zaupnosti in ne bodo na vpogled naročniku raziskave. Rezultati ankete bodo objavljeni na način, ki bo onemogočal razkritje kakršnekoli informacije o posameznem respondentu.

Podatki o prejemniku sredstev

Podatki o izpolnjevalcu vprašalnika

Ime in priimek: _____

Kontakt: _____

Delovno mesto (obkrožite ustrezno):

- Direktor družbe/direktor podružnice
- Tehnološki vodja/raziskovalni vodja
- Vodja subvencioniranega projekta
- Drugo: _____

Podatki o podjetju/organizaciji

Ime družbe: _____

Naslov: _____

Število razvojno-raziskovalnega (R&R) kadra: _____ / _____
(danes) (v letu dodelitve pomoči)

Višina lastnih sredstev za R&R: _____ / _____
(danes) (v letu dodelitve pomoči)

Začetek sofinanciranja: _____

Trajanje sofinanciranja: _____

Kje ste izvedeli za program? _____

VPRAŠANJA O RAZPISU

So bila navodila oz. razpisna dokumentacija projekta...	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←	→	→	→	
...transparentni	1	2	3	4	5	6	7
...razumljivi	1	2	3	4	5	6	7
...smiselni	1	2	3	4	5	6	7
...administrativno nezahtevni	1	2	3	4	5	6	7

So bili kriteriji izbora...	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←	→	→	→	
...transparentni	1	2	3	4	5	6	7
...razumljivi	1	2	3	4	5	6	7
...smiselni	1	2	3	4	5	6	7
...administrativno nezahtevni	1	2	3	4	5	6	7

Katere kriterije bi bilo smiselno spremeniti in zakaj?

Katere kriterije bi predlagali in zakaj?

	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←	→	→	→	
Čas, ki smo ga porabili za prijavo je bil kratek in zmanjšan na minimum.	1	2	3	4	5	6	7
Čas do objave rezultatov razpisa je bil kratek in zmanjšan na minimum.	1	2	3	4	5	6	7
Čas do prejema odobrenih sredstev je bil kratek in zmanjšan na minimum.	1	2	3	4	5	6	7
Zahteve po razkritju občutljivih podatkov ustrezajo deležu	1	2	3	4	5	6	7

sofinanciranja projekta s strani države.							
Prejeli smo celotni znesek zaprosenih sredstev oz. zadosti za nemoteno realizacijo.	1	2	3	4	5	6	7
Razpisana sredstva so ustrezna glede na cilj ukrepa.	1	2	3	4	5	6	7
Komunikacija in odnos Sklada do vašega podjetja je bila korektna, jasna in učinkovita.	1	2	3	4	5	6	7

Učinek na odločitev o prijavi

Pričakovali smo, da bomo...	Ne strinjam se			Strinjam se			
	←	←	←	→	→	→	
... pomembno okrepili svoj podjetniški potencial	1	2	3	4	5	6	7
... pomembno izboljšali raziskovalno/ inovacijsko dejavnost	1	2	3	4	5	6	7
... pomembno izboljšali svojo konkurenčnost	1	2	3	4	5	6	7

Učinek na odločitev o sprejetju projekta

Ali bi bil projekt, za katerega ste dobili sredstva, izpeljan tudi če pomoči ne bi prejeli? DA/NE

Kje bi v tem primeru dobili manjkajoča sredstva? _____

Če ste prejeli manj sredstev od zaprosenih, je to vplivalo na zastavljeni koncept projekta?

DA/NE

	Nepomemben				Ključen		
	←	←	←	→	→	→	
Kako pomemben je bil za vaše podjetje/organizacijo projekt pred njegovim začetkom?	1	2	3	4	5	6	7

Pričakovali smo, da bo projekt...	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←	→	→	→	
... pomemben za razvoj podjetja	1	2	3	4	5	6	7
... pomemben za razvoj novih tehnoloških rešitev v podjetju	1	2	3	4	5	6	7
... pomemben za razvoj novih trženjskih rešitev v podjetju							
... pomemben za splošno konkurenčnost podjetja	1	2	3	4	5	6	7

Učinek na metodo oz. način implementacije projekta

	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←	→	→	→	
Državna sredstva so pripomogla k sodelovanju znotraj tehnološkega parka/ inkubatorja.	1	2	3	4	5	6	7
Delovanje znotraj tehnološkega parka/ inkubatorja je bistveno pripomoglo k hitrejšemu dokončanju projekta.	1	2	3	4	5	6	7
Delovanje znotraj tehnološkega parka/ inkubatorja je omogočilo izvajanje bolj zahtevnih projektov.	1	2	3	4	5	6	7
Delovanje znotraj tehnološkega parka/ inkubatorja je sprožilo spremembo v načinu upravljanja.	1	2	3	4	5	6	7

Učinek na subvencionirano podjetje

a) Dodatnost na ravni vložkov

	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←	→	→	→	
Državna sredstva so prispevala k povečanju sredstev za R&R v podjetju/organizaciji.	1	2	3	4	5	6	7

Za koliko? (v %) _____ %

Državna sredstva so vplivala na obseg lastnih sredstev, ki jih namenimo za R&R.	1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---	---

Za koliko se je spremenil obseg lastnih sredstev? (v %) _____ %

Državna sredstva so prispevala k povečanju zaposlenosti v podjetju/organizaciji.	1	2	3	4	5	6	7
--	---	---	---	---	---	---	---

Za koliko se je zaradi državnih sredstev povečalo število zaposlenih raziskovalcev? _____

Za koliko ostalega kadra? _____

Od kod prihajajo na novo zaposleni raziskovalci? (ustrezno obkrožite oz. dopolnite, možnih več odgovorov)

- konkurenčno podjetje
- univerza
- raziskovalne institucije
- tujina
- usposobitev lastnega kadra
- iskalci prve zaposlitve, štipendisti
- drugo: _____

b) Dodatnost na ravni rezultata

	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←	→	→	→	
Državna sredstva so prispevala k povečanju proizvodnih inovacij (nov proizvod ali storitev).	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k povečanju procesnih inovacij.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so vplivala na izboljšanje kakovosti proizvodov/storitev.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k povečanju prihodkov od prodaje.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k povečanju tržnega deleža.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k večji produktivnosti podjetja.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so prispevala k začetku nove poslovne aktivnosti.	1	2	3	4	5	6	7
Podjetje je kot rezultat projekta uspelo registrirati nove patente, avtorske zaščite ali druge oblike zaščite intelektualne lastnine	1	2	3	4	5	6	7

Če da, koliko in katere? (ustrezno obkrožite in dopolnite, možnih več odgovorov)

- Patenti: _____
- Modeli: _____
- Znamke: _____
- Avtorske in sorodne pravice: _____
- Drugo: _____

c) Dodatnost na ravni kognitivnih sposobnosti

	Ne strinjam se				Strinjam se		
	←	←	←	→	→	→	
Delovanje znotraj tehnološkega parka/ inkubatorja je povečalo konkurenčne prednosti podjetja/organizacije.	1	2	3	4	5	6	7
Delovanje znotraj tehnološkega parka/ inkubatorja je izboljšalo kakovost upravljanja podjetja/organizacije.							
Delovanje znotraj tehnološkega parka/ inkubatorja je povečalo vaše ambicije do rasti.	1	2	3	4	5	6	7
Delovanje znotraj tehnološkega parka/ inkubatorja je povečalo pripravljenost in sposobnost za prevzemanje tveganja v poslovanju.	1	2	3	4	5	6	7
Državna sredstva so omogočila izobraževanje in nadgrajevanje znanja zaposlenih.	1	2	3	4	5	6	7
S pomočjo subvencije smo izboljšali kompetence, proizvode ali storitve.	1	2	3	4	5	6	7

Glede na slovensko in svetovno najnaprednejšo tehnologijo/znanje v vaši panogi ocenite tehnološko primerljivost vašega projekta.

Glede na ...	precej zadaj	malce zadaj	enakovredno	malce pred	precej pred
... slovensko najnaprednejšo tehnologijo	☐	☐	☐	☐	☐
... svetovno najnaprednejšo tehnologijo	☐	☐	☐	☐	☐

Kako široko uporabljena ali poznana je bila ta tehnologija/znanje na začetku projekta? In danes?

	Popolnoma nova, nikoli prej uporabljena v industriji	Nova, še vedno ne povsem uveljavljena, malo obstoječih aplikacij	Še vedno v razvoju, veliko aplikacij že v delovanju	Uveljavljena, veliko aplikacij	Široko uveljavljena
Na začetku	☐	☐	☐	☐	☐
Danes	☐	☐	☐	☐	☐

Spodnji prostor lahko uporabite za dodatna pojasnila k vašim odgovorom ali pa opišete zadovoljstvo oz. težave pri sodelovanju v programu mobilnost. Veseli bomo tudi konkretnih predlogov in idej za izboljšanje prihodnjih podobnih razpisov.

Najlepša hvala za Vaš dragoceni čas in pripravljenost za sodelovanje. Vaši odgovori bodo pripomogli, da bodo prihodnji razpisi bolj učinkovito uporabljali javna sredstva in da bodo bolj prijazni za podjetja.

Priloga 4: Države uporabljene v analiza razvoja institucionalnega okolja v Sloveniji

Table 15: Države v analizi			
Št.	Država	Št.	Država
1	Albanija	25	Latvija
2	Andora	26	Lihtenstein
3	Armenia	27	Litva
4	Avstrija	28	Luksemburg
5	Azerbajdžan	29	Makedonija
6	Belorusija	30	Malta
7	Belgija	31	Moldova

